

**რელიგიის საკითხთა
სახელმწიფო სააგენტო**

თბილისი, 2015

რედაქტორი: ზაზა ვაშაყმაძე

რეცენზენტები: მინდია უგრეხელიძე
პაატა ცნობილაძე

მთარგმნელები: ტარიელ დავითაშვილი
არჩილ გორხელაშვილი
დავით დავითაშვილი

კორექტორები: პაატა გერგაია
ნატო ონიანი

წინასიტყვაობა

გამოცემაში წარმოდგენილია სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მიღებული დოკუმენტები რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე, რომლებიც ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის ამ სფეროში, როგორც სახელმწიფოს, ასევე რელიგიური თემებისა და ორგანიზაციების წინაშე არსებული გამოწვევების, და ასევე ამ გამოწვევების დასაძლევად დასახული გზებისა და აუცილებელი ქმედებების შესახებ.

ზემოაღნიშნული საკითხები სხვადასხვა ხასიათისაა და მოიცავს, როგორც სხვადასხვა ქვეყნებში რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით სარგებლობასთან დაკავშირებულ ინდივიდუალურ საკითხებს, ასევე განსხვავებული კულტურებისა და რელიგიების მრავალფეროვნების შედეგად წარმოშობილ გამოწვევებს.

პუბლიკაცია განკუთვნილია მკითხველთა ფართო წრისთვის და ემსახურება ცნობიერების ამაღლებას, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებისადმი თანამედროვე, დემოკრატიული და ლიბერალური ღირებულებების მატარებელი საზოგადოების მიერ გამოჩენილი ზრუნვის შესახებ.

პუბლიკაცია დაყოფილია 7 თავად:

I თავში წარმოდგენილია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებისათვის ოსლოს კონფერენციის მიერ 1998 წელს მიღებული დეკლარაცია;

II თავი მოიცავს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის მიერ 1981 წელს მიღებულ დეკლარაციას და რეზოლუციებს.

III თავში შესულია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარები ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, აზრის სინდიდისა და რელიგიის თავისუფლება და ასევე, უმცირესობათა უფლებები;

IV თავში გაერთიანებულია ევროპის თანამშრომლობისა და უსაფრთხოების ორგანიზაციის (ეუთო) სახელმწიფოების წარმომადგენელთა 1986 წლის შეხვედრის შემაჯამებელი დოკუმენტი და ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (ODIHR) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის შემოწმების ინსტრუქცია;

V თავში წარმოდგენილია ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისის და ვენეციის კომისიის ერთობლივი დოკუმენტი, რომელიც წარმოადგენს სახელმძღვანელო პრინციპების ერთობლიობას რელიგიური და რწმენის თემების სამართლებრივი ფორმების შესახებ;

VI და **VII** თავებში მოცემულია ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის მიერ მიღებული რეზოლუციები და რეკომენდაციები რელიგიისა და რწმენის სფეროს სხვადასხვა საკითხების შესახებ.

პუბლიკაცია მოამზადა რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტომ, და წარმოადგენს პუბლიკაციათა სერიის- რელიგია და სამართლის მეორე გამოცემას

ზაზა ვაშაყმაძე
რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს თავმჯდომარე

THE CONTENT

The publication contains documents adopted by the international organizations on freedom of religion or belief, which helps the reader to form a clear view on the challenges standing in front of the Governments and Religious Communities in this field, and also the clear view of the ways and measures to be taken, in order to overcome these challenges.

The mentioned challenges have diverse nature, and along with individual aspects of enjoyment of freedom of religion or belief in various countries, includes the issues formed by the cultural and religious diversity.

The publication is aimed for wide range of readers and serves to raise the awareness on the solicitude expressed by the modern, democratic and liberal societies on freedom of religion or belief

The publication consists of 7 chapters:

Chapter I the Declaration of Oslo Conference on Freedom of Religion or Belief adopted in 1998;

Chapter II the Declaration on *“Elimination of all forms of Discrimination and Intolerance based on Religion or Belief”* adopted in 1981 by the General Assembly of the UN and other resolutions.

Chapter III General Comments of the UN Human Rights Committee issued on prohibition of discrimination, freedom of thought, conscience and religion, and rights of the minorities.

Chapter IV the summarizing document on the meeting, of the representatives of OSCE member states held in 1986 and Guidelines on Review of the Legislation regarding Religion or Belief prepared by the OSCE Office on Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR);

Chapter V Joint document on Legal Status of Religious or Belief Communities, delivered by OSCE Office on Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) and Venice Commission;

Chapters VI and VII the Resolutions and Recommendations adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe.

The publication is prepared by the State Agency for Religious Issues and represents the second part of series- Religion and the Law.

Zaza Vashakmadze
The Head of the State Agency for Religious Issues

სარჩევი

ნინასიტყვაობა	1
თავი I ოსლოს კონფერენცია რელიგიისა და რწმენის	
თავისუფლებისათვის 1998 წელი	5
დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ	5
თავი II გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური	
ასამბლეის მიერ მიღებული დოკუმენტები	8
1981 წლის დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის ნიშნით	
შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის	
აღმოფხვრის შესახებ	8
რეზოლუცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე	
შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის	
აღმოფხვრის შესახებ	12
რეზოლუცია რელიგიების დისკრედიტაციასთან	
ბრძოლის შესახებ	18
რეზოლუცია რელიგიური და კულტურული ურთიერთგაგების,	
ჰარმონიისა და თანამშრომლობის შესახებ	27
თავი III გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის	
ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარები	32
ომის პროპაგანდისა და ეროვნული, რასობრივი თუ	
რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების აკრძალვა	32
დისკრიმინაციის დაუშვებლობა	33
აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება	37
უმცირესობათა უფლებები	42
თავი IV ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის	
მიერ მიღებული დოკუმენტები	46
ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის	
სახელმწიფოების წარმომადგენელთა 1986 წლის შეხვედრის	
შემაჯამებელი დოკუმენტი	46
ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის	
დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების	
ოფისი (ODIHR) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული	
კანონმდებლობის შემოწმების ინსტრუქცია	48
თავი V ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის	
ორგანიზაციის დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა	
დირექტორატის და ვენეციის კომისიის ერთობლივი დოკუმენტი	101
სახელმძღვანელო პრინციპები რელიგიური და რწმენის	
თემების სამართლებრივი ფორმის შესახებ	101
თავი VI ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუციები	141
რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით ადამიანის	
უფლებებისა და რელიგიური თემების ძალადობისგან	
დაცვის შესახებ	141
გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის	
პატივისცემის შესახებ	146

ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ.....	150
ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ	158
რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ	163
არასრულწლოვანთა დაცვა სექტების უკიდურესი ქმედებებისგან.....	165
რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ დეკლარაციის განხორციელება.....	167
რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმასთან ბრძოლის შესახებ.....	171
ქალები და რელიგია ევროპაში	173
რელიგიის თავისუფლება და ადამიანის სხვა უფლებები არამუსულმანური უმცირესობებისათვის თურქეთში და მუსლიმური უმცირესობებისათვის თრაქიაში (აღმოსავლეთ საბერძნეთი).....	175
შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ გამკლავება, სპეციალური ფოკუსით ქრისტიანებზე	181
ფუნქციონირებადობის რელიგიური ნაგებობები	183
ისლამური ცივილიზაციის წვლილი ევროპულ კულტურაში.....	185
კრეაციონიზმის საფრთხეები განათლებაში	189

თავი VII ევროპის საბჭოს საპარლამენტო

ასამბლეის რეკომენდაციები.....	192
ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ.....	192
რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ	195
სექტები და ახალი რელიგიური მოძრაობები.....	196
სექტების არალეგალური საქმიანობა	198
სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლებით სარგებლობა ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში	200
რელიგია და დემოკრატია	202
განათლება და რელიგია	206
სახელმწიფო, რელიგია, სეკულარობა და ადამიანის უფლებები	209
დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ	213
ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ	216
ძალადობა ქრისტიანთა წინააღმდეგ ახლო აღმოსავლეთში.....	218
ღვთისგმობა, რელიგიური შეურაცხყოფა და სიძულვილის ენა ინდივიდების წინააღმდეგ რელიგიურ საფუძველზე	222
ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება.....	226

თავი I ოსლოს კონფერენცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებისათვის 1998 წელი

დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ

ისტორიული ფონი: 1998 წლის აგვისტოში ნორვეგიაში, ქალაქ ოსლოში ჩატარდა საერთაშორისო კონფერენცია რელიგიის თავისუფლების თემაზე

კონფერენციას მთელი მსოფლიოდან რელიგიური და ჰუმანისტური თემების, მთავრობებისა და აკადემიური ინსტიტუტების 150-მდე წარმომადგენელი ესწრებოდა. კონფერენციას უმასპინძლა რელიგიური და ჰუმანისტური თემების ნორვეგიულმა საბჭომ, რომლის მიზანიც იყო გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის ქრილში საგანგებო ყურადღება მიექცია, მიეპყრო რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საკითხებისთვის. კონფერენცია გაიმართა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის 50-ე წლისთავის საზეიმო აღნიშვნასთან დაკავშირებით და მასში მონაწილეობა მიიღეს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა უმაღლესმა კომისარმა ქალბატონმა, მერი რობინსონმა და ნორვეგიის პრემიერ მინისტრმა, ბატონმა კიელ ბონდევიკმა.

კონფერენციას უძღვებოდა სამი თავმჯდომარე: ბუდისტების საერთაშორისო წარმომადგენელი გაეროში, დოქტორი ჩუნ-ონ ლი ნიუ იორკიდან, რელიგიისა და რწმენის შესახებ გაეროს სპეციალური მომხსენებელი, პროფესორი აბდელფატა ამორი ტუნისიდან და ლუთერანი ეპისკოპოსი ნორვეგიიდან, გუნარ სტალსეტი.

კონფერენციამ მიიღო შემდეგი განცხადება:

ოსლოს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ

ოსლოს კონფერენცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ, რომელიც მიეძღვნა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის 50-ე წლისთავს, კვლავ ადასტურებს, რომ ყველა ადამიანს აქვს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება;

დეკლარაციის განხორციელების მხარდაჭერაში არსებითი პროგრესის მისაღწევად, კონფერენციის მონაწილეებმა მიიღეს გამოწვევა, საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლის, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლის, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმის აღმოფხვრის მიზნით საერთაშორისო კოალიციის შექმნისა და სტრატეგიული გეგმის შემუშავების შესახებ;

შესაბამისად, ოსლოს კონფერენციის მონაწილენი:

ვალიარებთ, რომ რელიგიები და რწმენები ასწავლიან მშვიდობასა და სიკეთეს; ვალიარებთ, რომ რელიგიები და რწმენები, შესაძლოა, ბოროტად იყოს გამოყენებულნი შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და ცრურწმენების დასაწერად. ასევე, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების უარსაყოფად;

ვადასტურებთ, რომ ყველა ადამიანს აკისრია პასუხისმგებლობა-ადამიანის ღირსებისა და მშვიდობის მხარდასაჭერად, დაგმოს რელიგიისა, თუ რწმენის ნიშნით დისკრიმინაცია და შეუწყნარებლობა.

ვალიარებთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შექმნასა და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მიღებას, როგორც წყალგამყოფ მოვლენას, რომლის შემდეგაც მსოფლიო საზოგადოებრიობამ პირველად აღიარა, რომ ადამიანის უფლებები სცდება სუვერენულ სახელმწიფოთა კანონმდებლობების ფარგლებს;

ვადასტურებთ, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციისა და სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლები, სხვა ინსტრუმენტებთან ერთად, ქმნიან რელიგიის, რწმენის თავისუფლების მანდატს და იმ სტანდარტებს, რომელთა გარშემოც გვსურს გაერთიანება;

ვალიარებთ, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ რელიგიის თუ რწმენის ნიშნით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმის აღმოფხვრის შესახებ დეკლარაციის მიღება, მისი განხორციელების ზედამხედველობისთვის სპეციალური მომხსენებლის დანიშვნა, რელიგიის, რწმენის თავისუფლების შემდგომი დაცვა სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა მე-18 მუხლის ზოგად კომენტარში, ამ საყოველთაო სტანდარტის გაძლიერებისთვის მნიშვნელოვან მიღწევას წარმოადგენს;

რეკომენდაციას ვუწევთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომისიას, შეცვალოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ მომხსენებლის სახელწოდება- სპეციალური მომხსენებლით რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საკითხებში;

მოვუწოდებთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას, გაზარდოს ფინანსური, საკადრო დახმარება სპეციალური მომხსენებლის სამუშაოსა და მისი რეკომენდაციების განხორციელებისათვის;

მივმართავთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომისიონერს, განავითაროს კოორდინირებული გეგმა გაეროს რესურსებზე ფოკუსირებისათვის, იმ პრობლემებთან დაკავშირებით, რომლებიც მოიცავს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებს სპეციალური სააგენტოებისა და უწყებების - UNESCO, ILO, UNDP და UNHCR ჩათვლით.

მოვუწოდებთ UNESCO-ს, გააფართოვოს საქმიანობა მშვიდობისათვის რელიგიური და კულტურული დიალოგის გზით, ამ სფეროში ინტენსიური თანამშრომლობის წასახალისებლად;

მოვუწოდებთ მკვლევარებსა და მასწავლებლებს, შეისწავლონ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია და 1981 წლის დეკლარაცია, როგორც რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საყოველთაო სტანდარტები, ასევე, როგორც საშუალება კონკურირებად რწმენებს შორის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად;

მოვუწოდებთ მთავრობებს, რელიგიურ ორგანიზაციებს, რწმენით ასოცირაციებს, ჰუმანისტურ თემებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებს და აკადემიურ დაწესებულებებს, 1981 წლის დეკლარაციის, როგორც საყოველთაო სტანდარტის გამოყენებით, შექმნან საგანმანათლებლო პროგრამები განსხვავებული რწმენის ადამიანებისთვის, შემწყნარებლობის, ურთიერთგაგებისა და პატივისცემის კულტურის ჩამოსაყალიბებლად;

მოვუწოდებთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას, გამოიყენოს 1981 წლის დეკლარაცია და სხვა შესაბამისი ინსტრუმენტები მედიაციის, მოლაპა-

რაკების გზით შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და ძალადობის აღმოსაფხვრელად იმ კონფლიქტებში, რომლებშიც რელიგია ან რწმენა ასრულებს როლს;

მოვუწოდებთ, ვის მხარდაჭერა აღმოუჩინონ საინფორმაციო რესურსების, მეთოდოლოგიების კვლევას, მათ განვითარებასა და შესაბამისობის მონიტორინგს; ასევე, ქვეყნების შედარებით კვლევას გაეროს მუშაობის გაძლიერებისათვის და რელიგიის, რწმენის თავისუფლების დაცვისათვის;

მოვუწოდებთ ოსლოს კონფერენციის ორგანიზატორებსა და სპონსორებს, კონფერენციის მონაწილეებთან თანამშრომლობით:

გადახედონ კონფერენციის დისკუსიებსა და რეკომენდაციებს; „რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ოსლოს კოალიციის“ შექმნის მიზნით, მოიპოვონ, მხარდაჭერა მთავრობების, რელიგიური თუ რწმენის თემების, აკადემიური დაწესებულებების და არასამთავრობო ორგანიზაციების მხარდაჭერა და მათი მონაწილეობა; და

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან თანამშრომლობით, განავითარონ მოქმედების სტრატეგიული გეგმა და მოიძიონ დაფინანსება ამ რეკომენდაციათა საფუძველზე პროგრამების განსახორციელებლად.

თავი II გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ბანერალური ასამბლეის მიერ მიღებული დოკუმენტები

1981 წლის დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის ნიშნით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
გენერალური ასამბლეა
რეზოლუცია 36/55

ითვალისწინებს, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპია ყველა ადამიანისგან განუყოფელი ღირსებისა და თანასწორობის პრინციპი და რომ ყველა ნევრ-სახელმწიფოს, ნაკისრი აქვს ორგანიზაციასთან თანამშრომლობის ფარგლებში, ერთობლივი და ცალკეული ქმედებების განახორციელების ვალდებულება ყველასთვის, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი ან რელიგიური განსხვავების მიუხედავად, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემისა და დაცვის ხელშეწყობისა და წახალისების მიზნით.

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტები აღიარებენ კანონის წინაშე დისკრიმინაციის დაუშვებლობის, თანასწორუფლებიანობის პრინციპებს, ასევე, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლებას,

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა, კერძოდ, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და ნებისმიერი რწმენის თავისუფლების უფლების უპატივცემულობამ და დარღვევამ კაცობრიობას პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მოუტანა ომები და დიდი ტანჯვა-წამება, განსაკუთრებით იქ, სადაც ისინი გამოიყენება სხვა სახელმწიფოების საშინაო საქმეებში ჩარევისა და ხალხებს, ერებს შორის სიძულვილის გაღვივების საშუალებად,

ითვალისწინებს, რომ რელიგია თუ რწმენა იმ ადამიანისთვის, რომელიც რომელიმე მათგანს აღიარებს, სიცოცხლეზე მისი წარმოდგენის ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტია და რომ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება სრულად უნდა იყოს დაცული და გარანტირებული,

ითვალისწინებს, რომ არსებითად, მნიშვნელოვანია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული საკითხების გაგების, შეწყნარებისა და პატივისცემის ხელშეწყობა. ასევე, იმ პრინციპის უზრუნველყოფა, რომ დაუშვებელია რელიგიის, რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენება, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა სათანადო ინსტრუმენტებთან, წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებთან და პრინციპებთან,

გამსჭვალულია რწმენით, რომ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებამ, ასევე, ხელი უნდა შეუწყოს მსოფლიო მშვიდობას, სოციალურ თანასწორობას, ასევე, ხალხთა შორის მეგობრობას და კოლონიალიზმისა და რასობრივი დისკრიმინაციის იდეოლოგიისა თუ პრაქტიკის აღმოფხვრას,

შეშფოთებულია შეუწყნარებლობის ფაქტების გამოვლინებითა და მსოფლიოს ზოგიერთ კუთხეში ჯერ კიდევ რელიგიის თუ რწმენის საკითხებში დისკრიმინაციის არსებობით,

მზადაა, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და მასთან საბრძოლველად ყველა აუცილებელი ზომის მისაღებად და ამგვარი შეუწყნარებლობის ყველა ფორმისა და გამოვლინების სასწრაფოდ აღმოსაფხვრელად,

აქვეყნებს წინამდებარე “დეკლარაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ”:

მუხლი 1

1. ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის არჩევისა და ქონის თავისუფლებას. აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით.

2. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც შეუზღუდავდა თავისუფლებას, იქონიოს მის მიერ არჩეული რელიგია ან რწმენა.

3. რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის, ზნეობის, ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

მუხლი 2

1. არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს ნებისმიერი სახელმწიფოს, დაწესებულების, პირთა ჯგუფის ან პირის მიერ რელიგიისა თუ სხვა რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციას.

2. წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებისთვის “რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია” ნიშნავს რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით გარჩევას, გამორიცხვას, შეზღუდვას ან უპირატესობის მინიჭებას და მიზნად ან შედეგად ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმების ან შეზღუდვის ქონას.

მუხლი 3

რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანთა შორის დისკრიმინაცია წარმოადგენს ადამიანის ღირსების შეურაცხყოფას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის პრინციპების უარყოფას და დაიგმოზა, როგორც ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით გათვალისწინებული და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტებით დეტალურად ჩამოყალიბებული ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დარღვევა, ასევე, ერთა შორის მეგობრული და მშვიდობიანი ურთიერთობების ხელისშემშლელი ფაქტორი.

მუხლი 4

1. ყველა სახელმწიფო ვალდებულია, მიიღოს ეფექტური ზომები სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენებისას რელიგიისა თუ რწმენის საფუძელზე დისკრიმინაციის აღკვეთისა და აღმოფხვრისათვის.

2. ყველა სახელმწიფო ყოველმხრივ ეცდება შემოიღოს ან გააუქმოს კანონმდებლობა ამგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვის მიზნით, აუცილებლობის შემთხვევაში და მიიღოს სათანადო ზომები რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად.

მუხლი 5

1. ბავშვის მშობლებს ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერ მეურვეებს აქვთ უფლება ოჯახში ცხოვრება დაგეგმონ თავიანთი რელიგიისა თუ რწმენის შესაბამისად, და იმ ზნეობრივი განათლების გათვალისწინებით, რომლითაც, მათი აზრით, ბავშვი უნდა აღიზარდოს.

2. ყველა ბავშვს აქვს უფლება, ხელი მიუწვდებოდეს რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლებაზე მისი მშობლების ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერი მეურვეების სურვილების შესაბამისად. ბავშვებს არ უნდა დააძალონ რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლების მიღება მისი მშობლების ან კანონიერ მეურვეების სურვილების საწინააღმდეგოდ, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

3. ბავშვი დაცული უნდა იყოს რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ნებისმიერი ფორმის დისკრიმინაციისგან. ის უნდა აღიზარდოს გაგების, შემწყნარებლობის, ხალხთა შორის მეგობრობის, მშვიდობისა და საყოველთაო ძმობის, სხვათა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემის სულისკვეთებით და იმის სრულად გააზრებით, რომ მისი ენერგია და ნიჭი უნდა მიეძღვნას თანამემამულეების სამსახურს.

4. იმ შემთხვევაში, როდესაც ბავშვი მშობლების თუ კანონიერი მეურვეების მზრუნველობის ქვეშაა სათანადოდ უნდა იყოს გათვალისწინებული რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში მათი აშკარა სურვილები ან სურვილების დამადასტურებელი ნებისმიერი სხვა მტკიცებულება, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

5. რელიგიური თუ რწმენის წესები, რომლითაც ბავშვი იზრდება, ზიანს არ უნდა აყენებდეს მის ფიზიკურ თუ გონებრივ ჯანმრთელობას, ან მის სრულყოფილ განვითარებას, წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად.

მუხლი 6

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის თანახმად და 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის დებულებების გათვალისწინებით, მოიცავს, სხვათა შორის, შემდეგ თავისუფლებებს:

(ა) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებულ ღვთისმსახურებას ან შეკრებას, და ამ მიზნებისთვის ადგილების შექმნას, შენარჩუნებას;

(ბ) სათანადო საქველმოქმედო ან ჰუმანიტარული დაწესებულებების შექმნა-შენარჩუნებას;

(გ) რელიგიის ან რწმენის რიტუალებთან, წეს-ჩვეულებებთან დაკავშირებული აუცილებელი საგნებისა და მასალების ადეკვატური ზომით შექმნა, შეძენა და გამოყენება;

(დ) ამ სფეროებში შესაბამისი პუბლიკაციების მომზადება, გამოცემა და გავრცელება;

(ე) ამ მიზნებისთვის შესაფერის ადგილებში რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება;

(ვ) ადამიანებისგან ან დაწესებულებებისგან ნებაყოფლობითი ფინანსური და სხვა შენატანების თხოვნა და მიღება;

(ზ) ნებისმიერი რელიგიისა თუ რწმენის მოთხოვნებისა და ნორმების მიხედვით შესაბამისი ხელმძღვანელების მომზადება, დანიშვნა, არჩევა ან მემკვიდრეობით დანიშვნა;

(თ) რელიგიისა თუ რწმენის პრინციპების მიხედვით დასვენების დღეების დაცვას, დღესასწაულებისა და ცერემონიების აღნიშვნას;

(ი) რელიგიისა და რწმენის საკითხებში ინდივიდებთან, თემებთან, სახელმწიფო და საერთაშორისო დონეზე, კომუნიკაციის დამყარებას, შენარჩუნებას.

მუხლი 7

წინამდებარე დეკლარაციით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები ეროვნულ კანონმდებლობაში აისახება ისე, რომ პრაქტიკაში ყველამ შეძლოს ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა.

მუხლი 8

წინამდებარე დეკლარაციის არცერთი დებულება არ განიმარტება ისე, რომ შეზღუდოს ან გვერდი აუაროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო კონვენციებით განსაზღვრულ რომელიმე უფლებას.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
გენერალური ასამბლეა
რეზოლუცია 60/166.
2006 წლის 14 მარტი

რეზოლუცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

გენერალური ასამბლეა

ითვალისწინებს თავის 1981 წლის 25 ნოემბრის რეზოლუციას 36/55, რომ-
ლითაც მან გამოაქვეყნა დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე
შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ,
აგრეთვე, ითვალისწინებს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესა-
ხებ საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლს, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო
დეკლარაციის მე-18 მუხლს და სხვა სათანადო საერთაშორისო ნორმებს,

განამტკიცებს ყველა მთავრობის მიმართ ადამიანის უფლებათა დაცვის
საერთაშორისო კონვენციის მონოდეზას, მიიღონ ყველა შესაფერისი ზომა-
მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად და ეროვნული სამართ-
ლებრივი სისტემების სათანადოდ გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის
საფუძველზე შეუწყნარებლობასა და მასთან დაკავშირებულ ძალადობასთან,
მათ შორის, ქალთა დისკრიმინაციისა და რელიგიური ადგილების შებლაღვის
წინააღმდეგ საბრძოლველად, რამეთუ ყველას აქვს აზრის, სინდისის, რელიგი-
ისა და რწმენის თავისუფლების უფლება,

აგრეთვე, ადასტურებს ადამიანის უფლებათა დაცვის მსოფლიო კონვენ-
ციის მიერ იმის აღიარებას, რომ ადამიანის ყველა უფლება უნივერსალუ-
რი, განუყოფელი, ურთიერთდამოკიდებული და ურთიერთდაკავშირებულია,

ითვალისწინებს გენერალური ასამბლეის 2001 წლის 9 ნოემბრის რეზოლუ-
ციას 56/6 გლობალური დღის წესრიგის შესახებ ცივილიზაციებს შორის დი-
ალოგთან დაკავშირებით, რომლითაც ასამბლეამ აღიარა ის მნიშვნელოვანი
წვლილი, რომელიც ცივილიზაციებს შორის დიალოგმა შეიძლება შეიტანოს
მთელი კაცობრიობისთვის საერთო ღირებულებების უკეთესად გაცნობიერე-
ბასა და გაგებაში;

აღიარებს, რომ ამგვარი დიალოგის ეფექტურობა დაფუძნებული უნდა
იყოს სხვადასხვა რელიგიისა და რწმენის მიმდევართა ღირსების პატივისცე-
მაზე, აგრეთვე მრავალფეროვნების პატივისცემაზე და ადამიანის უფლებათა
საყოველთაო ხელშეწყობასა და დაცვაზე,

ითვალისწინებს, რომ აღმსარებელთათვის რელიგია თუ რწმენა სიცოცხ-
ლეზე მათი წარმოდგენის ერთ-ერთი ფუნდამენტური ელემენტია, და, ასევე,
რომ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება სრულად უნდა იყოს დაცული და
გარანტირებული;

აგრეთვე, ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავი-
სუფლებათა, განსაკუთრებით- აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავი-
სუფლების უფლების იგნორირებამ და დარღვევამ კაცობრიობას პირდა-
პირ თუ არაპირდაპირ ომები და დიდი ტანჯვა-წამება მოუტანა;

აღიარებს ცივილიზაციებს შორის დიალოგის ხელშეწყობის მნიშვნელობას სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფს, კულტურასა და ცივილიზაციას შორის, სხვადასხვა სფეროში, მათ შორის, კულტურის, რელიგიის, განათლების, ინფორმაციის, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის სფეროში ურთიერთგაგებისა და ცოდნის განსამტკიცებლად და ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ხელშეწყობასა და დაცვაში წვლილის შესატანად,

აღიარებს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის 2005 წლის 19 აპრილის რეზოლუციას 2005/40 რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ,

სერიოზულად შემოფოთებულია რელიგიურ ადგილებზე და აკლდამებზე თავდასხმებით, მათ შორის, რელიკვიებისა და ძეგლების განზრახ განადგურებით,

ასევე, სერიოზულად შემოფოთებულია განსაზღვრული რელიგიური თემების რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლების შეზღუდვის საშუალებად რეგისტრაციის პროცედურების გამოყენებით და რელიგიურ პუბლიკაციებზე დაწესებული შეზღუდვებით;

აღიარებს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის მიერ შესრულებულ მნიშვნელოვან სამუშაოს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ფარგლებთან დაკავშირებით სახელმძღვანელო მითითებების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით,

დარწმუნებულია, რომ საჭიროა რეაგირება, მაგალითად, ცივილიზაციებს შორის დიალოგთან დაკავშირებით გლობალური დღის წესრიგის კონტექსტში, მსოფლიოს ყველა კუთხეში რელიგიური ექსტრემიზმის მომძლავრებაზე, რაც უარყოფით გავლენას ახდენს როგორც ცალკეულ პირების, ასევე პირთა ჯგუფების უფლებებზე რელიგიის თუ რწმენის საფუძვლით; ძალადობისა და დისკრიმინაციის შემთხვევებზე, რომლებიც უარყოფით გავლენას ახდენს ბევრ ქალზე რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით, და რელიგიისა თუ რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენებაზე, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა შესაბამის ინსტრუმენტებთან.

მზადაა მიიღოს ყველა აუცილებელი და სათანადო ზომა რელიგიასა თუ რწმენაზე დაფუძნებული ამგვარი შეუწყნარებლობის ყველა ფორმისა და გამოვლინების სწრაფად აღმოსაფრხვრელად და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და მასთან საბრძოლველად,

აღნიშნავს, რომ ეროვნულ დონეზე სხვადასხვა რელიგიასა თუ რელიგიურ თემს შორის არსებული ოფიციალური ან სამართლებრივი სხვაობა, ზოგ შემთხვევაში, შეიძლება წარმოადგენდეს დისკრიმინაციას, რამაც, შესაძლოა, ხელი შეუშალოს რელიგიის, რწმენის თავისუფლების უფლებით სარგებლობას,

ხაზს უსვამს შემწყნარებლობის ხელშეწყობაში განათლების მნიშვნელობას, რაც ითვალისწინებს საზოგადოების მიერ მრავალფეროვნების მიღებას და პატივისცემას, მათ შორის, რელიგიის გამოხატვასთან დაკავშირებით. ასევე, ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ განათლებამ, განსაკუთრებით სკოლაში, მიზანმიმართულად უნდა შეიტანოს წვლილი შემწყნარებლობის ხელშეწყობასა და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აღმოფხვრაში,

ითვალისწინებს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან, შემწყნარებლობასთან და დისკრიმინაციის დაუშვებლობასთან დაკავშირებით სასკოლო განთლებაზე 2001 წლის 23-25 ნომერს, მადრიდში ჩატარებული საერთაშორისო საკონსულტაციო კონფერენციის მნიშვნელობას და მთავრობებს კვლავ მოუწოდებს გაითვალისწინონ კონფერენციაზე მიღებული საბოლოო დოკუმენტი,

ხაზს უსვამს, რომ სახელმწიფოები, რეგიონული ორგანიზაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რელიგიური ორგანოები და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ შემწყნარებლობის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების პატივისცემის ხელშეწყობაში,

აღიარებს რელიგიებს შორის და რელიგიის შიგნით დიალოგის მნიშვნელობას, ასევე რელიგიურიან სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციების როლს რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებთან დაკავშირებით შემწყნარებლობის ხელშეწყობაში,

გამოხატავს რწმენას, რომ ამ მიზნის მისაღწევად, საჭიროა დამატებითი ძალისხმევა აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლების ხელშესაწყობად და დასაცავად და რელიგიის თუ რწმენის საფუძვლით სიძულვილის, შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოსაფხვრელად, როგორც ეს აღნიშნა კიდევ რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგმსოფლიო კონფერენციაზე,

1. მაღლიერებით აღნიშნავს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის სპეციალური მომხსენებლის მიერ შესრულებულ სამუშაოს და მომზადებულ ანგარიშს;

2. გმობს რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

3. წაახალისებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის უმაღლესი კომისრის მიერ შესრულებულ სამუშაოებს, რომელთა მიზანია ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის იმ სათანადო ორგანოებისა და მექანიზმების საქმიანობის კოორდინაცია, რომლებიც ებრძვიან რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

4. მოუწოდებს სახელმწიფოებს:

(ა) უზრუნველყონ თავიანთ კონსტიტუციურ და სამართლებრივ სისტემებში აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ადექვატური და ეფექტური გარანტიების ასახვა ყველასთვის, დისკრიმინაციის გარეშე; მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ან რელიგიის თავისუფლად გაცხადების უფლების, ასევე, რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლის თავისუფლების დარღვევისას ეფექტური მისაგებლების უზრუნველყოფით;

(ბ) რელიგიური ადგილების, სადგომების, აკლდამების და რელიგიური სიმბოლოების სრული პატივისცემისა და დაცვის უზრუნველსაყოფად, მიიღონ მაქსიმალური ზომები, თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, მიიღონ დამატე-

ბითი ზომები იმ შემთხვევაში, თუკი ისინი დაუცველია ნაბილწვისგან ან გა-
ნადგურებისგან;

(გ) საჭიროების შემთხვევაში, გადახედონ რეგისტრაციის არსებულ პრო-
ცედურებს იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ყველას უფლება საკუ-
თარი რელიგია თუ რწმენა გამოხატოს ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერ-
თად, საჯაროდ თუ კერძოდ;

(დ) ყველასთვის უზრუნველყონ რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავში-
რებით თავყვანისცემისა თუ შეკრების უფლება და ამ მიზნებისთვის ადგილე-
ბის შექმნისა და შენარჩუნების უფლება, აგრეთვე, ამ სფეროებში შესაბამისი
პუბლიკაციების დაწერის, გამოცემისა და გავრცელების უფლება;

(ე) შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა
შესახებ საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, უზრუნველყონ სრული პატი-
ვისცემა და დაცვა ყველა პიროვნებისა და ჯგუფის წევრის უფლებისა, შექმ-
ნას და შეინარჩუნოს რელიგიური, საქველმოქმედო ან ჰუმანიტარული დაწე-
სებულებები;

(ვ) კერძოდ, უზრუნველყონ, რომ მათი იურისდიქციის ფარგლებში, არა-
ვის ჩამოერთვას სიცოცხლის უფლება, პიროვნების თავისუფლებისა და
უსაფრთხოების უფლება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ან ამის გამო
გახდეს წამების, თვითნებური დაკავებისა თუ დაპატიმრების მსხვერპლი;

(ზ) უზრუნველყონ ყველა სახელმწიფო თანამდებობის პირისა და საჯარო
მოსამსახურის, მათ შორის, სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლის,
სამხედრო მოსამსახურისა და განათლების მუშაკის მიერ თავიანთი სამსახუ-
რებრივი მოვალეობების შესრულებისას სხვადასხვა რელიგიისა თუ რწმენის
პატივისცემა, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველით დისკრიმინაციის დაუშ-
ვებლობა, და ყველა აუცილებელი და სათანადო განათლებისა თუ ტრეინინ-
გის უზრუნველყოფა;

5. ღრმა შემფოთებით აღნიშნავს მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში არაერ-
თი რელიგიური და სხვა თემების წინააღმდეგ მიმართული შეუწყნარებლობი-
სა და ძალადობის შემთხვევების, მათ შორის, ისლამოფობიით, ანტისემიტიზ-
მითა და ქრისტიანოფობიით მოტივირებული შემთხვევების საერთო ზრდას;

6. გამოთქვამს შემფოთებას, რომ კვლავ არსებობს ინსტიტუციონალიზე-
ბული სოციალური შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია, რომლებსაც მრავ-
ალნი რელიგიისა თუ რწმენის სახელით ახორციელებენ;

7. გამოხს რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი სახით მხარდაჭერას, რაც
წარმოადგენს დისკრიმინაციისკენ, მტრობისა თუ ძალადობისკენ ნაქეზებას,
იქნება ეს ნაბეჭდი, აუდიოვიზუალური, ელექტრონული მედიით თუ სხვა სა-
შუალებით;

8. ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ საჭიროა დიალოგის განმტკიცება, მათ შო-
რის, ცივილიზაციებს შორის გლობალური დღის წესრიგის გააქტიურებით;

9. მოუწოდებს სახელმწიფოებს, სპეციალურ მომხსენებელს, გაერთიანე-
ბული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის უმაღლესი კო-
მისრის ოფისს და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ
სხვა სათანადო ორგანოებს, მაგ., გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის
განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციას და სხვა საერ-
თაშორისო და რეგიონულ ორგანიზაციებს და სამოქალაქო საზოგადოებას,

იფიქრონ ცივილიზაციებს შორის დიალოგის ხელშეწყობაზე, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის ხელშესაწყობად, მათ შორის, ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების ფარგლებში შემდეგი საკითხების დარეგულირების გზით:

(ა) რელიგიური ექსტრემიზმის მომძლავრება, რაც უარყოფით გავლენას ახდენს დედამიწის ყველა კუთხეში არსებულ რელიგიებზე;

(ბ) ძალადობისა და დისკრიმინაციის შემთხვევები, რომლებიც რელიგიისა თუ რწმენის შედეგად უარყოფით გავლენას ახდენს მრავალ ქალზე;

(გ) რელიგიისა თუ რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენება, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა სათანადო ინსტრუმენტებთან;

10. დაჟინებით სთხოვს სახელმწიფოებს, გააძლიერონ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრისკენ მიმართული ძალისხმევა, კერძოდ, შემდეგი ზომების მიღებით;

(ა) ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, განახორციელონ ყველა აუცილებელი და სათანადო ქმედება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობით მოტივირებულ სიძულვილთან, შეუწყნარებლობასთან და ძალადობის ფაქტებთან, დაშინებასთან და იძულებასთან, აგრეთვე მტრობისკენ და ძალადობისკენ ნაქეზებასთან საბრძოლველად, განსაკუთრებით, რელიგიური უმცირესობების მხედველობაში მიღებით და იმ წესებზე განსაკუთრებული ყურადღების მიპყრობით, რომლებიც არღვევს ქალთა, ადამიანის უფლებებს და ინვესტს ქალთა დისკრიმინაციას, მათ შორის, მათ მიერ აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებით სარგებლობისას;

(ბ) განათლების გზით და სხვა საშუალებებით, ხელი შეუწყონ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში გაგებას, შემწყნარებლობას და პატივისცემას;

(გ) მიიღონ ყველა სათანადო ზომა იმისათვის, რომ წაახალისონ სწავლებით დაკავებული სექტორი, შთაუწერგონ პატივისცემა ყველა რელიგიისა თუ რწმენის მიმართ და ამით ხელი შეუწყონ ურთიერთგაგებას და ურთიერთშემწყნარებლობას;

11. მოუწოდებს მთავრობებს, რელიგიურ ორგანოებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას, ყველა დონეზე განაგრძონ დიალოგი შემწყნარებლობის, პატივისცემისა და ურთიერთგაგების ზრდის ხელშეწყობის მიზნით;

12. ხაზს უსვამს სხვადასხვა რელიგიასა თუ რწმენას შორის, ან რელიგიისა თუ რწმენის შიგნით უწყვეტი და გაძლიერებული დიალოგის მნიშვნელობას, მათ შორის, ცივილიზაციებს შორის დიალოგის სახით, შემწყნარებლობის, პატივისცემისა და ურთიერთგაგების ზრდის ხელშეწყობის მიზნით;

13. ასევე, ხაზს უსვამს იმას, რომ უნდა მოვერიდოთ რომელიმე რელიგიის ტერორიზმთან გაიგივებას, რადგან ამან შეიძლება უარყოფითი გავლენა იქონიოს შესაბამისი რელიგიური თემების ყველა წევრის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებით სარგებლობაზე;

14. ასევე, ხაზს უსვამს, რომ, როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის მიერაა აღნიშნული, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვები ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზ-

ლუდგები გათვალისწინებულია კანონით, აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად, და გამოიყენება ისე, რომ არ არღვევს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლებას;

15. წაახალისებს სპეციალურ მომხსენებელს, განაგრძოს მსოფლიოს ყველა კუთხეში მომხდარი იმ ინციდენტებისა და მთავრობების მიერ მიღებული იმ ზომების შესწავლა, რომლებიც შეუთავსებელია რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოჩენის შესახებ დეკლარაციის დებულებებთან და, შესაბამის შემთხვევაში, შესთავაზოს მაკორექტირებელი ზომები;

16. ხაზსგასმით აღნიშნავს, რომ საჭიროა, სპეციალურმა მომხსენებელმა ანგარიშგების პროცესში, მათ შორის, ინფორმაციის შეგროვებისას და რეკომენდაციების მომზადებისას, გამოიყენოს გენდერული პერსპექტივა, მათ შორის, გენდერული უფლებების დარღვევის ფაქტების იდენტიფიკაციის გზით;

17. მიესალმება საზოგადოების ყველა აქტორის, მათ შორის, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და რელიგიაზე თუ რწმენაზე დაფუძნებული ორგანოებისა თუ ჯგუფების უწყვეტ ძალისხმევას, ხელი შეუწყონ დეკლარაციის განხორციელებას და წაახალისებს მათ, განაგრძონ მუშაობა რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ხელშესაწყობად და რელიგიური შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და დევნის შემთხვევების გასაშუქებლად;

18. იძლევა რეკომენდაციას, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ და სხვა აქტორებმა, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ხელშეწყობისას, უზრუნველყონ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საინფორმაციო ცენტრების და სხვა დაინტერესებული ორგანოების მიერ დეკლარაციის ტექსტის, რაც შეიძლება, ბევრ ენაზე მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელება;

19. იღებს გადანყვებილებას, განაგრძოს დეკლარაციის განხორციელების მიზნით ზომების განხილვა;

20. მიესალმება სპეციალური მომხსენებლის მუშაობას და მოუწოდებს ყველა მთავრობას, სრულად ითანამშრომლონ სპეციალურ მომხსენებელთან, დადებითად გამოეხმაურონ სპეციალური მომხსენებლის მოთხოვნებს მათ ქვეყნებში ვიზიტის განხორციელებასთან დაკავშირებით და მიაწოდონ მას ყველა აუცილებელი ინფორმაცია, რათა მისცენ საკუთარი მანდატის კიდევ უფრო ეფექტურად თუ განხორციელების საშუალება;

21. სთხოვს გენერალურ მდივანს, უზრუნველყოს სპეციალური მომხსენებლის მიერ ყველა აუცილებელი რესურსის მიღება იმისათვის, რომ მან შეძლოს თავისი მანდატის სრულად განხორციელება;

22. სთხოვს სპეციალურ მომხსენებელს, გენერალური ასამბლეის სამოცდამეერთე სესიაზე წარადგინოს შუალედური ანგარიში;

23. იღებს გადანყვებილებას, რელიგიური შეუწყნარებლობის ყველა ფორმის აღმოჩენის საკითხი განიხილოს სამოცდამეერთე სესიის დღის წესრიგში შემდეგი სახით: “ადმინისტრაციის უფლებათა დაცვის საკითხები”.

რეზოლუცია რელიგიების დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ

განამტკიცებს ყველა მთავრობის მიმართ ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო კონვენციის მოწოდებას, მიიღოს ყველა შესაფერისი ზომა მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად და მათი შესაბამისი სამართლებრივი სისტემების სათანადოდ გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობასა და მასთან დაკავშირებულ ძალადობასთან, მათ შორის, ქალთა დისკრიმინაციასა და რელიგიური ადგილების შეზღუდვასთან საბრძოლველად, რამეთუ ყველას აქვს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება,

მხედველობაში იღებს შესაბამის საერთაშორისო ინსტრუმენტებს დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, სახელდობრ, საერთაშორისო კონვენციას რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, საერთაშორისო პაქტს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, დეკლარაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, დეკლარაციას იმ პირთა უფლებების შესახებ, რომლებიც არ არიან იმ ქვეყნების მოქალაქეები, რომელშიც ცხოვრობენ, და დეკლარაციას იმ პირთა უფლებების შესახებ, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ ან ეთნიკურ, რელიგიურ და ენობრივ უმცირესობებს,

ადასტურებს, რომ ადამიანის ყველა უფლება უნივერსალური, განუყოფელი, ურთიერთდამოკიდებული და ურთიერთდაკავშირებულია,

ითვალისწინებს ამასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის და ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს რეზოლუციებს,

მიესალმება გენერალური ასამბლეის მიერ 2000 წლის 8 სექტემბერს მიღებულ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ათასწლეულის დეკლარაციაში გამოხატულ მტკიცე გადაწყვეტილებას, მიიღოს ზომები მრავალ საზოგადოებაში რასიზმისა და ქსენოფობიის მზარდი აქტების აღმოსაფხვრელად და ყველა საზოგადოებაში მეტი ჰარმონიისა და შემწყნარებლობის ხელშესაწყობად და მოუთმენლად ელის ყველა დონეზე მის ეფექტურ განხორციელებას,

აღნიშნულთან დაკავშირებით, ხაზს უსვამს სამხრეთ აფრიკის ქ. დურბანში, 31 აგვისტოდან 8 სექტემბრამდე ჩატარებულ მსოფლიო კონფერენციაზე რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მიღებული დურბანის დეკლარაციის, სამოქმედო პროგრამისა და 2009 წლის 20-24 აპრილს, ჟენევაში ჩატარებული დურბანის მიმოხილვის კონფერენციის საბოლოო დოკუმენტის მნიშვნელობას,

გამოხატავს სერიოზულ შეშფოთებას მსოფლიოს მრავალ კუთხეში, პოლიტიკურ წრეებში, საზოგადოებრივი აზრის სფეროში და ზოგადად, ფართო საზოგადოებაში რასისტული ძალადობისა და ქსენოფობიური იდეების მომძლავრებასა და შედეგად, რასისტული, ქსენოფობიური და იდეოლოგიური უპირატესობის პლატფორმებსა და წესდებებზე დაფუძნებული პოლიტიკური პარტიებისა და გაერთიანებების კვლავ გააქტიურებაზე და, რასისტული იდეოლოგიების ხელშეწყობისა თუ ნაქეზების მიზნით, ამ პლატფორმებისა და წესდებების გამუდმებით გამოყენებაზე,

ღრმად შეშფოთებულია რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის მზარდი ტენდენციებით, მათ შორის, ზოგიერთი სახელმწიფოს პოლიტიკაში, კანონსა და ადმინისტრაციულ რეგულაციებში, რომლებიც ახორციელებენ განსაზღვრული რელიგიური თუ სარწმუნებრივი ჯგუფების წარმომადგენელი ადამიანების დისკრედიტაციას, უსაფრთხოებასთან და უწესრიგო იმიგრაციასთან დაკავშირებული სხვადასხვა მიზეზით და ამით ახდენენ მათი დისრიმინაციის ლეგიტიმაციას და შედეგად, ზღუდავენ მათი აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისუფლებასა და მათ შესაძლებლობას, თავისუფლად და იძულების, ძალადობისა და რეპრესიის შიშის გარეშე მისდიონ, დაიცვან და გააცხადონ თავიანთი რელიგია და, ამ კონტექსტში, ხაზს უსვამს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის 27-ე მუხლის მნიშვნელობას;

ღრმა შეშფოთებით აღნიშნავს რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველით შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და ძალადობის აქტების, რელიგიური თუ სხვა სახის ექსტრემიზმით მოტივირებული დაშინებისა და იძულების მსოფლიოს მრავალ კუთხეში მომხდარ სერიოზულ შემთხვევებს, მათი შორის, ისლამოფობიით, იუდაოფობიით და ქრისტიანოფობიით მოტივირებულ შემთხვევებს, მედიაში განსაზღვრული რელიგიების უარყოფითად წარმოჩენასთან და იმ კანონებისა და ადმინისტრაციული ზომების შემოღებასთან და განხორციელებასთან ერთად, რომლებიც კონკრეტულად განსაზღვრული ეთნიკური თუ რელიგიური წარმომავლობის პირების, განსაკუთრებით, მუსულმანური უმცირესობების, დისკრიმინაციისკენაა მიმართული და საფრთხეს უქმნის და ზღუდავს მათ მიერ ადამიანის უფლებებით და ძირითადი თავისუფლებებით სრულად სარგებლობას.

ხაზს უსვამს, რომ რელიგიების დისკრედიტაცია წარმოადგენს ადამიანის ღირსების სერიოზულ შეურაცხყოფას, რაც იწვევს მიმდევართა რელიგიური თავისუფლების უკანონო შეზღუდვას და რელიგიური სიძულვილისა და ძალადობისკენ ნაქეზებას,

აგრეთვე, ხაზს უსვამს რელიგიების დისკრედიტაციასთან და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზებასთან ეფექტური ბრძოლის საჭიროებას,

შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ რელიგიების დისკრედიტაციამ და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზებამ შეიძლება გამოიწვიოს სოციალური დისჰარმონია და ადამიანის უფლებათა დარღვევა და შეშფოთებულია ამ მზარდ ტენდენციასთან ბრძოლაში ზოგი სახელმწიფოს უმოქმედობითა და,

აქედან გამომდინარე, განსაზღვრული რელიგიების მიმდევართა მიმართ დისკრიმინაციულ პრაქტიკაზე,

მხედველობაში იღებს რასიზმის, ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოსთვის მეოთხე, მეექვსე, მეცხრე და მეთორმეტე სესიებზე რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის თანამედროვე ფორმების შესახებ სპეციალური მომხსენებლის მიერ წარდგენილ ანგარიშებს, რომლებშიც სპეციალურმა მომხსენებელმა გააშუქა ყველა რელიგიის დისკრედიტაციის სერიოზული ხასიათი და სამართლებრივი სტრატეგიების სრულყოფის საჭიროება და მხარს უჭერს ყველა სახელმწიფოს მიმართ სპეციალური მომხსენებლის მოწოდებას რასობრივი და რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების აღმოსაფხვრელად, სისტემატური ბრძოლა აწარმოონ სეკულარიზმის დაცვასა და რელიგიის თავისუფლებისადმი პატივისცემას შორის ნონასწორობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისოდ შეთანხმებული ინსტრუმენტებით, მათ შორის, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით გათვალისწინებული ყველა თავისუფლების ურთიერთშემავსებლობის აღიარებითა და დაცვით.

ითვალისწინებს ცივილიზაციებს შორის დიალოგთან დაკავშირებით გლობალური დღის წესრიგის განცხადებას და სახელმწიფოებს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ ორგანოებს, არსებული რესურსების ფარგლებში, სხვა საერთაშორისო და რეგიონულ ორგანიზაციებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას მოუწოდებს, წვლილი შეიტანონ გლობალური დღის წესრიგით გათვალისწინებული სამოქმედო პროგრამის განხორციელებაში,

მიესალმება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციების კავშირის ინიციატივის მიერ სხვადასხვა კულტურასა და საზოგადოებას შორის ურთიერთპატივისცემისა და ურთიერთგაგების ხელშეწყობაში განეულ ძალისხმევას, მათ შორის, ესპანეთში, 2008 წელს ჩატარებულ მის პირველ ფორუმს, თურქეთში, 2009 წელს ჩატარებულ მეორე ფორუმს, ბრაზილიაში, 2010 წელს ჩატარებულ მესამე ფორუმს და კყატარში, 2011 წელს ჩასატარებელ მეოთხე ფორუმს.

დარწმუნებულია, რომ კულტურული, ეთნიკური, რელიგიური და ლინგვისტური მრავალფეროვნების პატივისცემა, აგრეთვე ცივილიზაციებს შორის და შიგნით დიალოგის არსებობა არსებითად მნიშვნელოვანია გლობალური მშვიდობისა და ურთიერთგაგებისთვის, ხოლო კულტურული და ეთნიკური ცრურწმენის, რელიგიური შეუწყნარებლობისა და ქსენოფობიის გამოვლინების შემთხვევები, იწვევს ხალხებსა და ერებს შორის სიძულვილსა და ძალადობას,

მხედველობაში იღებს კონკრეტული ჯგუფებისა და თემების მიმართ რელიგიურ და რასობრივ შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად სხვადასხვა რეგიონულ და ეროვნულ ინიციატივას და ამ კონტექსტში ხაზს უსვამს, რომ საჭიროა კონპლექსური და არადისკრიმინაციული მიდგომა ყველა რასისა და რელიგიისადმი პატივისცემის უზრუნველსაყოფად, აგრეთვე, სხვადასხვა რეგიონულ და ეროვნულ ინიციატივას,

ხაზს უსვამს შემწყნარებლობის ხელშეწყობაში განათლების მნიშვნელოვან როლს, რაც ითვალისწინებს საზოგადოების მიერ მრავალფეროვნების მიღე-

ბას და პატივისცემას, მათ შორის, რწმენის გამოხატვასთან დაკავშირებით, და ასევე ხაზს უსვამს ფაქტს, რომ განათლებამ, განსაკუთრებით სკოლაში, მიზანმიმართული წვლილი უნდა შეიტანოს შემწყნარებლობის ხელშეწყობასა და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აღმოფხვრაში,

ხაზს უსვამს, რომ სახელმწიფოები, რეგიონული ორგანიზაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რელიგიური ორგანოები და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ შემწყნარებლობის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების პატივისცემის ხელშეწყობაში,

აღნიშნულთან დაკავშირებით, მიესალმება, ყველა საერთაშორისო და რეგიონულ ინიციატივას, რომელთა მიზანია სხვადასხვა კულტურასა და რელიგიას შორის ჰარმონია, მათ შორის, საერთაშორისო დიალოგს რელიგიებს შორის თანამშრომლობის შესახებ, მადრიდში 2008 წლის 16-18 ივლისს ჩატარებულ მსოფლიო კონფერენციას დიალოგის შესახებ, 2008 წლის 12-13 ნოემბერს ჩატარებულ გენერალური ასამბლეის მაღალი დონის შეხვედრას მშვიდობის კულტურის შესახებ და მათ მნიშვნელოვან ძალისხმევას მშვიდობისა და დიალოგის კულტურის ყველა დონეზე ხელშეწყობაში და მადლიერებით იღებს მხედველობაში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციის მიერ ამ საკითხში განხორციელებულ პროგრამებს,

ხაზს უსვამს, რომ მნიშვნელოვანია ყველა დონეზე კავშირების განმტკიცება სხვადასხვა კულტურას, რელიგიას, აღმსარებლობასა და ცივილიზაციას შორის დიალოგის გასაღრმავებლად და ურთიერთგაგების გასაუმჯობესებლად. ამასთან დაკავშირებით მადლიერებით იღებს მხედველობაში ნეიტრალური ქვეყნების მოძრაობის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და კულტურული მრავალფეროვნების შესახებ თეირანში 2007 წლის 3-4 სექტემბერს ჩატარებული მინისტრთა სხდომის მიერ მიღებულ დეკლარაციას და სამოქმედო პროგრამას,

აღიარებს რელიგიისა და რასის გადაკვეთის მნიშვნელობას და რომ რელიგიისა და სხვა, მაგ., რასის, კანის ფერის, წარმოშობის ან ეროვნული თუ ეთნიკური კუთვნილების ნიშნით შეიძლება წარმოიშვას მრავალი და მძიმე ფორმის დისკრიმინაცია,

მხედველობაში იღებს 2009 წლის 18 დეკემბრის რეზოლუციას 64/156 და ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს 2010 წლის 25 მარტის რეზოლუციას 13/16,

1. ცნობად იღებს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიშს;
2. ღრმა შეშფოთებას გამოთქვამს, რომ მსოფლიოში ჯერ კიდევ ხდება რელიგიების უარყოფითი სტერეოტიპებით წარმოჩენა და დღემდე ვლინდება რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებში შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია;
3. გმობს რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანებზე ფსიქოლოგიური და ფიზიკური ძალადობის და თავდასხმის ყველა აქტს და მათკენ მოწოდებას; რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანთა საქმიანობის, ქონების, კულტურული ცენტრებისა და თაყვანისცემის ადგილების წინააღმდეგ მიმარ-

თულ მსგავს ქმედებებს, აგრეთვე, ყველა რელიგიის წმინდა წიგნების, წმინდა ადგილებისა და რელიგიური სიმბოლოების მიზანში ამოღებას და მათ შებილწვას;

4. გამოთქვამს ღრმა შეშფოთებას ექსტრემისტული ორგანიზაციებისა და ჯგუფების პროგრამებსა და მიზნებზე, რომელთა მიზანია, განსაზღვრული რელიგიების შესახებ სტერეოტიპების შექმნა და განმტკიცება, განსაკუთრებით, მთავრობების მიერ მათი შეწყნარების შემთხვევაში;

5. ღრმა შეშფოთებით აღნიშნავს რელიგიების დისკრედიტაციის საერთო კამპანიის გააქტიურებას და ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზებას, მათ შორის, რელიგიური უმცირესობების ეთნიკური და რელიგიურ კლასიფიკაციას;

6. აღიარებს, რომ, ტერორიზმთან ბრძოლის კონტექსტში, რელიგიების დისკრედიტაცია და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზება შეიძლება გახდეს დამამძიმებელი ფაქტორები, რომლებიც ხელს შეუწყობს სამიზნე ჯგუფების წევრთათვის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების ჩამორთმევას, აგრეთვე, მათ ეკონომიკურ და სოციალურ გარიყვას;

7. გამოთქვამს ღრმა შეშფოთებას, რომ ისლამი ხშირად და არასწორადაა ასოცირებული ადამიანის უფლებათა დარღვევებთან და ტერორიზმთან;

8. მხარს უჭერს ყველა სახელმწიფოს ვალდებულებას, კომპლექსურად განახორციელონ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გლობალური კონტრტერორისტული სტრატეგია, რომელიც გენერალური ასამბლეის მიერ კენჭისყრის გარეშე მიღებულია 2006 წლის 8 სექტემბერს და ასამბლეის მიერ განმეორებით დამტკიცებულია 2008 წლის 5 სექტემბრის რეზოლუციით 62/272 და 2010 წლის 8 სექტემბრის რეზოლუციით 64/297, რომელიც მკაფიოდ ადასტურებს, რომ ტერორიზმი არ უნდა იყოს ასოცირებული რომელიმე რელიგიასთან, ეროვნებასთან, ცივილიზაციასთან ან ეთნიკურ ჯგუფთან; ხაზს უსვამს, რომ საჭიროა საერთაშორისო თანამეგობრობამ გააძლიეროს ძალისხმევა მშვიდობის, სამართლიანობისა და ადამიანის განვითარების კულტურის, ეთნიკური, ეროვნული და რელიგიური შემწყნარებლობის და ყველა რელიგიისადმი, რელიგიური ღირებულებებისადმი, რწმენისა ან კულტურისადმი პატივისცემის ხელშესაწყობად და რელიგიების დისკრედიტაციის აღსაკვეთად.

9. გმობს ნაბეჭდი, აუდიოვიზუალური და ელექტრონული მედიის, მათ შორის, ინტერნეტის თუ სხვა საშუალების გამოყენებას ნებისმიერი რელიგიის წინააღმდეგ ძალადობის, ქსენოფობიის ან მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის და დისკრიმინაციის გაღვივების მიზნით, ასევე, ნებისმიერი რელიგიის წმინდა წიგნების, წმინდა ადგილებისა და რელიგიური სიმბოლოების მიზანში ამოღებას და შებილწვას;

10. ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულია ყველას უფლება, იქონიოს შეხედულებები ჩარევის გარეშე და გამოხატვის თავისუფლების უფლება, რომლით სარგებლობაც დაკავშირებულია სპეციალურ მოვალეობებთან და

პასუხისმგებლობებთან და, აქედან გამომდინარე, შეიძლება ექვემდებარებოდეს იმ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია სხვათა უფლებებისა და რეპუტაციის პატივსაცემად, ეროვნული უშიშროების, ან საზოგადოებრივი წესრიგის, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ან მორალის დასაცავად,

11. ადასტურებს რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის საკითხებში კომიტეტის XV (42) ზოგად რეკომენდაციას, რომელშიც კომიტეტმა აღნიშნა, რომ რასობრივ უპირატესობაზე ან სიძულვილზე დაფუძნებული ნებისმიერი იდეის გავრცელების აკრძალვა შეესაბამება შეხედულებისა და გამოხატვის თავისუფლების სტანდარტს და თანაბრად გამოიყენება რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების მიმართ;

12. ცნობად იღებს რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის თანამედროვე ფორმების შესახებ სპეციალური მომხსენებლის და შეხედულების, და გამოხატვის თავისუფლების უფლების ხელშეწყობისა და დაცვის შესახებ სპეციალური მომხსენებლის მიერ იმ შესაბამისი მანდატების მიხედვით შესრულებულ სამუშაოებს, რომლებიც განსაზღვრულია ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს მიერ 2008 წლის 28 მარტის რეზოლუციებში 7/34 და 7/36;

13. გმობს რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის ყოველგვარ გამოვლინებას ეროვნული, თუ ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი უმცირესობების და მიგრანტების მიმართ და მათ მიმართ ხშირად გამოყენებულ სტერეოტიპებს, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე და ყველა სახელმწიფოს მოუწოდებს გამოიყენონ და, საჭიროების შემთხვევაში, განამტკიცონ არსებული კანონმდებლობა, როცა ხდება ამგვარი ქსენოფობიური ან არაშემწყნარებლური ქმედებები, გამოვლინებები ან გამოხატულებები, რათა აღმოიფხვრას ქსენოფობიური, ან რასისტული ქმედებების ჩამდენთა დაუსჯელობა;

14. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად, მათ შორის, კანონმდებლობის მიღებით, მიიღონ აუცილებელი ზომები, რათა აიკრძალოს ეროვნული, რასობრივი ან რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერა, რაც წარმოადგენს დისკრიმინაციისკენ, მტრობისა თუ სიძულვილისკენ ნაქეზებას' მოუწოდებს სახელმწიფოებს რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მსოფლიო კონფერენციისთვის წარსადგენ ანგარიშებში შეიტანონ ეროვნულ, ეთნიკურ, რელიგიურ და ენობრივ უმცირესობებთან დაკავშირებული ასპექტები, რომლებიც გათვალისწინებულია მათ სახელმწიფო სამოქმედო გეგმებში და ამ კონტექსტში სრულად გაითვალისწინონ უმცირესობების მრავალჯერადი დისკრიმინაციის ფორმები;

15. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, პრაქტიკაში განახორციელონ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ დეკლარაციის დებულებები;

16. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, თავიანთ სამართლებრივ და კონსტიტუციურ სისტემებში გაითვალისწინონ რელიგიების დისკრედიტაციიდან

გამომდინარე სიძულვილის, დისკრიმინაციის, დაშინებისა და იძულების აქტებისგან და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილის წაქეზებისგან დაცვის სათანადო მექანიზმები;

17. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, მიიღოს ყველა შესაძლო ზომა რელიგიებისა და რწმენის შემწყნარებლობისა და პატივისცემის, მათი ღირებულებათა სისტემების გაგების ხელშესაწყობად და რელიგიურ სიძულვილთან და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლის მიზნით მათი სამართლებრივი სისტემების გასაუმჯობესებლად, ინტელექტუალური და მორალური სტრატეგიებით;

18. აღიარებს, რომ იდეების ღია, კონსტრუქციულმა და პატივისცემაზე აგებულმა განხილვამ, აგრეთვე, ადგილობრივ, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე რელიგიებსა და კულტურებს შორის დიალოგმა შეიძლება დადებითი როლი ითამაშოს რელიგიურ სიძულვილთან, წაქეზებასთან და ძალადობასთან ბრძოლაში;

19. მიესალმება ნეკრი სახელმწიფოების მიერ ბოლო დროს გადადგმულ ნაბიჯებს რელიგიის თავისუფლების დასაცავად შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობისა და მექანიზმების შემოღებისა და გაძლიერებისათვის და რელიგიების დისკრედიტაციისა და რელიგიური ჯგუფების შესახებ უარყოფითი სტერეოტიპების შექმნის აღსაკვეთად;

20. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, უზრუნველყონ ყველა სახელმწიფო თანამდებობის პირის, მათ შორის, სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლის, სამხედრო მოსამსახურის, საჯარო მოსამსახურისა და განათლების მუშაკის მიერ თავისი სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულებისას სხვადასხვა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემა და ადამიანების რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, ასევე, ყველა აუცილებელი და სათანადო განათლებისა თუ ტრენინგის უზრუნველყოფა;

21. ხაზს უსვამს, რომ საჭიროა რელიგიების დისკრედიტაციასთან და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ წაქეზებასთან ბრძოლა ადგილობრივ, რეგიონულ და საერთაშორისო დონეებზე განათლებისა და ინფორმირებულობის გაზრდის მეშვეობით, სტრატეგიული და ურთიერთშეთანხმებული ზომების გატარებით და მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, უზრუნველყონ როგორც კანონმდებლობაში, ასევე, პრაქტიკაში განათლების ყველასთვის ხელმისაწვდომობა, მათ შორის, უფასო დანყებითი განათლების ხელმისაწვდომობა ბავშვებისთვის, როგორც გოგონებისთვის, ასევე ბიჭებისთვის და სწავლისა და განათლების ხელმისაწვდომობა სრულწლოვანთათვის, ადამიანის უფლებათა პატივისცემის, შემწყნარებლობისა და მრავალფეროვნების საფუძველზე, რაიმე ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე და თავი შეიკავონ ისეთი სამართლებრივი თუ სხვა ზომებისგან, რომლებიც განაპირობებს სკოლის ხელმისაწვდომობის საკითხში რასობრივ სეგრეგაციას.

22. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, მიიღონ მაქსიმალური ზომები რელიგიური ადგილების, სადგომების, აკლდამების, რელიგიური სიმბოლოების სრული პატივისცემისა და დაცვის

უზრუნველსაყოფად და მიიღონ დამატებითი ზომები იმ შემთხვევაში, თუ ისინი დაუცველია ნაბილწვისგან ან განადგურებისგან;

23. მოუწოდებს საერთაშორისო თანამეგობრობას, ადამიანის უფლებათა და რელიგიური და სარწმუნოებრივი მრავალფეროვნების საფუძველზე, ხელი შეუწყოს გლობალურ დიალოგს შემწყნარებლობისა და მშვიდობის კულტურის ყველა დონეზე მხარდასაჭერად და მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, არასამთავრობო ორგანიზაციას, რელიგიურ წინამძღოლს და ორგანოს, ბეჭდვით თუ ელექტრონულ მედიას, მხარი დაუჭირონ, ასევე, ხელი შეუწყონ ამგვარ დიალოგს;

24. ადასტურებს, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭო ხელს შეუწყობს ყველა რელიგიური და კულტურული ღირებულების საყოველთაო პატივისცემას და შეაფასებს ნებისმიერი თემის წევრების ან ნებისმიერი რელიგიის მიმდევრების მიმართ შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და სიძულვილისკენ ნაქეზების შემთხვევებს, აგრეთვე, ამგვარი სავალალო ქმედებების დაუსჯელობასთან საბრძოლველად საერთაშორისო ძალისხმევის კონსოლიდაციის საშუალებებს;

25. მიესალმება ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს პრეზიდენტის მიერ, 2010 წლის 30 სექტემბერს საბჭოს ყველა წევრის სახელით გაკეთებულ განცხადებას, რომლითაც მან დაგმო რელიგიური შეუწყნარებლობის, ცრურწმენის, მათთან დაკავშირებული დისკრიმინაციისა და ძალადობის შემთხვევები, რომლებიც კვლავ გრძელდება მსოფლიოს ყველა კუთხეში;

26. აგრეთვე, მიესალმება ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უმაღლესი კომისრის ინიციატივას, რომლითაც ის გამოვიდა 2008 წლის 2-3 ოქტომბერს გამართულ ექსპერტთა სემინარზე გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური სიძულვილის შესახებ, რაც დისკრიმინაციისკენ, მტრობისკენ ან ძალადობისკენ ნაქეზებას წარმოადგენს და სთხოვს უმაღლეს კომისარს, განაგრძოს მუშაობა როგორც ამ ინიციატივაზე, ნაქეზების ყველა ამგვარი ფორმის, მათი შედეგებისა და რელიგიებისა თუ სარწმუნოებებზე და მათ მიმდევრებზე უარყოფითი სტერეოტიპების შექმნის აღკვეთისა და აღმოფხვრის საქმეში კონკრეტული წვლილის შეტანის მიზნით, ასევე, ამ პირებისა და მათი თემების ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხზე;

27. ცნობად იღებს უმაღლესი კომისრის მიერ განხორციელებულ საქმიანობას ადამიანის უფლებათა ასპექტების, განსაკუთრებით, “ადამიანის უფლებათა საკითხებში განათლების მსოფლიო პროგრამის” ხელშესაწყობად და საგანმანათლებლო პროგრამებში შესატანად. ამასთან, უმაღლეს კომისარს მოუწოდებს განაგრძოს ამ სფეროში მუშაობა შემდეგ საკითხებზე განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილებით:

(ა) კულტურების წვლილი, აგრეთვე რელიგიური და კულტურული მრავალფეროვნება;

(ბ) გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ სხვა სათანადო ორგანოებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლო-

ბა ისეთი ერთობლივი კონფერენციების ჩასატარებლად, რომელთა მიზანია ცივილიზაციებს შორის დიალოგის მხარდაჭერა და ადამიანის უფლებათა უნივერსალურობისა და მათ სხვადასხვა დონეზე განხორციელების ხელშეწყობა, განსაკუთრებით ცივილიზაციებს შორის გავშირის საკითხებში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უმაღლესი წარმომადგენლის ოფისთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციასთან და სამდივნოსთან არსებულ განყოფილებასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში არსებულ სხვადასხვა სუბიექტთან ურთიერთობისა და სამთავრობათშორისო პროცესში მათი წვლილის კოორდინაციის მიზნით;

28. სთხოვს გენერალურ მდივანს, გენერალურ ასამბლეას სამოცდამეექვსე სესიაზე წარუდგინოს ანგარიში წინამდებარე რეზოლუციის განხორციელების შესახებ, მათ შორის, იმ კავშირის შესახებ, რომელიც არსებობს რელიგიების დეფამაციას, რელიგიისა და რასის ურთიერთგადაკვეთას, მსოფლიოს მრავალ კუთხეში წაქეზების, შეუწყნარებლობისა და სიძულვილის მომძლავრებასა და ამ ფენომენთან საბრძოლველად სახელმწიფოების მიერ მიღებულ ზომებს შორის.

71-ე პლენარული სხდომა
2010 წლის 21 დეკემბერი

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
გენერალური ასამბლეა
რეზოლუცია 60/11
2006 წლის 6 იანვარი

რეზოლუსია რელიგიური და კულტურული ურთიერთგაგების, ჰარმონიისა და თანამშრომლობის შესახებ

გენერალური ასამბლეა

ადასტურებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიით და ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო დეკლარაციით გათვალისწინებულ მიზნებსა და პრინციპებს, კერძოდ, აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლებას,

ითვალისწინებს ცივილიზაციებს შორის დიალოგთან დაკავშირებით გლობალურ დღის წესრიგს, ასევე, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციის საყოველთაო დეკლარაციას კულტურული მრავალფეროვნების შესახებ და ხსენებულ დოკუმენტებში მითითებულ პრინციპებს,

მხედველობაში იღებს გენერალური ასამბლეის უმაღლესი დონის პლენარული სხდომის მსოფლიო სამიტის დოკუმენტს, რომლითაც აღიარებულია მთელ მსოფლიოში რელიგიური და კულტურული მრავალფეროვნების პატივისცემისა და გაგების მნიშვნელობა და ხაზს უსვამს ამ დოკუმენტით გათვალისწინებულ ვალდებულებას მსოფლიოს ყველა კუთხეში ადამიანის კეთილდღეობის, თავისუფლებისა და პროგრესის გაუმჯობესებასთან, აგრეთვე, სხვადასხვა კულტურას, ცივილიზაციასა და ხალხს შორის შემწყნარებლობის, პატივისცემის, დიალოგისა და თანამშრომლობის მხარდაჭერასთან დაკავშირებით, რომლის საბოლოო მიზანია მსოფლიო მშვიდობისა და უსაფრთხოების ხელშეწყობა,

ითვალისწინებს თავის 2004 წლის 11 ნოემბრის რეზოლუციას 59/23 და 2004 წლის 15 დეკემბრის რეზოლუციებს 59/142 და 59/143 და სხვა შესაბამის რეზოლუციებს,

აღიარებს, რომ რელიგიებს შორის დიალოგი და ურთიერთგაგება, ასევე, ხალხებსა და ცივილიზაციებს შორის განსხვავებებისა და საერთო ღირებულებების ცოდნა ხელს უწყობს კონფლიქტებისა და დავების მშვიდობიან გადაწყვეტას, ამასთან, ამცირებს მტრობის, შეტაკებებისა და თვით ძალადობის პოტენციალს,

მხედველობაში იღებს ეროვნულ, საერთაშორისო და რეგიონულ დონეზე იმ სხვადასხვა ინიციატივის (მაგ., ცივილიზაციების კავშირის ინიციატივის, საერთაშორისო თანამეგობრობაში რელიგიებს შორის ჰარმონიის განმტკიცების შესახებ ბალის კონფერენციის, მსოფლიო და ტრადიციული რელიგიების კონგრესის, ცივილიზაციებსა და კულტურებს შორის დიალოგის, “განათლებული მოდერაციის” სტრატეგიის, მშვიდობის მიზნით რელიგიებს შორის დიალოგი-

სა და თანამშრომლობის შესახებ წინამძღოლთა არაოფიციალური შეხვედრისა და ისლამსა და ქრისტიანობას შორის დიალოგის) მნიშვნელოვან წვლილს, რომლებიც ურთიერთშემცველი, ურთიერთგანმამტკიცებელი და ურთიერთდაკავშირებულია;

ხაზს უსვამს იმას, რომ საჭიროა საზოგადოების ყველა დონეზე და ერებს შორის მშვიდობის, სამართლიანობის, დემოკრატიის, შემწყნარებლობის, სოლიდარობის, თანამშრომლობის, პლურალიზმის, კულტურული, რელიგიურ-სარწმუნოებრივი მრავალფეროვნების პატივისცემის, დიალოგისა და ურთიერთგაგების განმტკიცება, რადგან ისინი მშვიდობის მნიშვნელოვანი წინაპირობებია და დარწმუნებულია, რომ დემოკრატიული საზოგადოების სახელმძღვანელო პრინციპებს საერთაშორისო თანამეგობრობა აქტიურად უნდა უნობდეს ხელს;

ადასტურებს, რომ გამოხატვის თავისუფლება, მედიის პლურალიზმი, მრავალენობრიობა, ხელოვნებაზე და სამეცნიერო და ტექნოლოგიური ცოდნის მიღებაზე, მათ შორის, ციფრული ფორმით, წვდომის თანაბარი შესაძლებლობების არსებობა და ყველა კულტურისთვის გამოხატვისა და გავრცელების საშუალებებზე წვდომის შესაძლებლობის არსებობა კულტურული მრავალფეროვნების გარანტიებს წარმოადგენს და რომ სიტყვით და გამოსახულებით იდეების თავისუფალი მიმოქცევის უზრუნველყოფისას სიფრთხილის გამოვლენაა საჭირო იმისათვის, რომ ყველა კულტურას შეეძლოს საკუთარი თავის გამოხატვა და სხვებისთვის გაცნობა,

აღიარებს მთელ ძალისხმევას, რაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები ახმარებენ კულტურული, რელიგიურ-სარწმუნოებრივი და ენობრივი მრავალფეროვნების სრული პატივისცემით ადამიანებს შორის ურთიერთგაგების, შემწყნარებლობისა და მეგობრობის ხელშეწყობას;

შეშვოთებულია იმით, რომ მსოფლიოს მრავალ კუთხეში იზრდება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის სერიოზული შემთხვევები, მათ შორის, რელიგიური შეუწყნარებლობით მოტივირებული ძალადობის, დაშინებისა და იძულების ფაქტები, რაც საფრთხეს უქმნის ადამიანის უფლებებით და თავისუფლებებით სარგებლობისას;

ითვალისწინებს, რომ კულტურული, ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი მრავალფეროვნების შეწყნარება, აგრეთვე, ცივილიზაციებს შორის და შიგნით დიალოგის არსებობა არსებითად მნიშვნელოვანია მსოფლიოს სხვადასხვა კულტურისა თუ ერის წარმომადგენელ ადამიანებსა და ხალხებს შორის მშვიდობის, ურთიერთგაგებისა და მეგობრობისთვის, ხოლო კულტურული და ეთნიკური ცრურწმენის, განსხვავებული კულტურებისა და რელიგიების მიმართ შეუწყნარებლობისა და ქსენოფობიის გამოვლინების შემთხვევები იწვევს მთელს მსოფლიოში ხალხებსა და ერებს შორის სიძულვილსა და ძალადობას,

ხაზს უსვამს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე სიძულვილთან, ცრურწმენასთან, შეუწყნარებლობასთან და სტერეოტიპების შექმნასთან

ბრძოლა წარმოადგენს მნიშვნელოვან გლობალურ პრობლემას, რომელიც დამატებითი ზომების მიღებას საჭიროებს,

1. ცნობად იღებს გენერალური მდივნის მიერ 59/142 და 59/143 რეზოლუციების შესაბამისად წარმოდგენილ ანგარიშს;

2. აღიარებს, რომ რელიგიებისა და კულტურების მრავალფეროვნების პატივისცემას, შემწყნარებლობას, დიალოგსა და ურთიერთნდობისა და ურთიერთგაგების ატმოსფეროში თანამშრომლობას შეუძლია წვლილი შეიტანოს დისკრიმინაციაზე, შეუწყნარებლობასა და სიძულვილზე აგებულ იდეოლოგიებთან და ქმედებებთან ბრძოლაში, ასევე, ხელს შეუწყობს მსოფლიო მშვიდობის, სოციალური სამართლიანობისა და ხალხთა შორის მეგობრობის გამტკიცებას;

3. ადასტურებს ყველა სახელმწიფოს აღმატებულ ვალდებულებას, ხელი შეუწყონ ყველა ადამიანის უფლებისა და ძირითადი თავისუფლების პატივისცემას და დაცვას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის, ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული სხვა ინსტრუმენტებისა და საერთაშორისო სამართლის მიხედვით; ამ უფლებებისა და თავისუფლებების საყოველთაო ხასიათი უდაოა;

4. აგრეთვე, ადასტურებს მსოფლიოს ყველა ხალხების მიერ საკუთარი კულტურული მემკვიდრეობისა და ტრადიციების ქონის, განვითარებისა და დაცვის მნიშვნელობას მშვიდობის, შემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროში როგორც ეროვნულ, ასევე საერთაშორისო დონეზე;

5. აღიარებს, რომ მზარდი გლობალიზაციის პირობებში რელიგიური და კულტურული მრავალფეროვნების პატივისცემა ხელს უწყობს რელიგიებს, კულტურებსა და ცივილიზაციებს შორის საერთაშორისო თანამშრომლობას და დიალოგის გაღრმავებას და ისეთი გარემოს შექმნას, რომელიც ხელსაყრელია ადამიანური გამოცდილების გასაზიარებლად;

6. აგრეთვე აღიარებს, რომ მიუხედავად შეუწყნარებლობისა და კონფლიქტებისა, რომლებიც იწვევს ქვეყნებსა და რეგიონებს შორის დაყოფას და მზარდ საფრთხეს უქმნის ერთა შორის მშვიდობიან ურთიერთობას, ყველა კულტურას და ცივილიზაციას აქვს საერთო საყოველთაო ღირებულებები, ყველას შეუძლია წვლილი შეიტანოს კაცობრიობის გამდიდრებაში;

7. გრეთვე აღიარებს, რომ თუმცა უნდა გავითვალისწინოთ ეროვნული და რეგიონული თავისებურებებისა და სხვადასხვა ისტორიული, კულტურული და რელიგიური გარემოებების მნიშვნელობა, სახელმწიფოებმა მიუხედავად მათი პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული სისტემებისა, ხელი შეუწყონ და დაიცვან ყველა ადამიანის უფლება და ძირითადი თავისუფლება;

8. ადასტურებს, რომ იმ პირთა უფლებების ხელშეწყობა და დაცვა, რომლებიც ეროვნულ ან ეთნიკურ, რელიგიურ და ენობრივ უმცირესობებს მიეკუთვნებიან, ხელს უწყობს პოლიტიკურ და სოციალურ სტაბილურობას, მშვიდობას, ამდიდრებს მთელი საზოგადოების კულტურულ მრავალფეროვნებას და მემკვიდრეობას იმ სახელმწიფოებში, რომლებშიც ასეთი პირები ცხოვრობენ და მოუწოდებს სახელმწიფოებს თავიანთ პოლიტიკურ და სამარ-

თლებრივ სისტემებში ასახონ თავიანთ შესაბამის საზოგადოებებში არსებული მულტიკულტურული მრავალფეროვნება და, საჭიროების შემთხვევაში, გააუმჯობესონ დემოკრატიული და პოლიტიკური ინსტიტუტები, ორგანიზაციები და პროცესები ისე, რომ ისინი უფრო სრული მონაწილეობის მიღების საშუალებას იძლეოდეს და მოერიდონ საზოგადოების კონკრეტული სეგმენტების მარგინალიზაციას, გამორიცხვას და დისკრიმინაციას;

9. მოუწოდებს მთავრობებს, ხელი შეუწყონ რელიგიური, სარწმუნოებრივი, კულტურული და ენობრივი მრავალფეროვნების პირობებში ადამიანთა შორის ურთიერთგაგებას, შემწყნარებლობასა და მეგობრობას, მათ შორის განათლების მეშვეობით, ასევე, ისეთი პროგრესული სასწავლო პროგრამებისა და სახელმძღვანელოების შექმნით, რომლებშიც განხილულია შეუწყნარებლობის კულტურული, სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური და რელიგიური მიზეზები, ხოლო ამ პროცესში გამოიყენონ გენდერული პერსპექტივა ერებსა და ყველა რასობრივ თუ რელიგიურ ჯგუფს შორის ურთიერთგაგების, შემწყნარებლობის, მშვიდობისა და მეგობრული ურთიერთობის ხელშესაწყობად, იმის გათვალისწინებით, რომ განათლება ყველა დონეზე წარმოადგენს მშვიდობის კულტურის განმტკიცების ძირითად საშუალებას;

10. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, მიიღონ ყველა ზომა მათი საერთაშორისო ვალდებულებებისა და ეროვნული კანონმდებლობების შესაბამისად, რელიგიური და კულტურული ადგილების სრული პატივისცემისა და დაცვის უზრუნველსაყოფად, ამასთან, მიიღონ ადეკვატური ზომები ასეთი ადგილების დაზიანების ან განადგურების აღსაკვეთად;

11. მოუწოდებს სახელმწიფოებს, მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად, მიიღონ ყველა აუცილებელი ზომა კულტურულ, რელიგიურ თუ სარწმუნოებრივ საფუძველზე სიძულვილით და შეუწყნარებლობით მოტივირებული ძალადობის, დაშინებისა და იძულების ქმედებებთან, ან ასეთი ქმედებებისკენ ნაქეზებასთან საბრძოლველად, რადგან ასეთმა ქმედებებმა შეიძლება გამოიწვიოს უთანხმოება და ჰარმონიის დარღვევა როგორც სხვადასხვა საზოგადოებას შორის, ასევე, განსაზღვრული საზოგადოების შიგნითაც;

12. ასევე, მოუწოდებს სახელმწიფოებს, მიიღონ ეფექტური ზომები სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღიარებისას, განხორციელებისას და მათით სარგებლობისას რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ნიშნით დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად და მიიღონ ყველა ზომა ამგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვის მიზნით კანონების მისაღებად და გასაუქმებლად, აგრეთვე, მიიღონ ყველა სათანადო ზომა რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ნიშნით შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად;

13. აგრეთვე, მოუწოდებს სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლების, სამხედრო მოსამსახურეების, სახელმწიფო თანამდებობის პირების და განათლების მუშაკებისათუ სხვა საჯარო მოსამსახურეების მიერ თავიანთი სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულე-

ბისას სხვადასხვა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემა, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, ასევე, ყველა აუცილებელი და სათანადო განათლებისა თუ ტრეინინგის უზრუნველყოფა;

14. მიესალმება სახელმწიფოების, სპეციალურ მომხსენებელის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ სხვა სათანადო ორგანოებისა და სხვა სამთავრობათშორისო ორგანიზაციებისა და სამოქალაქო საზოგადოების, მათ შორის, რელიგიური და სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და მედიის წვლილს მშვიდობის კულტურის შექმნაში და მოუწოდებს მათ განაგრძონ მუშაობა ამ მიმართულებით, რათა ხელი შეუწყონ რელიგიებსა და კულტურებს შორის ერთობლივ საქმიანობას კონგრესების, კონფერენციების, სემინარების, სამეცნიერო მუშაობისა და სხვა პროცესების მეშვეობით.

15. სთხოვს გენერალურ მდივანს, უზრუნველყოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემის, მათ შორის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საინფორმაციო ცენტრების მეშვეობით, არსებული რესურსების ფარგლებში, წინამდებარე რეზოლუციასთან დაკავშირებული გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მასალების რაც შეიძლება ბევრ ენაზე მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელება;

16. აგრეთვე, სთხოვს გენერალურ მდივანს, სამოცდამეერთე სესიაზე წარმოსადგენი ანგარიშის პუნქტში- “მშვიდობის კულტურა”, შეიტანოს ინფორმაცია წინამდებარე რეზოლუციის განხორციელების შესახებ.

თავი III გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარები

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
ადამიანის უფლებათა კომიტეტი
ზოგადი კომენტარი 11
1983 წლის 27 ივლისი

ომის პროპაგანდისა და ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების აკრძალვა

1. ნევრი-სახელმწიფოების მიერ წარმოდგენილ ყველა ანგარიშში როდია მოცემული სრული ინფორმაცია პაქტის მე-20 მუხლის განხორციელებასთან დაკავშირებით. მე-20 მუხლის ბუნების გათვალისწინებით, ნევრი-სახელმწიფოებივალდებული არიან მიიღონ აუცილებელი საკანონმდებლო ზომები პაქტში მოხსენიებული ქმედებების აკრძალვის მიზნით. ამასთან, როგორც ანგარიშებიდან ჩანს, ზოგ სახელმწიფოში ასეთი ქმედებები არც კანონითაა აკრძალული და არც სათანადო ზომები მიიღება მათ ასაკრძალად. გარდა ამისა, ბევრ ანგარიშში წარმოდგენილი არ იყო საკმარისი ინფორმაცია სათანადო ეროვნული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის შესახებ.

2. პაქტის მე-20 მუხლში ნათქვამია, რომ ომის პროპაგანდა და ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი მხარდაჭერა, რაც წარმოადგენს დისკრიმინაციისკენ, მტრობის ან ძალადობისკენ ნაქეზებას, აკრძალულია კანონით. კომიტეტის აზრით, ეს სავალდებულო აკრძალვები სრულ შესაბამისობაშია მე-19 მუხლით გათვალისწინებულ გამოხატვის თავისუფლების უფლებასთან, რით სარგებლობაც დაკავშირებულია განსაკუთრებულ მოვალეობებთან და პასუხისმგებლობებთან. I პუნქტით გათვალისწინებული აკრძალვა ვრცელდება პროპაგანდის ყველა ფორმაზე, რომლებიც ქმნის აგრესიის ან მშვიდობის დარღვევის საფრთხეს ან იწვევს აგრესიას ან მშვიდობის დარღვევას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის საწინააღმდეგოდ. მე-2 პუნქტი მიმართულია ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერის წინააღმდეგ, რომელიც წარმოადგენს დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობისკენ ნაქეზებას მიუხედავად იმისა, ამგვარი პროპაგანდის თუ მხარდაჭერის მიზნები შესაბამისი სახელმწიფოს გარედან მოდის თუ შიგნიდან. მე-20 მუხლის 1-ლი პუნქტის ნორმებით არ იკრძალება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის შესაბამისად მოგერიების სუვერენული უფლება ან ხალხების თვითგამორკვევისა და დამოუკიდებლობის უფლება. იმისათვის, რომ მე-20 მუხლი სრულად ეფექტური იყოს, უნდა არსებობდეს კანონი, სადაც მკაფიოდ და არაორაზროვნად იქნება ნათქვამი, რომ პაქტში მითითებული პროპაგანდა თუ მხარდაჭერა ეწინააღმდეგება სახელმწიფო პოლიტიკას და სადაც, დარღვევის შემთხვევაში, გათვალისწინებული იქნება სათანადო სანქცია. აქედან გამომდინარე, კომიტეტი მიიჩნევს, რომ იმ ნევრმა-სახელმწიფოებმა, რომლებსაც ეს ჯერ არ გაუკეთებიათ, უნდა მიიღონ მე-20 მუხლით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესასრულებელი ზომები და თავი შეიკავონ ამგვარი პროპაგანდისა თუ მხარდაჭერისგან.

დისკრიმინაციის დაუშვებლობა

1. დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, კანონის წინაშე თანასწორობასა და დისკრიმინაციის გარეშე კანონის მხრიდან თანაბარ დაცვასთან ერთად, წარმოადგენს იმ ძირითად და ზოგად პრინციპს, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის უფლებების დაცვასთან. ამრიგად, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-2 მუხლის 1-ლი პუნქტი თითოეულ წევრ-სახელმწიფოს ავალდებულებს კონვენციით აღიარებული უფლებების დაცვას და მის ტერიტორიაზე და მის დაქვემდებარებაში მყოფი ყველა პირისთვის უზრუნველყოს რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა აზრის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, წოდებრივი თუ სხვა რაიმე ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე. 26-ე მუხლით არა მარტო ყველა ადამიანს ენიჭება კანონის წინაშე თანასწორობა და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვა, არამედ კანონით იკრძალება კიდევ რაიმე ნიშნით დისკრიმინაცია და ყველასთვის გარანტირებულია რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა აზრის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, წოდებრივი თუ სხვა რაიმე ნიშნით დისკრიმინაციისგან თანაბარი და ეფექტური დაცვა.

2. მართლაც, დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპი იმდენად ძირითადია, რომ მე-3 მუხლი თითოეულ წევრ-სახელმწიფოს ავალდებულებს უზრუნველყოს კაცთა და ქალთა თანაბარი უფლება პაქტით გათვალისწინებული უფლებებით სარგებლობაზე. ხოლო მე-4 მუხლის 1-ლი პუნქტი წევრ-სახელმწიფოებს რთავს ნებას, მიიღონ ზომები ქვეყანაში საგანგებო სიტუაციისას კონვენციით გათვალისწინებული ზოგიერთი ვალდებულებისგან გადასახვევად. იგივე მუხლით, ასეთი ზომები თავისუფალი უნდა იყოს დისკრიმინაციისგან მხოლოდ რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის ნიშნით. გარდა ამისა, მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტი წევრ-სახელმწიფოებს ავალდებულებს კანონით აკრძალონ ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი მხარდაჭერა, რომელიც დისკრიმინაციისკენ ნაქეზებას წარმოადგენს.

3. მათი ძირითადი და ზოგადი ბუნებიდან გამომდინარე, დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და კანონის წინაშე თანასწორობისა და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის პრინციპები ზოგჯერ პირდაპირაა ნახსენები იმ პუბლებში, რომლებიც დაკავშირებულია ადამიანის უფლებათა კონკრეტულ კატეგორიებთან. მე-14 მუხლის I პუნქტი ითვალისწინებს, რომ ყველა პირი თანასწორია სასამართლოსა და ტრიბუნალის წინაშე, ხოლო ამავე მუხლის მე-3 პუნქტი ადგენს, რომ წარდგენილი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას, ყველას თანაბრად აქვს მე-3 პუნქტის (ა)-(ზ) ქვეპუნქტებში ჩამოთვლილი მინიმალური გარანტიები; ანალოგიურად, 25-ე

მუხლი ითვალისწინებს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ყველა მოქალაქის თანაბარ მონაწილეობას, მე-2 მუხლში მითითებული განსხვავებების გარეშე.

4. წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა განსაზღვრონ ის სათანადო ზომები, რომლებსაც ისინი გაატარებენ შესაბამისი ნორმების განსახორციელებლად. ამასთან, კომიტეტს უნდა აცნობონ ამ ზომების ხასიათი და მათი შესაბამისობა დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და კანონის წინაშე თანასწორობისა და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის პრინციპებთან.

5. კომიტეტი წევრი-სახელმწიფოების ყურადღებას მიაპყრობს იმას, რომ პაქტით მათ ზოგჯერ პირდაპირ მოეთხოვებათ შესაბამისი პირებისთვის თანასწორობის უზრუნველსაყოფად ზომების მიღება. მაგ., 23-ე მუხლის მე-4 პუნქტი ადგენს, რომ წევრი-სახელმწიფოები განახორციელებენ სათანადო ქმედებებს ქორწინებასთან დაკავშირებით-ქორწინებაში ყოფნისას და განქორწინებისას, მეუღლეების თანასწორი უფლებებისა და თანასწორი პასუხისმგებლობების უზრუნველსაყოფად. ასეთ ქმედებებს შეიძლება ჰქონდეს საკანონმდებლო, ადმინისტრაციული ან სხვა ზომების ფორმა, მაგრამ წევრ-სახელმწიფოებს ეკისრებათ მეუღლეთათვის პაქტით გათვალისწინებული თანასწორი უფლებების უზრუნველყოფის პოზიტიური ვალდებულება. ბავშვებთან დაკავშირებით, 24-ე მუხლი ადგენს, რომ ყველა ბავშვს აქვს უფლება თავიანთი ოჯახის, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს მხრიდან სარგებლობდნენ დაცვის იმ საშუალებებით, რომლებსაც ითხოვს მათი, როგორც მცირეწლოვანის სტატუსი, რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური თუ წოდებრივი ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე.

6. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ პაქტი არც ტერმინ “დისკრიმინაციას” განმარტავს და არც იმაზე მიუთითებს, რა წარმოადგენს დისკრიმინაციას. ამასთან, საერთაშორისო კონვენცია რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ ითვალისწინებს, რომ ტერმინი “რასობრივი დისკრიმინაცია” ნიშნავს რასობრივი, ფერის, წოდებრივი, ეროვნული თუ ეთნიკური წარმოშობის ნიშნით გარჩევას, გამორიცხვას, შეზღუდვას ან უპირატესობის მინიჭებას, რომლის მიზანი ან შედეგი პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურული ან საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა სფეროში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმება ან შეზღუდვაა. მსგავსად ამისა, საერთაშორისო კონვენცია ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ ითვალისწინებს, რომ ტერმინი “ქალთა დისკრიმინაცია” ნიშნავს სქესობრივი ნიშნით გარჩევას, გამორიცხვას ან შეზღუდვას, რომლის შედეგი ან მიზანია პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ ან საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა სფეროში ქალთა (მიუხედავად მათი ოჯახური მდგომარეობისა, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობის საფუძველზე) ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმება ან შეზღუდვა.

7. მართალია, ეს კონვენციები კონკრეტული ნიშნით დისკრიმინაციის შემთხვევებს ეხება, მაგრამ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ პაქტში გამოყენებული ტერმინი- “დისკრიმინაცია” გაგებული უნდა იყოს ისე, რომ მასში იგულისხ-

მებოდეს რასობრივი, ფერის, სქესობრივი, ენობრივი, რელიგიური, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, წოდებრივი თუ სხვა ნიშნით გარჩევის, გამორიცხვის, შეზღუდვის ან უპირატესობის მინიჭება, რომლის მიზანი ან შედეგი ყველა უფლებისა და ძირითადი თავისუფლების ყველა პირთან მიმართებით თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმება ან შეზღუდვაა.

8. ამასთან, ყველა უფლებითა და ძირითადი თავისუფლებით თანასწორად სარგებლობა არ ნიშნავს ყველა შემთხვევაში იდენტურ მოპყრობას. ამასთან დაკავშირებით, პაქტის დებულებები მკაფიო და არაორაზროვანია. მაგალითად, მე-6 მუხლის მე-5 პუნქტით იკრძალება 18 წლამდე ასაკის პირებისთვის სასიკვდილო განაჩენის შეფარდება. იმავე პუნქტით იკრძალება ასეთივე სასჯელის ორსული ქალებისთვის შეფარდება. მე-10 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებულია, არასრულწლოვანი დამნაშავეების სრულწლოვანი დამნაშავეებისგან იზოლირება. გარდა ამისა, 25-ე მუხლით უზრუნველყოფილია განსაზღვრული პოლიტიკური უფლებები, რომლებიც ითვალისწინებს განსხვავებას მოქალაქეობის ნიშნით.

9. არაერთი წევრი-სახელმწიფოს ანგარიშებში მოცემულია ინფორმაცია საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ზომების, ასევე, სასამართლო გადაწყვეტილებების შესახებ, რომლებიც დაკავშირებულია კანონის წინაშე დისკრიმინაციისგან დაცვასთან, მაგრამ ხშირად არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია, რომლითაც გამოვლინდებოდა არსებული დისკრიმინაცია. პაქტის მე-2(1), მე-3 და 26-ე მუხლებთან დაკავშირებით ანგარიშებისას, წევრი-სახელმწიფოები, ჩვეულებრივ, ციტირებენ თავიანთი კონსტიტუციებისა და თანაბარი შესაძლებლობების შესახებ კანონების დებულებებს პირთა თანასწორობის თაობაზე. ასეთი ინფორმაცია სასარგებლოა, მაგრამ კომიტეტს აინტერესებს, ჯერ კიდევ რჩება თუ არა სინამდვილეში დისკრიმინაციის ფაქტები, რომლებიც შეიძლება მომდინარეობდეს სახელმწიფო დაწესებულებებისგან, საზოგადოებისგან, ცალკეული პირებისგან ან ორგანოებისგან. კომიტეტს სურს ინფორმაციის მიღება იმ სამართლებრივი ნორმებისა და ადმინისტრაციული ზომების შესახებ, რომლებიც მიმართულია ამგვარი დისკრიმინაციის შემცირების ან აღმოფხვრისკენ.

10. გარდა ამისა, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ თანასწორობის პრინციპი ზოგჯერ წევრი-სახელმწიფოებისგან მოითხოვს მტკიცე ზომების მიღებას იმ პირობების შესასუსტებლად ან აღმოსაფხვრელად, რომლებიც პაქტით აკრძალული დისკრიმინაციის გახანგრძლივებას იწვევს ანხელს უწყობს. მაგალითად, სახელმწიფომ, რომლის მოსახლეობის განსაზღვრული ნაწილის ზოგადი პირობები შეუძლებელს ხდის ან ხელს უშლის ადამანის უფლებებით სარგებლობას, უნდა მიიღოს კონკრეტული ზომა მათ გამოსასწორებლად. ასეთი ზომა შეიძლება ითვალისწინებდეს მოსახლეობის ამ ნაწილისთვის კონკრეტულ საკითხებში, დროებით, დანარჩენ მოსახლეობასთან შედარებით, გარკვეული შეღავათების დაწესებას. ამასთან, რამდენადაც ასეთი ზომა აუცილებელია სინამდვილეში არსებული დისკრიმინაციის გამოსასწორებლად, პაქტის თანახმად, ეს ლეგიტიმური დიფერენციაციის შემთხვევაა.

11. როგორც მე-2 მუხლის 1-ლ პუნქტში, ასევე, 26-ე მუხლში ჩამოთვლილია დისკრიმინაციის ნიშნები, მაგ., რასობრივი, ფერის, სქესობრივი, ენობრივი,

რელიგიური, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, წოდებრივი თუ სხვა ნიშანი. კომიტეტმა შენიშნა, რომ არაერთ კონსტიტუციასა თუ კანონში არაა ჩამოთვლილი მე-2 მუხლის 1-ლ პუნქტში მითითებული ყველა ის ნიშანი, რომლითაც დისკრიმინაცია იკრძალება. ამიტომ, კომიტეტს სურს წევრი-სახელმწიფოებისგან მიიღოს ინფორმაცია ასეთი შემთხვევებთან დაკავშირებით.

12. თუმცა, მე-2 მუხლით დისკრიმინაციისგან დასაცავი უფლებების ფარგლები შემოიფარგლება პაქტით გათვალისწინებული უფლებებით, 26-ე მუხლი არ აკონკრეტებს ამ შეზღუდვებს. ანუ, 26-ე მუხლი ადგენს, რომ ყველა პირი თანასწორია კანონის წინაშე და სარგებლობს კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვით, დისკრიმინაციის გარეშე, და რომ კანონით ყველა პირისთვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს რომელიმე მითითებული ნიშნით დისკრიმინაციისგან თანაბარი და ეფექტური დაცვა. კომიტეტის აზრით, 26-ე მუხლი უბრალოდ არ იმეორებს მე-2 მუხლით უკვე გათვალისწინებულ გარანტიას, არამედ ითვალისწინებს დამოუკიდებელ უფლებას. ის სამართლებრივ თუ ფაქტობრივ დისკრიმინაციას კრძალავს ნებისმიერ სფეროში, რომელიც რეგულირდება და დაცულია სახელმწიფო ორგანოების მიერ. ამიტომ 26-ე მუხლი ეხება წევრი-სახელმწიფოებისთვის დაკისრებულ ვალდებულებებს კანონმდებლობასა და მის გამოყენებასთან დაკავშირებით. ამრიგად, წევრი-სახელმწიფოს მიერ საკანონმდებლო აქტის მიღებისას, ის უნდა აკმაყოფილებდეს 26-ე მუხლის მოთხოვნას იმასთან დაკავშირებით, რომ მისი შინაარსი დისკრიმინაციული არ უნდა იყოს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, 26-ე მუხლით გათვალისწინებული დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპის გამოყენება არ შემოიფარგლება პაქტით გათვალისწინებული უფლებებით.

13. და ბოლოს, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ რეჟიმის ყოველი დიფერენციაცია არ წარმოადგენს დისკრიმინაციას, თუ ამგვარი დიფერენციაციის კრიტერიუმი საფუძვლიანი და ობიექტურია და თუ დიფერენციაციის ამოცანა იმ მიზნის მიღწევაა, რომელიც პაქტის თანახმად ლეგიტიმურია.

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება

1. მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება (რაც მოიცავს რწმენის ქონის თავისუფლებას) ღრმა და მრავლისმომცველია: ის მოიცავს აზრის თავისუფლებას ყველა საკითხზე, პირად მრწამსს და ინდივიდუალურად თუ სხვებთან ერთად გაცხადებულ რელიგიისა თუ რწმენისადმი ერთგულებას. კომიტეტი ნევრისახელმწიფოების ყურადღებას მიაპყრობს იმ ფაქტზე, რომ აზრის თავისუფლება და სინდისის თავისუფლება რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების თანაბრად დაცული. ამ თავისუფლებების ფუნდამენტური ხასიათი, ასევე, აისახება იმაში, რომ ამ დებულებისგან გადახვევა დაუშვებელია თვით ქვეყანაში საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი, როგორც ეს აღნიშნულია პაქტის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტში.

2. მე-18 მუხლით დაცულია თეისტური, არათეისტური და ათეისტური რწმენა, აგრეთვე უფლება, არ აღიარო რომელიმე რელიგია ან რწმენა. ტერმინები “რელიგია” და “რწმენა” ფართოდ უნდა განიმარტოს. მე-18 მუხლი არ გამოიყენება მხოლოდ ტრადიციული რელიგიების ან იმ რელიგიებისა და სარწმუნოებების მიმართ, რომელთაც ტრადიციული რელიგიების ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებების მსგავსი ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებები აქვთ. ამიტომ კომიტეტი შეშფოთებულია რომელიმე რელიგიისა თუ რწმენის რაიმე მიზეზით დისკრიმინაციის ტენდენციით, მათ შორის, იმ მიზეზით, რომ ესა თუ ის რელიგია თუ რწმენა ახალი დაფუძნებულია, ან წარმოადგენს ისეთ რელიგიურ უმცირესობებს, რომლებიც უმრავლესობაში მყოფი რელიგიური თემისგან დევნას განიცდიან.

3. მე-18 მუხლი აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას განასხვავებს რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებისგან. ამ მუხლით ნებადართული არაა რაიმე შეზღუდვა აზრის და სინდისის თავისუფლებაზე ან საკუთარი არჩევანის მიხედვით რელიგიისა თუ რწმენის ქონის ან მიღების თავისუფლებაზე. ეს თავისუფლებები დაცულია უპირობოდ, ისევე, როგორც დაცულია ყველას უფლება იქონიოს შეხედულებები მე-19 მუხლის I პუნქტში ჩარევის გარეშე. მე-18.2 და მე-17 მუხლების მიხედვით, არავინ უნდა აიძულონ გაამჟღავნოს თავისი აზრები ან რელიგიისა თუ რწმენის კუთვნილება.

4. რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება შეიძლება გამოყენებული იყოს “ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ.” აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით, რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება მოიცავს მოქმედებათა ფართო სპექტრს. თავყანისცემის ცნება ვრცელდება როგორც იმ

რიტუალურ და ცერემონიულ ქმედებებზე, რომლებიც რწმენას უშუალო გამოხატულებას ანიჭებს, ასევე, ასეთი ქმედებებისგან განუყოფელ სხვადასხვა წესზე თუ პრაქტიკაზე, მათ შორის, თაყვანისცემის ადგილებზე ან შენობებზე, რიტუალების ფორმებისა და საგნების გამოყენებაზე, სიმბოლოების გამოფენაზე, დღესასწაულებისა და დასვენების დღეების დაცვაზე. რელიგიისა თუ რწმენის წესების დაცვა შეიძლება მოიცავდეს არა მარტო ცერემონიულ ქმედებებს, არამედ ისეთ წეს-ჩვეულებებს, როგორიცაა მარხვა, დამახასიათებელი ტანსაცმლით ან თავსაბურავით შემოსვა, ცხოვრების განსაზღვრულ ეტაპებთან დაკავშირებულ რიტუალებში მონაწილეობა და იმ სპეციფიკური ენის გამოყენება, რომელზეც ესა თუ ის ჯგუფი ჩვეულებრივ ლაპარაკობს. გარდა ამისა, რელიგიისა თუ რწმენის მიყოლა და სწავლება მოიცავს რელიგიური ჯგუფების მიერ თავიანთი ძირითადი საქმიანობის წარმართვისგან განუყოფელ ქმედებებს, მაგ., რელიგიური წინამძღოლების, მღვდლებისა და მოძღვრების არჩევის თავისუფლებას, სემინარებისა და სასულიერო სკოლების დაფუძნების თავისუფლებას, რელიგიური ტექსტებისა თუ პუბლიკაციების გავრცელების თავისუფლებას.

5. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის “ქონისა თუ მიღების” თავისუფლება უთუოდ მოიცავს რელიგიისა თუ რწმენის არჩევის თავისუფლებას, მათ შორის, ახლანდელი რელიგიის სხვა რელიგიით შეცვლის ან საერთოდ ათესიტური შეხედულებების მიღების უფლებას, აგრეთვე, საკუთარ რელიგიაზე თუ რწმენაზე დარჩენის უფლებას. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით იკრძალება იძულება, რომლითაც შეიზღუდებოდა რელიგიისა თუ რწმენის ქონისა თუ მიღების უფლება. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით, ასევე, იკრძალება მორწმუნეებისა თუ არამორწმუნეების მიმართ ფიზიკური ძალით ან სადამსჯელო ზომებით დამუქრების გამოყენება მათ რელიგიურ რწმენაში ან შესაკრებლებში დასატოვებლად, მათ მიერ რელიგიის ან რწმენის უარსაყოფად ან ამა თუ იმ რელიგიაზე თუ რწმენაზე მათ მოსაქცევად. იმავე მიზნის ან შედეგის მქონე პოლიტიკა ან წესები, მაგ., ისეთი წესები, რომლებითაც იზღუდება განათლების, სამედიცინო მკურნალობის, დასაქმების მიღება ან პაქტის 25-ე მუხლით და სხვა დებულებებით გარანტირებული უფლებები, ასევე შეუთავსებელია მე-18 მუხლის მე-2 მუხლთან. იმავე დაცვით სარგებლობენ არარელიგიური რწმენის მქონე პირები.

6. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით ნებადართულია საჯარო სკოლებში ისეთი საგნების სწავლება, როგორიცაა რელიგიებისა და ეთიკის ზოგადი ისტორია, თუ ამ საგნების სწავლება ხდება ნეიტრალურად და ობიექტურად. მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება საკუთარი მრწამსის შესაბამისად, რაც გათვალისწინებულია მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით, დაკავშირებულია რელიგიისა თუ რწმენის სწავლების თავისუფლების მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ გარანტიებთან. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საჯარო განათლება, რომელშიც შედის ამა თუ იმ კონკრეტული რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება, შეუთავსებელია მე-18

მუხლის მე-4 პუნქტთან, თუ უზრუნველყოფილი არაა არადისკრიმინაციული გამონაკლისები ან ალტერნატივები, რომლებიც ითვალისწინებს მშობლებისა და მეურვეების სურვილებს.

7. მე-20 მუხლის მიხედვით, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვა არ წარმოადგენს ომის პროპაგანდას ან ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერას, რაც ითვლება დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობის ნაქეზებად. როგორც კომიტეტმა თავის ზოგად კომენტარში 11 [19] აღნიშნა, წევრ-სახელმწიფოებს ეკისრებათ ასეთი ქმედებების ამკრძალავი კანონების შემოღების ვალდებულება.

8. მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვები გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის, მორალის ან სხვათა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად. დაუშვებელია შეიზღუდოს რელიგიის ან რწმენის ქონის ან მიღების იძულებისგან თავისუფლება და მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება თავიანთი მრწამსის შესაბამისად. დასაშვები შეზღუდვების დებულებების გამოყენების განმარტებისას, წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა იხელმძღვანელონ პაქტით გარანტირებული უფლებების, მათ შორის, თანასწორობისა და მე-2, მე-3 და 26-ე მუხლებში მითითებული ყველა ნიშნით დისკრიმინაციის აკრძალვის უფლების დაცვის საჭიროებიდან. დაწესებული შეზღუდვები დადგენილი უნდა იყოს კანონით და ისე უნდა იყოს გამოყენებული, რომ არ არღვევდეს მე-18 მუხლით გარანტირებულ უფლებებს. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი მკაცრად უნდა განიმარტოს: შეზღუდვების დაწესება დაუშვებელია აქ მითითებულის გარდა სხვა საფუძვლით იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ისინი დაიშვებოდა პაქტით დაცული სხვა უფლებების შეზღუდვების სახით, მაგ., ეროვნული უშიშროებისას. შეზღუდვების გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ მიზნებით, რომლისთვისაც ისინი იყო გათვალისწინებული და უნდა იყოს უშუალოდ დაკავშირებული და თანაბარზომიერი იმ კონკრეტული საჭიროებისა, რომლებსაც ისინი ეფუძნება. დაუშვებელია შეზღუდვების დაწესება დისკრიმინაციული მიზნებით ან გამოყენება დისკრიმინაციული სახით. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მორალური ნორმების ცნება გამომდინარეობს მრავალი სოციალური, ფილოსოფიური და რელიგიური ტრადიციიდან; აქედან გამომდინარე, ზნეობრივი ნორმების დაცვის მიზნით რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება უნდა ეფუძნებოდეს ისეთ პრინციპებს, რომლებიც ექსკლუზიურად ერთი ტრადიციიდან არ გამომდინარეობს. ის პირები, რომლებზეც უკვე დაწესებულია განსაზღვრული კანონიერი შეზღუდვები, მაგ., პატიმრები, რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებით კვლავ სარგებლობენ იმ სრული ზომით, რომელიც შეთავსებადია შეზღუდვის სპეციფიკურ ხასიათთან. წევრი-სახელმწიფოების ანგარიშებში ასახული უნდა იყოს ინფორმაცია მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალის-

წინებული შეზღუდვების სრული გამოყენების სფეროზე და შედეგებზე, როგორც სამართლებრივი, ასევე ფაქტობრივი თვალსაზრისით.

9. ის ფაქტი, რომ რელიგია აღიარებულია სახელმწიფო რელიგიად ან მიღებულია, როგორც ოფიციალური ან ტრადიციული რელიგია ან ის, რომ მისი მიმდევრები მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ, არ უნდა იწვევდეს არც პაქტით, მათ შორის, მე-18 და 27-ე მუხლებით გათვალისწინებული უფლებებით სარგებლობის შეზღუდვას და არც სხვა რელიგიების მიმდევართა ან არამორწმუნეთა დისკრიმინაციას. კერძოდ, ამ უკანასკნელთა მიმართ გამოყენებული განსაზღვრული ზომები, მაგ., გაბატონებული რელიგიის წევრებისთვის სამთავრობო სამსახურში შესვლაზე შეზღუდვების დაწესება ან მათთვის ეკონომიკური შეღავათების დაწესება ან სხვა რწმენის მიმდევრობაზე სპეციალური შეზღუდვების დაწესება არ შეესაბამება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აკრძალვას და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის გარანტიას, რასაც ითვალისწინებს 26-ე მუხლი. პაქტის მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ზომები ის მნიშვნელოვანი გარანტიებია, რომლებიც უზრუნველყოფს რელიგიური უმცირესობების უფლებებისა და სხვა რელიგიური ჯგუფების მე-18 და 27-ე მუხლებით გარანტირებული უფლებების დარღვევისგან და ამ ჯგუფების მიმართ ძალადობისა და დევნის აქტების განხორციელებისგან დაცვას. კომიტეტი ითხოვს ინფორმაციას იმ ზომების შესახებ, რომლებიც შესაბამისმა სახელმწიფოებმა მიიღეს ყველა რელიგიისა და რწმენის აღმსარებლობის თავისუფლების დარღვევისგან და მათი მიმდევრების დისკრიმინაციისგან დასაცავად. მსგავსად ამისა, ინფორმაცია 27-ე მუხლით გათვალისწინებული რელიგიური უმცირესობების უფლებათა დაცვასთან დაკავშირებით აუცილებელია იმისათვის, რომ კომიტეტმა შეაფასოს ის, თუ წევრმა-სახელმწიფოებმა რა ზომით განახორციელეს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება. შესაბამისმა წევრმა-სახელმწიფოებმა თავიანთ ანგარიშებში, ასევე, უნდა შეიტანონ ინფორმაცია იმ ქმედებების შესახებ, რომლებიც მათი კანონმდებლობით და მართლმსაჯულებით დასჯადია, როგორც ღვთისმგმობელი ქმედება.

10. თუკი ესა თუ ის რწმენა კონსტიტუციით, ნორმატიული აქტებით, მმართველი პარტიების განცხადებებით და ა. შ., ან პრაქტიკულ ცხოვრებაში ოფიციალურ იდეოლოგიად ითვლება, ამან არ უნდა გამოიწვიოს მე-18 მუხლით გათვალისწინებული უფლებების ან პაქტის სხვა დებულებებით აღიარებული უფლებების დარღვევა, არც იმ პირთა დისკრიმინაცია, რომლებიც არ იზიარებენ ოფიციალურ იდეოლოგიას ან ეწინააღმდეგებიან მას.

11. ბევრი ადამიანი აცხადებს, რომ სამხედრო სამსახურზე უარის (რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის) უფლება მათ აქვთ იმიტომ, რომ ეს უფლება გამომდინარეობს მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული თავისუფლებიდან. ასეთ განცხადებასთან დაკავშირებით, სახელმწიფოების მზარდმა რიცხვმა თავიანთი კანონმდებლობით სავალდებულო სამხედრო სამსახურისგან გაათავისუფლეს ის მოქალაქეები, რომლებსაც სინამდვილეში აქვთ ისეთი რელიგიური თუ სხვა რწმენა, რომელიც კრძალავს სამხედრო სამსახურის

ვალდებულების შესრულებას და სამხედრო სამსახური ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურით ჩაანაცვლეს. პაქტში რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის უფლება პირდაპირ არ არის მითითებული, მაგრამ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ასეთი უფლება შეიძლება გამომდინარეობდეს მე-18 მუხლიდან იმდენად, რამდენადაც მომაკვდინებელი ძალის გამოყენების ვალდებულება შეიძლება სერიოზულად ეწინააღმდეგებოდეს სინდისის თავისუფლებას და საკუთარი რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებას. აქედან გამომდინარე, დაუშვებელია რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის მთქმელი პირების დისკრიმინაცია იმის გამო, რომ მათ სამხედრო ვალდებულება ვერ შეასრულდეს. კომიტეტი ნევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს თავიანთ ანგარიშებში შეიტანონ ინფორმაცია იმ პირობების შესახებ, რომლებითაც ადამიანი შეიძლება გათავისუფლდეს სამხედრო ვალდებულებისგან მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული უფლებების საფუძველზე და ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურის ხასიათსა და ვადაზე.

შეხვედრისათვის უფლებები

1. პაქტის 27-ე მუხლი ითვალისწინებს, რომ იმ სახელმწიფოებში, სადაც ეთნიკური, რელიგიური, თუ ენობრივი უმცირესობები არიან, ასეთი უმცირესობების წევრებს უარი არ უნდა ეთქვას უფლებაზე, თავიანთი ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად ისარგებლონ საკუთარი კულტურით, აღიარონ და მისდიონ საკუთარ რელიგიას, ან გამოიყენონ საკუთარი ენა. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ეს მუხლი ადგენს და აღიარებს უფლებას, რომელიც ენიჭებათ უმცირესობის წევრებს და ის განსხვავებულია ყველა სხვა უფლებისგან და ემატება ყველა სხვა უფლებას, რომლებიც მათ, როგორც საერთოდ ყველა სხვა პირს, პაქტის თანახმად უკვე აქვთ.

2. არასავალდებულო ოქმის მიხედვით, კომიტეტისთვის წარდგენილ ზოგიერთ დოკუმენტში 27-ე მუხლით დაცული უფლება არეულია ხალხთა თვითგამორკვევის უფლებასთან, რომელიც პაქტის 1-ლი პუნქტითაა გათვალისწინებული. გარდა ამისა, წევრი-სახელმწიფოების მიერ პაქტის მე-40 მუხლის მიხედვით წარდგენილ ანგარიშებში, წევრი-სახელმწიფოებისთვის 27-ე მუხლით დაკისრებული ვალდებულებები ზოგჯერ არეულია მათ 2.1 მუხლით გათვალისწინებულ ვალდებულებასთან, უზრუნველყონ პაქტით გარანტირებული უფლებებით სარგებლობა დისკრიმინაციის გარეშე, ასევე, 26-ე მუხლის მიხედვით კანონის წინაშე თანასწორობითა და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვით.

3.1. პაქტი ერთმანეთისგან განასხვავებს თვითგამორკვევის უფლებას და 27-ე მუხლით დაცულ უფლებებს. თვითგამორკვევის უფლება ის უფლებაა, რომელიც ხალხებს ეკუთვნით და პაქტის ცალკე ნაწილით (1-ლი ნაწილით) რეგულირდება. თვითგამორკვევა არასავალდებულო ოქმით აღიარებული უფლება არ არის. მეორეს მხრივ, 27-ე მუხლი დაკავშირებულია ცალკეული პირებისთვის მინიჭებულ უფლებებთან, ცალკეული პირებისთვის მინიჭებული სხვა პირადი უფლებების მსგავსად, შესულია პაქტის III ნაწილში და აღიარებულია არასავალდებულო ოქმით. 1/

3.2. იმ უფლებებით სარგებლობა, რომლებიც 27-ე მუხლთანაა დაკავშირებული, ზიანს არ აყენებს წევრი-სახელმწიფოს სუვერენობას და ტერიტორიულ მთლიანობას. ამავე დროს, ამ მუხლით ცალკეული პირების უფლებათა ერთი ან რამდენიმე ასპექტი – მაგ., კონკრეტული კულტურით ტკბობისა, შეიძლება შედგებოდეს ისეთი ცხოვრების ნირისგან, რომელიც მჭიდროდაა დაკავშირებული ტერიტორიასთან და მისი რესურსებით სარგებლობასთან. 2/ ეს განსაკუთრებით ასეა იმ ადგილობრივი თემების წევრთა შემთხვევაში, რომლებიც უმცირესობას შეადგენენ.

4. გარდა ამისა, პაქტი 27-ე მუხლით დაცულ უფლებებს განასხვავებს მე-2.1 და 26-ე მუხლებით გათვალისწინებული გარანტიებისგან. პაქტში მითი-

თებული უფლებებით დისკრიმინაციის გარეშე სარგებლობის მე-2.1 მუხლით გათვალისწინებული გარანტია ეხება სახელმწიფოს ტერიტორიაზე და მისი იურისდიქციის ქვეშ მყოფ ყველა პირს, მიუხედავად იმისა, ეს პირები უმცირესობას ეკუთვნიან თუ არა. გარდა ამისა, 26-ე მუხლით გათვალისწინებულია კანონის წინაშე თანასწორობისა და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის, ასევე, სახელმწიფოების მიერ დისკრიმინაციის გარეშე უფლებების მინიჭებისა და ვალდებულებების დაკისრების სპეციალური უფლება. მისით რეგულირდება ყველა იმ უფლებით სარგებლობა (მიუხედავად იმისა, ეს უფლებები პაქტით დაცულია თუ არა), რომლებსაც ნევრი-სახელმწიფო კანონით ანიჭებს მის ტერიტორიაზე და მისი იურისდიქციის ქვეშ მყოფ პირებს მიუხედავად იმისა, ისინი მიეკუთვნებიან თუ არა 27-ე მუხლში მითითებულ უმცირესობებს. 3/ ის ნევრი-სახელმწიფოები, რომლებიც აცხადებენ, რომ არ ახდენენ დისკრიმინაციას ეთნიკური, ენობრივი თუ რელიგიური ნიშნით, უსაფუძვლოდ ამტკიცებენ, მხოლოდ ამ საფუძველზე, რომ მათ უმცირესობები არ

5.1. 27-ე მუხლში დაფიქსირებული პირობები მიუთითებს იმაზე, რომ დასაცავი პირები არიან ისინი, ვინც მიეკუთვნებიან ჯგუფს და ვინც იზიარებენ საერთო კულტურას, რელიგიას ან/და ენას. ეს პირობები, ასევე, მიუთითებს იმაზე, რომ დასაცავი პირები უნდა იყვნენ ნევრი-სახელმწიფოს მოქალაქეები. ამასთან დაკავშირებით, 2.1 მუხლიდან გამომდინარე ვალდებულებები ასევე რელევანტურია, რადგან ამ მუხლით ნევრ-სახელმწიფოს მოეთხოვება იმის უზრუნველყოფა, რომ პაქტით დაცული უფლებები ხელმისაწვდომი იყოს მის ტერიტორიაზე და მისი იურისდიქციის ქვეშ მყოფი ყველა პირისთვის, გარდა იმ უფლებებისა, რომლებზეც პირდაპირაა ნათქვამი, რომ ეხება მოქალაქეებს, მაგ., 25-ე მუხლით გათვალისწინებული პოლიტიკური უფლებები. აქედან გამომდინარე, 27-ე მუხლით გათვალისწინებული უფლებები ნევრმა-სახელმწიფომ შეიძლება თავისი მოქალაქეების გარდა სხვა პირებზეც გაავრცელოს.

5.2. 27-ე მუხლი უფლებებს ანიჭებს იმ პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ნევრ-სახელმწიფოში არსებულ “უმცირესობებს”. ამ მუხლით გათვალისწინებული უფლებების ხასიათისა და გამოყენების სფეროს გათვალისწინებით, არასათანადოა განვსაზღვროთ მარადიულობის ის ხარისხი, რასაც ტერმინი “არსებობს” გამოხატავს. ეს უფლებები უბრალოდ, იმაში მდგომარეობს, რომ ამ უმცირესობების წარმომადგენელ პირებს უარი არ უნდა ეთქვას უფლებაზე თავიანთი ჯგუფის წევრებთან ერთად ისარგებლონ საკუთარი კულტურით, მისდონ თავიანთ რელიგიას და ისაუბრონ თავიანთ ენაზე. არ არის საჭირო, რომ ისინი ან მოქალაქეები იყვნენ, ან მუდმივი რეზიდენტები. ამრიგად, ნევრ-სახელმწიფოში მყოფი მიგრანტი მუშაკები ან თვით სტუმრებიც კი, რომლებიც უმცირესობას შეადგენენ, უფლებამოსილი არიან ისარგებლონ ამ უფლებებით. ნევრი-სახელმწიფოს ტერიტორიაზე მყოფი ნებისმიერი სხვა პირის მსგავსად, მათ ამავე მიზნით ექნებათ ზოგადი უფლებები, მაგ., გაერთიანების თავისუფლების, შეკრების თავისუფლების და გამოხატვის თავისუფლების უფლებები. მოცემულ ნევრ-სახელმწიფოში ეთნიკური, რელიგიური თუ ენობრივი უმცირესობის არსებობა დამოკიდებულია არა ამ ნევრი-სახელმწიფოს გადაწყვეტილებაზე, არამედ უნდა დადგინდეს ობიექტური კრიტერიუმების საფუძველზე.

5.3. ენობრივი უმცირესობის წარმომადგენლების ერთმანეთში, ცალკე თუ საჯაროდ, საკუთარი ენის გამოყენების უფლება განსხვავდება პაქტით დაცული სხვა ენობრივი უფლებებისგან. კერძოდ, ის უნდა განსხვავდებოდეს მე-19 მუხლით დაცული გამოხატვის თავისუფლების ზოგადი უფლებისგან. ეს უკანასკნელი უფლება გარანტირებულია ყველასთვის, მიუხედავად იმისა, უმცირესობებს მიეკუთვნებიან თუ არა. გარდა ამისა, 27-ე მუხლით დაცული უფლება უნდა განვასხვავოთ იმ კონკრეტული უფლებისგან, რომელსაც პაქტის მე-14 მუხლის მე-3 პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი ანიჭებს ბრალდებულ პირებს თარგმანთან დაკავშირებით, როცა მათ არ ესმით, ან ვერ საუბრობენ სასამართლოში გამოყენებული ენით. სხვა შემთხვევაში, მე-14 მუხლის მე-3 პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი ბრალდებულ პირებს არ ანიჭებს სასამართლო განხილვისას მათ მიერ არჩეული ენის გამოყენების უფლებას. 4/

6.1. 27-ე მუხლი უარყოფითი სიტყვებით გადმოიცემა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ამ მუხლით აღიარებულია “უფლების” არსებობა და მოთხოვნილია, რომ ამ უფლების ჩამორთმევა დაუშვებელია. შესაბამისად, ნევრი-სახელმწიფო ვალდებულია უზრუნველყოს ამ უფლების არსებობა, მისით სარგებლობა და არ დაუშვას ამ უფლების ჩამორთმევა ან დარღვევა. ამიტომ საჭიროა დაცვის პოზიტიური ზომები არა მარტო თვით ნევრი-სახელმწიფოს (იქნება ეს მისი საკანონმდებლო, სასამართლო თუ ადმინისტრაციული ორგანოების მეშვეობით), არამედ ნევრი-სახელმწიფოს შიგნით მყოფი სხვა პირების ქმედებათა წინააღმდეგაც.

6.2. თუმცა 27-ე მუხლით დაცული უფლებები ინდივიდუალური უფლებებია, ისინი თავიანთი მხრივ, დამოკიდებულია უმცირესობის ჯგუფის უნარზე შეინარჩუნოს თავისი კულტურა, ენა ან რელიგია. შესაბამისად, სახელმწიფოს მხრიდან პოზიტიური ზომების მიღება შეიძლება, ასევე, აუცილებელია იმისათვის, რომ დაიცვას უმცირესობის იდენტობა და მისი წევრების უფლებები, დატკბნენ თავიანთი კულტურით, განავითარონ ის და მისდონ თავიანთ რელიგიას ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად. ამასთან დაკავშირებით, გასათვალისწინებელია ის, რომ ასეთი პოზიტიური ზომები უნდა შეესაბამებოდეს პაქტის მე-2.1 და 26-ე მუხლის დებულებებს როგორც სხვადასხვა უმცირესობებს შორის დამოკიდებულების, ასევე ამ უმცირესობების წარმომადგენლებსა და მოსახლეობის დანარჩენ ნაწილს შორის დამოკიდებულების თვალსაზრისით. ამასთან, რამდენადაც ხსენებული ზომები მიმართულია იმ პირობების გამოსწორებისკენ, რომლებიც შეუძლებელს ხდის ან ხელს უშლის 27-ე მუხლით გარანტირებული უფლებებით სარგებლობას, ისინი შეიძლება განვიხილოთ, როგორც პაქტით გათვალისწინებული ლეგიტიმური დიფერენციაცია იმ პირობით, თუ ისინი საფუძვლიან და ობიექტურ კრიტერიუმებს ეფუძნება.

7. რაც შეეხება 27-ე მუხლით დაცული კულტურული უფლებებით სარგებლობას, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ კულტურა თავის თავს ავლენს მრავალი ფორმით, მათ შორის, მიწის რესურსებით სარგებლობასთან დაკავშირებული ცხოვრების კონკრეტული წესით, განსაკუთრებით, ადგილობრივი ხალხების შემთხვევაში. ეს უფლება შეიძლება მოიცავდეს ისეთ ტრადიციულ საქმიანობას, როგორიცაა თევზაობა, ნადირობა და კანონით დაცულ რეზერვაციებში ცხოვრების უფლება. 5/ ამ უფლებებით სარგებლობა შეიძლება საჭიროებდეს

დაცვის პოზიტიურ სამართლებრივ ზომებს, ასევე, ზომებს, რომლებიც უზრუნველყოფს უმცირესობათა თემების წევრთა სრულ მონაწილეობას იმ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, რომლებიც მათ ეხებათ.

8. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ პაქტის 27-ე მუხლით დაცული არცერთი უფლება არ შეიძლება კანონიერად იყოს გამოყენებული იმ წესით ან ზომით, რომელიც შეუთავსებელია პაქტის სხვა დებულებებთან.

9. კომიტეტი ასკვნის, რომ 27-ე მუხლი დაკავშირებულია იმ უფლებებთან, რომელთა დაცვაც წევრ-სახელმწიფოებს სპეციფიკურ ვალდებულებებს აკისრებს. ამ უფლებების დაცვა მიმართულია შესაბამისი უმცირესობების კულტურული, რელიგიური და სოციალური იდენტობის გადარჩენის, შეუფერხებელი განვითარების და ამით მთელი საზოგადოების შემადგენლობის გამდიდრების უზრუნველყოფისკენ. შესაბამისად, კომიტეტი მიუთითებს, რომ ამ კონკრეტული უფლებების დაცვა სავალდებულოა და რომ ისინი არ უნდა ავურიოთ პაქტით ყველა ადამიანისთვის მინიჭებულ სხვა პირად უფლებებთან. აქედან გამომდინარე, წევრ-სახელმწიფოებს აქვთ ვალდებულება უზრუნველყონ ამ უფლებებით სარგებლობის სრული დაცვა და, ამ მიზნით, მათ მიერ გატარებული ზომების თავიანთ ანგარიშგებში ასახვა.

შენიშვნები

1/ იხილეთ გენერალური ასამბლეის ოცდამეცხრამეტე სესიის ოფიციალური ანგარიშები, დამატება 40 (A/39/40), დანართი VI, კომენტარი # 12 (21) (მუხლი 1), ასევე გამოცემულია დოკუმენტში ჩჩPდ/ჩ/21/ლევ.1; იქვე, ორმოცდამეხუთე სესია, დამატება # 40 (A/45/40), ტომი II, დანართი IX, ნაწილი A, საქმე # 167/1984 ("ლუბიკონ ლეიკ ბენდის ხელმძღვანელი ბერნარდ ომინაიაკის წინააღმდეგ"), შეხედულებები მიღებულია 1990 წლის 26 მარტს.

2/ იხილეთ იქვე, ორმოცდამესამე სესია, დამატება # 40 (A/43/40), დანართი VII, ნაწილი G, საქმე # 197/1985 ("კიტოკი შვედეთის წინააღმდეგ"), შეხედულებები მიღებულია 1988 წლის 27 ივლისს.

3/ იხილეთ იქვე, ორმოცდამეორე სესია, დამატება # 40 (A/42/40), დანართი VIII, ნაწილი D, საქმე # 182/1984 ("ფ.ჰ. ზვან-დე ვრიესი ნიდერლანდების წინააღმდეგ"), შეხედულებები მიღებულია 1987 წლის 9 აპრილს; იქვე, ნაწილი ჩ, საქმე # 180/1984 ("ლ.გ. დანინგი ნიდერლანდების წინააღმდეგ"), შეხედულებები მიღებულია 1987 წლის 9 აპრილს.

4/ იხილეთ იქვე, ორმოცდამეხუთე სესია, დამატება # 40 (A/45/40), ტომი II, დანართი X, ნაწილი A, საქმე # 220/1987 ("ტ.კ. საფრანგეთის წინააღმდეგ"), 1989 წლის 8 ნოემბრის გადაწყვეტილება; იქვე, ნაწილი B, საქმე # 222/1987 ("მ.კ. საფრანგეთის წინააღმდეგ"), 1989 წლის 8 ნოემბრის გადაწყვეტილება.

5/ იხილეთ 1-ლი და მე-2 შენიშვნები, საქმე # 167/1984 ("ლუბიკონ ლეიკ ბენდის ხელმძღვანელი ბერნარდ ომინაიაკი წინააღმდეგ"), შეხედულებები მიღებულია 1990 წლის 26 მარტს, და საქმე # 197/1985 ("კიტოკი შვედეთის წინააღმდეგ"), შეხედულებები მიღებულია 1988 წლის 27 ივლისს.

თავი IV ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის მიერ მიღებული დოკუმენტები

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის სახელმწიფოების წარმომადგენელთა 1986 წლის შეხვედრის შე- მაჯამებელი დოკუმენტი

შემაჯამებელმა დოკუმენტმა, სხვა საკითხებთან ერთად, მოიცვა
რელიგიის თავისუფლებაც

(ამონარიდი)

[....]

16. პიროვნების მიერ რელიგიის თუ სარწმუნოების მიმდევრობის თავი-
სუფლების უზრუნველყოფის მიზნით მონაწილე სახელმწიფოები სხვა ღონის-
ძიებებთან ერთად:

16.1 გაატარებენ ეფექტიან ღონისძიებებს, რათა თავიდან აიცილონ და
აღკვეთონ პირთა თუ გაერთიანებათა დისკრიმინაცია რელიგიის ან რწმენის
ნიადაგზე და მოქალაქეობრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და
კულტურული ცხოვრების ყველა დარგში, ადამიანის უფლებათა და ძირითად
თავისუფლებათა აღიარების, განხორციელებისა და გამოყენების მიმართ და
მორწმუნეთა და ურწმუნოთა შორის ჭეშმარიტი თანასწორობის უზრუნველ-
საყოფად.

16.2 ხელს შეუწყობენ სხვადასხვა გაერთიანების მორწმუნეთა შორის, აგ-
რეთვე, მორწმუნეთა და ურწმუნოთა შორის ურთიერთშემწყნარებლობისა და
პატივისცემის გარემოს დამკვიდრებას.

16.3 მიაწიჭებენ მორწმუნეთა გაერთიანების მოთხოვნის საფუძველზე,
რომლებიც მისდევნენ ან მზად არიან მისდიონ თავიანთ სარწმუნოებას თავიან-
თი სახელმწიფოების კონსტიტუციის ფარგლებში, სამართლებრივ სტატუსს,
რომელიც მათთვის არის გათვალისწინებული შესაბამის ქვეყნებში.

16.4 პატივს სცემენ რელიგიურ გაერთიანებათა უფლებებს.

- დააარსონ და ჰქონდეთ ღვთისმსახურების ან შეკრებებისათვის თავისუფ-
ლად ხელმისაწვდომი ადგილები;

- გაერთიანდნენ ორგანიზაციად თავიანთი იერარქიული და ინსტიტუციური
სტრუქტურის შესაბამისად;

- აირჩიონ, დანიშნონ და გამოცვალონ თავიანთი პერსონალი შესაბამისი
მოთხოვნებისა და სტანდარტების, აგრეთვე, მათსა და სახელმწიფოს შორის
თავისუფლად მიღწეული ნებისმიერი მორიგების შესაბამისად;

- ითხოვონ და მიიღონ ნებისმიერი საფინანსო და სხვა შემონიშნულობები;

16.5 გამართავენ კონსულტაციებს რელიგიურ და კულტურულ დაწესებუ-
ლებებთან და ორგანიზაციებთან რელიგიური თავისუფლების მოთხოვნილე-
ბათა უკეთ გაგების მიზნით;

16.6 პატივს სცემენ ყოველი ადამიანის უფლებას მიიღოს დამიაღებინოს

სხვას რელიგიური განათლება თავის არჩეულ ენაზე ინდივიდუალურად, ან სხვებთან ერთად;

16.7 ამ კონტექსტში, სხვა უფლებებთან ერთად, პატივს სცემს მშობლების თავისუფლებას, უზრუნველყონ თავიანთი შვილების რელიგიური და ზნეობრივი აღზრდა საკუთარი მრწამსის შესაბამისად;

16.8 ნებადართულად გამოაცხადებენ რელიგიური პერსონალის მომზადებას შესაბამის დაწესებულებებში;

16.9 პატივს სცემენ მორწმუნეთა და რელიგიურ გაერთიანებათა უფლებას, შეიძინონ და გამოიყენონ საღვთო წიგნები, რელიგიური გამოცემები თავიანთ არჩეულ ენაზე, ასევე, სხვა საგნები და მასალები, რომლებიც განეკუთვნება რელიგიის თუ სარწმუნოების მიმდევრობას და უპატრონონ მათ;

16.10 ნებას დართავენ რელიგიურ კულტებს, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს აწარმოონ, იმპორტით მიიღონ და გაავრცელონ რელიგიური გამოცემები და მასალები;

16.11 კეთილმოსურნედ განიხილონ რელიგიურ გაერთიანებათა წადილი, მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ დიალოგში, მათ შორის, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მეშვეობით;

17. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ ზემოაღნიშნული უფლებების განხორციელება, რომლებიც რელიგიის ან მრწამსის თავისუფლებას განეკუთვნება, შეიძლება ექვემდებარებოდეს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც კანონით არის დადგენილი და საერთაშორისო სამართლის თანახმად შეესაბამება მათ ვალდებულებებს. ისინი უზრუნველყოფენ თავიანთ კანონებსა და ადმინისტრაციულ წესებში სინდისის, რელიგიის ან მრწამსის თავისუფლების სრულ და ეფექტიან განხორციელებას.

[...]

**ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია
ცივილიზაციული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების
ოფისი (ODIHR) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული
კანონმდებლობის შემოწმების ინსტრუქცია**

მომზადებულია ეუთოს/დიაუოს რელიგიისა, თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში ექსპერტთა საკონსულტაციო ჯგუფის მიერ კანონის საფუძველზე დემოკრატიის დაცვის ევროპულ კომისიასთან (ვენეციის კომისია) კონსულტაციის საფუძველზე.

მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ,

მის 59-ე სესიაზე

(ვენეცია, 2004 წლის 18-19 ივნისი)

მონონებულია ეუთო-ს საპარლამენტო ასამბლეის მიერ

მის წლიურ სესიაზე

(ედინბურგი, 2004 წლის 5-9 ივლისი)

ეუთო-ს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი (დიაუო)

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს დიაუოს დოკუმენტს და, როგორც ასეთი, შეიძლება განსხვავდებოდეს ვენეციის კომისიის ან ამავე ინსტრუქციის განმმარტებელი სხვა ორგანოების ტექსტებისგან.

შინაარსი

შესავალი I.ექსპერტთა ჯგუფისა და ვენეციის კომისიის მიერ გამოსაყენებელი სტანდარტების წყაროები

II. არსებითი საკითხები, რომლებიც ჩვეულებრივ წამოიჭრება კანონმდებლობაში

- ა. შემონმებასთან დაკავშირებით წინასწარი გასათვალისწინელი საკითხები
- ბ. ძირითადი ღირებულებები, რომლებიც საფუძვლად უდევს რელიგიისათუ რწმენის თავისუფლების სტანდარტებს
- გ. რელიგია და განათლება (მათ შორის, დაფინანსება)
- დ. რელიგიური/რწმენის ორგანიზაციების ავტონომია/თვითგამორკვევა
- ე. სამღვდულოება/რელიგიური წინამძღოლები 16
- ვ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების რეგისტრაციის მარეგულირებელი კანონები
- ზ. შეზღუდვების დებულებები (საზოგადოებრივი უსაფრთხოება, ჯანმრთელობა და ა. შ.)

- თ. “უცხოვსთან” დაკავშირებული საკითხები
- ი. პროზელიტიზმი/მისიონერული საქმიანობა
- კ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფების/ზოგადი ეკონომიკური საქმიანობის დაფინანსება
- ლ. ციხეებთან, სამხედრო სამსახურთან და საავადმყოფოებთან და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებებთან დაკავშირებული განსაკუთრებული საკითხები
- მ. გამონაკლისები საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან

III. სხვა საკითხები, რომლებიც შეიძლება წამოიჭრას სხვადასხვა კანონებში

- ა. სისხლის და ადმინისტრაციული სამართალი/სასჯელი
- ბ. ეროვნული უსაფრთხოება/ტერორიზმი
- გ. მინათსარგებლობა/ზონირება
- დ. რელიგიურ-ქონებრივი დავები
- ე. რელიგიური ორგანიზაციების პოლიტიკური საქმიანობა
- ვ. საოჯახო სამართალი
- ზ. სამაჟნეებლო მედია
- თ. დასაქმება
- ი. სასაფლაოები

IV. მთავრობისთვის ან პარლამენტისთვის წარდგენილი ტექსტის შინაარსი

დანართი I:

საერთაშორისო და რეგიონული ინსტრუმენტებიდან შერჩეული დებულებები

დანართი II:

შერჩეული წყაროები

დანართი III:

ეუთო-ს ჯგუფის პროცედურა კანონმდებლობის (ან კონსულტაციის) პროექტის განსახილველად მომზადებასთან დაკავშირებით

შესავალი

რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის შემოწმების წინამდებარე ინსტრუქცია მომზადებულია ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (დიაუო) რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში ექსპერტთა საკონსულტაციო ჯგუფის მიერ, “კანონის საფუძველზე დემოკრატიის დაცვის ევროპულ კომიასთან” (ვენეციის კომისია) კონსულტაციის საფუძველზე. წინამდებარე ინსტრუქცია მომზადებულია იმისათვის, რომ ეუთო-ს ჯგუფსა და ვენეციის კომისიას დაეხმაროს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული კანონებისა და კანონპროექტების გაანალიზებაში. ინსტრუქციაში შეტანილია ჯგუფის წევრებისგან და ვენეციის კომისიის წევრებისაგან მიღებული შენიშვნები. ინსტრუქციის შემუშავების მიზანია არაა რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა ყველა სათანადო სტანდარტის სრულყოფილი ანალიზი. მასში წარმოდგენილია წინადადებები მათთვის, ვინც მონაწილეობას მიიღებს კანონების შემოწმებაში.

წინამდებარე ინსტრუქცია მიღებულია ვენეციის კომისიის 59-ე სესიაზე, 2004 წლის 18 ივნისს და მოწონებულია ეუთო-ს საპარლამენტო ასამბლეის მიერ 2004 წლის ივლისში გამართულ წლიურ სესიაზე.

დროთა განმავლობაში, წინამდებარე ინსტრუქცია, სავარაუდოდ, შეიცვლება და დაიხვეწება. ექსპერტთა ჯგუფი და ვენეციის კომისია მიესალმება დამატებით შენიშვნებს და რეკომენდაციებს. ამასთან, ეს წინადადებები უნდა იყოს ზუსტი და ითვალისწინებდეს კონკრეტული ტექსტის შეტანას ან ამოღებას, გარდა ამისა, წინადადებებში მკაფიოდ უნდა იყოს მითითებული, ინსტრუქციის რომელ ადგილზე უნდა მოხდეს ცვლილებების შეტანა. წინადადებები უნდა გაეგზავნოს ჯგუფის მომხსენებელს დრ. ტ. ჯერემი გუნს ელექტრონულ მისამართზე: jgunn@law.emory.edu და ვენეციის კომისიის კანცელარიას ელექტრონულ მისამართზე: venice@coe.int.

წინამდებარე ინსტრუქცია მომზადებულია ბელგიის მთავრობის ფინანსური მხარდაჭერით.

ექსპერტთა ჯგუფისა და ვენეციის კომისიის მიერ გამოსაყენებელი სტანდარტების წყაროები

ქვემოთ წარმოდგენილია ის ყველაზე მნიშვნელოვანი წყაროები, რომლებზეც კანონებისა თუ კანონპროექტების განხილვა-შემოწმებისას ექსპერტთა ჯგუფი და ვენეციის კომისია გააკეთებენ მითითებას. ეუთო-ს წევრი-სახელმწიფოების მოთხოვნით, შემოწმების ჩატარებისას, ექსპერტთა ჯგუფის წევრები განსაკუთრებულ ყურადღებას მიაქცევენ ეუთო-ს ვალდებულებების შესრულების საკითხს. ყველაზე მნიშვნელოვანი წყაროები:

ა. საერთაშორისო კონვენციები, გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და გაეროს სპეციალური სააგენტოები

- სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (1966) (ICCPR)

- ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (1966)

- ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (1948) (UDHR)

- სათანადო ვალდებულებები სხვა საერთაშორისო კონვენციების მიხედვით

- დეკლარაცია რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ (1981)

- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ზოგადო კომენტარი 22

- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალური მომხსენებლების ანგარიშები

- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და სპეციალური სააგენტოების სხვა დოკუმენტები

ბ. ევროსაბჭო

- [ევროპის] ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია (1950) (ECHR)

- ევროსაბჭოს სხვა დოკუმენტები

- ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს გადაწყვეტილებები

გ. ეუთო

- ეუთო-ს პროცესის ვალდებულებები და დასკვნითი დოკუმენტები (განსაკუთრებით, 1989 წლის ვენის დასკვნითი დოკუმენტი)

- რელიგიის ან რწმენის თავისუფლება: კანონები, რომლებიც გავლენას ახდენენ რელიგიური თემების შემადგენლობაზე

- ექსტერტა ჯგუფის წინასაკანონმდებლო ანალიზები

- ეროვნული უმცირესობების საკითხებში ეუთო-ს უმაღლესი კომისრის რეკომენდაციები

- ეუთო-ს სხვა დოკუმენტები

დ. სახელმწიფოთა დადებითი გამოცდილება

სახელმწიფოების მაგალითები შეიძლება მოყვანილი იყოს დადებითი გამოცდილების დასადასტურებლად.

ე. მეცნიერთა ნაშრომები

აღიარებულ მეცნიერთა ნაშრომები შეიძლება სასარგებლო იყოს. II დანართში წარმოდგენილია სწავლულთა ნაშრომების ჩამონათვალი.

II. არსებითი საკითხები, რომლებიც ჩვეულებრივ წამოიჭრება კანონმდებლობაში

ა. შემოწმებასთან დაკავშირებით წინასწარ გასათვალისწინელი საკითხები

1. აუცილებელია თუ არა კანონმდებლობა. მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს, შესაძლოა, ხშირად აუცილებელი არც იყოს სახელმწიფოს მიერ ახალი კანონების შემოღება, რადგან ზოგჯერ რელიგიური საკითხების მარეგულირებელი სპეციალური კანონმდებლობის მიღებას იმ ინციდენტის პასუხად მოითხოვენ, რომელმაც საზოგადოებაში ვნებათაღელვა გამოიწვია, და რომელთა მოგვარება სინამდვილეში ჩვეულებრივი სისხლის სამართლებრივი თუ ადმინისტრაციული ზომების მიღებით უკეთესად შეიძლებოდა. თუ რელიგიური ჯგუფი გარეულია თაღლითობაში ან თავდასხმაში, რელიგიის შესახებ ახალი კანონის მიღება მაინცადამაინც საუკეთესო გამოსავალი არაა, უპრიანია იმაზე დაფიქრება, თუ რამდენად საკმარისია თაღლითობასთან და თავდასხმასთან დაკავშირებული ზოგადი კანონები პრობლემის მოსაგვარებლად ისე, რომ დანაშაულების ამსახველი ახალი კანონის მიღება მხოლოდ იმიტომ არ გახდეს საჭირო, რომ ისინი რელიგიური საქმიანობის კონტექსტშიაჩადენილი (ქვემოთ იხილეთ ნაწილი III.ზ).

2. “რელიგიის” ცნების განმარტება. კანონმდებლობაში ხშირად ვხვდებით “რელიგიის” ცნების ან მასთან დაკავშირებული ცნებების (“სექტები”, “კულტები”, “ტრადიციული რელიგია” და ა. შ.) განმარტების მცდელობას. საერთაშორისო სამართალში ამ ცნებების საყოველთაოდ მიღებული განმარტებები არ არსებობს. ბევრი ამტკიცებს, რომ მათი განმარტება იურიდიული მნიშვნელობით შეუძლებელია, რადგან თავად რელიგიის ცნებაა შინაგანად ბუნდოვანი. განმარტებებში გავრცელებული ძირითადი შეცდომაა იმის მოთხოვნა, რომ რაიმე რწმენის რელიგიად მისაჩნევად ღმერთისადმი რწმენა აუცილებელი პირობაა. გავრცელებული მოსაზრების ყველაზე მკაფიო კონტრმაგალითებია კლასიკური ბუდიზმი, რომელიც თეისტური არაა და ინდუიზმი, რომელიც პოლითეისტურია. გარდა ამისა, ისეთი ცნებები, როგორიცაა „სექტა“ და „კულტი“, ხშირად უფრო დამამცირებელი მნიშვნელობით გამოიყენება, ვიდრე ანალიტიკური სახით. თუ კანონმდებლობა განმარტებებს შეიცავს, ტექსტი ყურადღებით უნდა შემოწმდეს, რათა ეს განმარტებები დისკრიმინაციული არ იყოს და რომელიმე რელიგიას ან ფუნდამენტურ რწმენასსხვათა ხარჯზე არ ამცირებდეს.

3. რელიგია ან რწმენა. საერთაშორისო ნორმებში რელიგია განცალკევებული მნიშვნელობით კი არ მოიხსენიება, არამედ როგორც “რელიგია ან რწმენა”. “რწმენის” ასპექტი, ჩვეულებრივ, დაკავშირებულია ღრმა მორალურ მრწამსთან, რაც მნიშვნელოვანია ადამიანის მდგომარეობისა და სამყაროსთვის. ამრიგად, ითვლება, რომ ათეიზმი და აგნოსტიციზმი იმავე დაცვით უნდა სარგებლობდეს, როგორითაც რელიგიური რწმენა. კანონმდებლობა ხშირად, სათანადოდ არ იცავს (ან საერთოდ არ ახსენებს) არამორწმუნეთა უფლებებს. და რადგან, ყველა რწმენა თანაბარი დაცვით არ სარგებლობს, კანონმდებლობის შემოწმება არამორწმუნეთა დისკრიმინაციის დასადგენად უნდა მოხდეს.

4. რელიგიური “ექსტრემიზმი”. რელიგიური “ექსტრემიზმისა” და სახელმწიფო უშიშროების საკითხის მნიშვნელობა ამ ბოლო წლებში იზრდება. სადაო არ არის ის ფაქტი, რომ რელიგიის სახელით მოქმედი ზოგი ჯგუფი და პირი მონაწილეობდა პოლიტიკურ ძალადობაში. მიუხედავად იმისა, მათი მოტივები გულწრფელი და რელიგიურია, თუ პოლიტიკური და მანიპულაციური, ეს ის საკითხია, რომელიც სახელმწიფოების მხრიდან რეაგირებას საჭიროებს. ამასთან, არსებობს რისკი იმისა, რომ სახელმწიფოებმა “ექსტრემიზმის” ცნება გამოიყენონ რეალურად მოძალადე და საშიში ჯგუფებზე რეაგირებისთვის ასევე, ისარგებლონ “ექსტრემიზმის” რიტორიკით ლეგიტიმური რელიგიური გამოხატვის ჩასახშობად ან იმ ჯგუფების მიზანში ამოსაღებად, რომელთა რწმენა, უბრალოდ, განსხვავებული ან უჩვეულოა. რაც შეეხება კანონმდებლობას- მნიშვნელოვანია, რომ კანონებში ყურადღება მახვილდებოდეს რეალურად საშიშ ქმედებებსა ან ძალადობაზე და არა სახელმწიფოსთვის პოლიციის უფლებამოსილების მისანიჭებლად დაიმ ჯგუფების ჩასახშობად, რომელთა რწმენა უბრალოდ განსხვავებული ან უჩვეულოა.

5. ადამიანის უფლებათა ნორმების ურთიერთკავშირი. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული საერთაშორისო ნორმები მხოლოდ იმ პაქტების, კონვენციებისა და დოკუმენტების დებულებებიდან არ გამომდინარეობს, რომლებიც, უშუალოდ, რელიგიასა და რწმენას ეხება. ისინი გამომდინარეობს სხვა დებულებებიდანაც, მაგ., იმ დებულებებიდან, რომლებიც დაკავშირებულია გაერთიანებისა და გამოხატვის თავისუფლებებთან და მშობელთა უფლებებთან. მაგალითად, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს ზოგი რელიგიასთან მჭიდროდ დაკავშირებული გადანყვეტილება ეყრდნობა არა მაინცადამაინც კონვენციის მე-9 მუხლს, არამედ სხვა საფუძვლებს. მნიშვნელოვანი მაგალითები გვხვდება საქმეში “ჰოფმანი ავსტრიის წინააღმდეგ” (1993).

6. შეფასების თავისუფლება. საზოგადოდ, საერთაშორისო ნორმებით, კონკრეტულად კი- ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს მიერ მიჩნეულია, რომ “შეფასების თავისუფლება” რომელიც გარკველწილად, სახელმწიფოებს, მათი ისტორიული თუ კულტურული სხვაობის გათვალისწინებით, სხვა სახელმწიფოს კანონებისა და პოლიტიკისგან განსხვავებული კანონებისა და პოლიტიკის მიღებისა და განხორციელების საშუალებას აძლევს. თუმცა, ამ შეფასების თავისუფლების პატივისცემა მნიშვნელოვანია, ის არ უნდა განიმარტოს ისეთ თავისუფლებად, რომელიც ძირს გამოუთხრის ადამიანის უფლებათა ღირებულების არსს. აუცილებელი არაა სხვადასხვა სახელმწიფოს კანონები ერთმანეთის იდენტური იყოს, თუმცა, ამ მხრივ გარკვეული მოქნილობა, უნდა არსებობდეს, თანაც ისე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ძირითადი უფლებების დაცვა.

ბ. ძირითადი ღირებულებები, რომლებიც საფუძვლად უდევს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების სტანდარტებს

ეუთო-ს რეგიონში შეინიშნება ფართო კონსენსუსი ადამიანის უფლებების მოქმედ საერთაშორისო ინსტრუმენტებით განსაზღვრულ რელიგიისა თუ

რწმენის თავისუფლების უფლების კონტურებზე. ამ სფეროში კანონმდებლობის შემოწმებისას გასათვალისწინებელია შემდეგი ძირითადი საკითხები:

1. შინაგანი თავისუფლება (ფორუმ ინტერნუმ). ძირითადი საერთაშორისო ინსტრუმენტებით დასტურდება, რომ “ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა”. რელიგიის გამოხატვისგან განსხვავებით, უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა “შინაგანი თავისუფლების” ფარგლებში აბსოლუტურია და მასზე ნებისმიერი შეზღუდვის დაწესება დაუშვებელია. ამიტომ, ისეთი საკანონმდებლო მოთხოვნები, რომლებიც, მაგალითად, რელიგიური რწმენის იძულებით გამჟღავნებას ავალბებს, დაუშვებელია. როგორც ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით (მე-18 მუხლი), ასევე, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით (მე-9 მუხლი) აღიარებულია, რომ “შინაგანი თავისუფლების” დაცვა მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის უფლებასაც. მე-18 მუხლთან დაკავშირებით, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ზოგად კომენტარში 22 (48) აღნიშნულია, რომ “რელიგიის ან რწმენის ქონის ან მიღების თავისუფლება (სხვა უფლებებთან ერთად), ასევე, მოიცავს ახლანდელი რელიგიის ან რწმენის სხვა რელიგიით ან რწმენით შეცვლის, ან საერთოდ, ათეისტური შეხედულებების მიღების უფლებას, აგრეთვე, საკუთარ რელიგიაზე ან რწმენაზე დარჩენის უფლებას.” ნებისმიერ შემთხვევაში, “რელიგიის არ რწმენის შეცვლის, ქონის, ან მიღების უფლება შედის აბსოლუტური შინაგანი თავისუფლების უფლების სფეროში და, ამდენად, საკანონმდებლო ნორმები, რომლებიც ამ სფეროზე შეზღუდვებს აწესებენ, შინაგანი თავისუფლების მოთხოვნებთან შეუთავსებელია.

2. გარეგანი თავისუფლება (ფორუმ ექსტერნუმ). ყველას აქვს თავისუფლება როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საჯაროდ ან განმარტოვებით, გააცხადოს საკუთარი რელიგია თუ რწმენა თავყანისცემით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებით თუ სწავლებით (სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის 18.1 მუხლი). როგორც ეს ჩანანერი მიუთითებს, გამოხატვის დაცული ფორმების სპექტრი ფართოა. ამიტომ ის კანონმდებლობა, რომელიც მხოლოდ თავყანისცემას ან ვიწრო ფარგლებში რიტუალების აღსრულების სახით გამოხატვას იცავს, შეუსაბამოა. აღსანიშნავია ისიც, რომ დაცულია რელიგიის არა მხოლოდ პირის, არამედ თემის მიერ გამოხატვაც. ამრიგად, პირის მიერ რწმენის გამოხატვა შეიძლება დაცული იყოს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ პირის რწმენა უფრო მკაცრია, ვიდრე იმ თემის სხვა წევრებისა, რომელსაც ის მიეკუთვნება. ამასთან, ამ ფაქტის აღიარება არ გულისხმობს იმას, რომ თემის, როგორც ერთიანი ჯგუფის რწმენა პატივისცემას არ იმსახურებს. შინაგანი თავისუფლებისგან განსხვავებით, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვა შეიძლება შეიზღუდოს, მაგრამ მხოლოდ მკაცრად განსაზღვრულ გარემოებებში, რომლებიც მითითებულია შეზღუდვების შესაბამის პუნქტებში. შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გამართლებულია შეზღუდვების ხსენებული პუნქტებით, როგორც ეს ნაჩვენებია II ნაწილის “ზ” პუნქტში.

3. თანასწორობა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობა. სახელმწიფოები ვალდებული არიან დაიცვან და უზრუნველყონ მათი იურისდიქციის ქვეშ მყოფი ყველა პირის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლება- ყოველგვარი

დისკრიმინაციის გარეშე, რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიისა თუ რწმენის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადებისა თუ სხვა სტატუსის განურჩევლად. კანონმდებლობის შემოწმება უნდა მოხდეს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ რელიგიებს შორის ნებისმიერი განსხვავება ჭეშმარიტად ობიექტური ფაქტორებით იყოს გამართლებული და რომ მიკერძოებითი მოპყრობის რისკი მინიმუმადე შემცირდეს ან სრულად აღმოიფხვრას. კონკრეტული სახელმწიფოს ისტორიაში სხვადასხვა რელიგიის განსაკუთრებული როლის კანონმდებლობაში აღიარება დასაშვებია იმ შემთხვევაში, თუკი ეს განსხვავებები არ გამოიყენება დისკრიმინაციის გასამართლებლად.

4. ნეიტრალურობა და მიუკერძოებლობა. როგორც საქმეზე “ბესარაბიის მიტროპოლიის ეკლესია მოლდოვას წინააღმდეგ” ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლომ განაცხადა, “სხვადასხვა რელიგიასთან, დენომინაციასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებით ... მარეგულირებელი უფლებამოსილების განხორციელებისას, სახელმწიფო ვალდებულია დარჩეს ნეიტრალური და მიუკერძოებელი”. სხვათა შორის, ეს ვალდებულება მოიცავს რელიგიური დავების დროს რომელიმე მხარის დაკავებისგან თავის შეკავებასაც. რელიგიური კონფლიქტების დროს “ხელისუფლების როლი ასეთ გარემოებებში ის კი არ არის, რომ პლურალიზმის გაუქმებით აღმოფხვრას დაძაბულობის მიზეზი, არამედ იმის უზრუნველყოფა, რომ მოდავე ჯგუფებმა შეინყნარონ ერთმანეთი”. ნეიტრალურობის მოთხოვნა რელიგიური თემების შემადგენლობასთან დაკავშირებულ კანონმდებლობაში “გამორიცხავს სახელმწიფოს მიერ რელიგიური მრწამსის, ან ამ მრწამსის გამოხატვის გზების შეფასებას”. შესაბამისად, “სახელმწიფოს ის ზომები, რომლებიც უპირატესობას დაყოფილი რელიგიური თემის კონკრეტულ წინამძღოლს ან კონკრეტულ ორგანოებს ანიჭებს, ამა თუ იმ თემს ან მის ნაწილს აიძულებს საკუთარი ნების საწინააღმდეგოდ დაემორჩილოს ერთ ხელმძღვანელს, ... არღვევს რელიგიის თავისუფლებას.” მსგავსად ამისა, “თუ შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის მიხედვით რელიგიის ან მისი რომელიმე ასპექტის თავისუფლების უფლებით სარგებლობა ექვემდებარება წინასწარი ნებართვის აღების სისტემას, ნებართვის გაცემის პროცედურაში აღიარებული საეკლესიო ავტორიტეტის მონაწილეობა შეუთავსებელია მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის დებულებებთან.” ზოგადად, ნეიტრალურობის მოთხოვნა გულისმობს იმას, რომ სარეგისტრაციო ნორმები, რომლებითაც მოითხოვება რელიგიური ორგანიზაციის წესდების ან დებულების არსებითი და არა ოფიციალური განხილვა, დაუშვებელია.

5. იძულების დაუშვებლობა. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც შეზღუდავდა მის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას. რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ეს ასპექტი იცავს ინდივიდებს იძულების იმ ფორმებისგან, რომლებიც სცილდება გონივრული დაყოლიების ფარგლებს ან რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლისკენ პირის არასათანადო დაყოლიების ან რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლაში არასათანადო ხელის შეშლისგან. ისტორიულიულად, ამ ნორმის შემოღება უფრო იმ სამართლებრივი და საზოგადოებრივი ზეწოლითს შიშით იყო გამოწვეული, რომელიც პირს რელიგიის შეცვლაში შეუშლიდა ხელს, ვიდრე მისიონერული საქმიანობის შიშით, მაგრამ

ეს ნორმა იძულების ორივე მიმართულებით გამოყენებას ეხება. თუმცა სახელმწიფოსთვის დასაშვებია მიიღოს კანონი ქრთამის ან უკიდურესი მატერიალური წახალისების წინააღმდეგ, კანონმდებლობა უნდა შემოწმდეს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გათვალისწინებული ზომების მიზანი იყოს რწმენის შეცვლის მიზნით ადამიანების გაუმართლებელი ზეწოლისგან დაცვა და არა იმ ზეწოლის დაცვა, რომელიც ხორციელდება იმისათვის, რომ მათ არ შეიცვალონ რელიგია. იძულების დაუშვებლობის მოთხოვნა ასევე ვრცელდება ისეთ კანონიერ მოთხოვნებზე, როგორიცაა ფიცის მიღება, დროშის თაყვანისცემა ან სახელმწიფოსგან დაშვებული სხვა ქმედებები, რომლებიც პირს აიძულებს გამოხატოს ან მიიღოს მისი რწმენის საწინააღმდეგო რწმენა. კანონმდებლობის იძულებითი ელემენტები განსაკუთრებული ყურადღებით უნდა იყოს შესწავლილი.

6. მშობლებისა და მეურვეების უფლებები. სახელმწიფოები ვალდებული არიან, პატივი სცენ ბავშვთა მშობლების და, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერი მეურვეების უფლებებს მათი შვილების მათივე მრწამსის შესაბამისად რელიგიური და მორალური აღზრდის უზრუნველსაყოფად იმ პირობით, თუ თითოეული ბავშვის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლება დაცულია ბავშვის განვითარებად შესაძლებლობის შესაბამისად. დაცვის ეს მექანიზმი განსაკუთრებით მკაფიოდაა ჩამოყალიბებული რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1981 წლის დეკლარაციის მე-5 მუხლში და ბავშვთა უფლებების დაცვის კონვენციის მე-14 მუხლში. კანონმდებლობა უნდა გადამოწმდეს ბავშვისთვის ავტონომიის სათანადო ბალანსის, მისი მშობლების უფლებების პატივისცემისა და ბავშვის საუკეთესო ინტერესების უზრუნველსაყოფად. აღნიშნულთან დაკავშირებით, პრობლემატურია ის ნორმები, რომლებიც სათანადოდ ვერ ითვალისწინებს მონიფულარიასწრულწლოვნების გადანყვეტილებებს ან ის ნორმები, რომლებიც ზღუდავს მშობელთა უფლებებს, თვითონ განსაზღვრონ საკუთარი შვილების აღზრდა. არ არსებოს საერთო საერთაშორისო სტანდარტი, რომელიც განსაზღვრავს, თუ რა ასაკში უნდა მიცეთ ბავშვებს თავისუფლება, თვითონ მიიღონ გადანყვეტილებები რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებში. იმ შემთხვევაში, თუ რომელიმე კანონი ასეთ ასაკს აკონკრეტებს, ის უნდა შევადაროთ სხვა სახელმწიფოს იმ კანონმდებლობას, რომელიც სრულწლოვანების (მაგალითად, ქორწინების, ხმის მიცემის და სავალდებულო სასკოლო განათლების) ასაკს განსაზღვრავს.

7. შემწყნარებლობა და პატივისცემა. ეუთო-ს ვენის დასკვნითი დოკუმენტის პრინციპი 16(ბ) ითვალისწინებს, რომ მონაწილე სახელმწიფოები “ხელს შეუწყობენ სხვადასხვა თემის მორწმუნეებს შორის და, ასევე, მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის, ურთიერშემწნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროს.” კანონმდებლობა უნდა გადამოწმდეს იმის დასადგენად, შეესაბამება თუ არა ის ამ ვალდებულებას. ზოგადად, იმ სამყაროში, რომელიც ადამიანის ღირსების პატივისცემის ერთგულია, უბრალო შემწყნარებლობა ბოლომდე საკმარისი არაა; უპირატესობა უნდა მიენიჭოს ჭეშმარიტი პატივისცემის ატმოსფეროს. თუმცა, არა რსებობს ისეთი მოთხოვნა, რომ

შემწყნარებლობის სწავლება შეტანილი იყოს რომელიმე კანონში, ან საკანონმდებლო აქტში, ასეთი ნორმების არსებობის საკითხი ყურადღებას იმსახურებს.

8. გაერთიანების უფლება. ეუთო-ს ვალდებულებებში დიდი ხანია, აღიარებულია სამართალსუბიექტის (იურიდიული პირის) სტატუსის მიღებისა და ქონის მნიშვნელობა. რადგან რელიგიური ჯგუფი, პრინციპში, ეწინააღმდეგება სახელმწიფო რეგისტრაციის მოთხოვნებს, სახელმწიფომ სანქციები ან შეზღუდვები არ უნდა დაუწესოს იმ რელიგიურ ჯგუფებს, რომლებსაც არ სურთ დარეგისტრირება. ამასთან, თანამედროვე სამართლებრივ გარემოში, რელიგიური თემების უმრავლესობას ურჩევნია სამართალსუბიექტის სტატუსის მიღება მათი საქმიანობის სრული სპექტრის მოსახერხებელი და ეფექტური სახით განსახორციელებლად. სამართალსუბიექტის სტატუსის შეძენის ამ ტიპური მოთხოვნის გამო, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლომ თავის არაერთ გადაწყვეტილებაში აღიარა, რომ ამ სტატუსის ხელმისაწვდომობა გაერთიანების უფლების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ასპექტია და რომ გაერთიანების უფლება ვრცელდება რელიგიურ ასოციაციებზე. შესაბამისად, სამართალსუბიექტის სტატუსის უფლებაზე არასათანადო შეზღუდვების დაწესება შეუთავსებელია როგორც გაერთიანების უფლებასთან, ასევე რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან (რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ორგანიზაციების რეგისტრაციასთან დაკავშირებით, იხილეთ ნაწილი II.ვ).

9. სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებებით სარგებლობის უფლება. პარტიებს, რომლებიც რელიგიურ განცხადებებს აკეთებენ, აქვთ სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებებით სარგებლობის უფლება. ეს დაკავშირებულია მართლწესრიგის ზოგად ცნებებთან, მაგრამ კონკრეტულადაა ასახული არაერთ საერთაშორისო ნორმაში. სხვა საკითხებთან ერთად, როგორც სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-2 მუხლშია აღნიშნული, სახელმწიფოებს აქვთ ზოგადი ვალდებულება განახორციელონ ნორმები, რომლებიც ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლითაა გათვალისწინებული. სახელდობრ, ისეთი ნორმები, როგორიცაა ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლის 1 პუნქტი და მე-13 მუხლი, მოითხოვს სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებების უზრუნველყოფას. ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლო იცავს რელიგიური თემის უფლებას, მიიღოს სამართალსუბიექტობა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის საფუძველზე, მე-6 მუხლის კონტექსტში განმარტებით. ამ მხრივ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ კანონმდებლობით ან სხვა საკანონმდებლო აქტებში გათვალისწინებული ადმინისტრაციული გასაჩივრების მარეგულირებელი ნორმებით, რელიგიური გაერთიანებები უზრუნველყოფილი იყვნენ მათ მიერ შეტანილ განაცხადებზე გადაწყვეტილებების ოპერატიულად მიღებისა და გასაჩივრების უფლებით.

გ. რელიგია და განათლება (მათ შორის, დაფინანსება)

დაწყებითი და საშუალო განათლება რელიგიისა თუ რწმენის უფლებებთან დაკავშირებული ერთ-ერთი რთული მხარეა (საშუალოს შემდგომ განათლებაშიც იგივე საკითხები დგება, თუმცა, ისინი ჩვეულებრივ იმ საკითხების ნაკლე-

ბად რთული ვარიანტებია, რომლებიც დაწყებითი და საშუალო სკოლებში იჩენენ თავს). განათლებასთან დაკავშირებული კანონები უნდა გადამოწმდეს ამ და სხვა ისეთი საკითხების გამოსავლენად, რომლებიც საერთაშორისო ნორმების ან ეუთო-ს ვალდებულებების დარღვევის რისკს ქმნიან. ქვემოთ მითითებულია ყველაზე გავრცელებული (ურთიერთდაკავშირებული) საკითხები:

1. მშობლების უფლება მათი შვილების განათლებასთან დაკავშირებით. ზოგადად აღიარებულია, რომ მშობლებს აქვთ უფლება გადანყვიტონ თავიანთი შვილების რელიგიური განათლების საკითხი.

2. რელიგიური განათლების დაფინანსება სახელმწიფოს მიერ (როგორც სახელმწიფო და თემების, ასევე რელიგიურ და კერძო სკოლებში). როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო რელიგიურ სკოლებში სახელმწიფოს მიერ რელიგიური განათლების დაფინანსების მიმართ სახელმწიფოს მიდგომები ძალზე მრავალფეროვანია. ყველაზე აშკარა პოტენციური პრობლემაა დაფინანსების დისკრიმინაციულობა მისი გამოყოფის შემთხვევაში.

3. რელიგიური, ეთიკური ან ჰუმანისტური განათლება სახელმწიფო და თემების სკოლებში. სახელმწიფოს მიდგომები სახელმწიფო და თემების სკოლებში რელიგიური, ეთიკური და სხვა სახის იდეოლოგიური განათლების მიმართ მრავალფეროვანია. ამ საკითხის მშობელთა უფლებებთან (იხ. ნაწილი II.ბ.6) მიმართებით განხილვა აჩვენებს, რომ დენომინაციური ან იდეოლოგიური განათლების სკოლებში ბავშვებს ვერ მოვთხოვთ განათლების მიღებას მშობლების ნების წინააღმდეგ. ზოგი სახელმწიფო მოსწავლეებს ავალდებულებს მიიღონ რელიგიური ან ეთიკური (სოციალური მეცნიერებები) განათლება, რაც, სავარაუდოდ, დასაშვებია მიდგომაა, თუმცა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ შვილებთან მიმართებით მშობელთა რელიგიური და იდეოლოგიური მოთხოვნები და სერიოზულად დაფიქრდნენ სკოლის ხელისუფლების კონტროლის სფეროდან გასვლის შესაძლებლობაზე იმ შემთხვევაში, თუკი განათლება ეწინააღმდეგება ღრმად ფესვგადგმულ რელიგიურ და იდეოლოგიურ მრწამსს (ამასთან, სახელმწიფომ შეიძლება მიიღოს ზომები უკიდურესი იდეოლოგიურ პოზიციების, მაგ., ფაშიზმისა და ანტისემიტიზმის, წინააღმდეგ).

4. კერძო რელიგიური თუ ფილოსოფიური სკოლების სახელმწიფო ლიცენზირება. II.ბ.6 ნაწილიდან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ მშობლებს უნდა შეეძლოთ თავიანთი შვილებისთვის განათლების მიცემა რელიგიურ სკოლებში ან სხვა სკოლებში, სადაც ყურადღება მახვილდება იდეოლოგიურ ღირებულებებზე. მართლაც, ეუთო-ს მონაწილე სახელმწიფოებში ფართოდ გავრცელებული პრაქტიკა უშვებს კერძო რელიგიური და იდეოლოგიური სკოლების არსებობას, თუმცა, სახელმწიფო უფლებამოსილია დაადგინოს ნეიტრალური კრიტერიუმები ისეთი სტანდარტული საგნების სწავლებისთვის, როგორიცაა მათემატიკა, ისტორია, მეცნიერება და ენები. სახელმწიფო, ასევე, უფლებამოსილია განახორციელოს მასწავლებელთა სერტიფიცირების რეგულირება. სირთულე შეიძლება წარმოიშვას მაშინ, როცა სახელმწიფო ახორციელებს დისკრიმინაციას სკოლების გახსნის უფლების მქონე რელიგიურ თუ იდეოლოგიურ ჯგუფებს და იმ ჯგუფებს შორის, რომლებსაც სკოლების გახსნის უფლება არ აქვთ. მაგალითად, ზოგმა სახელმწიფომ რელიგიური სკოლის გახსნის

უფლება შეიძლება მისცეს მხოლოდ “რეგისტრირებულ რელიგიებს”. თუმცა, შესაძლებელია წარმოვიდგინოთ ისეთი შემთხვევები, რომლებშიც მისაღებია მხოლოდ რეგისტრირებული რელიგიების მხრიდან სკოლების გახსნის მოთხოვნა, ასეთი მოთხოვნა პრეზუმფციულად მიუღებელი ხდება, თუ სახელმწიფო პოლიტიკა, იმავდროულად, დისკრიმინაციულ დაბრკოლებებს უქმნის ზოგი რელიგიური ჯგუფის რეგისტრაციას. მნიშვნელოვანია იმის დადგენა, არის თუ არა კანონები ნეიტრალური და არადისკრიმინაციული.

5. რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე მასწავლებელთა და სკოლის სხვა პერსონალის დასაქმებისა და გათავისუფლების წესები. სკოლებში (როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო სკოლებში) რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე მასწავლებელთა და სხვა პერსონალის დასაქმებისა და გათავისუფლების შემთხვევები შეიძლება ძალზე რთული და კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებებით იყოს განპირობებული. მაგალითად, რელიგიური სკოლები შეიძლება ითხოვდნენ მხოლოდ მოცემული რელიგიის მიმდევრების დასაქმებას და შესაძლოა, დასაქმების ხელშეკრულება გაუუქმონ მათ, ვინც დატოვებს ამ რელიგიას ან ჩაიდენს ქმედებას, რომელიც, რელიგიის მესვეურთა აზრით, ეწინააღმდეგება სკოლის ეთოსს. აღნიშნულთან დაკავშირებით, სახელმწიფო პრაქტიკა მრავალრიცხოვანია და სამართლის მუდმივად ცვალებად სფეროს წარმოადგენს (აგრეთვე იხილეთ III.დ და III.თ ნაწილები).

6. რელიგიური სიმბოლოები (და ჩაცმულობა) სახელმწიფო სკოლებში. სახელმწიფო სკოლებში, რელიგიური სიმბოლოებთან დაკავშირებით, თავს იჩენს სამი ძირითადი საკითხი. პირველი, არსებობს სხვადასხვაგვარი სახელმწიფო მიდგომა სწავლების დროს მასწავლებლების ან სხვა სასკოლო პერსონალის მიერ რელიგიური სიმბოლოების ან ტანსაცმლის გამოყენების აკრძალვასთან დაკავშირებით. მეორე, არსებობს მრავალგვარი სახელმწიფო მიდგომა საკლასო ოთახებში რელიგიური სიმბოლოების განთავსებასთან დაკავშირებით. მესამე, ესაა საკითხი, რომელიც მზარდი მნიშვნელობისაა და რომელიც, განსაკუთრებით, ისლამური თავსაბურავის გამო გამწვავდა დაკავშირებულია ნორმებთან, რომლებიც სახელმწიფო სკოლის მოსწავლეებს უკრძალავს ეცვათ რელიგიური ტანსაცმლის ტარებას. ეს საკითხები საერთაშორისო ინსტრუმენტებში მკაფიოდ არ არის დარეგულირებული, თუმცა, მათთან დამოკიდებულება უნდა იყოს ფრთხილი და გათვალისწინებული უნდა იყოს შემწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის ზოგადი მითითებები.

დ. რელიგიური/მრწამსის ორგანიზაციების ავტონომია/თვითგამორკვევა

სახელმწიფოებს შეიძლება ჰქონდეთ არაერთი განსხვავებული წესი რელიგიური/მრწამსის ორგანიზაციების ავტონომიასთან/თვითგამორკვევასთან დაკავშირებით. ეს წესები შეიძლება იწყებოდეს შემთხვევებიდან, რომლებშიც სახელმწიფოს ტრადიციული ეკლესიების სწავლებებზე ოფიციალური უფლებამოსილება აქვს და სრულდებოდეს შემთხვევებით, რომლებშიც სახელმწიფოებს არ სურთ ჩაერიონ რელიგიური ორგანიზაციის “შიდა” ან დოქტრინალურ საკითხებში. არსებობს და, სავარაუდოდ, გაგრძელდება დოქტრინალური და თეოლოგიური საკითხებიდან სახელმწიფოს გათავისუფლების

ტენდენცია. მიზანშეწონილია სახელმწიფოს თავშეკავებული მიდგომა რწმენასთან, მრწამსთან თუ რელიგიური ორგანიზაციის შიდა ორგანიზაციულ მონყობასთან დაკავშირებულ საქმეებში ჩარევისას. ამასთან, როცა რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფის ინტერესები ეწინააღმდეგება საზოგადოების ინტერესებს, სახელმწიფო უნდა ჩაერიოს მათი ინტერესების ფრთხილად და გონივრულად განონასწორების მიზნით და, ავტონომიის ღრმა პატივისცემის პრინციპის დაცვით, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ავტონომიამ შეიძლება აშკარა და პროგნოზირებადი ზიანი გამოიწვიოს. მაგალითად, თუ რელიგიური ჯგუფის დოქტრინა მის წევრებს ჯგუფიდან გასვლას უკრძალავს, სახელმწიფო შეიძლება ჩაერიოს და ჯგუფს ხელი შეუშალოს ამ დოქტრინის დასაცავად ფიზიკური იძულების გამოყენებაში. მნიშვნელოვანია, ავტონომია განიხილებოდეს ისეთ სიტუაციაში, რომელიც შეზღუდვების ფრთხილად გაანალიზებას საჭიროებს (იხ. ნაწილი II.ზ). აღსანიშნავია, რომ ავტონომიის საკითხები, განსაკუთრებით, იმ შემთხვევაში იჩენს თავს, როცა რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციები ახორციელებენ ისეთ საქმიანობას, როგორიცაა საავადმყოფოების, სკოლების ან ბიზნესების მართვა და როცა ცალკეული პირები აცხადებენ, რომ ორგანიზაცია ახორციელებს დისკრიმინაციას (სქესობრივი ან რელიგიური კუთვნილების ნიშნით). განსხვავებული მოპყრობა შესაძლოა, დასაშვები იყოს, მაგრამ უმჯობესია, ყურადღება მიექცეს დაწესებულებებისთვის რელიგიური ავტონომიის დაპირისპირებულ ღირებულებებს და მოქალაქეთა უფლებებს, დაცული იყვნენ რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციისგან, განსაკუთრებით მაშინ, როცა დამსაქმებლები, თავიანთ საქმიანობასთან დაკავშირებით, იღებენ სახელმწიფო დაფინანსებას ან სარგებლობენ საგადასახადო შეღავათებით.

ე. სამღვდელოება/რელიგიური წინამძღოლები

სახელმწიფოები ხშირად იღებენ კანონებს სამღვდელოების წარმომადგენელთა მიმართ (ტერმინი “სამღვდელოება” ფართო მცნებაა და მოიცავს ყველა რელიგიის რელიგიურ წინამძღოლებს ან ოფიციალურ პირებს). ყველაზე ფართოდ გავრცელებული (და ხშირად ურთიერთდაკავშირებული) საკითხები შემდეგია:

1. სამღვდელოებისთვის დანიშნული სახელმწიფო შეღავათები. ბევრი სახელმწიფო სამღვდელოების წევრებს უნიშნავს შეღავათებს. ასეთ შეღავათებში შეიძლება შედიოდეს: სამხედრო სამსახურისგან გათავისუფლება; სახელმწიფოს მიერ ნებადართული ქორწინების აღსრულების უფლება; ციხეებში, საავადმყოფოებში, სკოლებში და სამხედრო სამსახურში თუ მღვდელმსახურების შესრულების შესაძლებლობა; სახელმწიფოს მიერ ხელფასის გადახდა, და სასამართლოში ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის უფლება (მაგალითად, აღსარების საიდუმლო). ამგვარი შეღავათები გათვალისწინებულია არაერთი სახელმწიფოს კანონებით, მაგრამ ყოველთვის დაისმება შეკითხვა, ეს შეღავათები ნეიტრალურად ვრცელდება თუ არა ყველა რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფის მიმართ. სამღვდელოების წევრად მიკუთვნების დადგენა რთულია და დაკავშირებულია როგორც საერო, ასევე სასულიერო კანონებთან. ზოგიერთი რელიგია შესაძლოა, არაპროფესიონალ მსახურებას

ასრულებდეს და საკუთარ ჯგუფში “სამღვდელოებად” ბევრ წევრს განიხილავდეს, სხვა იერარქიული იყოს და თეოლოგიურ მომზადებასა და სერტიფიცირებას მოითხოვდეს. კანონები უნდა გადამოწმდეს სხვადასხვა ჯგუფებს შორის მიკერძოების ან არაობიექტურობის გამოსავლენად (იხ. ნაწილი II.ლ).

2. სამღვდელოებასთან დაკავშირებული სოციალური უზრუნველყოფისა და საგადასახადო კანონმდებლობა. საგადასახადო და საპენსიო შეღავათებთან დაკავშირებული კანონები სამღვდელოებასთან მიმართებით შესაძლოა, კონკრეტულ პრობლემებს ქმნიდეს. მიუხედავად იმისა, რომ უშუალოდ ამ საკითხზე საერთაშორისო ნორმები თითქმის, არ არსებობს, კანონები უნდა გადამოწმდეს თანასწორუფლებიანობის, დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და ავტონომიის რის პრინციპების, გათვალისწინებით.

3. შეზღუდვები პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილეობაზე. ზოგი სახელმწიფო სამღვდელოებას უკრძალავს მონაწილეობას ისეთ საქმიანობაში, რაც სხვა მოქალაქეებისთვის, ჩვეულებრივ, ნებადართულია (მაგალითად, პოლიტიკური ან სხვა სახელმწიფო თანამდებობების დაკავებას). ასეთი კანონები ხშირად ასახავს მოცემული ქვეყნის კონკრეტულ ისტორიულ მოვლენებსა და პროცესებს, ხოლო მათი გადამოწმებისას სიფრთხილეა საჭირო.

ვ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების რეგისტრაციის მარეგულირებელი კანონები

1. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების რეგისტრაცია. რელიგიური გაერთიანებების შესახებ კანონები, რომლებიც არეგულირებენ რეგისტრაციის, ან ინკორპორაციის მეშვეობით სამართალსუბიექტის სტატუსის მიღებას, რელიგიური ორგანიზაციებისთვის განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია. ქვემოთ ჩამოთვლილია ძირითადი პრობლემატური საკითხები, ყურადღებას რომ მოითხოვს:

- რელიგიური ორგანიზაციების რეგისტრაცია, როგორც ასეთი, სავალდებულო არ უნდა იყოს, თუმცა, იურიდიული პირის სტატუსისა და მსგავსი შეღავათების მიღების მიზნით, რეგისტრაციის მოთხოვნა შესაძლოა, გამართლებულიც იყოს;

- ცალკეული პირებსა და ჯგუფებს უნდა ჰქონდეთ რეგისტრაციის გარეშე საკუთარი რელიგიური წესების შესრულების უფლება;

- დაუშვებელია იურიდიული პირის სტატუსის მისაღებად წევრების მინიმალურ რაოდენობაზე მაღალი მოთხოვნების დაწესება;

- არამიზანშენილია რეგისტრაციაზე თანხმობის მისაღებად? სახელმწიფოში ხანგრძლივი არსებობის მოთხოვნის დაწესება;

- არამიზანშენილია იურიდიული პირის სტატუსის მიღებასთან დაკავშირებით სხვა, ზედმეტი ხელისშემშლელი პირობების დადგენა ან დროის გაჭიანურება;

- დაუშვებელია ისეთი ნორმების არსებობა, რომლებითაც რეგისტრაციაზე თანხმობის გასაცემად მთავრობას ზედმეტად დისკრეციული უფლებამოსილება ენიჭება; რელიგიური თავისუფლების შეზღუდვისას, ბუნდოვანი ნორმებიდან თუ სხვა გარემოებებიდან გამომდინარე, ოფიციალური დისკრეციული უფლებამოსილება სათანადოდ უნდა შეიზღუდოს;

- დაუშვებელია რელიგიის შიდა საქმეებში ჩარევა საეკლესიო წყობის არსებითი განხილვით ან რელიგიურ თანამდებობებზე დანიშვნისას ბიუროკრატიული შემოწმებების ჩატარებით, ან ხელისშემშლელი მოთხოვნების დაწესებით და ა. შ. (იხ. ნაწილი II.დ);

- შესწავლილი უნდა იყოს რესტროსპექტულად მოქმედი ნორმები ან ის ნორმები, რომლებიც ვერ უზრუნველყოფენ შესაბამისი ინტერესების დაცვას (მაგ., ნორმები, რომლებითაც მოითხოვება რელიგიური სუბიექტების განმეორებითი რეგისტრაცია ახალი კრიტერიუმების დაკმაყოფილების პირობით);

- ახალი წესების შემოღებისას უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სათანადო გარდამავალი ნორმები;

- სახელმწიფომ უნდა დაიცვას ავტონომიის პრინციპი, ერთი რელიგიური ჯგუფი არ უნდა დაუქვემდებაროს მეორეს და არ დაუშვას რელიგიების იერარქიული მოდელით კატეგორიზაცია (რეგისტრირებულ რელიგიურ სუბიექტს არ უნდა ჰქონდეს სხვა რელიგიური სუბიექტის რეგისტრაციაზე ვეტოს დადების უფლება).

2. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების პრივილეგიები და შეღავათები. ზოგადად, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ღირებულებების პატივისცემის გამო, სამართალსუბიექტობის მიღების მარეგულირებელი კანონები ისე უნდა იყოს ფორმულირებული, რომ ხელს უწყობდეს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას; სულ მცირე, სამართალსუბიექტობასთან დაკავშირებული ძირითადი უფლებების (მაგალითად, საბანკო ანგარიშის გახსნა, უძრავი ქონების ქირით აღება ან შეძენა, თაყვანისცემის ადგილად ან სხვა რელიგიური დანიშნულებით გამოყენებისთვის, გაფორმება და სასამართლოში მოსარჩელედ ან მოპასუხედ გამოსვლის უფლება) ხელმისაწვდომობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ზედმეტი სირთულეების გარეშე. არაერთ სამართლებრივ სისტემაში არსებობს დამატებითი სამართლებრივი საკითხები, რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ რელიგიურ ცხოვრებაზე და რომლებიც, ხშირად, დაკავშირებულია იურიდიული პირის სტატუსის მიღებასთან (მაგალითად, მინათსარგებლობის ან სხვა სამთავრობო ნებართვის მიღება); უცხოელი რელიგიური წინამძღოლების, მუშების ან მოხალისეების ქვეყანაში მონვევა-ჩამოყვანა; საავადმყოფოებში, ციხეებსა და სამხედრო სამსახურის დაწესებულებებში ვიზიტების განხორციელება და მსახურების შესრულება; საგანმანათლებლო (ბავშვთა განათლების თუ სამღვდულოების მომზადების) დაწესებულებების გახსნაზე დადგენილი საკვალიფიკაციო მოთხოვნები; დამოუკიდებელი, რელიგიურად მოტივირებული საქველმოქმედო ორგანიზაციების დაფუძნებაზე დაწესებული მოთხოვნები და ა. შ. ბევრ ქვეყანაში განსაზღვრული ტიპის რელიგიური სუბიექტებისთვის შეიძლება ხელმისაწვდომი იყოს სხვადასხვა (საგადასახადო შეღავათებით დაწყებული- პირდაპირი სუბსიდიებით დამთავრებული) სახის ფინანსური შეღავათები. ზოგადად, რომელიმე ზემოაღნიშნული შეღავათის უბრალოდ უზრუნველყოფა არ არღვევს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებას. ამასთან, სიფრთხილის გამოჩენაა საჭირო იმისათვის, რათა, არ მოხდეს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის ნორმების დარღვევა.

3. რეორგანიზაციის მარეგულირებელი ნორმები. რელიგიურმა ორგანიზაციებმა სათანადოდ უნდა განსაზღვრონ, რა ხდება მათი იურიდიული პირის ნებაყოფილობითი თუ იძულებითი ლიკვიდაციის შემთხვევაში. ნებაყოფილობითი ლიკვიდაცია დასაშვებია უნდა იყოს. რეორგანიზაციის მარეგულირებელი ნორმები უნდა შეესაბამებოდეს რეგისტრაციის დებულებებს ისე, რომ იურიდიული სტატუსის მიღებისა და შენარჩუნების ნორმები, ძირითადად, არ განსხვავდებოდეს ერთმანეთისგან. სიფრთხილეა საჭირო იმ ბუნდოვანი ნორმების თავიდან ასაცილებლად, რომლებიც არაპოპულარული ჯგუფების დისკრიმინაციის საშუალებას იძლევა.

ზ. შეზღუდვებთან დაკავშირებული ნორმები (საზოგადოებრივი უსაფრთხოება, ჯანმრთელობა და ა. შ.)

ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ინსტრუმენტები და სახელმწიფოთა კონსტიტუციები ჩვეულებრივ განსაზღვრავენ არა მარტო რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებას, არამედ იმ გარემოებებსაც, რომლებშიც სახელმწიფოს შეუძლია კანონიერად შეზღუდოს ეს უფლებები. რაც შეეხება სინდისისა და რწმენის შინაგანი თავისუფლების უფლებებს, სახელმწიფოს მიერ მათი შეზღუდვა ყოველად დაუშვებელია (იხილეთ ნაწილი II.ბ.1). მაგალითად, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენცია შეიცავს “შეზღუდვების პუნქტს”, რომლითაც ნებადართულია რელიგიის გამოხატვაზე ისეთი შეზღუდვების დაწესება, რომლებიც “გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად” (კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტი). სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის თანახმად, ამ ინსტრუმენტით გათვალისწინებული შეზღუდვები უნდა იყოს “გათვალისწინებული კანონით და აუცილებელი საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად” (პაქტის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი).

სტანდარტული საერთაშორისო ანალიზით, რომელიც ქვეყნიდან და საერთაშორისო ინსტრუმენტების რატიფიკაციის სტატუსიდან გამომდინარე, შესაძლოა, განსხვავებული იყოს, მონმდება სამი ძირითადი მოთხოვნის დაკმაყოფილების საკითხი. პირველი, არის თუ არა შეზღუდვა კანონით გათვალისწინებული, ანუ არის თუ არა ის საკმარისად მკაფიო იმის განსაზღვრისთვის, რა არ იკრძალება და რა არა მეორე, განსაზღვრულია თუ არა შეზღუდვის საფუძველი შეზღუდვების განმსაზღვრელ პუნქტში? (აღსანიშნავია, რომ ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის ან სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად “ეროვნული უსაფრთხოება” დასაშვები შეზღუდვა არ არის). მესამე, არის თუ არა შეზღუდვა იმ საზოგადოებრივი ინტერესის თანაბარზომიერი, რომლის დასაცავადაც ის არის დაწესებული? კანონები ამ სამივე მოთხოვნას უნდა აკმაყოფილებდეს. ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლო და გაეროს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისია

ამ უკანასკნელის ზოგად კომენტარში 22 აცხადებენ, რომ შეზღუდვები უნდა განიმარტოს მკაცრად.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, დაუშვებელია სახელმწიფოს მიერ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების შეზღუდვა, თვით საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი. აღნიშნულთან დაკავშირებით, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას უფრო მაღალი პრიორიტეტი ენიჭება, ვიდრე გამოხატვის თავისუფლებას, ან გაერთიანების თავისუფლებას. ეს არ ნიშნავს, რომ სხვა სახელმწიფო ინტერესების რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებაზე მაღლა დაყენება დაუშვებელია; მაგრამ უთუოდ ნიშნავს იმას, რომ თვით საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი, ამ ძირითადი უფლების შეზღუდვა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, როცა იგი შესაბამისი შეზღუდვის პუნქტითაა გამართლებული.

შემმოწმებელმა უნდა განსაზღვროს, შეზღუდვების რომელი პუნქტები გამოიყენება შესაბამისი საერთაშორისო ხელშეკრულებების, ეუთო-ს ვალდებულებების, სახელმწიფოთა კონსტიტუციებისა და კანონების მიხედვით. სახელმწიფოს კანონები უნდა შემოწმდეს შიდა შესაბამისობაზე: ანუ, შეესაბამება თუ არა შეზღუდვის პროექტი სახელმწიფოს კონსტიტუციას და შეესაბამება თუ არა სახელმწიფოს კანონები საერთაშორისო ვალდებულებებს.

თ. “უცხოთან” დაკავშირებული საკითხები

1. ვიზები. სახელმწიფოებს, ჩვეულებრივ, გააჩნიათ უფლებამოსილება დაადგინონ მათ ქვეყნებში უცხოელთა შემოსვლის მარეგულირებელი წესები. ეს, ჩვეულებრივ, სხვადასხვა სახის ვიზების გაცემასაც მოიცავს. ქვეყნებს შეიძლება ჰქონდეთ კანონიერი მიზეზები იმისათვის, რომ კონკრეტული პირები არ გადმოუშვან თავიანთ საზღვარზე. თუ მოცემული რელიგიური რწმენის პირები ნეიტრალურ კატეგორიაში შედიან (მაგ., უსაფრთხოების რისკების შექმნით ან სავარაუდო კრიმინალური საქმიანობის განხორციელებით), მათ შეიძლება კანონიერად ეთქვათ უარი ქვეყანაში შემოსვლაზე. ამასთან, თუ სახელმწიფო ქვეყანაში შემოსვლაზე უარის სათქმელად წმინდად რელიგიურ თუ შეძლუდვებს ქმნის, ეს შეიძლება შეუთავსებელი იყოს მოცემული სახელმწიფოს რელიგიური ნეიტრალურობის მოთხოვნასთან. უფრო მეტიც, რადგან ამგვარი შეზღუდვები მოცემულ რელიგიურ თემს მისი ორგანიზაციის საკუთარი შეხედულებისამებრ დაკომპლექტებაში სირთულეებს უქმნის, ამგვარი შეზღუდვები შეიძლება განხილულ იყოს შიდა რელიგიურ საქმიანობაში ჩარევად. ამრიგად, ვიზის გაცემის წესები, რომლებიც, უშუალოდ, რელიგიური კატეგორიის პირების შემოსვლაზე უარის სათქმელადაა გამიზნული, განსაკუთრებით მაშინ, თუკი ეს დიკრიმინაციულად ხდება, ყურადღებით უნდა შემოწმდეს.

2. ფულადი გადარიცხვები. სახელმწიფოებს აქვთ სხვადასხვა კანონიერი საფუძველი სხვადასხვა სახის ფულადი გადარიცხვების რეგულირებისთვის. ამასთან, დაუშვებელია ისეთი ნორმების არსებობა, რომლებიც ინვესტს რელიგიური ჯგუფების რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციას.

ი. პროზელიტიზმი/მისიონერული საქმიანობა

კ. პროზელიტიზმი და მისიონერული საქმიანობა ბევრ ქვეყანაში სათუთი საკითხია. პირველ რიგში აღსანიშნავია, რომ არსობრივად, საკუთარი მრწამსის, შეხედულებებისა და რწმენის გამოხატვის უფლება ადამიანური გამოცდილების უმნიშვნელოვანესი გამოვლინება შეიძლება იყოს. მოიცავს რწმენისა თუ რელიგიის თავისუფლების, აგრეთვე, გამოხატვის თავისუფლების უფლება. ამასთან, რელიგიური დარწმუნების/დაყოლების უფლება რომელიმე წერტილში კვეთს ზღვარს და იძულების ხასიათს იძენს. ამ ზღვარის გაანალიზებისას, მნიშვნელოვანია უზრუნველყოფილი იყოს გამოხატვისა და რწმენის თავისუფლების უფლების დაცვა. ამრიგად, ამ ეტაპზე არსებობს საყოველთაო კონსენსუსი იმასთან დაკავშირებით, რომ ტრადიციული კარდაკარ ქადაგება/პროზელიტიზმი დაცულია (მაგრამ ასევე დაცულია ადამიანის უფლება უარი თქვას ქადაგების მოსმენაზე). მეორეს მხრივ, შეუფერებლადაა მიჩნეული სამხედრო სამსახურში ან ჩვეულებრივ სამსახურში ძალაუფლების მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება. მისიონერული საქმიანობის შემზღუდველი კანონი გამართლებულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი მისიონერული საქმიანობა დაკავშირებულია იძულებასთან ან სხვა ამგვარ ქმედებასთან (თაღლითური ფორმის მქონე მის ფუნქციურ ექვივალენტთან), რაც, მიუხედავად მოცემული რელიგიური რწმენისა, იძულებად ჩაითვლება.

ლ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფების/ზოგადი ეკონომიკური საქმიანობის დაფინანსება

რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების დაფინანსებასთან დაკავშირებით არაერთი საკითხი წამოიჭრება.

1. საჩუქრების მიღების დასაშვებობა და თანხების მოთხოვნის შესაძლებლობა. არსებობს სხვადასხვა წესი, რომლითაც სახელმწიფოები საჩუქრების მიღებისა და თანხების მოთხოვნის საკითხებს არეგულირებენ. ზოგი სახელმწიფო რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებულ ორგანიზაციებს თანხების მოძიებისთვის ფართო თავისუფლებას ანიჭებს, ზოგიც მკაცრად არეგულირებს მისაღები თანხების ოდენობასა და სახსრების მოძიების წესებს. ძირითადი საერთაშორისო ინსტრუმენტები მიანიშნებს, რომ თუმცა, სახელმწიფო უფლებამოსილია დაანესოს გარკვეული შეზღუდვები, უფრო სასურველია, თუკი რელიგიურ გაერთიანებებს ექნებათ თანხების მოძიების შესაძლებლობა იმ პირობით, რომ ისინი არ დაარღვევენ სახელმწიფოში მოქმედ სხვა მნიშვნელოვან ნორმებს. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით მოქმედი კანონები არადისკრიმინაციული უნდა იყოს.

2. გადასახადებისგან გათავისუფლება. სახელმწიფო არაკომერციულ ორგანიზაციებს ხშირად, საგადასახადო შეღავათებს უწესებს. ეს შეღავათები, ჩვეულებრივ, ორი სახისაა: პირველი, პირდაპირი შეღავათები, როგორიცაა საშემოსავლო და ქონების გადასახადებისგან გათავისუფლება; და მეორე, არაპირდაპირი შეღავათები, რომლებიც შესაწირის გამღებს შესაწირზე გადასახადებს უმცირებს. ეს საკითხები საერთაშორისო სამართლით დანვრით არ რეგულირდება, თუმცა, მათ მიმართ მოქმედებს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის ნორმები.

3. საგადასახადო სისტემა სახსრების მოძიებასთან დაკავშირებით. ზოგი სახელმწიფო რელიგიებს აძლევს სახელმწიფო საგადასახადო სისტემის მეშვეობით სახსრების მოძიების საშუალებას. მაგალითად, საჯარო სამართლის (რელიგიური) ორგანიზაციას სახელმწიფოსთან შეიძლება გაფორმებული ჰქონდეს შეთანხმება, რომლითაც სახელმწიფო ახორციელებს რელიგიის წევრთა დაბეგვრას და შემდეგ შემოსავლებს ურიცხავს რელიგიურ ორგანიზაციას. ასეთ სისტემებთან დაკავშირებით, ხშირად, ორი ძირითადი სირთულე წარმოიშობა: პირველი, ამგვარი შეთანხმებები ხომ არ არის დისკრიმინაციული სხვა რელიგიურ თუ რწმენასთან დაკავშირებულ ჯგუფებთან მიმართებით; მეორე, ხომ არ გავლენ ამ სისტემიდან ცალკეულ პირებს, რომლებსაც არ სურთ თავიანთი რელიგიის სასარგებლოდ დაიბეგრონ. ამგვარი დაბეგვრის სისტემები საერთაშორისო სამართლით არ იკრძალება, მაგრამ ცალკეულ პირებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა უარი თქვან ამგვარ დაბეგვრაზე.

4. სახელმწიფო დაფინანსება. ბევრი სახელმწიფო რელიგურ, თუ რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების პირდაპირ და არაპირდაპირ დაფინანსებას ახორციელებს. იმ არაპირდაპირ (თუმცა, ძალზედ რეალურ) შეღავათებთან ერთად, რომლებიც გადასახადებისგან გათავისუფლებასთან და გადასახადების გამოქვითვასთანაა დაკავშირებული, გამოიყენება დაფინანსების სხვადასხვა სისტემა, მათ შორის: სამღვდელოებისთვის ხელფასების (ან სოციალური დახმარებების) დანიშვნა; რელიგიური სკოლების სუბსიდირება; რელიგიური ორგანიზაციებისთვის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული შენობა-ნაგებობების შეკრებებისთვის გამოყენების უფლების მიცემა; და რელიგიური ორგანიზაციებისთვის ქონების შენირვა. არაერთ შემთხვევაში, სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული პროგრამები უშუალოდაა დაკავშირებული ისტორიულ მოვლენებთან (მაგ., სახელმწიფოს მიერ გაუმართლებლად მიტაცებული ქონების უკან დაბრუნება) და ამიტომ კანონმდებლობის შემოწმებისას გათვალისწინებული უნდა იყოს ასეთი კომპლექსური გარემოებებიც.

მ. ციხეებთან, სამხედრო სამსახურთან, საავადმყოფოებთან და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებებთან დაკავშირებული განსაკუთრებული საკითხები

რამდენიმე საკითხი წამოიჭრება სახელმწიფო დაწესებულებებთან, მათ შორის, ციხეებთან, სამხედრო სამსახურისა და საავადმყოფო დაწესებულებებთან დაკავშირებით. სასულიერო პირის მიერ მონახულების მიზნით ამ დაწესებულებებში შესვლის საკითხთან (იხ. ნაწილი II.ე) და დასაქმებულთა უფლებებთან (იხ. ნაწილები II.დ და III.თ) ერთად, დგება დაწესებულებებში განთავსებული ადამიანების რელიგიის გამოხატვის უფლებებთან დაკავშირებული საკითხებიც. მიზანშეწონილია, რომ რელიგიური გამოხატვის უფლებების მარეგულირებელი წესები დამოკიდებული იყოს შესაბამისი დაწესებულების ბუნებაზე.

პოლიტიკური მიზნებიდან გამომდინარე, სამართლებრივი სისტემების უმრავლესობა დიდ პატივს სცემს ციხის ადმინისტრაციისა და სამხედრო პირების შეხედულებებს საზოგადოებრივ უსაფრთხოებასთან და ეფექტურობასთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, სახელმწიფოები უფრო და უფრო ითვალისწინებენ პატიმრებისა და ჯარისკაცების უფლებებს, შეძლებისდაგ-

ვარად, ჰქონდეთ რელიგიურად ნებადართული საკვები. განსაზღვრული შეზღუდვების გათვალისწინებით, ხშირად გაიცემა ნებადართვა რელიგიური სამოსის გამოყენებაზე იმ პირობით, თუ ეს ხელს არ უშლის ციხის დისციპლინას ან სამხედრო სამსახურის ეფექტურობას. ასევე, მიზანშეწონილია, სათანადო შემთხვევებში, რელიგიური წიგნებითა და სულიერი დახმარებით უზრუნველყოფაც. საერთოდ, შეზღუდვების დაწესება უნდა მოხდეს შეზღუდვების შესაბამისი ანალიზის ჩატარების შემდეგ, სახელმწიფო უსაფრთხოების გაზრდილი ინტერესების სათანადოდ გათვალისწინებით. რაც შეეხება სახელმწიფო საავადმყოფოებს, რომლებთან დაკავშირებითაც უსაფრთხოების რისკები გაცილებით დაბალია, სახელმწიფო უფრო მოქნილი უნდა იყოს და, შესაბამისად, უნდა გაითვალისწინოს ისეთი საკითხები, როგორიცაა რელიგიურად ნებადართული ტანსაცმელი და საკვები.

6. გამონაკლისები საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან

არსებობს მრავალი გარემოება, როცა ცალკეული პირებისა და ჯგუფებისთვის, რწმენიდან გამომდინარე, რთულია ან მიუღებელია საყოველთაო გამოყენების კანონების დაცვა. ზოგი ადამიანი, რელიგიური მოსაზრებებით, უარს ამბობს გარკვეული სახის საკვების მიღებაზე, ხოლო სხვები დაჟინებით მოითხოვენ განსაზღვრული სახის ტანსაცმლის გამოყენებას. ზოგისთვის სამხედრო სამსახური ეწინააღმდეგება შინაგან ღრმა რელიგიურ მრწამსს. ზოგისთვის კვირის და წელიწადის განსაზღვრული დღეები არსებითად მნიშვნელოვანია და მიიჩნევა, რომ გარკვეული რიტუალები უნდა შეასრულოს ან არ იმუშაოს. თანამედროვე დემოკრატიული სახელმწიფოების უმრავლესობა ითვალისწინებს მოსახლეობის უმრავლესობის ასეთ წეს-ჩვეულებებს, ხოლო ბევრი- უმცირესობათა რელიგიურ მრწამსსაც პატივს სცემს.

საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან გამონაკლისების მარეგულირებელი კანონები, ძირითადად, ორი ფორმისაა. პირველ ჯგუფში შედის კონსტიტუციის ზოგადი ნორმები ან ადამიანის უფლებათა დაცვის ინსტრუმენტები, რომლებიც, ზოგადად, იცავს რელიგიისა თუ რწმენის უფლებას და ითვალისწინებს, რომ, როცა საქმე სინდისს ეხება, გამონაკლისების დაშვება აუცილებელია. მეორე ჯგუფი უფრო კონკრეტულია და ითვალისწინებს კონკრეტული ქმედებებისგან გამონაკლისებს; მაგალითად, საანონმდებლო აქტის ნორმა, რომლითაც პირები სამხედრო სამსახურიდან თავისუფლდებიან რელიგიური მოსაზრებების გამო (ჩვეულებრივ, ალტერნატიული სამსახურის ვალდებულების დაწესებით). მნიშვნელოვანია, რომ რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონის შემუშავება მოხდეს ისე, რომ ითვალისწინებდეს კონსტიტუციური ნორმების ძირითად პრინციპებს და ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს და რომ კონკრეტული გამონაკლისების შემუშავება და გამოყენება მოხდეს ისე, რომ სამართლიანი იყოს მათ მიმართ, ვინც რელიგიური მოსაზრებების გამო უარს აცხადებენ სამხედრო სამსახურზე და, ამავდროს, ზედმეტი ტვირთი არ დააკისროს მათ, ვინც ასეთ სამსახურზე უარს არ აცხადებს.

საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან- გამონაკლისებთან დაკავშირებით კითხვებს მრავალი საკითხი ბადებს, ყველაზე გავრცელებულია შემდეგი საკითხები:

- რელიგიური მოსაზრებების გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა. ამ საკითხის მარეგულირებელი საერთაშორისო ინსტრუმენტი არ არსებობს, მაგრამ დემოკრატიულ სახელმწიფოებში დამკვიდრებული აშკარა ტენდენციის მიხედვით, მათ, ვინც სერიოზული რელიგიური თუ მორალური მოსაზრებების გამო სამხედრო სამსახურზე უარს აცხადებენ, უნდა ჰქონდეთ ალტერნატიული (არასამხედრო) სამსახურის შესრულების შესაძლებლობა. ნებისმიერ შემთხვევაში, სახელმწიფოს კანონებით არასათანადოდ არ უნდა ისჯებოდნენ ისინი, ვისაც, სინდისიდან გამომდინარე, სამხედრო ვალდებულების მოხდა არ შეუძლიათ.

- საკვები. არსებობს საკვების არაერთი სახეობა, რომლებიც აკრძალულია ამა თუ იმ რელიგიაში და ეთიკურ ტრადიციაში, მათ შორის, ზოგადად ხორცი, ღორის ხორცი, ხორცი, რომელიც რიტუალური წესჩვეულებების მიხედვით არ არის მომზადებული და ალკოჰოლი. შემწყნარებლობის სულისკვეთებიდან გამომდინარე, სახელმწიფომ შეიძლება მოუწოდოს საკვების მიმცემ დაწესებულებებს, განსაკუთრებით სკოლებს, საავადმყოფოებს, ციხეებსა და სამხედრო სამსახურის დაწესებულებებს, ალტერნატიული საკვები შესთავაზონ მათ, ვისაც რელიგიური ან მრწამსობრივი მოთხოვნები აქვთ.

- რელიგიური საქმიანობის დღეები. დღეები, რომლებიც გამონაკლისების დაშვების საკითხს წარმოშობს, შემდეგია: პირველი, კვირის ის დღეები, რომლებსაც რელიგიური დატვირთვა აქვს (მაგალითად, პარასკევის ღოცვები და შაბათის ან კვირის თაყვანისცემა) და მეორე, წელიწადის დღეები (მაგალითად, შობა, იომ ქიფური, რამადანი). შეძლებისდაგვარად, სახელმწიფოს კანონები უნდა ასახავდეს რელიგიური რწმენის, შემწყნარებლობისა და პატივისცემის სულს.

- სამედიცინო. ზოგი რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი თემი უარს აცხადებს ერთი ან რამდენიმე, ჩვეულებრივი სამედიცინო პროცედურის ჩატარებაზე. ზოგი სახელმწიფო სრულწლოვან ადამიანებს აძლევს უფლებას, თავად გადაწყვიტონ, ჩაიტარონ თუ არა ესა თუ ის სამედიცინო პროცედურა, მაგრამ სახელმწიფოები, ჩვეულებრივ, მოითხოვენ ბავშვებზე ზოგიერთი სამედიცინო პროცედურის ჩატარებას მათი მშობლების სურვილის მიუხედავად. იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო გადანყვეტს გვერდი აუაროს მშობლების მოსაზრებას იმაზე, რასაც სახელმწიფო გარდაუვალ საჭიროებად მიიჩნევს, უნდა მომზადდეს ისეთი კანონები, რომლებიც „პატივისცემას გამოხატავენ მათ მიმართ, ვინც მორალური მოსაზრებებიდან გამომდინარე, უარს აცხადებს სამედიცინო პროცედურების ჩატარებაზე, იმ შემთხვევაშიც კი, თუკი კანონი მოთხოვნილ გამონაკლისს არ უშვებს;

- სხვა. ზემოაღნიშნულ საკითხებთან ერთად, ცალკეულმა პირმა შესაძლოა, უარი განაცხადოს ფიცის მიღებაზე ან ნაფიცი მსაჯულის ფუნქციების შესრულებაზე. შესაძლებლობის ფარგლებში, სახელმწიფო უნდა ცდილობდეს ისეთი გონივრული ალტერნატივების უზრუნველყოფას, რომლებიც არც მათთვისაა რთულად შესასრულებელი, ვინც სინდისით (რელიგიური მრწამსით) ხელმძღვანელობენ, და არც ფართო საზოგადოებისთვის.

III. სხვა საკითხები, რომლებიც შეიძლება წამოიჭრას სხვადასხვა კანონში

ზემოთ აღნიშნული საკითხები, სავარაუდოდ, ყველაზე ხშირად წამოიჭრება რელიგიური და სარწმუნოებასთან დაკავშირებული საქმიანობის მარეგულირებელი ზოგადი კანონის განხილვისას. ქვემოთ წარმოდგენილია ზოგიერთი საკითხი, რომლებიც, შესაძლოა, წამოიჭრას, გამომდინარე იქიდან, თუ როგორია კონტექსტი და რა სახის კანონის შემოღება ხდება საჭირო.

ა. სისხლის და ადმინისტრაციული სამართალი/სასჯელი

ზოგი სახელმწიფო სერიოზულ სანქციებს/სასჯელს (ჯარიმას ან თავისუფლების აღკვეთას) ითვალისწინებს რელიგიური ან რწმენასთან დაკავშირებული საქმიანობის მარეგულირებელი კანონების დარღვევაზე. მიზანშეწონილი არაა რიგითიუბრალო ადმინისტრაციული გადაცდომისთვის სისხლის სამართლის დანაშაულის ტოლფასი სასჯელის, ან სადამსჯელო ადმინისტრაციული სანქციების დაკისრება. რეგისტრაციისას დაშვებული უმნიშვნელო შეცდომებისთვის სერიოზული სანქციების დაკისრებამ შეიძლება გააჩინოს კითხვა, ხომ არ ისჯება ამა თუ იმ რელიგიისა თუ რწმენის უფლებები სისხლის სამართლის თვითნებურად გამოყენებით. სერიოზული სასჯელის დაკისრება მიზანშეწონილია იმ შემთხვევაში, თუ კანონი კრძალავს ტრადიციული სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ ქმედებას (მაგ., მკვლელობის, ფიზიკური შეურაცხყოფის ან ქურდობის აკრძალვა), მაგრამ ის ნაკლებად მიზანშეწონილი იქნება იმ შემთხვევაში, თუ მოხდა უმნიშვნელო ადმინისტრაციული გადაცდომა. ამრიგად, სათანადო (თუმცა ზედმეტი) ისეთი კანონის მიღება, რომელიც კონკრეტულად კრძალავს სასულიერო პირების ფიზიკურ შეურაცხყოფას ან რელიგიური გაერთიანების სტატუსის გამოყენებას კრიმინალური საქმიანობის შესანიშნავად. ამასთან, არ იქნება სათანადო სისხლის სამართლის კანონით დაისაჯოს რელიგიური გაერთიანების დაურეგისტრირებლობა. განსაკუთრებით საეჭვოა სახელმწიფოს ის კანონები, რომლებიც ანებს კაბალურ სარეგისტრაციო მოთხოვნებს და დაურეგისტრირებლობაზე ითვალისწინებს სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებულ სასჯელს.

ბ. ეროვნული უსაფრთხოება/ტერორიზმი

ეროვნულ უსაფრთხოებასთან და რელიგიურ ტერორიზმთან ბრძოლის შესახებ სახელმწიფოს კანონები შეიძლება სათანადო იყოს, მაგრამ მნიშვნელოვანია, რომ ეს კანონები გამოყენებული არ იყოს იმ რელიგიური ორგანიზაციების წინააღმდეგ, რომლებიც კრიმინალურ ან ძალადობრივ ქმედებებს არ ახორციელებენ. ტერორიზმთან ბრძოლის კანონებიარ უნდა იყოს გამოყენებული ლეგიტიმური რელიგიური საქმიანობის შეზღუდვის საბაზად.

გ. მინათსარგებლობა/ზონირება

რელიგიური დანიშნულებით უძრავი ქონების მშენებლობა, რეკონსტრუქცია ან გამოყენება, სავარაუდოდ, დაკავშირებულია მიწის, ქონებისა და ისტორიული მემკვიდრეობის დაცვის მარეგულირებელ რთულ სახელმწიფო კანონებთან. ხშირად სახელმწიფო თანამდებობის პირები (ცენტრალურ, ფე-

დერალურ თუ ადგილობრივ დონეზე) ასეთ კანონებს იმ მიზნით იყენებენ, რომ რელიგიურ თემებს ხელი შეუშალონ რელიგიური შენობა-ნაგებობების გამოყენებაში. შეზღუდვების გასამართლებლად მოყვანილი მიზეზები შეიძლება ნეიტრალური ჩანდეს (მაგალითად, მოძრაობის რეგულირება, სხვა შენობებთან ან საქმიანობასთან შერწყმა ან ხმაურის შეზღუდვა), მაგრამ გამოიყენებოდეს შერჩევით, არაპოპულარული რელიგიური ჯგუფების დისკრიმინაციის მიზნით. მნიშვნელოვანია ასეთი კანონების ნეიტრალურად შემუშავება და ნეიტრალური გამოყენება, ასევე, მათი ჭეშმარიტად კანონიერი მიზნით აღსრულება.

დ. რელიგიურ-ქონებრივი დავები

არსებობს ორი სახის კლასიკური რელიგიურ-ქონებრივი დავა. პირველი, როცა რელიგიურ ქონებაზე საკუთრების უფლება სადაო ხდება იმ წინა მოქმედების შედეგად, რომლითაც სახელმწიფომ განახორციელა ქონების ჩამორთმევა და მისი სხვა ჯგუფისთვის ან პირებისთვის გადაცემა. ეს განსაკუთრებით პრობლემატური იყო ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნებში. მეორე, როცა დავა მიმდინარეობს რელიგიური თემის შიგნით და ქონებაზე საკუთრების უფლებას ორი ან მეტი ჯგუფი იჩემებს. ორივე სახის დავა და მათთან დაკავშირებული სხვა ასპექტები ხშირად გადახლართულია ისტორიულ და თეოლოგიურ საკითხებთან. ეს საკითხები შეიძლება ძალზე რთული იყოს და საჭიროებდეს არა მარტო ქონებასთან დაკავშირებული წმინდად იურიდიული, არამედ ტექნიკური, ფაქტოლოგიური და თეოლოგიური საკითხების ცოდნაც. თუ კანონები ასეთ საკითხებს ეხება, მნიშვნელოვანია, რომ მათი შემუშავება და გამოყენება ხდებოდეს რაც შეიძლება ნეიტრალურად, პოპულარული ჯგუფებისთვის არასათანადო უპირატესობების მინიჭების გარეშე.

ე. რელიგიური ორგანიზაციების პოლიტიკური საქმიანობა

სახელმწიფოებს სხვადასხვა მიდგომა აქვთ პოლიტიკურ საქმიანობაში რელიგიური და რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების დასაშვებ როლთან დაკავშირებით, რელიგიურ-პოლიტიკური პარტიების აკრძალვიდან დაწყებული რელიგიური ჯგუფებისთვის პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილეობის უფლების შეზღუდვით და პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილე რელიგიური ჯგუფებისთვის საგადასახადო შეღავათების გაუქმებით დამთავრებული. ასეთი საკითხები შეიძლება ძალზე რთული იყოს და კანონებიც შეიძლება განსხვავებული, თუმცა, დასაშვები. მაგრამ კანონები ისე არ უნდა შემუშავდეს, რომ კანონიერი რელიგიური საქმიანობა იკრძალებოდეს ან რელიგიის მიმდევრებს უსამართლო შეზღუდვებს უწესებდეს.

ვ. საოჯახო სამართალი

საოჯახო სამართალი ხშირადაა დაკავშირებული რელიგიურ თუ სარწმუნოებრივ საკითხებთან. ქორწინებასთან მიმართებით სახელმწიფო კანონები განსხვავდება “რელიგიური” ქორწინებისა და “სახელმწიფო” ქორწინების ურთიერთობასთან დაკავშირებით (სასულიერი პირის მხრიდან სახელმწიფოს მიერ აღიარებული კანონიერი ქორწინების აღსრულების უფლების საკითხი

განხილულია ნაწილში II.ე). თუმცა განსხვავებული პოზიციები შეიძლება არსებობდეს (მაგალითად, რელიგიურ ქორწინებამდე ჯერ სახელმწიფოს მიერ აღიარებული სამოქალაქო ქორწინების არსებობის მოთხოვნა), დაუშვებელია ისეთი კანონები, რომლებითაც რელიგიურ თუ სარწმუნოებრივ ორგანიზაციებს ეკრძალებათ რელიგიური ცერემონიის შესრულება იმ სხვა, დამატებით მოთხოვნებთან ერთად, რომლებიც სახელმწიფომ შეიძლება დაანესოს (მაგალითად, მოთხოვნა იმასთან დაკავშირებით, რომ პირი უნდა იყოს სრულწლოვანების ასაკს მიღწეული და მოცემულ მომენტში სხვა პირთან ქორწინებაში არ უნდა იმყოფებოდეს. ქორწინებასთან დაკავშირებული საკითხები, რომლებიც, სავარაუდოდ, მომავალში იჩენს თავს, იქნება სახელმწიფოს მიერ გარიგებით ქორწინებაზე შეზღუდვების დანესება ან მრავალცოლიანობის აკრძალვა, რომლებიც ზოგი რელიგიური დოქტრინით დაშვებულია. დავებმა ბავშვის მეურვეობაზე შეიძლება წამოჭრას რელიგიური საკითხები, როცა მშობლები სხვადასხვა რელიგიის აღმსარებელია და თითოეულს სურს ბავშვი მისი სარწმუნოების მიხედვით აღზარდოს. კანონებში ეს საკითხები შეიძლება პირდაპირ არ იყოს დარეგულირებული, მაგრამ ისინი, სავარაუდოდ, წამოიჭრება ბავშვის მეურვეობასთან დაკავშირებული დავების დროს. კანონები უნდა შემოწმდეს იმის დასადგენად, არის თუ არა ისინი ნეიტრალური და იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ბავშვის საუკეთესო ინტერესები დაცული იყოს ნეიტრალურად ისე, რომ ერთ რელიგიას მეორესთან მიმართებით უპირატესობა არ მიენიჭოს.

არსებობს რამდენიმე სხვა პრობლემაც, რომლებიც შეიძლება შეიქმნას მაშინ, როცა რელიგიური დოქტრინა ეწინააღმდეგება სახელმწიფოს კანონებს. მაგალითად, მემკვიდრეობის შესახებ სახელმწიფოს კანონები შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს გარდაცვლილი ქმრის ან ცოლის სამკვიდროს მიღებაზე მეუღლის უფლების შესახებ რელიგიურ კანონს; ან ზოგი სახელმწიფო ზღუდავს ერთი რელიგიის მიმდევარი წყვილის შესაძლებლობას, იშვილონ განსხვავებული სარწმუნოების მქონე ბავშვები ან, მოცემული რელიგიის დან გამომდინარე, საერთოდ იშვილონ ბავშვი. ისლამური კანონითგაცილებით იოლია ქმრისთვის გაეყაროს ცოლს, ვიდრე ეს დაშვებულია სახელმწიფოს კანონებით. ყველა ამ შემთხვევაში, სახელმწიფოს კანონები უნდა შემოწმდეს იმის დასადგენად, არის თუ არა ეს კანონები ნეიტრალური და არის თუ არა რელიგიის გამოხატვის უფლებებზე დანესებული შეზღუდვები სახელმწიფოს კანონიერი ინტერესების თანაბარზომიერი.

ზ. სამაუწყებლო მედია

სამაუწყებლო მედიასთან დაკავშირებით წარმოიშობა სამი ძირითადი საკითხი: საკუთრება, ხელმისაწვდომობა და სხვა რელიგიური თემების დამცირება ან მათ წინააღმდეგ წაქეზება. საერთაშორისო სტანდარტები, ჩვეულებრივ, კონკრეტულად არ არეგულირებს სამაუწყებლო მედიის საკითხებს. ამრიგად, თანასწორობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის საყოველთაო პრინციპები ძირითადი ორიენტირებია. რელიგიურ და სარწმუნოებასთან დაკავშირებულ ჯგუფებს მედია-საშუალებების ფლობასა და გამოყენებაში სხვებთან შედარებით განსაკუთრებული სირთულეები არ უნდა ექმნებოდეთ. როცა მედია

სახელმწიფო საკუთრებაშია, უნდა მოქმედებდეს სამართლიანი წესები სხვადასხვა რელიგიური ჯგუფისთვის მედიაზე წვდომის უზრუნველსაყოფად. სახელმწიფოებს შეიძლება ჰქონდეთ განსხვავებული და ხშირად წინააღმდეგობრივი პოლიტიკა ცილისწამებასთან, სიძულვილის გამომხატველ საუბართან ან რელიგიური ჯგუფების დამცირებასთან დაკავშირებით, მაგრამ კანონები მაინც სამართლიანი და არადისკრიმინაციული უნდა იყოს (იხ. სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-20 მუხლი).

თ. დასაქმება

დასაქმებას (დასაქმების წესებს), რელიგიასა თუ რწმენას შორის ურთიერთობასთან დაკავშირებით სამი ძირითადი საკითხი წამოიჭრება: 1. რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფების; 2. კერძო საწარმოების და 3. სახელმწიფო დაწესებულებების დასაქმებისა და პერსონალის მართვის წესები. თუ სახელმწიფოს კანონებით აკრძალულია რელიგიისა თუ მრწამსის საფუძველზე დისკრიმინაცია, რელიგიური და რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციები, სავარაუდოდ, მოითხოვენ დისკრიმინაციის დაუშვებლობის კანონებიდან გათავისუფლებას, რათა დაიქირაონ და იყოლიონ ისეთი ადამიანები, რომელთა სიმპათიებიც შეესაბამება ამ გაერთიანებების ინტერესებს. აღნიშნულთან დაკავშირებით შესაძლებელია სხვადასხვა სამართლებრივი მიდგომის გამოყენება. კერძო (არარელიგიურ) საწარმოებთან დაკავშირებით ტიპური სტანდარტი უნდა კრძალავდეს დისკრიმინაციას ისეთ საკითხში, როგორცაა დაქირავება. დამსაქმებლებს შეიძლება ჰქონდეთ უფლება შეზღუდონ რწმენის გამოხატვის გარკვეული ფორმები. სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან დისკრიმინაცია პერსონალთან დაკავშირებულ წესებში, თუმცა, ზოგი სახელმწიფო თანამდებობის პირებს უკრძალავს რელიგიური ნიშნებისა თუ სიმბოლოების გამოყენებას.

ი. სასაფლაოები

სახელმწიფოებში სხვადასხვა წესებით რეგულირდება რელიგიასა და სასაფლაოებს შორის არსებული ურთიერთობა. ზოგ შემთხვევაში, სახელმწიფო ამ სფეროზე სრულ კონტროლს ახორციელებს, სხვა შემთხვევებში კი საკმაოდ მნიშვნელოვანი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ რელიგიურ ორგანიზაციებს. თუმცა, არ არსებობს ამ სფეროს მარეგულირებელი მკაფიო წესები, სახელმწიფო უნდა მოერიდოს რელიგიურ ჯგუფებს შორის დისკრიმინაციას და გონივრულ ფარგლებში (განსაკუთრებით, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის თვალსაზრისით) დაუშვას ადამიანის მდგომარეობის ამ ეტაპზე რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის უფლება.

IV. მთავრობისთვის ან პარლამენტისთვის წარდგენილი ტექსტის შინაარსი

კანონპროექტის განხილვის თითოეული შემთხვევა უნდა მოერგოს იმ სახელმწიფოს კონკრეტულ მოთხოვნებს, რომელმაც კონსულტაცია ითხოვა. ამასთან, როგორც საყოველთაო წესი, ქვემოთ წარმოდგენილი თემატური

წყობა მიუთითებს იმ თანმიმდევრობაზე, რომლითაც უნდა ჩამოყალიბდეს ნერილობითი დასკვნები:

1. მკაფიოდ აღნიშვნა, რომ საერთაშორისო ნორმების და, საჭიროების შემთხვევაში, ეუთო-ს ვალდებულებების შესრულება მნიშვნელოვანია. საერთაშორისო ნორმებზე უნდა გამოითქვას მოკლე მოსაზრება.

2. იმ საფრთხეებისა თუ რისკების გამოვლენა, რომლებმაც განაპირობა კანონპროექტის შემუშავება. შემფასებლებს (ექსპერტებს) უნდა ესმოდეთ ფაქტორები, რომლებმაც მთავრობას ამ სახელმწიფოს უბიძგა განსახილველი კანონპროექტის შემუშავებისკენ. ძალზე მნიშვნელოვანია, ექსპერტებმა ხაზგასმით აღნიშნონ, რომ მათ კარგად გაიგეს და გაითვალისწინეს ეს ფაქტორები.

3. აღწერეთ თქვენს მიერ შეგროვებული ინფორმაცია, რომელიც წარმოადგენს მოცემული რეკომენდაციების სახელმწიფოსთვის დამახასიათებელ ფაქტობრივ და სამართლებრივ საფუძველს. დასკვნაში მითითებული უნდა იყვნენ სახელმწიფოს ფარგლებში მყოფი ის პირები და ჯგუფები, რომლებთანაც მოხდა გასაუბრება, მათ შორის, სახელმწიფო თანამდებობის პირები, მთავრობის მოხელეები, პარლამენტის წევრები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, სასულიერო პირები და სხვები. დასკვნაში მკაფიოდ უნდა იყოს აღნიშნული ის, რომ ინფორმაციის შესაგროვებლად გადაიდგა არაერთი სერიოზული ნაბიჯი და რომ გასაუბრება მოხდა სხვადასხვა წყაროსთან.

4. მითითებული უნდა იყოს სახელმწიფოს ყველა შესაბამისი კანონი. ექსპერტმა უნდა აჩვენოს კონსტიტუციის, კანონების, კოდექსებისა და ბრძანებების ცოდნა, თუ სასამართლო გადაწყვეტილებები სათანადოა, ისინიც უნდა იყოს მითითებული.

5. მითითებული უნდა იყოს მარეგულირებელი საერთაშორისო ინსტრუმენტები. მიუთითეთ ეუთო-ს სათანადო ვალდებულებებზე, აგრეთვე სახელმწიფოს მიერ რატიფიცირებულ საერთაშორისო ინსტრუმენტებზე.

6. გამოკვეთეთ კანონპროექტის თუ კანონპროექტში დადებითი მხარეები, მათზეც უნდა გამახვილდეს ყურადღება.

7. გამოავლინეთ “ნეიტრალური” ნორმები. ეს ხელს შეუწყობს ანალიზის მიზნის გარკვევას.

8. გამოავლინეთ პრობლემატური მხარეები. სავარაუდოდ ეს ანალიზის ყველაზე მნიშვნელოვანი და დიდი ნაწილი იქნება. ეს შეიძლება განხორციელდეს ან ძირითადი პრობლემატური საკითხების განხილვით ან პუნქტობრივი ანალიზის ჩატარებით. ანალიზი უნდა იყოს მკაფიო და კონსტრუქციული და არა დავის სულისკვეთებით წარმართული. მთავარი მიზანია იმ წინადადებებისა თუ რეკომენდაციების მიცემა, რომლებიც თანამდებობის პირებს ალტერნატიული ვარიანტებისა და საერთაშორისო ნორმების გაგებაში დაეხმარება. აღსანიშნავია, რომ ექსპერტები არ სთავაზობენ კანონის ტექსტის ალტერნატიულ ვარიანტს – ისინი აკეთებენ კომენტარებს კანონპროექტზე კონკრეტული ფორმულირების შეთავაზების გარეშე.

9. დასკვნის ბოლოს, ექსპერტმა უნდა გამოიხატოს მადლობა შეფასების ჩატარებისას გამოვლენილი ნდობისთვის და აღუთქვას შემდგომი თანამშრომლობა და მხარდაჭერა.

დანართი I:

საერთაშორისო და რეგიონული ინსტრუმენტებიდან შერჩეული დებულებები

ქვემოთ წარმოდგენილია რელიგიისა თუ რწმენის, გამოხატვისა და გაერთიანების თავისუფლებებთან დაკავშირებით ყველაზე ხშირად ციტირებული ინსტრუმენტების ზოგიერთი ნორმა.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და საერთაშორისო ინსტრუმენტები

ადამიანის უფლებათა დეკლარაცია (1948)

მუხლი 18.

თითოეულ ადამიანს აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს საკუთარი რელიგიის თუ რწმენის შეცვლის თავისუფლებასა და რელიგიის თუ რწმენის აღმსარებლობის თავისუფლებას, როგორც ერთპიროვნულად, ასევე, სხვებთან ერთად, ღთვისმსახურებაში და რელიგიურ და რიტუალურ წესჩვეულებათა შესრულებაში, საჯარო თუ კერძო წესით.

მუხლი 19.

ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მრწამსის თავისუფლებისა და მისი თავისუფლად გამოთქმისა; ეს უფლება მოიცავს ადამიანის თავისუფლებას, დაუბრკოლებლად იქონიოს თავისი მრწამსი და ეძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია და იდეები ყოველგვარი საშუალებებითა და სახელმწიფო საზღვრებისაგან დამოუკიდებლად.

მუხლი 20.

1. ყოველ ადამიანს აქვს მშვიდობიანი შეკრებებისა და გაერთიანების თავისუფლების უფლება.

2. დაუშვებელია ვისამე იძულება რაიმე გაერთიანებაში შესასვლელად.

სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (1966)

მიღებულია და ღიაა ხელმოსაწერად, სარატიფიკაციოდ და შესაერთებლად გენერალური ასამბლეის 1966 წლის 16 დეკემბრის 2200A(XXI) რეზოლუციით ძალაშია: 1976 წლის 23 მარტიდან, 49-ე მუხლის შესაბამისად

მუხლი 2

1. წინამდებარე პაქტის მონაწილე თითოეული სახელმწიფო კისრულობს ვალდებულებას, პატივი სცეს და მისი ტერიტორიის ფარგლებსა და იურის-

დიქციაში მყოფი ყველა პირი უზრუნველყოს წინამდებარე პაქტით აღიარებული უფლებებით, რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა მრწამსის, ეროვნული და სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადების თუ სხვა გარემოებათა მიხედვით ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე.

1. საგანგებო მდგომარეობის დროს, რომელიც საფრთხეს უქმნის ერის სიცოცხლეს, რაც, ოფიციალურადაა გამოცხადებული, წინამდებარე პაქტის მონაწილე სახელმწიფოებს შეუძლიათ გადაუხვიონ პაქტით ნაკისრ ვალდებულებებს იმდენად, რამდენადაც ამას მოითხოვს მდგომარეობის სიმძაფრე, იმ პირობით, რომ ეს ღონისძიებები შეუთავსებელი არ იქნება მათ მიერ საერთაშორისო სამართლით ნაკისრ სხვა ვალდებულებებთან და არ მოიცავს დისკრიმინაციას რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის ან სოციალური წარმოშობის საფუძველზე.

2. დაუშვებელია ამ მუხლის მიხედვით მე-6, მე-7, მე-8 (1 და 2 პუნქტები), მე-11, მე-15, მე-16 და მე-18 მუხლების შეზღუდვა.

3. წინამდებარე პაქტის თითოეულმა მონაწილე სახელმწიფომ, რომელიც იყენებს შეზღუდვის უფლებას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის საშუალებით დაუყოვნებლივ უნდა შეატყობინოს წინამდებარე პაქტის მონაწილე სხვა სახელმწიფოებს, თუ რომელი დებულებები შეზღუდა და განმარტოს შეზღუდვის მიზეზები. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის საშუალებით უნდა შეატყობინოს ასეთი შეზღუდვის შეწყვეტის თარიღი.

მუხლი 18

1. თითოეული ადამიანი სარგებლობს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებით. ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას საკუთარი შეხედულებებისამებრ ჰქონდეს ან მიიღოს რელიგია ან მრწამსი და თავისუფლად აღიარებდეს თავის რელიგიას და მრწამსს, როგორც ცალკე, ისე სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ, ასრულებდეს და გამოხატავდეს საკუთარ რელიგიას ლოცვით, მოძღვრებითა და სწავლებით.

2. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც ლახავს მის თავისუფლებას საკუთარი არჩევნით ჰქონდეს ან მიიღოს რელიგია და მრწამსი.

3. რელიგიისა და მრწამსის აღიარების თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ, კანონით დადგენილ შემთხვევებში და საზოგადოების უშიშროების, ნესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის, ისევე, როგორც სხვა პირთა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების, დაცვის მიზნით.

4. წინამდებარე პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, პატივი სცენ მშობელთა და, შესაბამისად, კანონიერი მეურვეების თავისუფლებას საკუთარი მრწამსის შესაბამისად, უზრუნველყონ თავიანთი ბავშვების რელიგიური და ზნეობრივი აღზრდა.

მუხლი 19

1. თითოეულ ადამიანს აქვს საკუთარი აზრის შეუფერხებლად გამოხატვის უფლება;

2. თითოეულ ადამიანს აქვს უფლება, თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი; ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას, სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად, მოიძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ყოველგვარი ინფორმაცია ზეპირად, წერილობით ან პრესის და გამოხატვის მხატვრული საშუალებებით ან საკუთარი არჩევის შესაბამისად, სხვა საშუალებებით.

3. ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული უფლებებით სარგებლობა განსაკუთრებულ მოვალეობასა და განსაკუთრებულ პასუხისმგებლობას გულისხმობს. ამიტომ, იგი შეიძლება დაექვემდებაროს გარკვეულ შეზღუდვებს, რომლებიც დადგენილია კანონით და აუცილებელია:

ა) სხვა პირთა უფლებებისა და რეპუტაციის დასაცავად;

ბ) სახელმწიფო უშიშროების, საზოგადოებრივი წესრიგის, მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და ზნეობის დასაცავად.

მუხლი 20

...

2. ყოველგვარი ეროვნული, რასობრივი ან რელიგიური შუღლის გაღვივებისაკენ მიმართული გამოსვლა, რაც წარმოადგენს დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობის ნაქეზებას, უნდა აიკრძალოს კანონით.

მუხლი 26

თითოეული ადამიანი თანასწორია კანონის წინაშე და კანონით ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე, თანაბარი დაცვის უფლება აქვს. ამ მხრივ, უნდა აიკრძალოს ყოველგვარი დისკრიმინაცია და კანონი უნდა უზრუნველყოფდეს ყველა პირის თანასწორ და ეფექტურ დაცვას რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა მრწამსის, ეროვნული და სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადების თუ სხვა გარემოებების გამო დისკრიმინაციისგან.

მუხლი 27

იმ ქვეყანაში, სადაც არსებობს ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი უმცირესობები, პირებს, რომლებიც ასეთ უმცირესობას განეკუთვნებიან, არ შეიძლება უარი ეთქვას უფლებაზე, იმავე ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად, ისარგებლონ თავიანთი კულტურით, აღიარონ და აღასრულონ საკუთარი რელიგია, ან გამოიყენონ მშობლიური ენა.

დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

გამოქვეყნებულია გენერალური ასამბლეს 1981 წლის 25 ნოემბრის 36/55 რეზოლუციით

გენერალური ასამბლეა

ითვალისწინებს, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპია ყველა ადამიანისგან განუყოფელი ღირსებისა და თანასწორობის პრინციპი და რომ ყველა წევრმა-სახელმწიფომ იკისრა ორგანიზაციასთან თანამშრომლობის ფარგლებში ერთობლივი და ცალკეული ქმედებების განახორციელების ვალდებულება ყველასთვის, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი ან რელიგიური განსხვავების გარეშე, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემისა და დაცვის ხელშეწყობისა და ნახალისების მიზნით,

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტები აღიარებენ კანონის წინაშე დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და თანასწორუფლებიანობის პრინციპებს და აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლებას,

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა, კერძოდ, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და ნებისმიერი რწმენის თავისუფლების უფლების უპატივცემულობამ და დარღვევამ კაცობრიობას პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მოუტანა ომები და დიდი ტანჯვა-წამება, განსაკუთრებით იქ, სადაც ისინი გამოიყენება სხვა სახელმწიფოების საშინაო საქმეებში ჩარევისა და ხალხებსა და ერებს შორის სიძულვილის გაღვივების საშუალებად,

ითვალისწინებს, რომ რელიგია თუ რწმენა იმ ადამიანისთვის, რომელიც რომელიმე მათგანს აღიარებს, ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტია სიცოცხლეზე მისი წარმოდგენისა და რომ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება სრულად უნდა იყოს დაცული და გარანტირებული,

ითვალისწინებს, რომ არსებითად მნიშვნელოვანია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული საკითხების გაგების, შეწყნარებისა და პატივისცემის ხელშეწყობა და იმის უზრუნველყოფა, რომ დაუშვებელია რელიგიისა თუ რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენება, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა სათანადო ინსტრუმენტებთან და წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებთან და პრინციპებთან,

გამსჭვალულია რწმენით, რომ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებამ ასევე ხელი უნდა შეუწყოს მსოფლიო მშვიდობის, სოციალური თანასწორობისა და ხალხთა შორის მეგობრობის მიზნების მიღწევას და კოლონიალიზმისა და რასობრივი დისკრიმინაციის იდეოლოგიისა თუ პრაქტიკის აღმოფხვრას,

შეფოთებულია შეუწყნარებლობის ფაქტების გამოვლინებითა და მსოფლიოს ზოგ კუთხეში რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებში დისკრიმინაციის ჯერ კიდევ არსებობით,

აღსავსეა გადაწყვეტილებით, მიიღოს ყველა აუცილებელი ზომა ამგვარი შეუწყნარებლობის ნებისმიერი ფორმისა და გამოვლინების სასწრაფოდ აღმოსაფხვრელად და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და მასთან საბრძოლველად,

აქვეყნებს წინამდებარე “დეკლარაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძველით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ”:

მუხლი 1

1. ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის, ან რწმენის არჩევისა და ქონის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით.

2. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც შეზღუდავდა მის თავისუფლებას, იქონიოს არჩეული რელიგია ან რწმენა.

3. რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის, ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

მუხლი 2

1. არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს დისკრიმინაციას რომელიმე სახელმწიფოს, დანესებულების, პირთა ჯგუფის ან პირის მიერ რელიგიისა თუ სხვა რწმენის საფუძველზე.

2. წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებისთვის, “რელიგიის ან რწმენის საფუძველით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია” ნიშნავს რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე გარჩევას, გამორიცხვას, შეზღუდვას ან უპირატესობის მინიჭებას და მიზნად ან შედეგად ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმების ან შეზღუდვის ქონას.

მუხლი 3

რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანთა შორის დისკრიმინაცია წარმოადგენს ადამიანის ღირსების შეურაცხყოფას და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის პრინციპების უარყოფას და დაიგმოზა, როგორც ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით გათვალისწინებული და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტებით დეტალურად ჩამოყალიბებული ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დარღვევა და ერთა შორის მეგობრული და მშვიდობიანი ურთიერთობების ხელისშემშლელი ფაქტორი.

მუხლი 4

1. ყველა სახელმწიფო ვალდებულია მიიღოს ეფექტური ზომები სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარებისას, სარგებლობისას ან გამოყენებისას რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველით დისკრიმინაციის აღკვეთისა და აღმოფხვრის მიზნით.

2. ყოველი სახელმწიფო ყველანაირად ეცდება შემოიღოს ან გააუქმოს კანონები, როცა აუცილებელია ამგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვა და მიიღოს ყველა სათანადო ზომა რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად.

მუხლი 5

1. ბავშვის მშობლებს ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერ მეურვეებს, აქვთ უფლება ოჯახში ცხოვრება დაგეგმონ თავიანთი რელიგიისა თუ რწმენის შესაბამისად და იმ ზნეობრივი განათლების გათვალისწინებით, რომლითაც მათი აზრით, ბავშვი უნდა აღიზარდოს.

2. ყველა ბავშვს აქვს უფლება ხელი მიუწვდებოდეს რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლებაზე მისი მშობლების ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერ მეურვეების სურვილების შესაბამისად, ბავშვებს არ უნდა დააძალონ რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლების მიღება მისი მშობლების ან კანონიერ მეურვეების სურვილების საწინააღმდეგოდ, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

3. ბავშვი დაცული უნდა იყოს რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ნებისმიერი ფორმის დისკრიმინაციისგან. ის უნდა აღიზარდოს გაგების, შემწყნარებლობის, ხალხთა შორის მეგობრობის, მშვიდობისა და საყოველთაო ძმობის, სხვათა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემის სულისკვეთებით და იმის სრულად გააზრებით, რომ მისი ენერგია და ნიჭი უნდა მიეძღვნას თანამემამულეების სამსახურს.

4. იმ ბავშვის მიმართ, რომელიც მშობლების ან კანონიერი მეურვეების მზრუნველყოფის ქვეშ იმყოფება, სათანადოდ უნდა იყოს გათვალისწინებული რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში მათი აშკარა სურვილები ან მათი სურვილების დამადასტურებელი ნებისმიერი სხვა მტკიცებულება, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

5. წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის წესები, რომლითაც ბავშვი იზრდება, ზიანს არ უნდა აყენებდეს მის ფიზიკურ თუ გონებრივ ჯანმრთელობას ან მის სრულფასოვან განვითარებას.

მუხლი 6

წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის თანახმად და 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის დებულებების გათვალისწინებით, უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა მოიცავს, სხვათა შორის, შემდეგ თავისუფლებებს:

(ა) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებით, თავყვანისცემა ან შეკრება და ამ მიზნებისთვის ადგილების შექმნა და შენარჩუნება;

(ბ) სათანადო საქველმოქმედო ან ჰუმანიტარული დაწესებულებების შექმნა და შენარჩუნება;

(გ) რელიგიისა თუ რწმენის რიტუალებთან თუ წეს-ჩვეულებებთან დაკავშირებული აუცილებელი საგნებისა და მასალების ადეკვატური ზომით გაკეთება, შექმნა და გამოყენება;

(დ) ამ სფეროებში შესაბამისი პუბლიკაციების მომზადება, გამოცემა და გავრცელება;

(ე) ამ მიზნებისთვის შესაფერის ადგილებში რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება;

(ვ) ადამიანებისგან ან დაწესებულებებისგან ნებაყოფილობითი ფინანსური და სხვა შენატების თხოვნა და მიღება;

(ზ) ნებისმიერი რელიგიისა თუ რწმენის მოთხოვნებისა და ნორმების მიხედვით შესაბამისი ხელმძღვანელების მომზადება, დანიშვნა, არჩევა ან მემკვიდრეობით დანიშვნა;

(თ) დასვენების დღეების დაცვა და დღესასწაულებისა და ცერემონიების აღნიშვნა რელიგიისა თუ რწმენის პრინციპების მიხედვით;

(ი) რელიგიისა და რწმენის საკითხებში ადამიანებთან და თემებთან კომუნიკაციის დამყარება და შენარჩუნება სახელმწიფო და საერთაშორისო დონეზე.

მუხლი 7

წინამდებარე დეკლარაციით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები ეროვნული კანონმდებლობაში აისახება ისე, რომ პრაქტიკაში ყველამ შეძლოს ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა.

მუხლი 8

წინამდებარე დეკლარაციის არცერთი დებულება არ განიმარტება ისე, რომ შეზღუდოს ან გვერდი აუაროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო კონვენციებით განსაზღვრულ რომელიმე უფლებას.

ზოგადი კომენტარი 22

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება

1. მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება (რაც მოიცავს რწმენის ქონის თავისუფლებას) ღრმა და მრავლისმომცველია: ის მოიცავს აზრის თავისუფლებას ყველა საკითხზე, პირად მრწამსს და ინდივიდუალურად თუ სხვებთან ერთად გაცხადებული რელიგიისა თუ რწმენისადმი ერთგულებას. კომიტეტი წევრისახელმწიფოების ყურადღებას მიაპყრობს იმ ფაქტზე, რომ აზრის თავისუფლება და სინდისის თავისუფლება რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების თანაბრად არის დაცული. ამ თავისუფლებების ფუნდამენტური ხასიათი, ასევე, აისახება იმაში, რომ ამ დებულებისგან გადახვევა დაუშვებელია თვით ქვეყანაში საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი, როგორც ეს აღნიშნულია პაქტის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტში.

2. მე-18 მუხლით დაცულია თეისტური, არათეისტური და ათეისტური რწმენა, აგრეთვე, უფლება, არ აღიარო რომელიმე რელიგია ან რწმენა. ტერმინები “რელიგია” და “რწმენა” ფართოდ უნდა განიმარტოს. მე-18 მუხლი არ გამოიყენება მხოლოდ ტრადიციული რელიგიების ან იმ რელიგიებისა და სარწმუნოებების მიმართ, რომელთაც ტრადიციული რელიგიების ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებების მსგავსი ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებები აქვთ. ამიტომ კომიტეტი შეშფოთებულია რომელიმე რელიგიისა თუ რწმენის რაიმე მიზეზით დისკრიმინაციის ტენდენციით, მათ შორის იმ მიზეზით, რომ ესა თუ ის რელიგია თუ რწმენა ახალი დაფუძნებულია ან წარმოადგენს ისეთ რელიგიურ უმცირესობებს, რომლებიც უმრავლესობაში მყოფი რელიგიური თემისგან დევნას განიცდიან.

3. მე-18 მუხლი აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას განასხვავებს რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებისგან. ამ მუხლით ნებადართული არაა რაიმე შეზღუდვა აზრის და სინდისის თავისუფლებაზე ან საკუთარი არჩევის მიხედვით რელიგიისა თუ რწმენის ქონის ან მიღების თავისუფლებაზე. ეს თავისუფლებები დაცულია უპირობოდ, ისევე, როგორც დაცულია ყველას უფლება იქონიოს შეხედულებები მე-19 მუხლის 1-ლ პუნქტში ჩარევის გარეშე. მე-18.2 და მე-17 მუხლების მიხედვით, არავინ უნდა აიძულონ გაამჟღავნოს თავისი აზრები ან რელიგიისა თუ რწმენის მიმდევრობა.

4. რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება შეიძლება გამოყენებული იყოს “ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ.” აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება მოიცავს მოქმედებათა ფართო სპექტრს. თაყვანისცემის ცნება ვრცელდება როგორც იმ რიტუალურ და ცერემონიულ ქმედებებზე, რომლებიც რწმენას უშუალო გამოხატულებას ანიჭებს, ასევე, ასეთი ქმედებებისგან განუყოფელ სხვადასხვა წესზე თუ პრაქტიკაზე, მათ შორის, თაყვანისცემის ადგილებზე ან შენობებზე, რიტუალების ფორმებისა და საგნების გამოყენებაზე, სიმბოლოების გამოყენასა და დღესასწაულებისა და დასვენების დღეების დაცვაზე. რელიგიისა თუ რწმენის წესების დაცვა შეიძლება მოიცავდეს არა მარტო ცერემონიულ ქმედებებს, არამედ ისეთ წეს-ჩვეულებებს, როგორიცაა მარხვა, დამახასიათებელი ტანსაცმლით ან თავსაბურავით შემოსვა, ცხოვრების განსაზღვრულ ეტაპებთან დაკავშირებულ რიტუალებში მონაწილეობა და იმ სპეციფიკური ენის გამოყენება, რომელზეც ესა თუ ის ჯგუფი, ჩვეულებრივ, ლაპარაკობს. გარდა ამისა, რელიგიისა თუ რწმენის მიყოლა და სწავლება მოიცავს რელიგიური ჯგუფების მიერ თავიანთი ძირითადი საქმიანობის წარმართვისგან განუყოფელ ქმედებებს, მაგ., რელიგიური წინამძღოლების, მღვდლებისა და მოძღვრების არჩევის თავისუფლებას, სემინარებისა და სასულიერო სკოლების დაფუძნების თავისუფლებას და რელიგიური ტექსტებისა თუ პუბლიკაციების გავრცელების თავისუფლებას.

5. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის “ქონისა თუ მიღების” თავისუფლება უთუოდ მოიცავს რელიგიისა თუ რწმენის არჩევის თავისუფლებას, მათ შორის, ახლანდელი რელიგიის სხვა რელიგიით შეცვლის ან საერთოდ ათესიტური შეხედულებების მიღების უფლებას, აგრეთვე, საკუთარ რელიგიასა თუ რწმენაზე დარჩენის უფლებას. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით იკრძალება იძულება, რომლითაც შეიზღუდებოდა რელიგიისა თუ რწმენის ქონისა თუ მიღების უფლება. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით, ასევე, იკრძალება მორწმუნეებისა თუ არამორწმუნეების მიმართ ფიზიკური ძალით ან სადამსჯელო ზომებით დამუქრების გამოყენება მათ რელიგიური რწმენაში ან შესაკრებლებში დასატოვებლად, მათ მიერ რელიგიის ან რწმენის უარსაყოფად ან ამა თუ იმ რელიგიასა თუ რწმენაზე მათ მოსაქცევად. იმავე მიზნის ან შედეგის მქონე პოლიტიკა ან წესები, მაგ., ისეთი წესები, რომლებითაც იზღუდება განათლების, სამედიცინო მკურნალობის, დასაქმების მიღება ან პაქტის 25-ე მუხლით და სხვა დებულებებით გარანტირებული უფლებები, ასევე შეუთავ-

სებელია მე-18 მუხლის მე-2 მუხლთან. იმავე დაცვით სარგებლობენ არარელიგიური რწმენის მქონე პირები.

6. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით ნებადართულია საჯარო სკოლებში ისეთი საგნების სწავლება, როგორიცაა რელიგიების და ეთიკის ზოგადი ისტორია, თუ ამ საგნების სწავლება ხდება ნეიტრალურად და ობიექტურად. მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება საკუთარი მრწამსის შესაბამისად, რაც გათვალისწინებულია მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით, დაკავშირებულია რელიგიისა თუ რწმენის სწავლების თავისუფლების მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ გარანტიებთან. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საჯარო განათლება, რომელშიც შედის ამა თუ იმ კონკრეტული რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება, შეუთავსებელია მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტთან, თუ უზრუნველყოფილი არაა არადისკრიმინაციული გამონაკლისები ან ალტერნატივები, რომლებიც ითვალისწინებს მშობლებისა და მეურვეების სურვილებს.

7. მე-20 მუხლის მიხედვით, რელიგიისა თუ რწმენის გამოსატყა არ წარმოადგენს ომის პროპაგანდას ან ეროვნული, რასობრივი, თუ რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერას, რაც ითვლება დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობის ნაქეზებად. როგორც კომიტეტმა თავის ზოგად კომენტარში 11 [19] აღნიშნა, ნევრ-სახელმწიფოებს ეკისრებათ ასეთი ქმედებების ამკრძალავი კანონების შემოღების ვალდებულება.

8. მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვები გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის ან სხვათა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად. დაუშვებელია შეზღუდოს რელიგიის ან რწმენის ქონის ან მიღების იძულებისგან თავისუფლება და მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება, უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება თავიანთი მრწამსის შესაბამისად. დასაშვები შეზღუდვების დებულებების გამოყენების განმარტებისას, ნევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა იხელმძღვანელონ პაქტით გარანტირებული უფლებების, მათ შორის, თანასწორობისა და მე-2, მე-3 და 26-ე მუხლებში მითითებული ყველა ნიშნით დისკრიმინაციის აკრძალვის უფლების, დაცვის საჭიროებიდან. დაწესებული შეზღუდვები დადგენილი უნდა იყოს კანონით და ისე უნდა იყოს გამოყენებული, რომ არ არღვევდეს მე-18 მუხლით გარანტირებულ უფლებებს. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი მკაცრად უნდა განიმარტოს: შეზღუდვების დაწესება დაუშვებელია აქ მითითებულის გარდა სხვა საფუძვლით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ისინი დაიშვებოდა პაქტით დაცული სხვა უფლებების შეზღუდვების სახით. შეზღუდვების გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ მიზნებით, რომლებისთვისაც ისინი იყო გათვალისწინებული და უნდა იყოს უშუალოდ დაკავშირებული და თანაბარზომიერი იმ კონკრეტული საჭიროებისა, რომლებსაც ისინი ეფუძნება. დაუშვებელია შეზღუდვების დაწესება დისკრიმინაციული მიზნებით ან გამოყენება დისკრიმინაციული სახით. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ

მორალური ნორმების ცნება გამომდინარეობს მრავალი სოციალური, ფილოსოფიური და რელიგიური ტრადიციიდან; აქედან გამომდინარე, ზნეობრივი ნორმების დაცვის მიზნით რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება უნდა ეფუძნებოდეს ისეთ პრინციპებს, რომლებიც, ექსკლუზიურად, ერთი ტრადიციიდან არ გამომდინარეობს. ის პირები, რომლებზეც უკვე დაწესებულია განსაზღვრული კანონიერი შეზღუდვები, მაგ., პატიმრები, რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებით კვლავ სარგებლობენ იმ ზომით, რომელიც შეთავსებადია შეზღუდვის სპეციფიკურ ხასიათთან. ნევრი-სახელმწიფოების ანგარიშებში ასახული უნდა იყოს ინფორმაცია მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული შეზღუდვების სრული გამოყენების სფეროზე და შედეგებზე, როგორც სამართლებრივი, ასევე ფაქტობრივი თვალსაზრისით.

9. ის ფაქტი, რომ რელიგია აღიარებულია სახელმწიფო რელიგიად, ან მიღებულია, როგორც ოფიციალური ან ტრადიციული რელიგია, ან ის, რომ მისი მიმდევრები მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ, არ უნდა იწვევდეს არც პაქტით, მათ შორის, მე-18 და 27-ე მუხლებით გათვალისწინებული უფლებებით, სარგებლობის შეზღუდვას და არც სხვა რელიგიების მიმდევართა ან არამორწმუნეთა დისკრიმინაციას. კერძოდ, ამ უკანასკელთა მიმართ გამოყენებული განსაზღვრული ზომები, მაგ., გაბატონებული რელიგიის წევრებისთვის სამთავრობო სამსახურში შესვლაზე შეზღუდვების დაწესება, ან მათთვის ეკონომიკური შეღავათების დაწესება ან სხვა რწმენის მიმდევრობაზე სპეციალური შეზღუდვების დაწესება არ შეესაბამება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის აკრძალვას და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის გარანტიას, რასაც ითვალისწინებს 26-ე მუხლი. პაქტის მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ზომები ის მნიშვნელოვანი გარანტიებია, რომლებიც უზრუნველყოფს რელიგიური უმცირესობების უფლებებისა და სხვა რელიგიური ჯგუფების მე-18 და 27-ე მუხლებით გარანტირებული უფლებების დარღვევისგან დაცვას და ამ ჯგუფების მიმართ ძალადობისა და დევნის აქტების განხორციელებისგან დაცვას. კომიტეტი ითხოვს ინფორმაციას იმ ზომების შესახებ, რომლებიც შესაბამისმა სახელმწიფოებმა მიიღეს ყველა რელიგიისა და რწმენის აღმსარებლობის დარღვევისგან დასაცავად და მათი მიმდევრების დისკრიმინაციისგან დასაცავად. მსგავსად ამისა, ინფორმაცია 27-ე მუხლით გათვალისწინებული რელიგიური უმცირესობების უფლებათა დაცვასთან დაკავშირებით აუცილებელია იმისათვის, რომ კომიტეტმა შეაფასოს ის, თუ ნევრმა-სახელმწიფოებმა რა ზომით განახორციელეს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება. შესაბამისმა ნევრმა-სახელმწიფოებმა თავიანთ ანგარიშებში, ასევე, უნდა შეიტანონ ინფორმაცია იმ ქმედებების შესახებ, რომლებიც მათი კანონმდებლობით და მართლმსაჯულებით დასჯადია, როგორც ღვთისმგებელი ქმედება.

10. თუკი ესა თუ ის რწმენა კონსტიტუციით, ნორმატიული აქტებით, მმართველი პარტიების განცხადებებით და ა. შ., ან პრაქტიკულ ცხოვრებაში ოფიციალურ იდეოლოგიად ითვლება, ამან არ უნდა გამოიწვიოს მე-18 მუხლით გათვალისწინებული უფლებების ან პაქტის სხვა დებულებებით აღიარებული

უფლებების დარღვევა და არც იმ პირთა დისკრიმინაცია, რომლებიც არ იზიარებენ ოფიციალურ იდეოლოგიას ან ეწინააღმდეგებიან მას.

11. ბევრი ადამიანი აცხადებს, რომ სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის (რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის) უფლება მათ აქვთ იმიტომ, რომ ეს უფლება გამომდინარეობს მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული თავისუფლებებიდან. ასეთ განცხადებასთან დაკავშირებით, სახელმწიფოების მზარდმა რიცხვმა თავიანთ კანონმდებლობაში სავალდებულო სამხედრო სამსახურისგან გაათავისუფლეს ის მოქალაქეები, რომლებსაც სინამდვილეში აქვთ ისეთი რელიგიური თუ სხვა რწმენა, რომელიც კრძალავს სამხედრო სამსახურის ვალდებულების შესრულებას და სამხედრო სამსახური ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურით ჩაანაცვლეს. პაქტში რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის უფლება პირდაპირ არ არის მითითებული, მაგრამ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ასეთი უფლება შეიძლება გამომდინარეობდეს მე-18 მუხლიდან იმდენად, რამდენადაც მომაკვდინებელი ძალის გამოყენების ვალდებულება შეიძლება სერიოზულად ეწინააღმდეგებოდეს სინდისის თავისუფლებას და საკუთარი რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებას. აქედან გამომდინარე, დაუშვებელია რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის მთქმელი პირების დისკრიმინაცია იმის გამო, რომ მათ სამხედრო ვალდებულება ვერ შეასრულდეს. კომიტეტი წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს თავიანთ ანგარიშებში შეიტანონ ინფორმაცია იმ პირობების შესახებ, რომლებითაც ადამიანი შეიძლება გაათავისუფლდეს სამხედრო ვალდებულებისგან მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული უფლებების საფუძველზე, და ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურის ხასიათსა და ვადაზე.

რეგიონული ინსტრუმენტები

ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია

ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შესახებ კონფერენციის საბოლოო აქტი (ჰელსინკი, 1975)

ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

თავი 1(ა) – დეკლარაცია მონაწილე ქვეყნებს შორის ურთიერთობის წარმართველი პრინციპების შესახებ

პრინციპი VII – ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების პატივისცემა

1. მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი თუ რელიგიური განსხვავების გარეშე.

...

ამ ფარგლებში, მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ და პატივს სცემენ პირის თავისუფლებას მარტო ან სხვებთან ერთად აღიაროს და დაიცვას რელიგია ან რწმენა და იმოქმედოს საკუთარი სინდისის კარნახით.

თანამშრომლობა ჰუმანიტარულ და სხვა სფეროებში

თავი 1 – ადამიანური კავშირები

მონაწილე სახელმწიფოები

სურთ რა, ხელი შეუწყონ ხალხთა შორის მშვიდობისა და ურთიერთგაგების განმტკიცებას და ადამიანის პიროვნების სულიერ გამდიდრებას, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი, თუ რელიგიური განსხვავების გარეშე,

მხედველებაში იღებენ იმ ფაქტს, რომ კულტურისა და განათლების ფარგლებში გახშირებული გაცვლები, ინფორმაციის უფრო ფართოდ გავრცელება, ადამიანებს შორის კონტაქტი და ჰუმანიტარული პრობლემების გადანაცვება ხელს შეუწყობს ამ მიზნების მიღწევას,

ამიტომ გადანაცვებილი აქვთ ითანამშრომლონ ერთმანეთში, მიუხედავად პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სისტემებისა, ზემოაღნიშნულ სფეროებში უკეთესი პირობების შესაქმნელად, თანამშრომლობის არსებული ფორმების განსავითარებლად და განსამტკიცებლად და ამ მიზნების შესაბამისი ახალი გზებისა და საშუალებების შესაქმნელად,

დარწმუნებულნი არიან, რომ ეს თანამშრომლობა უნდა განხორციელდეს მონაწილე სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობის წარმმართველი იმ პრინციპების სრული დაცვით, რომლებიც სათანადო დოკუმენტითაა გათვალისწინებული,

ადგენენ შემდეგს:

(დ) პირადი თუ საქმიანი მიზნებით მგზავრობა

ისინი ადასტურებენ, რომ რელიგიურ სარწმუნოებებს, დანესებულებებსა და ორგანიზაციებს, რომლებიც მოქმედებენ მონაწილე სახელმწიფოების კონსტიტუციების ფარგლებში და მათ წარმომადგენლებს, შეუძლიათ თავიანთი საქმიანობის სფეროში დაუკავშირდნენ და შეხვდნენ ერთმანეთს და გაცვალონ ინფორმაცია.

ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შესახებ კონფერენციის ვენის სხდომის მონაწილეთა დასკვნითი დოკუმენტი (1989)

პრინციპი 11. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

[მონაწილე სახელმწიფოები] ადასტურებენ, რომ ისინი პატივს სცემენ ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი თუ რელიგიური განსხვავების გარეშე. ისინი, ასევე, ადასტურებენ ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების საყოველთაო მნიშვნელობას, რომელთა დაცვაც არსებითად მნიშვნელოვანია ერთმანეთს შორის, ასევე, ყველა სახელმწიფოს შორის მეგობრული ურთიერთობებისა და თანამშრომლობის განვითარებისთვის აუცილებელი მშვიდობის, სამართლიანობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად.

პრინციპი 13. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

(13.7) [მონაწილე სახელმწიფოები] ადამიანის უფლებებსა და ძირითად

თავისუფლებებს უზრუნველყოფენ მათ ტერიტორიაზე და მათ დაქვემდებარების ქვეშ მყოფი ყველა პირისთვის, ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადებისა თუ სხვა სტატუსის მიუხედავად.

პრინციპი 16. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები პირის, რელიგიისა თუ რწმენის, აღსარებისა და წესების შესრულების თავისუფლების უზრუნველსაყოფად, მონაწილე სახელმწიფოები:

(16.1) – მიიღებენ ეფექტურ ზომებს სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღიარებისას, განხორციელებისას და მათით სარგებლობისას რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ნიშნით ცალკეული პირისა თუ თემის დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად და მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის სრული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად;

(16.2) – ხელს შეუწყობენ სხვადასხვა თემის მორწმუნეებს შორის, ასევე, მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის ურთიერთშემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროს;

(16.3) – მათი მოთხოვნისამებრ, მორწმუნეთა თემს, რომლებიც იცავენ ან მზად არიან დაიცვან თავიანთი რწმენის წესები, კონსტიტუციურ ფარგლებში მიაწოდონ და აღიარებენ შესაბამის ქვეყნებში მათთვის გათვალისწინებულ სტატუსს;

(16.4) – პატივს სცემენ რელიგიური თემების უფლებებს:

- გახსნან ღვთისმსახურებისა და შეკრების ადგილები და განახორციელონ მათი ფუნქციონირება;

- ჩამოყალიბდნენ თავიანთი საკუთარი იერარქიული და ინსტიტუციონალური წყობის შესაბამისად;

- პერსონალის შერჩევა, დანიშვნა და გათავისუფლება განახორციელონ თავიანთი შესაბამისი მოთხოვნებისა და სტანდარტების, აგრეთვე, მათ და სახელმწიფოს შორის თავისუფლად შეთანხმებული პირობების მიხედვით;

- მოითხოვონ და მიიღონ ნებაყოფილობითი ფინანსური და სხვა შესანიშნავი.

(16.5) – აწარმოონ კონსულტაციები რელიგიურ მიმდინარეობებთან, დაწესებულებებთან და ორგანიზაციებთან რელიგიური თავისუფლების მოთხოვნების უკეთესად გაგების უზრუნველსაყოფად;

(16.6) – პატივს სცემენ ყველას უფლებას, რელიგიური განათლება ცალკე ან სხვებთან ერთად მისცენ და მიიღონ მათ მიერ არჩეულ ენაზე;

(16.7) – ამ კონტექსტში პატივს სცემენ მშობელთა თავისუფლებას საკუთარი შვილების რელიგიური და ზნეობრივი განათლება უზრუნველყოფის საკუთარი მრწამსის შესაბამისად;

(16.8) – დაუშვებენ რელიგიური პერსონალის შესაფერის დაწესებულებებში მომზადებას;

(16.9) – პატივს სცემენ ცალკეული მორწმუნეებისა და მორწმუნეთა თემების უფლებას შეიძინონ, იქონიონ და გამოიყენონ წმინდა წიგნები, რელიგიური პუბლიკაციები მათ მიერვე არჩეულ ენაზე და, აგრეთვე, სხვა საგნები და მასალები, რომლებიც დაკავშირებულია რელიგიური ან სარწმუნოების წესების დაცვასთან;

(16.10) – დაუშვებენ რელიგიური მიმდინარეობების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების მიერ რელიგიური პუბლიკაციებისა და მასალების იმპორტსა და გავრცელებას;

(16.11) – გაითვალისწინებენ რელიგიური თემების ინტერესს, მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ დიალოგში, მათ შორის, მასმედიაში.

პრინციპი 17. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა შეიძლება დაექვემდებაროს ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულ მათ ვალდებულებებსა და მათ საერთაშორისო პასუხისმგებლობებს. თავიანთი კანონებსა და ნორმატიულ აქტებში, მათი გამოყენებისას ისინი უზრუნველყოფენ აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების სრულად და ფექტურად სარგებლობას.

პრინციპი 19. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

[მონაწილე სახელმწიფოები] დაიცავენ თავიანთ ტერიტორიაზე მყოფი ეროვნული უმცირესობების ეთნიკურ, კულტურულ, ენობრივ და რელიგიურ იდენტობას და შექმნიან პირობებს მის ხელშესაწყობად. ისინი პატივს სცემენ ასეთი უმცირესობების წევრების მიერ უფლებებით თავისუფალ სარგებლობას და უზრუნველყოფენ სხვებთან მათ სრულ თანასწორობას.

პრინციპი 21. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა არ დაექვემდებაროს რაიმე შეზღუდვას გარდა იმ შეზღუდვებისა, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო სამართლით, კერძოდ, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტით გათვალისწინებულ მათ ვალდებულებებსა და მათ საერთაშორისო, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით ნაკისრ პასუხისმგებლობებს. ამ შეზღუდვებს გამონაკლისების ხასიათი აქვს. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ მოხდეს ამ შეზღუდვების არა ბოროტად ან თვითნებურად გამოყენება, არამედ ისე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ამ უფლებებით სრულად სარგებლობა.

თანამშრომლობა ჰუმანიტარულ და სხვა სფეროებში

პუქტი 32. ადამიანური კავშირები

[მონაწილე სახელმწიფოები] მორწმუნეებს, რელიგიურ მიმდინარეობებსა და მათ წარმომადგენლებს მისცემენ საშუალებას ჯგუფურად თუ ცალკე

დამყარონ და შეინარჩუნონ პირდაპირი პირადი კავშირები და ურთიერთობა ერთმანეთთან, საკუთარ და სხვა ქვეყნებში, მათ შორის, მოგზაურობის, მოლოცვის, კონფერენციებსა და სხვა რელიგიურ ღონისძიებებში მონაწილეობის გზით. ამ კონტექსტში, და ხსენებული კონტაქტების და ღონისძიებების გათვალისწინებით, შესაბამის პირებს ექნებათ უფლება შეიძინონ, მიიღონ და თან იქონიონ რელიგიური პუბლიკაციები და საგნები, რომლებიც დაკავშირებულია მათი რელიგიისა თუ რწმენის წესების დაცვასთან.

თანამშრომლობა ჰუმანიტარულ და სხვა სფეროებში

პუქნტი 68. თანამშრომლობა და გაცვლები განათლების სფეროში

[მონაწილე სახელმწიფოები] უზრუნველყოფენ, რომ მათ ტერიტორიაზე მყოფი ეროვნული უმცირესობებისა თუ რელიგიური კულტურების წარმომადგენლებმა შეძლონ თავიანთი კულტურის შესახებ განათლების მიცემა და მიღება, მათ შორის, თავიანთი შვილებისთვის ენის, რელიგიისა და კულტურული იდენტობის გადაცემა.

ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შესახებ კონფერენციის ადამიანური განზომილების შესახებ მონაწილე სახელმწიფოების კონფერენციის კოპენჰაგენის სხდომის მონაწილეთა დოკუმენტი (1990)

პრინციპი 9

მონაწილე სახელმწიფოები კვლავ ადასტურებენ, რომ

(9.4) ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით. აღნიშნული უფლებებით სარგებლობა შეიძლება დაექვემდებაროს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო ნორმებს.

პრინციპი 18

მონაწილე სახელმწიფოები

(18.1) – ითვალისწინებენ იმას, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიამ აღიარა ყველას უფლება რელიგიური მოსაზრებით უარი თქვას სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე;

(18.2) – ითვალისწინებენ არაერთი მონაწილე სახელმწიფოს მიერ მიღებულ ზომებს რელიგიური მოსაზრებით სავალდებულო სამხედრო სამსახურიდან გათავისუფლების უზრუნველსაყოფად;

(18.3) – ითვალისწინებენ სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ გაწეულ მუშაობას რელიგიური მოსაზრებით სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის უფლებასთან დაკავშირებით;

(18.4) – თანხმდებიან განიხილონ (იქ, სადაც ეს ჯერ არ გაკეთებულა) ისე-

თი სხვადასხვა ფორმის ალტერნატიული სამსახურის შემოღების საკითხი, რომლებიც შეესაბამება სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის მიზეზებს და რომლებიც, პრინციპში, არასაბრძოლო ან სამოქალაქო ხასიათისაა, საზოგადოების ინტერესებშია და არ არის სადამსჯელო ხასიათის;

(18.5) – საზოგადოებას მიაწვდიან ინფორმაციას აღნიშნულ საკითხზე;

(18.6) – ადამიანური განზომილების შესახებ კონფერენციის ჩარჩოებში განიხილავენ რელიგიური მოსაზრებით პირთა სავალდებულო სამხედრო სამსახურიდან გათავისუფლებასთან დაკავშირებულ სათანადო საკითხებს და გაცვლიან ინფორმაციას აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით.

პრინციპი 24

მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა არ დაექვემდებაროს რაიმე შეზღუდვას გარდა იმ შეზღუდვებისა, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო სამართლით, კერძოდ, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტით გათვალისწინებულ მათ ვალდებულებებსა და მათ საერთაშორისო, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით ნაკისრ პასუხისმგებლობებს. ამ შეზღუდვებს გამონაკლისების ხასიათი აქვს. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ მოხდეს ამ შეზღუდვების არაბოროტად ან თვითნებურად გამოყენება, არამედ ისე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ამ უფლებებით სრულად სარგებლობა.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში უფლებებსა და თავისუფლებებზე დაწესებული ნებისმიერი შეზღუდვა დაკავშირებული უნდა იყოს მოქმედი კანონის ერთ-ერთ მიზანთან და ამ კანონის მიზნის თანაბარზომიერი უნდა იყოს.

პრინციპი 25

მონაწილე სახელმწიფოები ადასტურებენ, რომ საგანგებო მდგომარეობის დროს ადამიანის უფლებებთან და ძირითად თავისუფლებებთან დაკავშირებით ნაკისრი ვალდებულებებიდან ნებისმიერი გადახვევა არ უნდა გასცდეს საერთაშორისო სამართლით, კერძოდ, იმ სათანადო საერთაშორისო ინსტრუმენტებით დადგენილ ფარგლებს, რომლებიც სახელმწიფოებისთვის სავალდებულოდ შესასრულებელია, განსაკუთრებით, იმ უფლებებთან მიმართებით, რომელთა დარღვევაც დაუშვებელია. ისინი ასევე ადასტურებენ, რომ:

(25.1) – ასეთი ვალდებულებების დამრღვევი ზომების მიღება უნდა მოხდეს ამ ინსტრუმენტებით გათვალისწინებული პროცედურული მოთხოვნების მკაცრი დაცვით;

(25.2) – საგანგებო მდგომარეობის შემოღება უნდა გამოცხადდეს ოფიციალურად, საჯაროდ და კანონით გათვალისწინებული წესის დაცვით;

(25.3) – ვალდებულებების დამრღვევი ზომები გატარდება მხოლოდ იმ მოცულობით, რამდენადაც ამას მოითხოვს მდგომარეობის სიმწვავე;

(25.4) – ასეთი ზომები არ გამოიწვევს დისკრიმინაციას რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, სოციალური წარმოშობისა თუ უმცირესობისადმი კუთვნილების გამო.

პრინციპი 30

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ ეროვნულ უმცირესობებთან დაკავშირებული საკითხების დამაკმაყოფილებელი სახით გადანაცვება შესაძლებელია მხოლოდ კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებულ, დემოკრატიულ პოლიტიკურ ჩარჩოებში, რომელშიც მოქმედებს დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლება. ეს ჩარჩო უზრუნველყოფს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა სრულ პატივისცემას, თანასწორ უფლებებსა და სტატუსს ყველა მოქალაქისთვის, მათი ყველა კანონიერი ინტერესისა და მისწრაფების თავისუფალ გამოხატვას, პოლიტიკურ პლურალიზმს, სოციალურ შემწყნარებლობას და ისეთი სამართლებრივი ნორმების განხორციელებას, რომლებიც ხელისუფლების ბოროტად გამოყენებაზე ეფექტურ შეზღუდვებს აწესებს.

ისინი, ასევე, აღიარებენ არასამთავრობო ორგანიზაციების, მათ შორის, პოლიტიკური პარტიების, პროფკავშირების, ადამიანის უფლებათა დამცავი ორგანიზაციებისა და რელიგიური ჯგუფების მნიშვნელოვან როლს შემწყნარებლობის, კულტურული მრავალფეროვნების ხელშეწყობასა და ეროვნულ უმცირესობებთან დაკავშირებული პრობლემების მოგვარებაში.

ისინი კვლავ ადასტურებენ, რომ ეროვნული უმცირესობების წევრთა უფლებების, როგორც ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებული უფლებების შემადგენელი ნაწილის პატივისცემა მნიშვნელოვანი ფაქტორია მონაწილე სახელმწიფოებში მშვიდობისთვის, სამართლიანობისთვის, სტაბილურობისა და დემოკრატიისთვის.

პრინციპი 32

ეკუთვნოდე ეროვნულ უმცირესობას, ადამიანის პირადი გადასაწყვეტია და ამ გადაწყვეტილების განხორციელებამ ადამიანს რაიმე დაბრკოლება არ უნდა შეუქმნას.

ეროვნული უმცირესობების წევრებს აქვთ უფლება თავისუფლად გამოხატონ, შეინარჩუნონ და განავითარონ თავიანთი ეთნიკური, კულტურული, ენობრივი თუ რელიგიური იდენტობა, შეინარჩუნონ და განავითარონ თავიანთი კულტურა ყველა ასპექტში, მათი ნების საწინააღმდეგო ასიმილაციის მცდელობების გარეშე. კერძოდ, მათ აქვთ უფლება:

...

(32.2) – გახსნან და მართონ საკუთარი საგანმანათლებლო, კულტურული და რელიგიური დაწესებულებები, ორგანიზაციები ან ასოციაციები, რომლებიც უფლებამოსილია მოითხოვოს ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად ნებაყოფილობითი ფინანსური და სხვა შეწირულობა, აგრეთვე, სახელმწიფო დახმარება;

(32.3) – აღიარონ თავიანთი რელიგია და დაიცვან თავიანთი რელიგიური წესები, მათ შორის, შეიძინონ, იქონიონ და გამოიყენონ რელიგიური მასალები, ჩაატარონ რელიგიურ-საგანმანათლებლო სამუშაოები თავიანთ მშობლიურ ენაზე;

(32.4) – თავისუფლად დაამყარონ და იქონიონ კონტაქტები, როგორც ქვეყნის შიგნით ერთმანეთს შორის, ასევე, ქვეყნის ფარგლებს მიღმა სხვა სახელმწიფოების მოქალაქეებთან, ვისთანაც საერთო ეთნიკური თუ ეროვნული წარ-

მოშობა, კულტურული მემკვიდრეობა თუ რელიგიური რწმენა აკავშირებით;

...

(32.6) – დააფუძნონ და მართონ ორგანიზაციები ან ასოციაციები თავიანთი ქვეყნის ფარგლებში და მონაწილეობა მიიღონ საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებში.

ეროვნული უმცირესობების წევრებს შეუძლიათ თავიანთი უფლებებით ისარგებლონ და ეს უფლებები გამოიყენონ ცალკე ან თავიანთი ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად. ეროვნული უმცირესობის წევრს დაბრკოლება არ უნდა შეუქმნას ამგვარი უფლებების განხორციელებამ თუ განუხორციელებლობამ.

პრინციპი 33

მონაწილე სახელმწიფოები დაიცავენ თავიანთ ტერიტორიებზე მყოფი ეროვნული უმცირესობების ეთნიკურ, კულტურულ, ლინგვისტურ და რელიგიურ იდენტობას და შექმნიან პირობებს მათი იდენტობის ხელშესაწყობად. ამ მიზნით ისინი მიიღებენ ყველა აუცილებელ ზომას სათანადო კონსულტაციების, მათ შორის, ამგვარი უმცირესობების ორგანიზაციებთან თუ ასოციაციებთან დაკავშირების შემდეგ, თითოეული სახელმწიფოს გადანყვეტილების მიღების პროცედურების შესაბამისად.

ყველა ასეთი ზომა უნდა შეესაბამებოდეს თანასწორობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპებს შესაბამისი მონაწილე სახელმწიფოს სხვა მოქალაქეებთან მიმართებით.

პრინციპი 35

მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ ეროვნული უმცირესობის წევრთა უფლებას, სრულყოფილი მონაწილეობა მიიღონ სახელმწიფო საქმეებში, მათ შორის, ამგვარი უმცირესობების იდენტობის დაცვასთან და ხელშეწყობასთან დაკავშირებულ საკითხებში.

მონაწილე სახელმწიფოები ითვალისწინებენ განსაზღვრული ეროვნული უმცირესობების ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური და რელიგიური იდენტობის დასაცავად და მათი ხელშეწყობის მიზნით პირობების შესაქმნელად განეულ ძალისხმევას სათანადო ადგილობრივი ან ავტონომიური ადმინისტრაციების შექმნით (ამ მიზნების მიღწევის ერთ-ერთი საშუალების სახით), რომლებიც შეესაბამება ასეთი უმცირესობების კონკრეტულ ისტორიულ და ტერიტორიულ გარემოებებს, მოცემული სახელმწიფოს პოლიტიკის შესაბამისად.

თითოეული მონაწილე სახელმწიფო ხელს შეუწყობს მის ტერიტორიაზე მცხოვრებ ყველა პირს შორის ურთიერთპატივისცემის, ურთიერთგაგების, თანამშრომლობისა და სოლიდარობის ატმოსფეროს ეთნიკური თუ ეროვნული წარმოშობის ან რელიგიის მიუხედავად, დაკანონის უზენაესობის პრინციპებზე დამყარებული დიალოგის მეშვეობით ხელს შეუწყობს პრობლემების მოგვარებას.

პრინციპი

მონაწილე სახელმწიფოები აშკარად და არაორაზროვნად გამოხატავენ ტოტალიტარიზმს, რასობრივ და ეთნიკურ სიძულვილს, ანტისემიტიზმს, ქსენოფობიას

და ნებისმიერი ადამიანის დისკრიმინაციას, აგრეთვე, რელიგიური თუ იდეოლოგიური ნიშნით დევნას. ამ კონტექსტში ისინი, ასევე, აღიარებენ ბოშების კონკრეტულ პრობლემებს.

ისინი გამოხატავენ თავიანთ მტკიცე განზრახვას გააქტიურონ ძალისხმევა ამ ფენომენების ყველა გამოვლინებასთან საბრძოლველად და ამიტომ:

(40.1) – მიიღებენ ეფექტურ ზომებს, მათ შორის, ისეთ კანონებს, მათი კონსტიტუციური სისტემებისა და საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად, რომლებიც აუცილებელია ყველა იმ ქმედებისგან დასაცავად, რომლებიც წარმოადგენს პირთა თუ ჯგუფთა მიმართ ძალადობისკენ წაქეზებას ეროვნული, რასობრივი, ეთნიკური ან რელიგიური დისკრიმინაციის, მტრობის ან სიძულვილის, მათ შორის, ანტისემიტიზმის საფუძველზე.

(40.2) – გაატარებენ სათანადო და თანაბარზომიერ ღონისძიებებს იმ პირთა თუ ჯგუფთა დასაცავად, რომელთა მიმართაც შეიძლება ხორციელდება მუქარა ან დისკრიმინაცია ან მტრობა ან ძალადობა მათი რასობრივი, ეთნიკური, კულტურული, ენობრივი ან რელიგიური იდენტობის გამო, და მათი ქონების დასაცავად.

(40.3) – მიიღებენ ეფექტურ ზომებს, მათი კონსტიტუციური სისტემების შესაბამისად, ცენტრალურ, რეგიონულ თუ ადგილობრივ დონეზე ურთიერთგაგებისა და შემწყნარებლობის ხელშესაწყობად, განსაკუთრებით განათლების, კულტურისა და ინფორმაციის სფეროებში;

(40.4) – ეცდებიან უზრუნველყონ, რომ განათლების მიზნებში განსაკუთრებული ყურადღება მახვილდებოდეს რასობრივი ცრურწმენისა და სიძულვილის პრობლემებზე და სხვადასხვა ცივილიზაციისა და კულტურის პატივისცემის გაღრმავებაზე;

(40.5) – აღიარებენ პიროვნების უფლებას სამართლებრივი დაცვის ეფექტურ საშუალებებზე და ეცდებიან აღიარონ, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, დაინტერესებული პირებისა და ჯგუფების უფლება გაასაჩივრონ დისკრიმინაციის აქტები, მათ შორის, რასისტული და ქსენოფობიური აქტები და მხარი დაუჭირონ ასეთ საჩივრებს;

(40.6) – განიხილონ იმ საერთაშორისო ინსტრუმენტების დაცვის საკითხი (თუ მათ ჯერ ეს არ გაუკეთებიათ), რომლებიც არეგულირებს დისკრიმინაციის პრობლემას და უზრუნველყონ ამ ინსტრუმენტებით გათვალისწინებული ვალდებულებების, მათ შორის, პერიოდული ანგარიშების წარდგენის ვალდებულებების სრულად შესრულება;

(40.7) – განიხილონ იმ საერთაშორისო მექანიზმების მიღების საკითხი, რომლებიც სახელმწიფოს და ცალკეულ პირებს აძლევს დისკრიმინაციის შესახებ ინფორმაციის საერთაშორისო ორგანოებში წარდგენის საშუალებას.

[ევროპის] ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია

მუხლი 9

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

1. ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის, ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და,

აგრეთვე, თავისუფლებას როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით.

2. რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის, თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

მუხლი 10. გამოხატვის თავისუფლება

1. ყველას აქვს გამოხატვის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, ჰქონდეს შეხედულებები, მიიღოს, ან გაავრცელოს ინფორმაცია თუ მოსაზრებები საჯარო ხელისუფლების ჩაურევლად და სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად. ეს მუხლი ხელს არ უშლის სახელმწიფოებს, განახორციელონ რადიომუწყებლობის, სატელევიზიო ან კინემატოგრაფიულ სანარმოთა ლიცენზირება.

2. ამ თავისუფლებათა განხორციელება, რამდენადაც ის განუყოფელია შესაბამისი ვალდებულებისა და პასუხისმგებლობისაგან, შეიძლება დაექვემდებაროს ისეთ წესებს, პირობებს, შეზღუდვებს ან სანქციებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობის ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, უწესრიგობისა თუ დანაშაულის აღსაკვეთად, ჯანმრთელობის ან ზნეობის დაცვის მიზნით, სხვათა რეპუტაციის ან უფლებათა დასაცავად, საიდუმლოდ მიღებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლო ხელისუფლების ავტორიტეტისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად.

მუხლი 11. შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება

1. ყველას აქვს უფლება მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებისა, აგრეთვე, სხვებთან გაერთიანების თავისუფლებისა, მათ შორის, საკუთარი ინტერესების დასაცავად, უფლება პროფესიული კავშირების შექმნის და მასში გაერთიანებისა.

2. დაუშვებელია რაიმე შეზღუდვის დაწესება ამ უფლებათა განხორციელებაზე, გარდა ისეთი შემთხვევისა, რომელიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, უწესრიგობის ან დანაშაულის აღსაკვეთად, ჯანმრთელობისა თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად. ეს მუხლი ხელს არ უშლის სახელმწიფოს დააწესოს კანონიერი შეზღუდვები ამ უფლებათა განხორციელებაზე შეიარაღებული ძალების, პოლიციის ან სახელმწიფო ადმინისტრაციის წარმომადგენლების მიმართ.

მუხლი 14. დისკრიმინაციის აკრძალვა

ამ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებითა და თავისუფლებებით

სარგებლობა უზრუნველყოფილია ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე სქესის, რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილების, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადებისა თუ სხვა სტატუსის განურჩევლად.

ევროპული კონვენციის I ოქმი (1952)

მუხლი 2. განათლების უფლება

არავის უნდა ეთქვას უარი განათლების უფლებაზე. ნებისმიერი ფუნქციის განხორციელებისას, რომელსაც განათლებასა და სწავლებასთან დაკავშირებით სახელმწიფო კისრულობს, ის პატივს სცემს მშობელთა უფლებას, უზრუნველყონ თავიანთი რელიგიური და ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისი განათლება და სწავლება.

ადამიანის უფლებათა დაცვის ამერიკული კონვენცია

ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის ხელშეკრულება N#36, 1144 გაეროს ხელშეკრულებათა კრებული 123, მიღებულია 1978 წლის 18 ივლისს

მუხლი 12. სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

1. ყველას აქვს სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის ან შენარჩუნების თავისუფლებას და რელიგიის ან რწმენის ცალკე თუ სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ განმარტოვებით აღიარების ან გავრცელების თავისუფლებას.

2. არავის შეიძლება დაუწესდეს ისეთი შეზღუდვები, რომლებიც ზღუდავს მისი რელიგიის ან რწმენის შენარჩუნებისან შეცვლის თავისუფლებას.

3. რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება შეიძლება დაექვემდებაროს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ნესრიგის, ჯანმრთელობის, ან მორალის, ან სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.

4. მშობლებს ან მეურვეებს, შესაბამისი შემთხვევიდან გამომდინარე, აქვთ უფლება უზრუნველყონ თავიანთი ბავშვების ისეთი რელიგიური და მორალური განათლება, რომელიც შეესაბამება მათ საკუთარ მრწამსს.

მუხლი 13. აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება

1. ყველას აქვს აზრისა და გამოხატვის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს ყველა სახის ინფორმაციის მოთხოვნის, მიღებისა და გადაცემის თავისუფლებას, მიუხედავად საზღვრებისა, იქნება ეს წერილობითი, ნაბეჭდი, ნახატი ფორმით თუ სხვა სასურველი საშუალებით.

2. წინა პუნქტში მითითებული უფლებით სარგებლობა უნდა ექვემდებარებოდეს არ წინასწარ ცენზურას, არამედ იმ პასუხისმგებლობის შემდგომ დაკისრებას, რომელიც პირდაპირაა გათვალისწინებული კანონით იმ ზომით, რაც აუცილებელია:

(ა) სხვათა უფლებებისა თუ რეპუტაციის პატივსაცემად; ან

(ბ) ეროვნული უსაფრთხოების, საზოგადოებრივი ნესრიგის, ან საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა თუ მორალის დასაცავად.

3. გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა დაუშვებელია არაპირდაპირი მეთოდებით ან საშუალებებით, მაგ., ხელისუფლების ბოროტად გამოყენებით ან საგაზეთო ქაღალდზე, რადიოსიხშირების ან ინფორმაციის გავრცელებისას გამოყენებული მოწყობილობების თვითნებური რეგულირებით ან ნებისმიერი სხვა საშუალებით, რომელიც ხელს უშლის იდეებისა და შეხედულებების გადაცემას და გავრცელებას.

4. მიუხედავად მე-2 პუნქტის დებულებებისა, საზოგადოებრივ პროგრამებზე და ღონისძიებებზე კანონით შეიძლება დაწესდეს შეზღუდვები მხოლოდ მათზე წვდომის დარეგულირების მიზნით, ბავშვებისა და მოზარდების მორალური დაცვის უზრუნველსაყოფად.

5. ომის ნებისმიერი პროპაგანდა და ეროვნული, რასობრივი, ან რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი მხარდაჭერა, რომლებიც წარმოადგენს რომელიმე პირის ან პირთა ჯგუფის მისამართით უკანონო ძალადობისკენ ან სხვა მსგავსი ქმედებისკენ ნაქეზებას, ნებისმიერი საფუძვლით, მათ შორის, რასის, კანის ფერის, რელიგიის, ენის, ან ეროვნული წარმოშობის გამო, განიხილება დანაშაულად და ისჯება კანონით.

დანართი II:

შერჩეული წყაროები

ალფრედსონი, გუდმუნდური და ასბჯორნ ეიდე, რედაქტორები. “ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია: მილნევის საერთო სტანდარტი.” ჰააგა: “მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ”, 1999 წ.

ბოილი, კევინი და ჯულიეტ შინი, რედაქტორები. “რელიგისა და რწმენის თავისუფლება: მსოფლიო ანგარიში”. ლონდონი: “რაუთლიჯი”, 1997 წ.

კაპაროსი, ერნესტი და ლიუს-ლეონ კრისტიანსი, რედაქტორები: “La რელიგიონ ენ დროიტ ცომპარე აღ’აუბე დუ 21ე სიეცლე”. ბრიუსელი, 1997 წ.

დავის, დერეკი, “რელიგიური თავისუფლების, როგორც ადამიანის საყოველთაო უფლების ევოლუცია: რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1981 წლის დეკლარაციის როლის შემოწმება”. “BYU ლო რივიუ” (2002): 217, 230.

დურჰამი, ქოული, “რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება: კანონები, რომლებსაც ზეგავლენა აქვთ რელიგიური თემების სტრუქტურაზე”. ვარშავა, პოლონეთი, ეუთო/ დიაუო, 1999 წ.

ევანსი, კარილონი. “რელიგიის თავისუფლება ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მიხედვით”. ოქსფორდი, ოქსფორდის უნივერსიტეტის პრესა, 2001 წ.

ევანსი, მალკომი. “რელიგიის თავისუფლება და საერთაშორისო სამართალი ევროპაში”. კემბრიჯი, კემბრიჯის უნივერსიტეტის პრესა, 1997 წ.

ფერარი, სილვიო და უ. ქოულ დურჰამი, უმცროსი, რედაქტორები. “სახელმწიფო და ეკლესია პოსტკომუნისტურ ევროპაში”. ლეუვენი: “პეეტერს”, 2003 წ.

გონსალესი, ჟერარდი. “ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენცია და რელიგიების თავისუფლება”. პარიზი: “ეკონომიკა”, 1997 წ.

ჰანეა, ნაზილა, რედაქტორი. “რელიგიური დისკრიმინაციის პრობლემა ახალი ათასწლეულის დადგომისას”. ლეიდენი, “მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ”, 2003 წ.

გროტენს, ჩანტალ და ბაჰია ტაჰზიბ-ლიე, რედაქტორები. “სემინარი ეუთოს რეგიონში რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებაზე: სამართლისა და იურის-პრუდენციის პრობლემები”. ჰააგა, “მინისტერიე ვან ბუიტენლანდსე ზაკენ”, 2011 წლის 26 ივნისი.

გუნნ, ტ. ჯერემი, “რელიგიის კომპლექსურობა და “რელიგის” განმარტება საერთაშორისო სამართალში”. “ჰარვარდის ადამიანის უფლებათა ჟურნალი” 16 (2003): 189-215.

გუნნ, ტ. ჯერემი, “ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია და რელიგიისა თუ რწმენის უფლებები”. პეტერ გ. დანჩინი და ელიზაბეტ ა. ქოული, რედაქტორები, “რელიგიური უმცირესობების ადამიანის უფლებათა დაცვა აღმოსავლეთ ევროპაში”. ქ. ნიუ იორკი: კოლუმბიის უნივერსიტეტის პრესა, 2002 წ.

დე იონგ, კორნელის დ. “აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება ამერიკის შეერთებულ შტატებში (1946-1992)”. ანტვერპენი: “ინტერსენტია-ჰარტ”, 2000 წ.

ჰილი, მარკი, რედაქტორი. “რელიგიური თავისუფლება და ადამიანის უფლებები”. კარდიფი, უელსის უნივერსიტეტი, 2002 წ.

ლენჰოფი, ლანსე. “რელიგიური გაერთიანების თავისუფლება: რელიგიური ორგანიზაციების მიერ იურიდიული პირის სტატუსის მიღების უფლება ევროპული კონვენციის მიხედვით”. “BYU ლო რივიუ” (2002): 561-609.

ლერნერ, ნათანი. “რელიგია, რწმენა და საერთაშორისო ადამიანის უფლებები”. მარიკნოლი: “ორბის ბუქსი”, 2000 წ.

ლინდჰოლმი, ტორე, უ. ქოულ დურჰამი, უმცროსი, ბაჰია ტაჰზიბ-ლიე, რედაქტორები. “რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ხელშეწყობა”. ლეიდენი, “მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ”, 2004 წ.

მაკდონალდი, რ. სტ, უმცროსი, ფ. მაჩერი და ჰ. პეცოლდი, რედაქტორები. “ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სისტემა”. დორდრეხტი, “მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ”, 1993 წ.

მარანო, ვენერანდო. “სწიონე ეუროპეა ედ ესპერიენზა რელიგიოსა: პრობლემი ე ტენდენზე ალლა ლუცე დელლა ჩარტა დეი დირიტტი ფონდამენტალი დელლ’სწიონე Eუროპეა”. ლლ დირიტტო ეცცლესიასტიცო (2001): პარტე I, 862-904.

მეკკინ, ოურვიკი. “თანასწორობა და დისკრიმინაცია საერთაშორისო სამართლის მიხედვით”. ოქსფორდი, კლარენდონის პრესა, 1983 წ.

მორსინკი, იოჰანეს. “ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია: წინამძღვრები, შემუშავება და მიზანი”. ფილადელფია: პენსილვანიის უნივერსიტეტის პრესა, 1999 წ.

ნოვაკი, მანფრედ. “გაეროს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების პაქტი: კომენტარი”. კეპლი/სტრასბურგი/არლინგტონი: ნ. პ. ენგელი, 1983 წ.

ოდო ბენიტო, ელიზაბეტი. “რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა”. ნიუ იორკი: გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, 1989 წ.

რობბერს, ჯერარდ, რედაქტორი. “ეკლესიის ავტონომია: შედარებითი ანალიზი”. მაინის ფრანკფურტი: პეტერ ლანგი, 2001 წ.

რობბერს, ჯერარდ, რედაქტორი. “ეკლესიის ავტონომია: შედარებითი ანალიზი”. ბადენ-ბადენი: ნომოსი, 1996 წ.

თაჰზიბ, ბაჰიჰ გ. “რელიგიის ან რწმენის თავისუფლება: ეფექტური საერთაშორისო სამართლებრივი დაცვის უზრუნველყოფა”. ბოსტონი: “მარტინუს ნიჯჰოფ”, 1996 წ.

თორნბერი, პატრიკ. “საერთაშორისო სამართალი და უმცირესობათა უფლებები”. ოქსფორდი, კლარენდონის პრესა, 1991 წ.

“ვან დიკ, პ. და გ. ჰ. ვან ჰოფ. “ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის თეორია და პრაქტიკა”, მე-3 გამოცემა. ჰააგა: კლუვერ ინთერნეიშენელ ლო”, 1998 წ.

ვან დერ ვივერ, ჯოჰან დ. და ჯონ ვიტტი, უმცროსი, რედაქტორები. “რელიგიური ადამიანის უფლებები გლობალურ პერსპექტივაში: სამართლებრივი პერსპექტივები”. ჰააგა, “მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ”, 1996 წ.

დანართი III:

ეუთოს ჯგუფის პროცედურა კანონმდებლობის (ან კონსულტაციის) პროექტის განსახილველად მომზადებასთან დაკავშირებით

ამ დანართში განხილულია ის ტიპური პირობები, რომლებშიც ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (დიაუო) რელიგიისა, თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებზე, ექსპერტთა საკონსულტაციო ჯგუფმა (“ჯგუფი”) უნდა განახორციელოს რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონების განხილვა და შეფასება. თუმცა, ამ ნაწილში განმარტებულია ის ტიპური გარემოებები, რომლებშიც უნდა ჩატარდეს კანონის განხილვა, არსებობს სხვა გარემოებებიც, რომლებშიც სახელმწიფოებმა შეიძლება ითხოვონ ექსპერტთა ჯგუფის დახმარება, მათ შორის, საპარლამენტო კომიტეტებისთვის ან სახელმწიფო ორგანოებისთვის კონსულტაციის განევის გზით. გარდა ამისა, ჯგუფი ცდილობს ითანამშრომლოს სხვა დაწესებულებებთანაც, მათ შორის, ვენეციის კომისიასთან, რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებულ კანონებზე ერთობლივი დასკვნების მომზადების მიზნით. არსებული გარემოებებიდან გამომდინარე, ქვემოთ აღწერილი პროცედურები შეიცვლება მონაწილე სხვა სუბიექტების ან კონსულტაციის მომთხოვნი სხვა სახელმწიფო ორგანოების გათვალისწინებით.

ჯგუფის მიერ ეუთო-ს მონაწილე სახელმწიფოების რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონპროექტების ანალიზის ტიპური გარემოებები შემდეგია:

თავდაპირველად, ეუთო/დიაუო და სახელმწიფო უკავშირდებიან ერთმანეთს. დიაუო-ს მეშვეობით ეუთო სახელმწიფოს, ამ უკანასკნელის ოფიციალური მოთხოვნის საფუძველზე, სთავაზობს ტექნიკურ დახმარებას და კონსულტაციას კანონპროექტის შემუშავებაზე. “შემწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის შესახებ” გადანყვეტილებაში 4/03, ეუთო-ს მინისტრთა საბჭომ “იკისრა ვალდებულება უზრუნველყოს და ხელი შეუწყოს პიროვნების თავისუფლებას აღიაროს თავისი რელიგია ან რწმენა და დაიცვას მისი წესები ცალკე თუ სხვებთან ერთად, საჭიროების შემთხვევაში, გამჭვირვალე და არადისკრიმინაციული კანონები, რეგულაციების, წესებისა და პოლიტიკის მეშვეობით. [ის ასევე მოუწოდებს] მონაწილე სახელმწიფოებს დახმარებისთვის მიმართონ დიაუო-ს ან რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებზე მის ექსპერტთა ჯგუფს”. ზემოხსენებული დოკუმენტების თანახმად, კანონების შეფასება და ანალიზი წევრი სახელმწიფოში ჩატარდება ამ სახელმწიფოს შესაბამისი ორგანოსგან დახმარებისთვის მოწვევის ან მოთხოვნის მიღების შემდეგ. ექსპერტთა ჯგუფს იმ შემთხვევაშიც შეუძლია კონსულტაციის გაწევა, თუ სახელმწიფო განიხილავს ახალი კანონის მიღების საკითხს, მაგრამ ჯერ მისი პროექტი არ შემუშავებია.

ანალიზის ჩასატარებლად მითითებული ჯგუფის წევრ(ებ)ი. სათანადო დაწესებულებისგან კანონის გასაანალიზებლად მოწვევის ან დახმარებისთვის მოთხოვნის მიღების შემდეგ დიაუო იღებს გადანყვეტილებას დააკმაყოფილოს თუ არა ეს მოწვევა ან მოთხოვნა. თუ გადანყვეტილება დადებითია, დიაუო ხელმძღვანელის პასუხისმგებლობას დააკისრებს ჯგუფის წევრს (ან წევრებს) და კანონპროექტი დაუყოვნებლივ დაურიგდება ჯგუფის ყველა წევრს საკუთარი შენიშვნებისა და მოსაზრებების გამოსახატად, რათა დოკუმენტის საბოლოო განხილვის შედეგად მიღებული იყოს მთელი ჯგუფის საერთო დასკვნა.

მნიშვნელოვანი ტექსტების თარგმანები. საჭიროების შემთხვევაში, კანონპროექტი, აგრეთვე, სხვა მნიშვნელოვანი ტექსტები დიაუო-ს მიერ გადაითარგმნება და ისე წარედგინება ჯგუფს.

სათანადო სამართლისა და იურისპრუდენციის მთელი შემადგენლობის განსაზღვრა. კანონპროექტის განხილვისას ჯგუფი მხედველობაში მიიღებს სათანადო სამართლისა და იურისპრუდენციის მთელ შემადგენლობას (მაგალითად, კონსტიტუციას, სამოქალაქო კოდექსს, სისხლის სამართლის კოდექსს და ა. შ.) და შეამოწმებს კანონპროექტის ზემოქმედებას იმაზე, თუ როგორი დამოკიდებულება აქვს მართლმსაჯულების სისტემას რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების მიმართ.

ადგილზე ვიზიტი (თუ შესაძლებელია). შესაძლებლობის შემთხვევაში, განხორციელდება ქვეყანაში ვიზიტი სათანადო სამართლისა და იურისპრუდენციის მთელი შემადგენლობის ადგილზე გასაცნობად და მთავრობის მოხელეებთან, პარლამენტის წევრებთან, პოლიტიკურ პარტიებთან, რელიგიურ ჯგუფებთან, სამეცნიერო საზოგადოების წარმომადგენლებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან შესახვედრად, რათა ეუთო-ს პოლიტიკამ ხელი შეუწყოს საზოგადოებასთან კონსულტაციის განვითარებასა და მხარდაჭერას

და კანონშემოქმედებით პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების მოსაზრებების უკეთ გათვალისწინებას. შესაძლებლობის და მიზანშეწონილობის შემთხვევაში, აღნიშნულ პროცესში საზოგადოების მოსაზრებების გათვალისწინების მიზნით ჩატარდება დისკუსია მრგვალი მაგიდის ფორმატში.

სახელმწიფოსთვის და არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის მნიშვნელოვანი საკითხების განსაზღვრა. მოენყოზა შეხვედრები სათანადო სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლებთან სახელმწიფოსთვის მნიშვნელოვანი საკითხების, აგრეთვე, კანონპროექტის მიზნების დასადგენად. სათანადო სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლებს მოეთხოვებათ დანიშნონ მთავარი საკონტაქტო პირი კანონპროექტის შემდგომ ანალიზთან დაკავშირებით.

კონსულტაციები ეუთო-ს მისიებთან, ევროსაბჭოსთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. მოენყოზა შეხვედრები ეუთო-ს მისიასთან, რომლისგან კონსულტაციის მიღება მოხდება პროცესის დასაწყისიდანვე, ევროსაბჭოსთან და ქვეყანაში მოქმედ სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან მათი მოსაზრებების გასაცნობად.

კანონპროექტის გაანალიზება ჯგუფის წევრ(ებ)ის მიერ. ზემოხსენებული აუცილებელი კონსულტაციების შემდეგ, კანონპროექტზე დანიშნული მთავარი პასუხისმგებელი პირები მოამზადებენ პროექტს ჯგუფის წევრებისთვის დასარიგებლად.

კანონპროექტზე დასკვნის მთელი ჯგუფისთვის დარიგება. განხორციელდება ყველა ზომა მიღებულ კანონპროექტზე დასკვნის ჯგუფის ყველა წევრისთვის რაც შეიძლება ადრე დასარიგებლად, რათა მათ მოასწრონ დასკვნაში შესატანად დამატებითი შენიშვნების წარმოდგენა. გარდა ამისა, ეს ჯგუფის სხვა წევრებს მისცემს შესაძლებლობას დასკვნის მომზადების საწყის ეტაპზევე განსაზღვრონ დამატებითი ან ალტერნატიული საყურადღებო საკითხები.

ჯგუფის შენიშვნების გათვალისწინება და გადამუშავებული დასკვნის პროექტის მომზადება. დასკვნის პროექტის ავტორი ეცდება გაითვალისწინოს ჯგუფის ყველა შენიშვნა, რათა საბოლოო დოკუმენტში ასახული იყოს მთელი ჯგუფის საერთო აზრი. საჭიროების შემთხვევაში, დასკვნის დიაუოსთვის საბოლოო რედაქტირებისთვის მიწოდებამდე და მონაწილე სახელმწიფოს შესაბამისი ორგანოსთვის წარდგენამდე, გადამუშავებული დასკვნა ხელახლა დაურიგდებათ ჯგუფის წევრებს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ შენიშვნები მოთხოვნილია გარეშე წყაროდან, მაგალითად, ვენეციის კომისიიდან და შეტანილია დასკვნაში. მონაწილე სახელმწიფოს სათანადო ორგანოს მიერ შენიშვნების განსახილველად საკმარისი დროის გასვლის შემდეგ, დასკვნა დაურიგდებათ სხვა დაინტერესებულ მხარეებს: სამთავრობო დაწესებულებებს, პარლამენტის წევრებს, რელიგიურ ჯგუფებს, სამეცნიერო საზოგადოებას, არასამთავრობო ორგანიზაციებს, სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებს და ა. შ. საჭიროების შემთხვევაში, დასკვნა გადაითარგმნება დიაუოს მიერ.

მონიტორინგის ვიზიტი (თუ შესაძლებელია). თუ შესაძლებელია, მოენყოზა მონიტორინგის ვიზიტი მონაწილე სახელმწიფოს შესაბამის ორგანოსთან, სამთავრობო დაწესებულებებთან, პარლამენტის წევრებთან, რელიგიურ ჯგუ-

ფებთან, სამეცნიერო საზოგადოებასთან, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებთან და ა. შ. დასკვნის განხილვის მიზნით.

ჯგუფის დასკვნა უნდა იყოს საკონსულტაციო. ჯგუფის დასკვნა უნდა იყოს მკაცრად საკონსულტაციო ხასიათის და დასკვნის მომთხოვნ ორგანოს ეხმარებოდეს საერთაშორისო ნორმებისა და ეუთო-ს ვალდებულებების გაგებაში. შენიშვნების (დასკვნის) მომზადების მთელ პროცესში, ჯგუფმა თავი უნდა შეიკავოს კანონის დებულებების ფორმულირებისგან. ჯგუფის საქმიანობა შემოიფარგლება უკვე ფორმულირებულ ნორმებზე შენიშვნების გაკეთებით, საჭიროების შემთხვევაში, ნაკლოვანებების გამოვლენითა და საერთაშორისო დოკუმენტებსა და ვალდებულებებზე მითითებით.

თავი V ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის დამოკრძალული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა დირექტორატის და ვენეციის კომისიის ერთობლივი დოკუმენტი

სახელმძღვანელო პრინციპები რელიგიური და რწმენის თემების სამართლებრივი ფორმის შესახებ

შინაარსი

შესავალი

ტერმინები და აბრევიატურები

ნაწილი I

რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება და დასაშვები შეზღუდვები
ზოგადად

ნაწილი II

რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლება საჯაროდ
სხვებთან ერთად

ნაწილი III

რელიგიისა და რწმენის ორგანიზაციები

ნაწილი IV

რელიგიური და რწმენის თემებისა და ორგანიზაციების
პრივილეგიები

დანართი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების სფეროში ეუთოს
შერჩეული ვალდებულებები

შესავალი

ეუთო-ს წევრმა ქვეყნებმა 1989 წლის ვენის დოკუმენტის 16.3 პარაგრაფით აიღეს ვალდებულება, რომ “მათი მოთხოვნის საფუძველზე, მორწმუნეთა საზოგადოებებს მისცენ, საკუთარი რწმენის კონსტიტუციურ ჩარჩოებში განხორციელების, ან და განხორციელების მომზადების საშუალება, და აღიარონ თავიანთ ქვეყნებში გათვალისწინებული სტატუსით”.

ეს ვალდებულება რეალობაა მრავალი რელიგიური და რწმენის თემისათვის ეუთოს რეგიონში. თუმცა, რიგ ეუთოს წევრ სახელმწიფოებში კვლავ არსებობს გამოწვევები მისი განხორციელების კუთხით, როგორც საკანონმდებლო ისე პრაქტიკულ დონეზე. კერძოდ, სავალდებულო რეგისტრაციის სისტემების გამოყენება, ისევე როგორც სამართლებრივი ფორმის შეძენისას მნიშვნელოვანი პრაქტიკული და სამართლებრივი დაბრკოლებები, აგრძელებს უარყოფითი გავლენის მოხდენას რელიგიური და რწმენის თემების ფართო სპექტრის უფლებებზე.

2004 წელს, ODIHR-მა და ვენეციის კომისიამ სცადა გამკლავებოდა ამ, და მასთან დაკავშირებულ რიგ სხვა თემებს სახელმძღვანელოში - „სახელმძღვანელო რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის მიმოხილვისთვის“¹.

მას შემდეგ, სხვა რეგიონულმა და უნივერსალურმა ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ორგანოებმა წარმოადგინეს ამ საკითხთან დაკავშირებული მთელი სპექტრი განცხადებების, მოსაზრებების და გადაწყვეტილებებისა. შესაბამისად, ლოგიკური აღმოჩნდა, რომ ODIHR-ს და ვენეციის კომისიას განეხილებინა ამ სფეროში არსებული სახელმძღვანელო. ეს გადაწყვეტილება გაამყარა 2013 წლის კიევის მინისტრთა საბჭოს გადაწყვეტილებამ აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ, რომლითაც მოუწოდა ეუთოს წევრ სახელმწიფოებს „თავი შეიკავონ ინდივიდებისა და რელიგიური თემების მიერ რელიგიისა და რწმენის განხორციელებაში ეუთოში აღებული ვალდებულებების და საერთაშორისო ვალდებულებების შეუსაბამო შეზღუდვების დანესებისგან“.

ამ სახელმძღვანელოების მიზანია უზრუნველყოს, რომ მათ, ვინც ჩართულია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების სფეროში კანონმდებლობის შემუშავებასა და გამოყენებაში, მათ შორის სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებს, ხელთ ჰქონდეთ საორიენტაციო დოკუმენტი მინიმალური საერთაშორისო სტანდარტების შესახებ რელიგიური და რწმენის თემების აღიარების სფეროში. დოკუმენტი არ გახდება გამოწვევა ს დადგენილი შეთანხმებები სახელმწიფოებსა და რელიგიურ და რწმენის თემებს შორის, არამედ იგი გამიჯნავს საკანონმდებლო ბაზას, რომელიც უზრუნველყოფს, რომ თემებს, რომლებიც მოისურვებენ, ექნებათ სამართლებრივი ფორმის მიღების სამართლიანი შესაძლებლობა, და რომ დადგენილი კრიტერიუმები გამოიყენება არა-დისკრიმინაციულად. ეს დოკუმენტი მუშაობს რელიგიური და რწმენის ორგანიზაციების რეგისტრაციისა და აღიარების საკითხებზე, და ერთვის 2004 წლის სახელმძღვანელოს II.F ნაწილს „რელიგიური/რწმენის ორგანიზაციების რეგისტრაციის მარეგულირებელი კანონების შესახებ“. ამავდროს, 2004 წლის სახელმძღვანელო პრინციპები მთლიანად რჩება ძალაში.

მიმდინარე სახელმძღვანელო არის სამოქალაქო საზოგადოებასა და ხელი-

1 იხილეთ „<http://www.osce.org/odihr/13993>“

სუფლების წარმომადგენლებთან ფართო კონსულტაციების პროდუქტი. ჩატარდა ოთხი მრგვალი მაგიდა მოსაზრებების მისაღებად, რათა შემუშავებულიყო ამ დოკუმენტის პროექტის ვერსიები, მათ შორის, კიევში (3 სექტემბერი 2013), ვარშავაში (26 სექტემბერი 2013), ასტანაში (2013 წლის 10 ოქტომბერი) და ბრიუსელში (24 ოქტომბერი 2013), სადაც მონაწილეობა მიიღო ფართო სპექტრის სხვადასხვა წარმომავლობის 90-ზე მეტმა მონაწილემ. გარდა ამისა, დოკუმენტზე რჩევები მოამზადა ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ექსპერტების მრჩეველთა საბჭომ, 2013 წლის თებერვალში დანიშნულმა დამოუკიდებელი ექსპერტების 12 კაციანმა ორგანომ ეუთოს რეგიონში. სახელმძღვანელო ასევე ეყრდნობა ამ სფეროში რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საკითხებზე გაეროს სპეციალური მომხსენებლის, პროფესორი ჰეინერ ბიელეფელდტის მნიშვნელოვან სამუშაოს. გვინდა მადლობა გადავუხადოთ ყველა იმ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელს, მეცნიერს, მთავრობის წარმომადგენელს და სხვებს, რომლებმაც წარმოადგინეს თავიანთი მოსაზრებები და კომენტარები ამ დოკუმენტთან დაკავშირებით.

ეს სახელმძღვანელო გამოქვეყნდა ვენეციის კომისიის ვებგვერდზე 16 ივნისს 2014 წელს².

მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ გვაქვს ამ რესურსის რედაქტირებული ვერსიის წარდგენის პრივილეგია, მადლიერება ეკუთვნის ODIHR-ის ყოფილ დირექტორს, ელჩ იანემ ლენარჩიჩს, გამოქვეყნების უზრუნველსაყოფად გაწეული ხელმძღვანელობისთვის.

იმედი გვაქვს, რომ ეს დოკუმენტი ფართოდ გამოიყენება და ხელს შეუწყობს ყველა რელიგიურ და რწმენის თემს იმ სტატუსის მოპოვებაში, რომელიც სურთ, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს, რომ ყველას შეეძლება ისარგებლოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით, სრულად და ღირსებით, რასაც ისინი იმსახურებენ.

მაიკლ ჯორჯ ლინკი
ODIHR-ის დირექტორი

დოქტორი ჯიანი ბუკუიჩიო
ვენეციის კომისიის პრეზიდენტი

ტერმინები და აბრევიატურები

ACHR	ადამიანის უფლებათა ამერიკული კონვენცია
CCA	ეკლესიებისა და კონგრეგაციების აქტი
ECHR	ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია
ECTHR	ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო
ICCPR	საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ
OSCE	ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია (ეუთო)
ODIHR	ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი
UN	გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (გაერო)
UN-ECOSOC	გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო
UN SR	გაეროს სპეციალური მომხსენებელი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე

2 რედაქტირებულია ODIHR-ის მიერ, 2014 წლის 13-14 ივნისს 99-ე პლენარულ სესიაზე ვენეციის კომისიის მიერ მისი მიღების შემდეგ.

რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება და დასაშვები შეზღუდვები ზოგადად

1. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება ფუნდამენტური უფლება, როგორც ეს აღიარებულია საერთაშორისო ინსტრუმენტებში³ და ეუთო-ს ვალდებულებებში.⁴ საერთაშორისო სტანდარტები განსაზღვრავს, რომ ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა.⁵ ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას გააცხადოს რელიგია ან რწმენა, მარტო ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ, აღმსარებლობით, სწავლებით, რიტუალების აღსრულებითა და წესების დაცვით.⁶
2. ტერმინი „რელიგია“ და „რწმენა“ უნდა იქნას ფართოდ გაგებული.⁷ ამოსავალი წერტილი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამოყენების განსაზღვრისა უნდა იყოს რელიგიისა და რწმენის თვითგანმარტება, თუმცა, რა თქმა უნდა, ხელისუფლებას აქვს გარკვეული კომპეტენცია გაავრცელოს გარკვეული მიზანი, ფორმალური კრიტერიუმები, რათა დაადგინოს, რამდენად ნამდვილად გამოყენებადია აღნიშნული ნორმები კონკრეტულ შემთხვევაში. არსებობს რელიგიისა და რწმენის დიდი მრავალფეროვნება.⁸ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამოყენება არ არის შეზღუდული ტრადიციული რელიგიებისთვის და რწმენისთვის, ან მსგავსი ინსტიტუციონალური მახასიათებლების ან აღმსარებლობის მქონე რელიგიებისა და

3 საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, მუხლი 18; ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, მუხლი 9; ადამიანის უფლებათა ამერიკული კონვენცია, მუხლი 12; და ევროკავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, მუხლი 10.

4 ვენის შეხვედრის შემაჯამებელი დოკუმენტი (ჰელსინკის კონფერენციის მესამე შემდგომი შეხვედრა), ვენა, (შემდგომი: ვენა 1989), პარაგრაფი 11, 16, 17 და 32; კოპენჰაგენის შეხვედრის 1990 წლის დოკუმენტი ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კომისიის (იგივე ამერიკის ჰელსინკის კომისია) კონფერენცია ადამიანის განზომილებაზე (შემდგომი: კოპენჰაგენი 1990), პარაგრაფი 9.4; ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კომისიის ბუდაპეშტის 1994 წლის დოკუმენტი: ნამდვილი თანამშრომლობის ახალი ერა (შემდგომი: ბუდაპეშტი 1994), პარაგრაფი 27; მინისტრთა საბჭოს (მინისტერიალის) მეთერთმეტე შეხვედრის დოკუმენტი, მასტრიხტში, 2003 (შემდგომი: მასტრიხტი 2003), პარაგრაფი 9.

5 ICCPR, მუხლი 18 (1); ECHR, მუხლი 9 (1); ACHR, მუხლი 12 (1); კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4; ევროკავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, მუხლი 10.

6 ICCPR, მუხლი 18(1); ECHR, მუხლი 9 (1); ACHR, მუხლი 12 (1) ; კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4.

7 გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭო, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე სპეციალური მომხსენებლის მოხსენება, 2011 წლის 22 დეკემბერი, A/HRC/19/60 (შემდგომი: გაეროს სპეც.მომხსენებლის (UN SR) მოხსენება აღიარების შესახებ), პარაგრაფი 38; ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის კანონზე რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ, ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ს მიერ, CDL-AD(2012)022, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ მის 92-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 2012 წლის 12-13 ოქტომბერი), პარაგრაფი 34.

8 UN SR მოხსენება აღიარების შესახებ, პარაგრაფი 31.

რწმენისთვის.⁹ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება იცავს თეისტურ, არა-თეისტურ და ათეისტურ რწმენას, ისევე როგორც, უფლებას, არ აღიაროს არცერთი რელიგია ან რწმენა.¹⁰

3. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება მჭიდროდ არის დაკავშირებული ადამიანის სხვა უფლებებთან და ფუნდამენტურ თავისუფლებებთან, კერძოდ, გამოხატვის თავისუფლება,¹¹ შეკრებისა და გაერთიანების უფლება¹² და არა-დისკრიმინაციული მოპყრობის უფლება.¹³
4. პირის თავისუფლება ჰქონდეს ან მიიღოს რელიგია ან რწმენა საკუთარი

9 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი (UN Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 35 (1994)), პარაგრაფი 2; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 88-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 14-15 ოქტომბერი 2011), პარაგრაფი 22-24; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 85-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 18-18 დეკემბერი 2012), პარაგრაფი 43; ECtHR 15 ივნისი 2010, გჟელაკი პოლონეთის წინააღმდეგ, საქმე N 7710/02, პარაგრაფი 85; ECtHR 25 მაისი 1993, კოკინაკისი საბერძნეთის წინააღმდეგ, საქმე N 14307/88, პარაგრაფი 31; და ECtHR 18 თებერვალი 1999, ბუსკარინი და სხვები სან-მარინოს წინააღმდეგ, საქმე N 24645/94, პარაგრაფი 34.

10 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი (UN Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 35 (1994)), პარაგრაფი 2; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, პარაგრაფი 46-47.

11 იხილეთ, მაგალითად რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე სპეციალური მომხსენებლის Asma Jahangir-ის რეპორტი, და რასიზმის თანამედროვე ფორმების, რასისტული დისკრიმინაციისა, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებულ შეუწყნარებლობაზე, სპეციალური მომხსენებლის Doudou Diène-ის რეპორტი, შემდგომში ადამიანის უფლებათა საბჭოს დაგანყვეტილება 1/107 რასისტული და რელიგიური სიძულვილის გავლევების და ტოლერანტობის წახალისების შესახებ, 20 სექტემბერი 2006, UN Doc. A/HRC/2/3, პარაგრაფი 40-43.

12 ECtHR 20 ოქტომბერი 2000, ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, საქმე N 30985/96, პარაგრაფი 62.

13 მოსაზრება უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტზე სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, CDL-AD(2012)004, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 90-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 16-17 მარტი 2012) პარაგრაფი 19.

არჩევანით, რომელიც მოიცავს უფლებას შეიცვალოს რელიგია ან რწმენა,¹⁴ არ შეიძლება დაექვემდებაროს არანაირ შეზღუდვას.¹⁵

5. რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ რომელიმე შემდეგი კრიტერიუმი სრულდება:
 - A. შეზღუდვა განსაზღვრულია კანონით;¹⁶
 - B. შეზღუდვას აქვს საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, (საზოგადოებრივი) ნესრიგის, ჯანმრთელობის ან მორალის,¹⁷ ან სხვათა ფუნდამენტალური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის მიზანი;¹⁸
 - C. შეზღუდვა აუცილებელია ერთ-ერთი ამ მიზნის მისაღწევად და განსაზღვრული მიზნის პროპორციულია;¹⁹ და
 - D. შეზღუდვა არ არის დანესებული დისკრიმინაციული მიზნით, ან გამოყენებული დისკრიმინაციულად.²⁰
6. შეზღუდვები არ უნდა იქნას გამოყენებული ისე, რომ დააზიანოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება.²¹ დასაშვები შეზღუდვების პუნქტების ინტერპრეტაციისას, სახელმწიფო უნდა გამოდიოდეს საერთაშორისო დოკუმენტებით გარანტირებული უფლებების დაცვის პოზიციიდან.²²
7. „კანონით გათვალისწინებული“ შეზღუდვისას, შეზღუდვის განმსაზღვრელი სამართლებრივი ნორმა უნდა იყოს ერთდროულად - საკმარისად ხელ-

14 ECHR, მუხლი 9 (1); კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4; გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 5; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის კანონზე „რელიგიური რწმენის შესახებ“, CDL-AD(2012)022, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 92-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 12-13 ოქტომბერი 2012), პარაგრაფი 31.

15 ICCPR, მუხლი 18 (2); ACHR, მუხლი 12 (2); გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის კანონზე „რელიგიური რწმენის შესახებ“, CDL-AD(2012)022, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 92-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 12-13 ოქტომბერი 2012), პარაგრაფი 28 და 30.

16 ICCPR, მუხლი 18 (3); ECHR, მუხლი 9 (2); ACHR, მუხლი 12 (3); კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4; EctHR 30 ივნისი 2011, იეჰოვას მოწმეები საფრანგეთის წინააღმდეგ, საქმე N 8916/05, პარაგრაფი 66-72.

17 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტმა აღნიშნა, რომ „მორალის კონცეფცია გამომდინარეობს მრავალი სოციალური, ფილოსოფიური და რელიგიური ტრადიციებიდან; შესაბამისად, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამოხატვის შეზღუდვა მორალის დაცვის მიზნით არ უნდა ეფუძნებოდეს მხოლოდ ერთი ტრადიციის პრინციპებისთვის მიუღებლობას“ (გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8).

18 ICCPR, მუხლი 18 (3); შდრ. ECHR, მუხლი 9, რომელიც შემოფარგლავს შეზღუდვის საფუძვლებს „საზოგადოების უსაფრთხოების ინტერესებს, საზოგადოებრივი ნესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის, და სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვით“.

19 ICCPR, მუხლი 18 (3); ACHR, მუხლი 12; შდრ. ECHR, მუხლი 9 (2) („აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში...“).

20 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8.

21 იხ. ზემოთ

22 იხ. ზემოთ

მისაწვდომი და განჭვრეტადი. ეს კი მოითხოვს, რომ ნორმა უნდა იყოს ფორმულირებული საკმარისი სიზუსტით, რათა კერძო პირებს ან თემებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა, და საჭიროების შემთხვევაში კი სათანადო რჩევა, რათა დაარეგულირონ საკუთარი ქცევა. ამ მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად, შიდა კანონი უნდა იძლეოდეს საჯარო ხელისუფლების მიერ ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებში თვითნებური ჩარევისგან დაცვის სამართლებრივ გარანტიებს. ფუნდამენტურ უფლებებთან დაკავშირებულ საკითხებზე, კანონის უზენაესობის სანინააღმდეგო იქნება აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვის შეუზღუდავი ძალაუფლების მიმნიჭებული სამართლებრივი დისკრეციის მინიჭება. შესაბამისად, კანონმა საკმარისი სიცხადით უნდა განსაზღვროს კომპეტენტური ორგანოებისთვის ნებისმიერი ასეთი მინიჭებული დისკრეციის ფარგლები და მისი განხორციელების წესი.²³ ეს ასევე მოითხოვს, რომ შეზღუდვები არ შეიძლება უკუქცევით ან უკანონოდ დაეკისროს კონკრეტულ პირებს ან ჯგუფს; აგრეთვე არ შეიძლება შეზღუდვის დაწესება ისეთი წესებით, რომელიც მიზნად ისახავს რომ იყოს კანონი, მაგრამ იმდენად ბუნდოვანია, რომ არ იძლევა სამართლიან განმარტებას რას მოითხოვს კანონი და რომელიც იძლევა თვითნებური აღსრულების საშუალებას.²⁴

8. შეზღუდვები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ იმ მიზნებისათვის, რომლებიც განერილია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ დებულებებში, და დაუშვებელია ისეთ საფუძველზე, რომელიც არ არის მითითებული საერთაშორისო დოკუმენტებში, მაშინაც კი, თუ ეს საფუძველი იქნება დაშვებული სხვა ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების შეზღუდვისთვის.²⁵
9. შეზღუდვა უნდა იყოს აუცილებელი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დებულებებში მითითებული თავისუფლების შეზღუდვის საფუძვლის შესაბამისად. შეზღუდვა რომ აუცილებელი გახდეს, უნდა იყოს უშუალოდ დაკავშირებული და პროპორციული იმ კონკრეტული საჭიროების, რომელ-

23 ECtHR 26 ოქტომბერი 2000, ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, საქმე N 30985/96, პარაგრაფი 84; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 35.

24 გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო (UN-ECOSOC), სირაკუზას პრინციპები სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის დებულებების შეზღუდვისა და გადახვევის შესახებ (UN-ECOSOC Siracusa Principles), UN Doc. E/CN.4/1985/4, დანართი (1985) პარაგრაფები B(i) 15–18; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკაში სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ, CDL-AD(2008)032, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 76-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 17-18 ოქტომბერი 2008), პარაგრაფი 6.

25 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8.

საც ის ეფუძნება,²⁶ ხოლო ჩარევა უნდა შეესაბამებოდეს მწვავე საზოგადოებრივ საჭიროებას და უნდა იყოს კანონიერი მიზნის პროპორციული.²⁷ კონცეფცია „მწვავე საზოგადოებრივი საჭიროება“ უნდა იყოს ვიწროდ ინტერპრეტირებული, რაც იმას ნიშნავს, რომ შეზღუდვები არ უნდა იყოს სასარგებლო და სასურველი, არამედ უნდა იყოს საჭირო.²⁸ ჩარევა რომ იყოს პროპორციული, უნდა იყოს რაციონალური კავშირი საჯარო პოლიტიკის მიზანსა და მის მისაღწევ საშუალებებს შორის. გარდა ამისა, უნდა იყოს სამართლიანი ბალანსი მოთხოვნილ საერთო ინტერესებსა და ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვას შორის, შეზღუდვის დასაბუთება უნდა იყოს სათანადო და საკმარისი და უნდა იყოს გამოყენებული ყველაზე ნაკლებად ხელმეოფი საშუალება.²⁹

10. სახელმწიფო ნებართვა არ შეიძლება იყოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების განხორციელების წინაპირობა. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება, გამოიხატული მარტო ან სხვებთან ერთად თემში, საჯარო თუ კერძო, არ შეიძლება იყოს რეგისტრაციის ან სხვა მსგავსი პროცედურების სუბიექტი, რადგან ის ეკუთვნის ადამიანებსა და თემებს და არ არის დამოკიდებული ოფიციალურ ავტორიზაციებზე.³⁰ ეს იმას ნიშნავს, რომ, როგორც შემდგომში უფრო დეტალურად იქნება ხაზგასმული, არარეგისტრირებული საქმიანობის სამართლებრივი აკრძალვა და სანქცირება შეუსაბამოა საერთაშორისო სტანდარტებთან.

26 იხ. ზემოთ

27 ECtHR 25 ნოემბერი 1996, ვინგროვი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, საქმე N 17419/90, პარაგრაფი 53.

28 ECtHR 14 ივნისი 2007, წმინდა მიხეილის სამრევლო უკრაინის წინააღმდეგ, საქმე N 77703/01, პარაგრაფი 116; ECtHR 17 თებერვალი 2004, გოჟელიკი და სხვები პოლონეთის წინააღმდეგ, საქმე N 44158/98, პარაგრაფი 94-95.

29 UN-ECOSOC სირაკუზას პრინციპები, პარაგრაფი A 10-14; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 36. ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, პარაგრაფი 35.

30 ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდოვეთის წინააღმდეგ, საქმე N 45701/99, პარაგრაფი 128-130; რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე სპეციალური მომხსენებლის Heiner Bielefeldt-ის მოხსენება, UN Doc.A/HRC/19/60, პარაგრაფი 25 და 41.

რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლება საჯაროდ სხვებთან ერთად

11. როგორც ზემოთ აღინიშნა, პირები სარგებლობენ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით, ცალკე ან სხვებთან ერთად. ეს დოკუმენტი ეხება პირებს რომლებიც სხვებთან ერთად განახორციელებენ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებას, როგორც „რელიგიური ან რწმენის თემები“. ეს ეხებათ იმ რელიგიურ ან რწმენის თემებს, რომლებიც აღიარებულნი არიან როგორც იურიდიული პირები, მათი ეროვნული სამართლებრივი წესით, როგორც „რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციები“.
12. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი იცავს რელიგიისა და რწმენის საჯარო გამოხატვის სხვადასხვა სახეს. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამოხატვა შედგება აღმსარებლობის თავისუფლებისა და სწავლებისგან, საკუთარი რელიგიისა და რწმენის აღსრულებისგან და დაცვისგან. აქ შეიძლება იყოს გასათვალისწინებელი გადაფარვა ამ ტიპის გამოხატვებს შორის.
13. აღმსარებლობის თავისუფლება მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება, რელიგიისა და რწმენის ნიშნით გაერთიანების თავისუფლებას³¹ და თემების თავისუფლებას შეასრულოს მათი რელიგიისა და რწმენის პირდაპირ გამომხატველი რიტუალები და ცერემონიები,³² აგრეთვე, ამ თავისუფლებების განუყოფელი სხვადასხვა წესების აღსრულება, მათ შორის, თავისუფლად ხელმისაწვდომი ღვთისმსახურების ადგილების აშენება და შენახვა,³³ სარიტუალო ფორმულებისა და ობიექტების გამოყენება და სიმბოლიკის განთავსება.³⁴
14. წესების დაცვისა და რიტუალების აღსრულების თავისუფლება მოიცავს, ცერემონიებს, მაგრამ არ შემოიფარგლება მისით, ასევე ისეთ ჩვეულებებს, როგორიცაა დიეტური წესების დაცვა,³⁵ გამორჩეული ტანსაცმლისა და თავსაბურავის ტარება,³⁶ ცხოვრების გარკვეულ ეტაპებთან დაკავშირებულ რიტუალებში მონაწილეობა³⁷ და ჯგუფის მიერ მათი რელიგიის

31 გაეროს გენერალური ასამბლეა, დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, 25 ნოემბერი 1981, A/RES/36/55, პარაგრაფი 6 (a).

32 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

33 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (a).

34 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (h).

35 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

36 იხ. ზემოთ

37 იხ. ზემოთ

განხორციელებისას ჩვეულებრივ კონკრეტული ენის გამოყენება,³⁸ ისევე, როგორც თავისუფლება, შექმნან და იქონიონ შესაბამისი საქველმოქმედო და ჰუმანიტარული ინსტიტუტები და დაიცვან დღესასწაულები და დასვენების დღეები.³⁹

15. აღსრულებისა და რელიგიისა და რწმენის სწავლების თავისუფლება მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება, რელიგიური ჯგუფების ძირითადი საქმიანობის განუყოფელი ქცევის მოქმედებებს, როგორცაა: საკუთარი იერარქიული და ინსტიტუციური სტრუქტურების მიხედვით⁴⁰ ორგანიზების უფლება და საკუთარი სტანდარტების შესაბამისად, პერსონალის შერჩევის, დანიშვნის ან შეცვლის უფლება ისევე, როგორც, უფლება დაადგინონ ნებისმიერი მისაღები წყობა მათსა და სახელმწიფოს შორის;⁴¹ სემინარებისა და რელიგიური სკოლების დაფუძნების თავისუფლებას;⁴² სასულიერო პერსონალის შესაბამის დანესებულებებში მომზადების თავისუფლებას;⁴³ უფლებას ადეკვატური ხარისხით შექმნას, შეიძინოს და გამოიყენოს რელიგიისა და რწმენის რიტუალთან დაკავშირებული აუცილებელი ნივთები და მასალები;⁴⁴ რელიგიური თემების, დანესებულებებისა და ორგანიზაციების უფლებას აწარმოონ, შემოიტანონ და გაავრცელონ რელიგიური პუბლიკაციები და მასალები;⁴⁵ თითოეული ინდივიდის უფლება, გასცეს და მიიღოს რელიგიური განათლება მათთვის მისაღებ ენაზე, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, ამ მიზნისთვის შესაფერის ადგილებში,⁴⁶ მათ შორის, მშობელთა თავისუფლება, უზრუნველყონ შვილების რელიგიური და ზნეობრივი აღზრდა საკუთარი მრწამსის შესაბამისად;⁴⁷ უფლებას იშუამდგომლოს და მიიღოს ნებაყოფლობითი ფინანსური და სხვა შემონიშნულობები ფიზიკური და იურიდიული პირებისგან;⁴⁸ და, თავისუფლებას, დაამყაროს და შეინარჩუნოს კავშირე-

38 იხ. ზემოთ

39 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (b) და 6 (h).

40 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4.

41 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (g); გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

42 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

43 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.8

44 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (d).

45 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.10; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (c) და (d).

46 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.6

47 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.7

48 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (f); მოსაზრება კანონპროექტზე, სინდისისა და რელიგიური ორგანი-

ბი პირებთან და თემებთან, რელიგიასთან და რწმენასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე,⁴⁹ მათ შორის, მოგზაურობით, პილიგრიმობით და შეკრებებსა და სხვა რელიგიურ ღონისძიებებში მონაწილეობის მიღებით.⁵⁰

16. როგორც ზემოთ აღინიშნა, რელიგიისა და რწმენის გამომხატვის თავისუფლება სხვა უფლებებთან ერთად, ადამიანთა თანდაყოლილი უფლებაა, და არ შეიძლება დაექვემდებაროს რაიმე წინასწარ შეზღუდვებს, სავალდებულო რეგისტრაციის ან ანალოგიური პროცედურების გამოყენების გზით.⁵¹ აქედან გამომდინარე, რელიგიისა და რწმენის გამომხატვის თავისუფლების სხვადასხვა ფორმის ნებისმიერი შეზღუდვა უნდა აკმაყოფილებდეს პირველ ნაწილში მოყვანილ მკაცრ კრიტერიუმებს.

ნაწილი მესამე

რელიგიისა და რწმენის ორგანიზაციები

17. როგორც ეს აღწერილია მეორე ნაწილში, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი იცავს რელიგიურ და რწმენის თემებს, მიუხედავად იმისა, სარგებლობენ თუ არა ისინი იურიდიული პირის სტატუსით. თუმცა, რელიგიურ და რწმენის თემს შეუძლია არჩიოს რელიგიური ორგანიზაციის შეიქმნა, რათა უზრუნველყოს სამართლებრივ სფეროში მოქმედების შესაძლებლობა. ამ დოკუმენტის მიზნებისათვის, „რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციები“ არიან რელიგიური და რწმენის თემები, რომლებიც ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში აღიარებულია როგორც დამოუკიდებელი იურიდიული პირი. ეროვნულ კანონმდებლობას სამართლებრივი პირის აღიარება შეუძლია მიმართოს სხვადასხვა სახელის ქვეშ, და შეუძლია გამოიყენოს სხვადასხვა სამართლებრივი ტექნიკა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ რელიგიურ და რწმენის თემებმა შეძლონ ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში იურიდიული პირის სტატუსით მოქმედება. მიუხედავად შერჩეული მეთოდისა, განახორციელოს რელიგიური და რწმენის თემებისთ-

ზაციების შესახებ უკრაინის კანონში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ, CDL-AD(2006)030, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 68-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 13-14 ოქტომბერი 2006), პარაგრაფი 34.

- 49 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (i).

- 50 ვენა 1989, პარაგრაფი 32.

- 51 ECtHR 12 მაისი 2009, მასავეი მოლდოვას წინააღმდეგ, საქმე N 6303/05, პარაგრაფი 26; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 69; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკაში სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ, CDL-AD(2008)032, პარაგრაფი 89.

ვის იურიდიული პირის სტატუსის ნებაყოფლობითი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის ვალდებულება, სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩო შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო დოკუმენტებს, რომლის მონაწილეებიც ისინი არიან, და მათ მიერ აღებულ სხვა საერთაშორისო ვალდებულებებს. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობა რელიგიური და რწმენის თემებისთვის არ იყოს უფრო რთულად ხელმისაწვდომი, ვიდრე სხვა ტიპის ჯგუფებისა და თემებისთვის. ეს ნაწილი აღწერს საერთაშორისო სამართლებრივ ჩარჩოებს უფრო დეტალურად, ასევე მოიცავს ცალკეული სახელმწიფოების საუკეთესო პრაქტიკას.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, კანონით, ინდივიდმა ან „სპეციალური მიზნით შექმნილმა ინდივიდთა გაერთიანებამ და კონკრეტული სახელით საქმიანობის უფლების მქონემ“ შეიძლება ისარგებლოს, როგორც „პირის“ სტატუსით (*Pembina Consol. Silver Mining & Milling Co. v. Com. Of Pennsylvania*, 125 U.S. 181, 189, 8 S. Ct. 737, 741, 31 L. Ed. 650 (1888)). როგორც ასეთი, იურიდიული პირის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს ცალკეულ პირებს, ორგანიზაციებსა და კომერციულ პირებს. ამდენად, იურიდიული პირის სტატუსის მისაღებად რელიგიურ თემებს შეუძლიათ შექმნან კომერციული ორგანიზაციები (როგორებიცაა კორპორაცია, კერძო მენარმე, გენერალური პარტნიორობა, შეზღუდული პასუხისმგებლობის პარტნიორობა და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება) და არასამენარმეო ორგანიზაციები (როგორც წესი, ორგანიზებული როგორც კორპორაციები). კომერციული პირები და არაკომერციული კორპორაციები რეგულირდება იმ სახელმწიფოს კანონის შესაბამისად სადაც ისინი ჩამოყალიბდა. ამერიკის შეერთებულ შტატებში მორწმუნე ჯგუფების უმრავლესობა მოწყობილია როგორც არაკომერციული კორპორაციის სტატუსით, შტატის მოქმედი კანონმდებლობისა და ფედერალური შიდა საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად (მაგალითად, 26 U.S.C. § 501 (c)) იმ მიზნით, რათა შეინარჩუნოს ხელსაყრელი საგადასახადო სტატუსი და მოპყრობა.

ესტონეთში, ქვე-კონსტიტუციურ დონეზე, რელიგიური და რწმენის თემების იურიდიული პირის სტატუსი რეგულირდება არასამენარმეო ორგანიზაციების აქტით და ეკლესიებისა და კონგრეგაციების აქტით (CCA). CCA-ის მიხედვით, რელიგიური გაერთიანება არის სამოქალაქო სამართლის იურიდიული პირი. არის არაკომერციული ორგანიზაცია. CCA მოიცავს ხუთ სხვადასხვა სახის რელიგიურ ორგანიზაციას (1) ეკლესია; (2) კონგრეგაცია; (3) კონგრეგაციების გაერთიანება; (4) მონასტრები; და (5) რელიგიური საზოგადოებები. კონგრეგაცია (ან კონგრეგაციების გაერთიანება) შეიძლება იყოს ქრისტიანული აღმსარებლობის, ან სხვა ნებისმიერი რელიგიის (რწმენის) ფიზიკური პირების გაერთიანება. იგივე ეხება მონასტრებს. არ არსებობს მნიშვნელოვანი შეზღუდვები რელიგიური თემებისთვის აირჩიონ მათი საქმიანობისთვის შესაფერისი სამართლებრივი ფორმა.

ესპანეთში არსებობს იურიდიული პირის სამი ურთიერთდაკავშირებული ფორმა, რომელიც ღიაა რელიგიური თემებისთვის:

- a) **"Confesiones religiosas"**, რომელიც არის იურიდიული პირის ძირითადი ფორმა საზოგადოებებისთვის, ეკლესიებისა და რელიგიური თემებისთვის;
- b) **"Entidades religiosas"**, რომელიც ანიჭებს იურიდიულ სტატუსს აღიარებულ **"Confesiones religiosas"**-ის კონკრეტულ ტერიტორიულ, ასოციაციურ ან სტრუქტურულ გაერთიანებას. ესპანეთის კანონის თანახმად, **"Entidades religiosas"** შეიძლება იყოს **"Confesiones religiosas"**-ის „სემინარი“, „ეპარქია“, „ადგილობრივი თემი ან ეკლესია“ ან „ტერიტორიული ქვედანაყოფი“, სამართლებრივი საკითხების გამარტივების მიზნით;
- c) **"Federaciones religiosas"**, რომელიც არის ფედერაცია და მოიცავს **"Confesiones religiosas"**-ის ჯგუფს, რომელიც იზიარებს ზოგიერთ მახასიათებელს (როგორიცაა დოგმა, ისტორიული წარმომავლობა და ა.შ.). ასევე არსებობს **"Federaciones de entidades religiosas"**.

გარდა ამისა, ნებისმიერი რელიგიური ან რწმენის ჯგუფი შეიძლება დარეგისტრირდეს, როგორც ჩვეულებრივი ასოციაცია ასოციაციების სახელმწიფო რეესტრში.

18. უნდა აღინიშნოს, რომ რელიგიური და რწმენის თემების ავტონომიური არსებობა აუცილებელია პლურალიზმისათვის დემოკრატიულ საზოგადოებაში და არის დასაცავი საკითხის გული, რომელსაც რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება უზრუნველყოფს.⁵² ეს უშუალოდ ეხება არა მხოლოდ ამ თემების ორგანიზაციას, როგორც ასეთს, არამედ ყველა მათი აქტიური წევრის რელიგიის თავისუფლების ეფექტურ განხორციელებას. როდესაც თემის ორგანიზაციული ცხოვრება არ არის დაცული რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით, ინდივიდის რელიგიის თავისუფლების ყველა სხვა ასპექტი ხდება დაუცველი.⁵³ იურიდიული პირის დაფუძნების შესაძლებლობა, რათა ერთობლივად იმოქმედონ საერთო ინტერესების სფეროში, არის გაერთიანების თავისუფლების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომლის გარეშეც ეს უფლება ყოველგვარ აზრს კარგავს. რაც შეეხება რელიგიური თემის ორგანიზაციას, იურიდიულ პირად

⁵² ECtHR 26 ოქტომბერი 2000, ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, საქმე N 30985/96, პარა. 62; ECtHR 9 ივლისი 2013, *Sindicatul Păstorul Cel Bun v. Romania*, საქმე N 2330/09, პარა. 136; ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდავეთის წინააღმდეგ, საქმე N 45701/99, პარა. 118, და ECtHR 22 იანვარი 2009, ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდი (მიტროპოლიტი ინოკენტი) და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 412/03 და N 35677/04, პარა. 103.

⁵³ ECtHR 26 ოქტომბერი 2000, ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 30985/96, პარა. 62.

აღიარებაზე უარი ასევე ჩაითვლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევად, რადგან მას იყენებს როგორც თემი, ისე მისი ცალკეული წევრები.⁵⁴ ეუთოს წევრმა ქვეყნებმა პირობა დადეს, რომ “მოთხოვნის საფუძველზე, მორწმუნეთა თემებს, თავიანთი რწმენის კონსტიტუციურ ჩარჩოებში განხორციელებისას ან განხორციელებისათვის მზადებისას, აღიარებენ ამ ქვეყნებში მათთვის გათვალისწინებული სტატუსით”.⁵⁵

19. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, სახელმწიფოს მიერ რელიგიისა და რწმენის გაერთიანებებისათვის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებაზე უარი უთანაბრდება რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების განხორციელებაში ჩარევას, განიხილება გაერთიანების თავისუფლების ფონზე.⁵⁶ ხელისუფლების უარი ჯგუფის რეგისტრაციაზე, ან იურიდიულ პირის სტატუსის გაუქმება პირდაპირ ეხება ორივეს - თავად ჯგუფს და მის პრეზიდენტს, დამფუძნებლებსა და წევრებს.⁵⁷ შესაბამისად, დადგინდა, რომ რელიგიისა და რწმენის თემისთვის იურიდიული

54 ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, კიმლია და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03, პარა. 84.

55 ვენა 1989, პარა. 16.3.

56 ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, კიმლია და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03, პარა. 84; ECtHR 10 ივნისი 2010, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 302/02, პარა. 101; 17 თებერვალი 2004, გოჟელიკი და სხვები პოლონეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 44158/98 პარა. 52, ECtHR 1 ივლისი 1998, სიდროპულოსი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 26695/95 პარა. 31,; მოსაზრება თურქეთში რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსების შესახებ და სტამბულის მართლმადიდებელი საპატრიარქოს მიერ ზედსართავი სახელის - „ეკუმენური“-ს გამოყენების უფლებაზე, CDL-AD(2010)005, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 82-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 12-13 მარტი 2010), პარა. 6 & 9; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 64; OSCE/ODIHR და ვენეციის კომისია, სახელმძღვანელო პრინციპები რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის მიმოხილვისთვის, 2004 (შემდგომში: 2004 სახელმძღვანელო პრინციპები), პარა. 8.

57 ECtHR 10 ივნისი 2010, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 302/02, პარა. 101; ECtHR 15 იანვარი 2009, მოქალაქეთა გაერთიანება რადკო და პაუნკოვსკი მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის წინააღმდეგ, განაცხადი N 74651/01 პარა. 53; ECtHR 19 იანვარი 2006, გაერთიანებული მაკედონიის ორგანიზაცია ლინდენი და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 59491/00, პარა. 53; ECtHR 3 თებერვალი 2005, Partidul Comunistilor (Nepeceristi) and Ungureanu v. Romania, განაცხადი N 46626/99, პარა. 27 და ECtHR 31 აგვისტო 1999, APEH Üldözötteinek Szövetsége and Others v. Hungary (Dec.), განაცხადი N 32367/96.

პირის სტატუსის აღიარებაზე უარი წარმოადგენს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაში ჩარევას⁵⁸ რადგან მას ახორციელებს ორივე - როგორც თემი, ასე მისი ცალკეული წევრები.⁵⁹

20. იურიდიული პირის სტატუსის უფლებას სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების სრული რეალიზებისთვის. ამ სფეროში ორგანიზებული საზოგადოებრივი ცხოვრების რიგი ძირითადი ასპექტებისა შეუძლებელი გახდა ან ძალიან გართულდა იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობის გარეშე. ეს მოიცავს საბანკო ანგარიშებს და თემის, მისი წევრების და მისი აქტივების სასამართლო დაცვის უზრუნველყოფას;⁶⁰ რელიგიური ნაგებობების საკუთრებაში შენარჩუნებას; ახალი რელიგიური ნაგებობების მშენებლობას; სკოლებისა და უმაღლესი განათლების ინსტიტუტების შექმნასა და ფუნქციონირებას; რელიგიურ მსახურებასა და რიტუალებში გამოყენებული ნივთების უფრო მასშტაბური წარმოების ხელშეწყობას; პერსონალის დასაქმებას; და მედია საშუალებების შექმნას და მართვას.⁶¹

58 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი 21 ოქტომბერი 2005, *Sister Immaculate Joseph and 80 Teaching Sisters of the Holy Cross of the Third Order of Saint Francis in Menzingen of Sri Lanka v. Sri Lanka*, შეტყობინება 1249/2004, პარა. 7.2.

59 ECtHR 10 ივნისი 2010, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 302/02, პარა. 101; ECtHR 31 ივლისი 2008, *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria*, განაცხადი N 40825/98 პარა. 79–80, და ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამეტროპოლიტო ეკლესია მოლდოვეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 45701/99, პარა. 105.

60 ECtHR 10 ივნისი 2010, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 302/02, პარა. 102; ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, კიმილია და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03, პარა. 85; ECtHR 31 ივლისი 2008, *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria*, განაცხადი N 40825/98, პარა. 66; ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამეტროპოლიტო ეკლესია მოლდოვეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 45701/99, პარა. 118; ECtHR 3 აპრილი 2008, კორეცკი და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ, განაცხადი N 40269/02, პარა. 40 და ECtHR 16 დეკემბერი 1997, კანეა კათოლიკური ეკლესია საბერძნეთის წინააღმდეგ, პარა. 30 და 40–41; ვენეციის კომისიის მოსაზრება რუმინეთის კანონპროექტზე რელიგიურ თავისუფლებასა და რუმინეთში რელიგიების ზოგადი რეჟიმის შესახებ, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 64-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 21-22 ოქტომბერი 2005), CDL-AD(2005)037-e, პარა. 23; მოსაზრება თურქეთში რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ და სტამბულის მართლმადიდებელი საპატრიარქოს მიერ ზედსართავი სახელის „ეკუმენური“-ს გამოყენების უფლებაზე, CDL-AD(2010)005, პარა. 68.

61 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა 46.

ნიდერლანდებში, სამოქალაქო სამართლის შესაბამის ნაწილში (განსაკუთრებით ქონებრივ სამართალში) იურიდიულ პირებს აქვთ იგივე უფლებები და ვალდებულებები რაც ფიზიკურ პირებს, სამოქალაქო კოდექსის 2:5 მუხლი (რომელიც ითვალისწინებს, რომ “რამდენადაც ქონების კანონმდებლობით არის გათვალისწინებული, იურიდიული პირი უთანაბრდება ფიზიკურ პირს, თუ ამ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი”). რელიგიურ კონფესიებს, რომელთაც ადვილად შეუძლიათ მიიღონ სამართლებრივი ფორმა, როგორცაა ასოციაცია, ფონდი, ან *sui generis* ეკლესიის ორგანიზაცია, ამგვარად შეუძლიათ ჩაერთონ ისეთ სამართლებრივ ურთიერთობებში, როგორებიცაა სარჩელის შეტანა, კონტრაქტების დადება და განაცხადების შეტანა მიწის გამოყენების ნებართვისთვის და სხვა. ამ მხრივ არ არსებობს სხვადასხვა კატეგორიის იურიდიული პირის სტატუსი; შესაბამისად, ყველა რელიგიური კონფესია ორგანიზებულია როგორც ერთ-ერთი ამ სამი სახის იურიდიულ პირთაგან რომელსაც შეუძლია განახორციელოს ასეთი სამართლებრივი ურთიერთობები.

21. შესაბამისად, რელიგიური და რწმენის თემისთვის იურიდიული პირის სტატუსზე უარი უნდა იყოს გამართლებული მკაცრი მოთხოვნების პირობებში, როგორც ეს გადმოცემულია სახელმძღვანელოს I ნაწილში. ამავე დროს, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, რელიგიური და რწმენის თემები არ უნდა იყვნენ ვალდებული მიიღონ იურიდიული პირის ფორმა, თუ მათ ეს არ სურთ.⁶² რელიგიური და რწმენის თემის არჩევანი, დარეგისტრირდეს თუ არა, უნდა იყოს მათი გადასაწყვეტი, და რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით სარგებლობა არ უნდა იყოს დამოკიდებული იურიდიული პირის სტატუსის მიღებაზე.⁶³ სახელმწიფოებმა შეიმუშავეს პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს, მაგალითად, საპოლიციო კონტროლს, ზედამხედველობას, შემზღუდავ ღონისძიებებს, მათ შორის ღვთისმსახურების ადგილების დახურვას, ქონების კონფისკაციას, ფინანსურ სანქციებს, თავისუფლების აღკვეთას,⁶⁴ კაპელანების მსახურების დაბლოკვას, რელიგიური ლიტერატურის გავრცელების ან ქონების შეზღუდვას, ან შეზღუდვას დაარწმუნოს სხვები მის რელიგიასა და რწმენაში. ცხადია, ეს და სხვა მსგავსი ღონისძიებები არ შეესაბამება საერთა-

62 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა. 58: „ადამიანის უფლებების უნივერსალური გაგების შესაბამისად, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ ყველა ინდივიდს შეეძლოს აზრის, სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლებით სარგებლობა. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების პატივისცემა, როგორც ადამიანის უფლებისა არ არის დამოკიდებული ადმინისტრაციული რეგისტრაციის პროცედურებზე, რადგან რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებას აქვს ადამიანის უფლების სტატუსი, უპირველესად და დამოუკიდებლად სახელმწიფოს ნებისმიერი აქტისგან.“

63 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკაში სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ, CDL-AD(2008)032, პარაგრაფი 26.

64 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა 58.

შორისო სტანდარტებს, თუ ისინი დაწესებული მხოლოდ იმის გამო, რომ რელიგიურმა ან რწმენის თემმა არ მოისურვა ან ვერ შეძლო იურიდიული პირის სტატუსის მიღება.

იტალიაში, სამოქალაქო კოდექსის 36-38-ე მუხლების შესაბამისად, რელიგიურ თემს შეუძლია წარმოდგენილი იყოს როგორც არარეგისტრირებული კავშირი (*associazione non riconosciuta*). ეს არის უმარტივესი მოდელი და ასევე ეხება პოლიტიკურ პარტიებსა და საჯარო გაერთიანებებსაც. მიუხედავად იმისა, რომ ამ გზით თემი არ მოიპოვებს იურიდიული პირის სტატუსს, რელიგიური თემი იძენს სამართლებრივი შესაძლებლობის (მათ შორის დამოუკიდებლობა ქონებრივ საკითხებში, და შემონიშნულობების მიღების შესაძლებლობა და სამართლებრივი ქმედების განხორციელების შესაძლებლობა) სრულ თავისუფლებას, სადამფუძნებლო აქტის ან წესდების სახელმწიფო კონტროლის ნებისმიერი ფორმის წინაშე წარდგენის გარეშე. არარეგისტრირებული კავშირის შექმნა ძალიან მარტივია: ის მოითხოვს მინიმუმ სამ წევრს, დებულებას და საწარმოო აქტს.

ესტონეთში კანონი არ კრძალავს დაურეგისტრირებელი რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობას. პირიქით, არარეგისტრირებული პირების მთავარი მიზნის არის ის, რომ ისინი ვერ წარადგენენ თავს როგორც იურიდიული პირები, და აქედან გამომდინარე არ შეუძლიათ მიიღონ უფლებები და დაცვა, რომელიც რელიგიურ იურიდიულ პირებს ენიჭებათ. მიუხედავად ამისა, ისინი მაინც სარგებლობენ კონსტიტუციით დაცული კოლექტიური რელიგიის თავისუფლებით, როგორც რელიგიური ჯგუფი. არ არსებობს შეზღუდვა არარეგისტრირებული რელიგიური თემისთვის ჩაატაროს რელიგიური შეხვედრები და ცერემონიები ვინმეს სახლში ან ნაქირავებ შენობაში. კანონის თანახმად, რელიგიისა და რწმენის კოლექტიური თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს არის საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის ან მორალის საზიანო, და თუკი იგი არღვევს სხვათა უფლებებსა და თავისუფლებებს.

გერმანიაში, რელიგიურ თემებს, რომლებიც არ არიან დარეგისტრირებული როგორც ასოციაცია, ან სხვა რომელიმე იურიდიული პირის სპეციფიური ფორმით, აქვს არარეგისტრირებული გაერთიანების სტატუსი (არარეგისტრირებული გაერთიანებები რეგულირდება გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 54-ე ნაწილით), როგორც სხვა იურიდიულ პირებს. ასეთი ასოციაცია სარგებლობს იმავე უფლებებით, როგორც არასაჯარო პარტნიორობა (*Gesellschaft bürgerlichen Rechts*) და აქვს ნაწილობრივ სამართლებრივი შესაძლებლობები; პრაქტიკაში, სასამართლო ფართოდ იყენებს ანალოგებს რეგისტრირებული ასოციაციებისთვის განკუთვნილი დებულებებიდან.

როგორც წესი, **ირლანდიაში** არსებული რელიგიური და რწმენის ჯგუფები და თემები ნებაყოფლობით იღებენ დაურეგისტრირებელი გაერთიანების (*unincorporated association*) ფორმას. დაურეგისტრირებელი გაერთიანება არის პირთა ერთად შეკრული ჯგუფი, იდენტიფიცირებადი წესებითა და იდენტიფიცირებადი წევრობით. წესები განსაზღვრავენ, თუ როგორ შეიძლება გაერთიანებაში შესვლა, მისი დატოვება, ვინ აკონტროლებს გაერთიანებას, განკარგავს სახსრებს, და რა პირობებით

პირობებით (იხ. O'Keefe v. Cullen (1873) IR 7 CL 319 და The State (COLQUHOUN) v. D'Arcy and Others [1936] IR 641). ზოგადად, გაერთიანების ქონება ერთობლივად ეკუთვნის წევრებს, და არა თვითონ გაერთიანებას. დაურეგისტრირებელ გაერთიანებას არ შეუძლია საკუთარი სახელით გამოვიდეს სასამართლოში მოსარჩელედ ან მოპასუხედ. დაურეგისტრირებული გაერთიანების მიმართ არ არსებობს რეგისტრაციის მოთხოვნები.

22. არსებობს სხვადასხვა გზა, რომ რელიგიურ და რწმენის თემებს, სურვილის შემთხვევაში, უზრუნველყოფილი ქონდეთ იურიდიული პირის სტატუსის მოპოვების შესაძლებლობა. ზოგიერთი ეროვნული სამართლებრივი სისტემა ამას აკეთებს სასამართლო პროცედურების მეშვეობით, სხვები - სახელმწიფო სააგენტოებში განაცხადის პროცედურების გზით. ცალკეული სახელმწიფოების კანონმდებლობის მიხედვით, იურიდიული პირის სხვადასხვა განსხვავებული ფორმები შეიძლება იყოს ხელმისაწვდომი რელიგიური და რწმენის თემებისთვის, ისეთი, როგორიცაა *trusts* ორგანიზაცია, კორპორაცია, ასოციაცია და ფონდი, ასევე სხვადასხვა *sui generis* სახის სამართლებრივი ფორმები.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, არაკომერციული კორპორაციის დარეგისტრირების მიზნით, რელიგიურმა გაერთიანებამ უნდა შექმნას წესდება (Articles of Incorporation) და დებულება (by-law). წესდება შედგება სტრუქტურული ინფორმაციისგან, მათ შორის, ორგანიზაციის დასახელება, მისამართი, მარეგისტრირებელი აგენტი და არაკომერციული და გადასახადებისგან თავისუფალი მიზანი. დებულება ადგენს ორგანიზაციის წესებსა და პროცედურებს, ხშირად დეტალურად განსაზღვრავს ვინ შეიძლება იყოს დირექტორთა საბჭოში, ასევე მოქმედების ვადას. როდის და როგორ იმართება შეხვედრები; და ოფიცრების დანიშვნის წესს. საბოლოო ჯამში, ისინი განმარტავენ ორგანიზაციის საქმიანობას. იმისათვის, რომ გახდეს არაკომერციული კორპორაცია, რელიგიური და რწმენის თემმა უნდა მიმართოს ალიანსებისთვის შესაბამის სახელმწიფო სააგენტოს. მათ ასევე უნდა შეავსონ ფედერალური შემოსავლების სამსახურის N1023 ან N1024 ფორმა რათა მიიღონ ფედერალური გადასახადებისგან გათავისუფლებულის სტატუსი. უმეტეს შემთხვევაში, ფედერალური გადასახადებისგან გათავისუფლებულის სტატუსის მინიჭების შემდეგ, შტატის და ადგილობრივი გადასახადისგან გათავისუფლების სტატუსს იძენს ავტომატურად.

მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკაში, სკოპიის მთავარი სასამართლოა უფლებამოსილი აწარმოოს ეკლესიების, რელიგიური თემებისა და რელიგიური ჯგუფების სპეციალური სასამართლო რეესტრი. მოცემულ რეესტრში დაცული მონაცემები საჯაროა. იუსტიციის მინისტრი განსაზღვრავს კომპეტენტური რეესტრის განაცხადის ფორმას და შინაარსს და შენახვის გზას. კომპეტენტური სახელმწიფო ხელისუფლება ურთიერთობათა სახელმწიფოსა და რელიგიურ თემებს შორის ურთიერთობაზე კომპეტენტური ორგანო - რელიგიურ თემებსა და რელიგიურ ჯგუფებთან ურთიერთობის კომისია, ინახავს რეგისტრირებული ეკლესიების, რელიგიური თემებისა და რელიგიური ჯგუფების მონაცემებს, მაგრამ არა აქვს მათი რეგისტრაციის კომპეტენცია.

23. გამოყენებული სისტემის მიუხედავად, რომელიც არეგულირებს სამართლებრივ ფორმაზე წვდომასა და განსაკუთრებულ პირობებს, რომელიც შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას იმ სამართლებრივი ფორმის აღსაწერად, რომელიც ხელმისაწვდომია რელიგიის ან რწმენის თემებისათვის, ამ სფეროში ეროვნული კანონმდებლობა უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო ადამიანის უფლებებსა და ეუთოს ვალდებულებებს.⁶⁵ ეს, მათ შორის იმას ნიშნავს, რომ რელიგიის ან რწმენის ორგანიზაციებს შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეთ სრულად განახორციელონ რელიგიური საქმიანობა ასევე, ის საქმიანობა რომელსაც ჩვეულებრივ ახორციელებენ არა-სამთავრობო იურიდიული პირები.⁶⁶
24. იმის გათვალისწინებით, რომ სამართლებრივი მოქმედებების დიდი უმრავლესობის შესრულება, მხოლოდ აღიარებული იურიდიული პირების მიერაა შესაძლებელი, სამართლებრივ ფორმაზე წვდომა რელიგიის ან რწმენის თემებისათვის უნდა იყოს სწრაფი, გამჭირვალე, სამართლიანი, ინკლუზიური და არა-დისკრიმინაციული.⁶⁷
25. ნებისმიერი პროცედურა, რომელიც ადგენს რელიგიური ან რწმენის თემებისათვის სამართლებრივ ფორმაზე წვდომის პირობებს არ უნდა აწესებდეს მძიმე მოთხოვნები.⁶⁸ მძიმე მოთხოვნები, რომლებიც არ არის გამართლებული საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, მოიცავს, მაგრამ არ არის შეზღუდული შემდეგი მაგალითებით: რეგისტრაციის განაცხადი ხელმო-

65 რელიგიურ/რწმენის ორგანიზაციის რეგისტრაციის მარეგულირებელ კანონთა კატალოგისთვის, იხ. 2004 სახელმძღვანელო პრინციპები, სექცია II.F (1).

66 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2007 წლის 14 ივნისი, წმინდა მიხაელის სამრევლო უკრაინის წინააღმდეგ, განაცხადი N. 77703/01, პარაგრაფი 123; მოსაზრება 2009 წლის CCVI აქტზე სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და უნგრეთის ეკლესიების სამართლებრივი სტატუსის, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების შესახებ, CDL-AD(2012)004, პარაგრაფები 30-35; ერთობლივი მოსაზრება კანონზე ცვლილებები და დამატება სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ კანონსა და სომხეთის რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის ცვლილებების კანონზე, ვენეციის კომისია, ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა და სამართლებრივ საქმეთა გენერალური დირექტორატი, ეუთო/ODIHR მრჩეველთა საბჭო რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებაზე, CDL-AD(2009)036, მიღებული ვენეციის კომისიის 79-ე პლენარულ სესიაზე (ვენეცია, 12-13 ივნისი 2009), პარაგრაფი 39.

67 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარაგრაფი 54; ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ODIHR მოსაზრება ცვლილებებისა და დამატებების კანონპროექტზე რელიგიის თავისუფლების შესახებ კანონზე N. 02/L-31, CDL-AD(2014)012, 98-ე პლენარული სესია (ვენეცია 21-22 მარტი 2014), პარაგრაფები 43ff.

68 ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ODIHR, შუალედური გაერთიანებული მოსაზრება ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ სომხეთის კანონზე (პაკეტზე), რწმენის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ; სისხლის სამართლის კოდექსის; ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსისა და ქველმოქმედების შესახებ კანონის ცვლილების კანონზე (პაკეტზე) CDL-AD (2010)054, პარაგრაფი 68; მოსაზრება კანონის პროექტზე ცვლილებები და დამატებების შესახებ კანონი, კანონი N 02/L-31 რელიგიის თავისუფლების შესახებ, CDL-AD(2014)012, ფარაგრაფი 67ff.

წერილია რელიგიური ორგანიზაციის ყველა წევრის მიერ და შეიცავს მათ სრულ სახელებს, დაბადების თარიღებსა და საცხოვრებელ ადგილებს;⁶⁹ გადამეტებულად დეტალური ინფორმაციაა წარმოდგენილი რელიგიური ორგანიზაციის წესდებაში;⁷⁰ გადამეტებულად მაღალი ან უსაფუძვლოდ მაღალი სარეგისტრაციო გადასახადია გადასახდელი; რელიგიურ ორგანიზაციებს აქვს დადასტურებული სამართლებრივი მისამართი;⁷¹ ან რელიგიურ ორგანიზაციას შეუძლია საქმიანობა განახორციელოს მხოლოდ სარეგისტრაციო დოკუმენტში მითითებულ მისამართზე.⁷² მსგავსი მოთხოვნები არ არის საჭირო დემოკრატიულ საზოგადოებაში საერთაშორისო ადამიანის უფლებების (შეზღუდვის) ჩამოთვლილი საფუძვლებისათვის. გარდა ამისა, სამართალსუბიექტობის სტატუსის შეძენით დაინტერესებული რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციები არ უნდა აწყდებოდნენ ბიუროკრატიულ სიძნელეებს ან ხანგრძლივი ან მოულოდნელი ლოდინის პერიოდებს.⁷³ სამართლებრივი ფორმის შეძენისათვის, სამართლებრივმა სისტემამ უნდა მოითხოვოს გარკვეული რეგისტრაციასთან დაკავშირებული დოკუმენტები. აღნიშნული დოკუმენტები უნდა გამოიცეს ხელი-სუფლების მიერ.⁷⁴

ნიდერლანდების სამეფოში, გარდა ასოციაციებისა და ფონდებისა, რომლებიც ხელმისაწვდომია ყველა სახის რელიგიური და რწმენის თემებისთვის, არსებობს ერთი სპეციალური სახის სამართლებრივი ფორმა, რომელიც ხელმისაწვდომია, მხოლოდ ეკლესიებისთვის. სამოქალაქო კოდექსის მუხლი 2:2(1) განსაზღვრავს სამართლებრივი ფორმას ე.წ. „Kerkgenootschappen“ (სიტყვასიტყვით „ეკლესიის საზოგადოებები“). სამოქალაქო კოდექსი არ ახდენს „Kerkgenootschappen“-ის დეფინიციას, როგორც ასეთი, ანალოგიური განმარტებები შესაძლებელია მოიძებნოს მხოლოდ პრეცედენტულ სამართალსა და სამართლის დოქტრინაში. საკასაციო სასამართლოს დადგენილი აქვს, რომ რელიგიური ორგანიზაციები - კანონიდან გამომდინარე, სახელმწიფო აღიარების

69 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარაგრაფი 44.

70 ვენეციის კომისიისა და ეუთოს/ODIHR, გაერთიანებული მოსაზრება სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების შესახებ კანონის პროექტზე და სისხის სამართლის კოდექსის, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის და სომხეთის რესპუბლიკასა და სომხეთის რესპუბლიკის სომხეთის სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ კანონზე, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 66.

71 ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 2005 წლის 26 ივლისის მოსაზრება, სერგეი მაღაზოვსკი და ალექსანდერ პიკული ბელორუსიის წინააღმდეგ, კომიტეტი, N 1207/2003, პარაგრაფი 7.6.

72 ვენეციის კომისიისა და ეუთოს/ODIHR, გაერთიანებული მოსაზრება აზერბაიჯანის რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ კანონზე, CDL-AD(2012)022, პარაგრაფები 80-82.

73 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარაგრაფი 55.

74 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ფუსუ არკადი მოლდავეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N.22218/06, პარაგრაფი 37-38.

მოპოვების გარეშე, არიან სამართლებრივი ფორმის მქონდე საეკლესიო საზოგადოებები თუ ისინი აკმაყოფილებენ შემდეგ პირობებს: (i) ორგანიზაცია საქმიანობს რელიგიის ირგვლივ; (ii) ორგანიზაციული სტრუქტურის განსხვავება შესაძლებელია; და (iii) ორგანიზაცია გამოხატავს სურვილს, რომ იმსახუროს როგორც ეკლესიამ. პრაქტიკაში, ეს მინიმალური პირობები არ ქმნის სერიოზულ პრობლემებს.

26. სამართლებრივი სტატუსის მოპოვების პროცესი უნდა იყოს ხელმისაწვდომი, რაც შეიძლება მეტი თემისთვის, რომელიმე თემის გამორიცხვის გარეშე იმ საფუძველზე, რომ ეს უკანასკნელი არ არის ტრადიციული ან აღიარებული რელიგია ან რელიგიის ან რწმენის გადამეტებულად ვიწრო ინტერპრეტირებისა და განმარტებების გზით.
27. უფრო მეტიც, კანონმდებლობამ სამართლებრივი ფორმის მოპოვება არ უნდა გახადოს დამოკიდებული რელიგიური ან რწმენის თემის ვალდებულებაზე ჰყავდეს არაგონივრულად მაღალი წევრთა მინიმალური რაოდენობა. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ისინი მხედველობაში იღებენ მცირე რელიგიური და რწმენის თემების საჭიროებებს,⁷⁵ და უნდა აცნობიერებდნენ ფაქტს, რომ დანაწესები, რომლებიც ითხოვს წევრთა მაღალ მინიმალურ ოდენობას ახლადდაფუძნებულ რელიგიური თემებისათვის საჭიროების გარეშე გაართულებს მათ საქმიანობას.

ესტონეთის არასამთავრობო ორგანიზაციათა აქტის მე-5 პარაგრაფის მიხედვით, მინიმუმ 2 პირის წევრობაა სავალდებულო რელიგიური საზოგადოების დასაფუძნებლად.

ალბანეთის სამართლებრივი სისტემა არ ითვალისწინებს წევრთა მინიმალური რაოდენობის მოთხოვნას, რელიგიის ან რწმენის საზოგადოებების შესახებ ალბანეთის კანონით აღიარებული სამი სამართლებრივი ფორმისათვის (ასოციაციები, ცენტრები და ფონდები).

შვედეთის სამოქალაქო კანონი შეიცავს, მხოლოდ იმ პირებთა რაოდენობის არსებობის მოთხოვნას, რომლებიც შედიან ბორდის შემადგენლობაში, რომელსაც ოდენობაც, როგორც წესი სამიდან 5 პირამდე მერყეობს.

28. კანონმდებლობა არ უნდა მოითხოვდეს ქვეყანაში ხანგრძლივ არსებობას, იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობისთვის. ასეთ მოთხოვნას აქვს რელიგიური და რწმენის თემისთვის, რომელიც კონკრეტულ სახელმწიფოში ახლად შექმნილი შეიძლება იყოს, უფლებების ზედმეტად შეზღუდვის ეფექტი.⁷⁶

⁷⁵ გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარა. 44.

⁷⁶ ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, კიმლია რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03.

29. რადგან რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება არ იზღუდება მოქალაქეობით,⁷⁷ კანონმდებლობამ არ უნდა უარყოს იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობა რელიგიურ და რწმენის თემებში იმ მოტივით, რომ ზოგიერთი დამფუძნებელი უცხოელია,⁷⁸ ან არამოქალაქე, ან რომ მისი შტაბ-ბინა მდებარეობს საზღვარგარეთ.⁷⁹
30. კერძოდ, ნებისმიერი რელიგიური და რწმენის თემის იურიდიული პირის სტატუსი არ უნდა იყოს დამოკიდებული სხვა რელიგიური და რწმენის თემის თანხმობაზე ან დადებით მოსაზრებაზე, რადგან ერთი კონკრეტული რელიგიური ან რწმენის თემის იურიდიული პირის სტატუსი არ არის სხვა რელიგიური ან რწმენის თემის საქმე.⁸⁰ აზრის კითხვა ერთი ან მეტი რელიგიური და რწმენის თემისთვის, მეორე რელიგიური და რწმენის თემის ან ორგანიზაციის მიერ გაკეთებულ განაცხადზე ასეთ სტატუსთან დაკავშირებით, საფრთხეს უქმნის შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოებისა და თანამდებობის პირების ნეიტრალურობასა და მიუკერძოებლობას.⁸¹
31. სახელმწიფო ვალდებულია, პატივი სცეს რელიგიური და რწმენის თემების ავტონომიას, როდესაც ასრულებს თავის ვალდებულებას, უზრუნველყოს მათი ხელმისაწვდომობა იურიდიული პირის სტატუსზე.⁸² იმ რეჟიმში, რომელიც არეგულირებს იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობას, სახელმწიფოებმა უნდა შეასრულონ ვალდებულება იმის უზრუნველყოფით, რომ ეროვნული კანონმდებლობა რელიგიურ და რწმენის თემს უტოვებს

⁷⁷ ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 99; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა.93.

⁷⁸ ECtHR 5 ოქტომბერი 2006, ხსნის არმიის მოსკოვის ეკლესია რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 72881/01, პარა. 82

⁷⁹ იხ. ზემოთ, პარაგრაფები 83-85

⁸⁰ ECtHR 24 ივნისი 2004, ვერგოსი საბერძნეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 65501/01, პარა 34; გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა. 56.

⁸¹ ECtHR 26 სექტემბერი 1996, მანუსაკისი საბერძნეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 18748/91, პარა. 47.

⁸² ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 72; ვენეციის კომისიის მოსაზრება რუმინეთის კანონპროექტზე რელიგიურ თავისუფლებასა და რუმინეთში რელიგიების ზოგადი რეჟიმის შესახებ, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 64-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 21-22 ოქტომბერი 2005), CDL-AD(2005)037, პარა. 20; მოსაზრება კანონპროექტზე, სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ უკრაინის კანონში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ, CDL-AD(2006)030, პარა 30; 2004 წლის სახელმძღვანელო პრინციპები, ნაწილი D.

შესაძლებლობას, რომ მან თავად გადაწყვიტოს მისი ხელმძღვანელობის,⁸³ შიდა წესების,⁸⁴ მისი რწმენის არსებითი შინაარსის,⁸⁵ თემის სტრუქტურისა და სასულიერო პირების დანიშვნის მეთოდების,⁸⁶ მისი სახელის და სხვა სიმბოლოების საკითხები. კერძოდ, სახელმწიფომ თავი უნდა შეიკავოს არსებითი განხილვისგან, განსხვავებით წესდების ფორმალური ანალიზისა და რელიგიური ორგანიზაციის ხასიათისა.⁸⁷ სხვადასხვა ორგანიზაციული ფორმების ფართო სპექტრის გათვალისწინებით, რომლებიც რელიგიურ და რწმენის თემებმა შეიძლება მიიღონ პრაქტიკაში, ამ სფეროში მაღალი ხარისხის მოქნილობაა საჭირო ეროვნულ კანონმდებლობაში.⁸⁸

-
- 83 ECtHR 22 იანვარი 2009, ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდი (მიტროპოლიტი ინოკენტი) და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 412/03 და N 35677/04, პარა. 118-121; იხ. ECtHR 14 მარტი 2003, შერიფი საბერძნეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 38178/97, პარა. 49, 52 და 53; ECtHR 20 ოქტომბერი 2000, ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 30985/96, პარა. 62 და 78; ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდავეთის წინააღმდეგ, საქმე N 45701/99, პარა. 118 და 123; და ECtHR 16 დეკემბერი 2004, მუსლიმური თემის უმაღლესი წმინდა საბჭო, განაცხადი N 39023/97, პარა. 96.
- 84 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 76.
- 85 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, პარა. 54 და 90; მოსაზრება კანონპროექტზე ეკლესიის, რელიგიური თემის და რელიგიური ჯგუფის - „მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის“ სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, CDL-AD(2007)005, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 70-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 16-17 მარტი 2007), პარა. 46.
- 86 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა. 56.
- 87 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 80.
- 88 მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა. 39; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD (2008)032, პარა. 33.

პოლონეთის კონსტიტუციისა (მუხ. 25.1) და „რელიგიის თავისუფლების გარანტიების შესახებ კანონის თანახმად რელიგიურმა ორგანიზაციებს, საკუთარი ფუნქციების განხორციელებისას, სხვა აქტივობებს შორის ასევე შეუძლიათ: განსაზღვრონ რელიგიური დოქტრინა, დოგმატიკა და რიტუალები; მოაწიონ რიტუალის საჯარო ორგანიზება; გაუძღვნონ საკაპელანო მსახურებას; განახორციელონ თვითორგანიზაცია საკუთარი წესების შესაბამისად (სამართლებრივი ავტონომია); ჩამოაყალიბონ, განათლება მისცენ და დაასაქმონ სასულიერო პირები; შეიძინონ და განკარგონ მოძრავი და უძრავი საკუთრება, განახორციელონ საკუთრების მართვა; აწარმოონ და გაყიდონ საღვთისმსახურო საგნები; გამოიყენონ მასმედია; განახორციელონ საგანმანათლებლო საქმიანობა; განახორციელონ საქველმოქმედო საქმიანობა; შექმნან ინტერ-ეკლესიური ორგანიზაციები სახელმწიფო დონეზე; მიეკუთვნონ საერთაშორისო რელიგიურ ორგანიზაციას.

32. გადაწყვეტილება იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებაზე უარის თქმის ან ასეთი სტატუსის შეჩერების შესახებ დასაბუთებული უნდა იყოს პირველ ნაწილში აღწერილი მკაცრი კრიტერიუმების შესაბამისად.⁸⁹ რელიგიური თემისთვის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებაზე უარის შესახებ გადაწყვეტილება უნდა მოიცავდეს იმ მიზეზებს, რომლებსაც ემყარება ასეთი გადაწყვეტილება.⁹⁰ ეს მიზეზები უნდა იყოს კონკრეტული და ნათელი.⁹¹ ეს ასევე ეხმარება გასაჩივრების უფლებას (იხილეთ პარაგრაფი 35).

⁸⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2010 წლის 10 ივნისი. მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ. განაცხადის N302/02. პარა.102; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2008 წლის 31 ივლისი. Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria. განაცხადის N40825/98. პარა.66 და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2001 წლის 31 დეკემბერი. ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდოვის წინააღმდეგ. განაცხადის N45701/99. პარა.118; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2008 წლის 3 აპრილი. კორეცკი და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ. განაცხადის N40269/02. პარა.40. და კანიას კათოლიკური ეკლესია საბერძნეთის წინააღმდეგ. 1997 წლის 16 დეკემბერი. პარა.30 და 40-41; 2004 წლის სახელმძღვანელო. პარა.9.

⁹⁰ ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 38.

⁹¹ იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ. განაცხადის N302/02. 10 ივნისი 2010 წელი. პარა 175; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა.38. ვენეციის კომისიის, ევროპის საბჭოს იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა გენერალური დირექტორატისა და OSCE/ODIHR რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის კანონში „სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ და სომხეთის რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ, CDL-AD (2009)036, პარა.29.

ესტონეთში, „ეკლესიებისა და კონგრეგაციების შესახებ“ აქტის (CCA) პარა.14(3-ის) თანახმად, რელიგიური ორგანიზაციის რეესტრში შეყვანაზე უარის თქმის შემთხვევაში, მარეგისტრირებელმა (სასამართლო) წერილობით უნდა განმარტოს ასეთი გადაწყვეტილება. უარყოფითი გადაწყვეტილების მიღების საფუძვლები აღწერილია კანონში. „ეკლესიებისა და კონგრეგაციების შესახებ“ აქტის (CCA) 14(2) პარაგრაფის თანახმად მარეგისტრირებელი არ არეგისტრირებს რელიგიური გაერთიანებას თუ:

- 1) რელიგიური ორგანიზაციის მიერ წარმოდგენილი წესდება თუ სხვა დოკუმენტაცია არ შეესაბამება კანონის მოთხოვნებს;
- 2) რელიგიური გაერთიანების საქმიანობა ზიანს აყენებს საჯარო წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალს, ან სხვათა უფლებებსა და თავისუფლებებს.

33. რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციებისთვის იურიდიული პირის სტატუსის ჩამორთმევის ფართო და მნიშვნელოვანი სამართლებრივი შედეგების გათვალისწინებით, ასეთი გადაწყვეტილების მიღება მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში უნდა მოხდეს.⁹² საჯარო წესრიგისათვის საფრთხის შემცველი მძიმე და განმეორებადი დარღვევების შემთხვევებში, ასეთი ზომები შესაძლებელია შესაბამისი იყოს, თუკი სხვა სანქციების გამოყენება არაეფექტურია, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ამ სახელმძღვანელოს პირველ ნაწილში აღწერილი პირობები სრულად ამოწურულია. სხვა შემთხვევაში დარღვეული იქნება პროპორციულობისა და სუბსიდიარობის პრინციპები.⁹³ იმისათვის, რომ დაცული იყოს ეს პრინციპები, კანონმდებლობა უნდა შეიცავდეს სხვადასხვა უფრო მსუბუქ სანქციებს, ისეთი როგორიცაა გაფრთხილება, ჯარიმა ან ფინანსური შეღავათების შეზღუდვა, რომლებიც გამოყენებულ უნდა იქნას დარღვევის სერიოზულობის შესაბამისად, ვიდრე განხილულ იქნება იურიდიული პირის სტატუსის შეწყვეტის საკითხი.⁹⁴

⁹² ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 93-94.

⁹³ ვენეციის კომისიის მოსაზრება „რელიგიის თავისუფლების, რელიგიური ორგანიზაციებისა და აღბანეთის სახელმწიფოსთან ურთიერთობის შესახებ“ კანონპროექტის თაობაზე. მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 73 პლენარულ სესიაზე. (Venice, 2007 წლის 14-15 დეკემბერი), პარა.48.

⁹⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2009 წლის 8 ოქტომბერი. *Tebietī Mūhafīze Cemiyeti and Israfilov v. Azerbaijan*, განაცხადის N37083/03. პარა 82; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2010 წლის 10 ივნისი, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადის N302/02, პარა.159.

ნიდერლანდების სამოქალაქო სამართალში (სამოქალაქო კოდექსი „აკრძალული იურიდიული პირების შესახებ“) იურიდიული პირების ლიკვიდაცია, მათ შორის იურიდიული პირების სტატუსის მქონე რელიგიური თემების, ხდება შემდეგნაირად:

„მუხლი 2:20: იურიდიული პირის აკრძალვა სასამართლოს მიერ

-1. როდესაც იურიდიული პირის საქმიანობა ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს, რაიონული სასამართლო საჯარო საპროკურორო სამსახურის მოთხოვნისას ახდენს იურიდიული პირის აკრძალვას და მის ლიკვიდაციას.

-2. როდესაც იურიდიული პირის წესდებაში განსაზღვრული მიზანი ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს, რაიონული სასამართლო საჯარო საპროკურორო სამსახურის მოთხოვნისას ახდენს ამ იურიდიული პირის ლიკვიდაციას. ლიკვიდაციამდე რაიონულ სასამართლოს შეუძლია იურიდიულ პირს განუსაზღვროს კონკრეტული ვადა საკუთარი მიზნის საჯარო წესრიგთან შესაბამისობაში მოსაყვანად.“

[...]

მუხლი 2:21: იურიდიული პირის ლიკვიდაცია სასამართლოს მიერ

[...]

-2. რაიონული სასამართლო არ მოახდენს იურიდიული პირის ლიკვიდაციას, თუკი სასამართლოს ამ იურიდიული პირისათვის მიცემული ჰქონდა კონკრეტული ვადა საკუთარი მიზნების სავალდებულო სანესდებო მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად და იურიდიულმა პირმა შეასრულა მოთხოვნი განსაზღვრულ ვადაში. [...]"

34. რელიგიური ან რწმენის საზოგადოებისთვის იურიდიული პირის სტატუსის ჩამორთმევა ზეგავლენას არ უნდა მოახდინოს განსახილველ რელიგიურ ან რწმენის საზოგადოებაზე, ან მის ინდივიდუალურ წევრებზე ისარგებლონ რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების დაცვით ან ადამიანის სხვა უფლებებითა და ფუნდამენტური თავისუფლებებით. ასეთი თემებისათვის ძირითადი უფლებების შეზღუდვამ ან ასეთი თემების აკრძალვამ შესაძლებელია გამოიწვიოს სავალალო შედეგები მათი წევრების რელიგიური ცხოვრებისათვის, ამის გამო, სათანადო სიფრთხილეა საჭირო, რათა არ აიკრძალოს ან განადგურდეს რელიგიური თემი, კონკრეტული წევრების მართლსაწინააღმდეგო ქმედებების გამო. ასეთი ქმედება წარმოადგენს კოლექტიურ სანქციას რელიგიურ თემზე, იმ ქმედებებისთვის რომლებიც სამართლიანად მიეკუთვნება რელიგიური თემის კონკრეტულ წევრებს. შესაბამისად, რელიგიური ლიდერებისა და კონკრეტული წევრების ნებისმიერი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებისათვის სისხლის, ადმინისტრაციული თუ სამოქალაქო სამართლებრივი პროცედურები მიმართული უნდა იყოს განსახილველი ინდივიდებისადმი, ვიდრე ზოგადად თემისა თუ სხვა წევრებისადმი.⁹⁵

⁹⁵ ვენეციის კომისიის და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება, CDL-AD (2010)054, პარა.99. სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონში და სომხეთის რესპუბლიკის

35. საბოლოო ჯამში, შესაძლებელი უნდა იყოს ეფექტური სამართლებრივი საშუალების უზრუნველყოფა, ეროვნულ დონეზე მოთხოვნის უფლების მქონე რელიგიური თემისათვის იურიდიული პირის სტატუსის მიანიჭების, ან ასეთი სტატუსის ჩამორთმევის შესახებ გადაწყვეტილების წინააღმდეგ.⁹⁶ სახელმწიფოებს გააჩნიათ ზოგადი ვალდებულება პრაქტიკული ეფექტი მისცენ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალში განსაზღვრულ რიგ, მაგალითისთვის სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის 2(3) და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 6(1) და მე-13 მუხლებში გახმოვანებულ სტანდარტებს, რომლების თანახმადაც ინდივიდებს და გაერთიანებებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა მიმართონ სასამართლოს, რომელმაც უნდა მიანიჭოს მათ დაცვის ეფექტური სამართლებრივი საშუალება. შესაბამისად, რელიგიურ ან რწმენის თემებს აქვთ უფლება მიიღონ მყისიერი/სწრაფი გადაწყვეტილება სარეგისტრაციო განაცხადზე (where applicable)⁹⁷ და გასაჩივრების უფლება.⁹⁸ მაშინ როდესაც არსებობს იურიდიული პირის სტატუსის მიღების უზრუნველყოფი სხვადასხვა სისტემები, მაგალითისთვის სისტემები, რომლებშიც პირველადი გადაწყვეტილების მიმღებად გათვალისწინებულია სასამართლო და სისტემები, რომლებშიც პირველად გადაწყვეტილებას ადმინისტრაციული ორგანო იღებს, სასამართლოსთვის მიმართვის უფლება და გადაწყვეტილებების ეფექტური და სათანადო განხილვა ყოველთვის უნდა იყოს შესაძლებელი. ამ პრინციპის განხორციელება აუცილებელია, იმისდა მიუხედავად ვინ იღებს გადაწყვეტილებას იურიდიული პირის სტატუსის თაობაზე, დამოუკიდებელი ტრიბუნალი თუ

სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ. ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება, CDL-AD (2012)022, პარა. 92. „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ აზერბაიჯანის რესპუბლიკის კანონის თაობაზე.

96 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2007 წლის 27 თებერვალი. *Biserica Adevărată Ortodoxă Din Moldova and others v. Moldova*. განაცხადის N952/03. პარა.49-54.

97 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2008 წლის 31 ივლისი. *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria*, განაცხადის N40825/98, პარა.70-80; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, para.44

98 მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, para.80. ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD (2008)032, para.31; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, para.82.

ადმინისტრაციული ორგანო, რა შემთხვევაშიც გადაწყვეტილების თანმდევი კონტროლი უნდა განხორციელდეს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ, რაც ასევე მოიცავს უფრო მაღალი ინსტანციისადმი მიმართვის უფლებასაც.⁹⁹

ესპანეთში რელიგიურ თემს, რომელსაც უარი ეთქვა რეგისტრაციაზე, შეუძლია მიმართოს შემდეგ სამართლებრივ საშუალებებს:

(1) საქმის წარმოება იუსტიციის სამინისტროს წინაშე; (2) საქმის წარმოება „**Audiencia Nacional**“ წინაშე (ესპანეთის უმაღლესი სასამართლო); (3) საქმის წარმოება ესპანეთის უზენაეს სასამართლოში (იმ შემთხვევებში თუ საქმე ეხება „**Audiencia Naciola**“ მიერ დაშვებულ დარღვევებს); და (4) სპეციალური სამართალწარმოება ფუნდამენტური უფლებების დასაცავად საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე.

მოლდავეთის რესპუბლიკაში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, მომჩივნებმა არსებული დავის გადასაწყვეტად, თავდაპირველად არასასამართლო პროცედურა უნდა გაიარონ ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ. უპირველეს ყოვლისა, მოთხოვნა უნდა წარედგინოს შესაბამის სამინისტროს, თუკი 30 დღის ვადაში სამინისტრო არ გასცემს პასუხს, ან არ დააკმაყოფილებს მოთხოვნას, მომჩივანს შეუძლია მიმართოს სასამართლოს. თუკი სასამართლოს გადაწყვეტილება არ აკმაყოფილებს მომჩივანს, მას შეუძლია მიმართოს სააპელაციო სასამართლოს და შემდგომ უზენაეს სასამართლოს.

36. იმ შემთხვევებში, როდესაც ხდება რელიგიური თუ რწმენის თემისთვის იურიდიული პირის სტატუსის მიმნიჭებელ სისტემაში ახალი დებულებების წარმოდგენა, ადეკვატურმა გარდამავალმა დებულებებმა უნდა უზრუნველყონ უკვე არსებული უფლებების გარანტირება.¹⁰⁰ მაშინ როდესაც ახალ წესებს ენიჭებათ უკუქცევითი ძალა, ან ვერ ახერხებენ რელიგიური ან რწმენის საზოგადოებების კანონიერი ინტერესების დაცვას (მაგალითისთვის, როდესაც ხდება იურიდიული პირის სტატუსის მოსაპოვებლად ხელახალი რეგისტრაციის მოთხოვნის დაწესება, ახლად შემოღებული რეგულაციების შესაბამისად), სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება წარმოაჩინოს, რომ ასეთი შეზღუდვები შესაბამისობაშია იმ კრიტერიუმებთან, რომლებიც აღწერილია სახელმძღვანელოს პირველ ნაწილში. კერძოდ, სახელმწიფომ უნდა მოახდინოს ობიექტური მიზეზების დემონსტრირება, რომლებიც დაასაბუთებენ ცვლილებებს არსებულ კანონმდებლობაში, და აჩვენოს, რომ შემოტავაზებული კანონმდებლობა არ წარმოადგენს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებაში უფრო მეტ ჩარევას, ვიდრე აუცილებელია ამ ობიექტური მიზეზების ქრილში. რელიგიური თუ რწმენის ორგანიზაციები არ უნდა გახდნენ გადაჭარბებული ან

⁹⁹ მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, paras. 82-83

¹⁰⁰ გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში ალიარების შესახებ, პარა.57.

დისკრიმინაციული გადასახადისა თუ სხვა მოსაკრებლების სუბიექტები, თუკი ახალი რეგულაციებით აუცილებელია მანამდე არსებული იურიდიული პირის მიერ საკუთრებაზე უფლების უფლების გადაცემა.

37. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ ზემოაღნიშნული უფლებებისა და პრინციპების შერწყმა ეროვნულ სამართლებრივ წყობილებასთან, კანონებში, რეგულაციებში, პრაქტიკაში ან/და პოლიტიკაში.¹⁰¹ გარდა ამისა, სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ სახელმწიფო ჩინოვნიკები და ორგანოები, რომლებიც რელიგიური და რწმენის თემების იურიდიული პირის საქმეებზე მუშაობენ, იციან და მოქმედებენ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საერთაშორისო სტანდარტებით გათვალისწინებული პრინციპების შესაბამისად.

ლაციაში სარეგისტრაციო სამსახური განიხილავს განაცხადებს იურიდიული პირის სტატუსის მიღების შესახებ, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის შესაბამისად. ადმინისტრაციული საპროცესო კანონის მუხლი 4-ის პირველი ქვეპარაგრაფის თანახმად გამოიყენება კანონის ზოგადი პრინციპები, მათ შორის:

- ინდივიდუალურ უფლებებთან შესაბამისობის პრინციპი, რომელიც გადანყვეტილების მიღებისას სახელმწიფო ინსტიტუტის მხრიდან მოითხოვს იმოქმედოს ინდივიდის უფლებებისა და ინტერესების დაცვით;
- სამართლიანობის პრინციპი, რომელიც სახელმწიფო ინსტიტუტისგან მოითხოვს იმოქმედოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში და გამოიყენოს უფლებამოსილება მხოლოდ მათი მხოლოდ ამ უფლებამოსილების მიზნებისათვის;
- კანონის გონივრული გამოყენების პრინციპი, რომლის თანახმადაც სახელმწიფო ინსტიტუტი კანონს იყენებს სამართლებრივი ინტერპრეტირების ზოგადი მეთოდით, რათა მიღწეულ იქნას ყველაზე მისაღები და სასარგებლო შედეგი;
- თვითნებობის აკრძალვის პრინციპი, რომლის თანახმადაც ადმინისტრაციული აქტი შეიძლება ემყარებოდეს მხოლოდ იმ ფაქტებს, რომლებიც აუცილებელია გადანყვეტილების მისაღებად, ობიექტური და რაციონალური სამართლებრივი განხილვის საფუძველზე;
- კანონიერების პრინციპი, რომლის თანახმადაც, სახელმწიფო ინსტიტუტს მხოლოდ კონსტიტუციის, კანონისა და/თუ საერთაშორისო სამართლის საფუძველზე შეუძლია მიიღოს გადანყვეტილება;
- პროპორციულობის პრინციპი, რომლის თანახმადაც კანონის შეფარდებისას სახელმწიფო ინსტიტუტმა უნდა შეაფასოს ინდივიდის უფლებებისათვის უარყოფითი ზეგავლენის მქონე აქტის არსებობის აუცილებლობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში;

¹⁰¹ მაასტრიხტი 2003, პარა.9: [მინისტრთა საბჭო] „კისრულობს უზრუნველყოს და ხელი შეუწყოს ინდივიდის თავისუფლებას აღიაროს რელიგია ან მრწამსი, კერძოდ თუ სხვებთან ერთად, სადაც საჭიროა გამჭვირვალე და არადისკრიმინაციული კანონების, რეგულაციების და პოლიტიკის მეშვეობით“.

- პროცედურული სამართლიანობის პრინციპი, რომლის თანახმადაც გადანყვეტილების მიღებისას სახელმწიფო ინსტიტუტი უნდა იყოს მიუკერძოებელი და პროცედურის მონაწილეებს მისცეს ზეპირი გამოსვლისა და მტკიცებულებების წარმოდგენის შესაძლებლობა, და არ დაუშვას გადანყვეტილების მიღების პროცესში ისეთი თანამდებობის პირის მონაწილეობა, რომლის მიუკერძოებლობაც საფუძვლიან ეჭვს იწვევს.

ნაწილი მეოთხე

რელიგიის ან რწმენის თემებისა ან ორგანიზაციათა პრივილეგიები

38. სახელმწიფომ, შესაძლებელია გარკვეული პრივილეგიები მიანიჭოს რელიგიურ ან რწმენის თემებს ან ორგანიზაციებს. ამის მაგალითია, მათ შორის ფინანსური სუბსიდიები, ფინანსური დახმარების გადახდა რელიგიური ან რწმენის თემებისათვის საგადასახადო სისტემის საშუალებით ან საზოგადოებრივ სამაუწყებლო ორგანოებში წევრობის უზრუნველყოფა.¹⁰² მხოლოდ მაშინ, როდესაც მსგავსი პრივილეგიების მინიჭება ხორციელდება, შესაძლებელია რელიგიურ ან რწმენის გაერთიანებებს წაეყენოთ დამატებითი მოთხოვნები, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული მოთხოვნები იქნება პროპორციული და არა-დისკრიმინაციული.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, არასამეწარმეო რელიგიური დაწესებულებები სარგებლობენ მრავალი პრივილეგიებით, მათ შორის:

- ყველა პრივილეგიით, რომელიც როგორც წესი, მინიჭებული აქვს კორპორაციებს, როგორიცაა უფლება მიმართონ სასამართლოს, შევიდინენ სახელშეკრულებო ურთიერთობაში და გააკეთონ განაცხადი მიწის გამოყენების ნებართვისთვის;
- შემოწირულობის გადასახადის გადახდისგან გათავისუფლება;
- არავითარი კორპორაციული საშემოსავლო გადასახადი;
- უმეტეს შემთხვევებში, არავითარი მოგების/სავაჭრო გადასახადი;
- დაკლებული საფოსტო ფასი 250-ზე მეტი იდენტური საფოსტო გზავნილის შემთხვევაში;
- შეზღუდული პასუხისმგებლობა დირექტორებისა და ორგანიზაციის საქმიანობის განმახორციელებელი მაღალი თანამდებობის პირებისათვის; და
- სამთავრობო და კერძო გრანტებზე წვდომა.

გერმანიაში, სავაჭრო გადასახადის შესახებ კანონის მე-3 პარაგრაფის მე-6 ნაწილის მიხედვით, რელიგიური თემები, რომლებიც არიან საჯარო

¹⁰² გაეროს სპეციალური მომხსენებელი აღიარების საკითხზე, პარაგრაფი 59

სამართლის კორპორაციები, გარკვეული მოცულობით, თავისუფლდებიან სავაჭრო გადასახადისგან. კორპორაციები, პირთა გაერთიანებები და ქონება, რომელიც მათი წესდების ან სადამფუძნებლო აქტის მიხედვით და ფაქტობრივი ბიზნესის მართვის შესაბამისად, ექსკლუზიურად და პირდაპირ მისდევნენ საეკლესიო მიზნებს, თავისუფლდებიან ვაჭრობის გადასახადისგან. აღნიშნული არ ვრცელდება იმ მოცულობაზე, რომელსაც ისინი ეკონომიკური, ბიზნეს დანესებულების საქმიანობით ახორციელებენ, გარდა სასოფლო სამეურნეო და სატყეო სამეურნეო საქმიანობებისა.

39. მსგავსი პრივილეგიების მინიჭება თავსდება სახელმწიფოს უფლებამოსილების ფარგლებში, მაგრამ აღნიშნულის განხორციელებისას უზრუნველყოფა უნდა მოხდეს იმისა, რომ პრივილეგიების მინიჭება და სისრულეში მოყვანა ხორციელდებოდეს არა-დისკრიმინაციული გზით.¹⁰³ აღნიშნული მოითხოვს, რომ მოპყრობას გააჩნდეს ობიექტური და დასაბუთებული გამართლება, რაც ნიშნავს, რომ იგი გამოიყენება კანონიერი მიზნის მისაღწევად და, რომ არსებობს გონივრული თანაზომიერება გამოყენებულ საშუალებასა და დასახულ მიზანს შორის.¹⁰⁴
40. განსაკუთრებით, სახელმწიფოსა და კონკრეტულ რელიგიურ თემს შორის შეთანხმების დადება ან არსებობა, ან ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ სპეციალური საკანონმდებლო რეჟიმის დადგენა, პრინციპში არ ეწინააღმდეგება რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე არა-დისკრიმინაციულობის უფლებას, იმ პირობით, რომ მოპყრობაში განსხვავებისთვის არსებობს ობიექტური და დასაბუთებული გამართლება და, რომ მსგავს შეთანხმებებში შესაძლებელია შევიდნენ სხვა რელიგიური თემები მათი სურვილის შემთხვევაში.¹⁰⁵ შეთანხმებებმა და კანონმდებლობამ შესაძლებელია აღიაროს ის ისტორიული სხვაობები, რაც სხვადასხვა რელიგიას შესრულებული აქვს და თამაშობს კონკრეტული ქვეყნის ისტორიასა და საზოგადოებაში.¹⁰⁶ რელიგიურ ან რწმენის თემებს შორის განსხვავებული

¹⁰³ გაეროს სპეციალური მომხსენებელი აღიარების საკითხზე, პარაგრაფი 61; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2012 წლის 25 სექტემბერი, იაჰოვას მოწმეები ავსტრიაში ავსტრიის წინააღმდეგ, განაცხადის ნომერი 27540/05, პარაგრაფი 32; 2004 წლის გაიდლაინები, პარაგრაფი F (2).

¹⁰⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2010 წლის 9 დეკემბერი, ეკლესიათა გაერთიანება „სიცოცხლის სიყვავ“ ხორვატიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 7798/08, პარაგრაფი 86; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2010 წლის 16 მარტი, ორშუმი და სხვები ხორვატიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 15766/03, პარაგრაფი 156.

¹⁰⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2010 წლის 9 დეკემბერი, ეკლესიათა გაერთიანება „სიცოცხლის სიყვავ“ ხორვატიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 7798/08, პარაგრაფი 85; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2009 წლის 10 დეკემბერი, კოპი ავსტრიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 33001/03, პარაგრაფი 33.

¹⁰⁶ 2004 წელი გაიდლაინები, სექცია II.B (3).

მოპყრობა აისახება სპეციალური სტატუსის მინიჭებით კანონში - რომელზეც არსებითი პრივილეგიებია მიბმული - იმ დროს როცა, უარი აღნიშნულ უპირატეს მოპყრობაზე სხვა რელიგიური თუ რწმენის თემებისთვის, რომლებიც არ მიერთებიან აღნიშნულ სტატუსს შეესაბამება რელიგიის ან რწმენის არადისკრიმინაციულობის მოთხოვნებს, ვიდრე სახელმწიფო აწესებს რელიგიური ჯგუფებისათვის სამართლებრივი ფორმის მინიჭების ფარგლებს, რომელზეც სპეციალური სტატუსია მიბმული. ყველა რელიგიას თუ რწმენის თემს, რომლებსაც სურთ აღნიშნული სტატუსის მოპოვება, უნდა ჰქონდეთ მის მოსაპოვებლად განაცხადის გაკეთების სამართლიანი შესაძლებლობა, და დადგენილი კრიტერიუმები უნდა გამოიყენებოდეს არადისკრიმინაციულად.¹⁰⁷

41. ფაქტია, რომ სახელმწიფო რელიგიად აღიარება ხდება იმ რელიგიის, რომელიც დადგენილია, როგორც ოფიციალური ან ტრადიციული რელიგია ან როდესაც მისი მიმდევრები შეადგენენ მოსახლეობის უმრავლესობას, აღნიშნული შესაძლებელია მისთვის სპეციალური სტატუსის მიღების საფუძველი გახდეს, თუმცა, იმ პირობით, რომ იგი არ გააუარესებს ადამიანის უფლებებითა და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობის უფლებას, ან დისკრიმინაციული არ იქნება სხვა რელიგიების ან არამორწმუნე მიმდევართა მიმართ.¹⁰⁸ განსაკუთრებით, ამ უკანასკნელთა წინააღმდეგ მიმართული ზოგიერთი დისკრიმინაციული ღონისძიება, როგორიცაა სახელმწიფო სერვისებზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა, ან სახელმწიფო რელიგიის ან გაბატონებული რელიგიის წევრებისათვის ეკონომიკური პრივილეგიების მინიჭება, ან რწმენის მსახურებაზე სპეციალური აკრძალვების დაწესება, არ შეესაბამება რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციისგან თანაბარი დაცვის გარანტიას.¹⁰⁹
42. ამ დოკუმენტის მეორე და მესამე ნაწილებში განხილული უფლებები, მათ შორის რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლება თემში და სამართალსუბიექტობის უფლება უნდა იქნას განხილული არა როგორც პრივილეგია, არამედ როგორც უფლება, რომელიც აყალიბებს რელიგიის

¹⁰⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2009 წლის 10 დეკემბერი, კოპი ავსტრიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 33001/03, პარაგრაფი 92; მოსაზრება 2009 წლის CCVI აქტზე სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და უნგრეთის ეკლესიების სამართლებრივი სტატუსის, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების შესახებ, CDL-AD (2012) 004, პარაგრაფი 46.

¹⁰⁸ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, ზოგადი კომენტარი 22, პარაგრაფი 9; ტუნისის რესპუბლიკის კონსტიტუციის საბოლოო პროექტზე შენიშვნები, CDL-AD(2013)034, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 96-ე პლენარულ სესიაზე (ვენა 10-11 ოქტომბერი 2013), პარაგრაფი 27.

¹⁰⁹ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, ზოგადი კომენტარი 22, პარაგრაფი 9; ტუნისის რესპუბლიკის კონსტიტუციის საბოლოო პროექტზე შენიშვნები, CDL-AD(2013)034, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 96-ე პლენარულ სესიაზე (ვენა 10-11 ოქტომბერი 2013), პარაგრაფი 27-37.

ან რწმენის თავისუფლების ფუნდამენტურ ელემენტს.¹¹⁰ განსაკუთრებით, როგორც ზემოთ აღინიშნა, სამართალსუბიექტობის უფლება ინდივიდებისა და თემებისთვის არ უნდა დაირღვეს შეზღუდვის მეშვეობით, რათა მათ შეძლონ საკუთარი უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა ნებისმიერი გზით, დამოკიდებული იქნება ეს რეგისტრაციასა თუ მსგავს შეზღუდვებზე. მეორემხრივ, სამართლებრივ ფორმაზე წვდომა უნდა იყოს ღია რაც შეიძლება მეტი თემისთვის და არ უნდა გამორიცხავდეს არცერთ თემს ტრადიციული ან აღიარებული რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე. სამართლებრივი ფორმის მინიჭებასთან დაკავშირებით განსხვავებული მოპყრობა არის მხოლოდ თავსებადი არადისკრიმინაციულობის პრინციპთან, თუკი არსებობს ამის ობიექტური და დასაბუთებული გამართლება, თუ განსხვავებულ მოპყრობას არ აქვს არათანაზომიერი გავლენა უმცირესობაში მყოფ თემებსა და მათ წევრებზე და თუ სამართლებრივი სტატუსის მოპოვება აღნიშნული თემებისთვის არ არის ზედმეტად მძიმე.¹¹¹

დანართი

ეთოს სპეციალური ვალდებულებები რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების სფეროში

ჰელსინკი, 1975 (უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპაში: 1. (a) დეკლარაცია - მონაწილე სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობის სახელმძღვანელო პრინციპებზე - პრინციპი VII) :

“მონაწილე სახელმწიფოებმა პატივი უნდა სცენ ადამიანის უფლებებსა და ფუნდამენტურ თავისუფლებებს, მათ შორის აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას, ყველასთვის განურჩევლად რასისა, სქესისა, ენისა ან რელიგიისა.”

(...)

„ამ ჩარჩოების ფარგლებში, მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა აღიარონ და პარივი სცენ ინდივიდის თავისუფლებას აღიაროს და მსახურებდეს, ცალკე ან სხვებთან ერთად თემში, რელიგიას ან რწმენას, ასრულებდეს საკუთარი სინდისით ნაკარნახევ მოვალეობებს.“

ჰელსინკი, 1975 (ჰუმანიტარულ და სხვა სფეროებში თანამშრომლობა):

“მონაწილე სახელმწიფოები (...) ადასტურებენ, რომ რელიგიურ მრწამსს, დაწესებულებებს და ორგანიზაციებს, მათ წარმომადგენლებს, რომლებიც

¹¹⁰ გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში, პარაგრაფი 30: „სახელმწიფომ პატივი უნდა სცეს ყველას რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებას, როგორც ხელშეუვალ და ამდენად განუხრელ - ადამიანის უფლებას, ყველასთვის ვისაც აქვს სტატუსი საერთაშორისო სამართალში მათი თანდაყოლილი ღირსების გამო“.

¹¹¹ მოსაზრება კანონის პროექტზე ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ ნომერი 02/L-31 რელიგიის თავისუფლების შესახებ კანონში.

მონაწილე სახელმწიფოების კონსტიტუციის ფარგლებში ასრულებენ რელიგიურ მსახურებას/რიტუალებს, შეუძლიათ თავიანთი საქმიანობის სფეროში, ჰქონდეთ კონტაქტები და შეხვედრები ერთმანეთთან და გაცვალონ ინფორმაცია.“

მადრიდი, 1983 (უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპაში: პრინციპები):

„მონაწილე სახელმწიფოები (...) გარდა ამისა, თანხმდებიან, განახორციელონ საჭირო ქმედებები, რათა უზრუნველყონ ინდივიდის თავისუფლება ცალკე ან სხვებთან ერთად აღიაროს და მსხურებდეს რელიგიას ან რწმენას, ასრულებდეს მისი სინდისით ნაკარნახევ მოვალეობებს. ამ კონტექსტში, საჭიროების შემთხვევაში, მათ კონსულტაცია უნდა გაიარონ რელიგიურ მრწამს(ებ)თან, დანესებულებებთან და ორგანიზაციებთან, რომლებიც მოქმედებენ მათივე ქვეყნების კონსტიტუციის ფარგლებში.

ისინი დასაშვებად მიიჩნევენ, იმ მორწმუნეთა რელიგიური თემების განაცხადებისათვის, შესაბამის ქვეყანაში რელიგიური მრწამს(ებ)ის, დანესებულებებისა და ორგანიზაციებისათვის არსებული სტატუსის მინიჭებას, რომლებიც მსახურებენ ან ემზადებიან მათი რწმენის მსახურებისთვის საკუთარი სახელმწიფოს კონსტიტუციით გათვალისწინებულ ფარგლებში.“

ვენა, 1989 (უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპაში: პრინციპები):

(...)

„(11) [მონაწილე სახელმწიფოები] ადასტურებენ, რომ ისინი პატივს სცემენ ადამიანის უფლებებსა და ფუნდამენტურ თავისუფლებებს, მათ შორის აზრის სინსისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებას, ყველასთვის განურჩევლად რასისა, ენისა თუ რელიგიისა. ისინი ასევე ადასტურებენ, ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა საყოველთაო მნიშვნელობას, პატივს სცემენ მას, რაც აუცილებელი ფაქტორია მშვიდობის, სამართლიანობის და უსაფრთხოების, მეგობრული ურთიერთობის და თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად, როგორც ერთმანეთს, ასევე ქვეყნებს შორის.“

(...)

„(16) იმისათვის რომ უზრუნველყონ ინდივიდების, რელიგიას ან რწმენას აღიარებისა და მსახურების თავისუფლება, მონაწილე სახელმწიფოებმა:

(16.1) უნდა მიიღონ ეფექტური ზომები რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ინდივიდების ან თემების მიმართ დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად და აღსაკვეთად, სამოქალაქო, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში აღიარებით, გამოყენებითა და სარგებლობით, და უზრუნველყონ ეფექტური თანასწორობა მორწმუნეთა და არამორწმუნეთა შორის;

(16.2) - გააუმჯობესონ ურთიერთ შემწყნარებლობისა და პატივისცემის კლიმატი როგორც სხვადასხვა თემების მორწმუნეთა, ასევე მორწმუნეთა და არამორწმუნეთა შორის;

(16.3) - თემების მორწმუნეთა მოთხოვნისამებრ, მიანიჭონ მათ, საკუთარი მრწამსის მსახურების ან მსახურების მოსამზადებლად (დასაწყებად), მათ შესაბამის ქვეყანაში არსებული, აღიარებული სტატუსი;

(16.4) - პატივი სცენ აღნიშნული რელიგიური თემების უფლებას:

დააარსონ და შეინარჩუნონ თავისუფლად ღიად მისასვლელი ადგილები მსახურებისა და შეკრებისთვის,

მოახდინონ თვითორგანიზება მათი იერარქიული და ინსტიტუციური სტრუქტურის შესაბამისად,

აირჩიონ, დანიშნონ ან შეცვალონ მათი პერსონალი შესაბამისი მოთხოვნებისა და სტანდარტების მიხედვით, ასევე დაუბრკოლებლად მიიღონ მონაწილეობა მათსა და სახელმწიფოს შორის მოლაპარაკებებში

ითხოვონ და მიიღონ უსასყიდლო სამუშაოები და სხვა კონტრიბუციები;

(16.5) - ჩაერთონ კონსულტაციებში რელიგიურ მრწამს(ებ)თან, დაწესებულებებთან და ორგანიზაციებთან იმისათვის, რომ მიღწეულ იქნას რელიგიის თავისუფლების მოთხოვნების უკეთესი გაგება;

(16.6) - პატივს სცემენ თითოეულის უფლებას გასცეს ან მიიღოს რელიგიური განათლება მათსავე არჩეულ ენაზე, ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად;

(16.7) – ამ კონტექსტში პატივს სცემენ მათ შორის, მშობლების თავისუფლებას, რათა უზრუნველყონ საკუთარი მრწამსის შესაბამისი, რელიგიური და მორალური განათლება მათი შვილებისათვის.

(16.8) - ნებას რთავენ სათანადო დაწესებულებებში რელიგიური პერსონალის დატრენინგებას;

(16.9) - პატივს სცემენ ინდივიდუალურ მორწმუნეებისა და მორწმუნეთა თემების უფლებას, შეიძინონ, ფლობდნენ, და იყენებდნენ საკრალურ/წმინდა ნიგნებს, რელიგიურ პუბლიკაციებს მათ მიერ არჩეულ ენაზე და რელიგიის ან რწმენის მსახურებასთან დაკავშირებულ სხვა სტატიებსა და მასალებს.

(16.10) - ნება დართონ რელიგიურ მსწამს(ებ)ს, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს, რომ აწარმოონ, შემოიტანონ და გაავრცელონ რელიგიური პუბლიკაციები და მასალები;

(16.11) - დადებითად მიიჩნიონ რელიგიური თემების ინტერესი, მონაწილეობა მიიღონ საჯარო დიალოგში, მათ შორის მას-მედიის საშუალებით.

(17) მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა, შესაძლებელია დაექვემდებაროს კანონით გათვალისწინებულ და საერთაშორისო სამართალისა და საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამის შეზღუდვებს. მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ კანონებსა და რეგულაციებში, ასევე მათი გამოყენებისას აზრის, სინდისისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების სრული და ეფექტური დაცვა.“

(...)

“(32) ისინი ნებას რთავენ მორწმუნეებს, რელიგიურ მრწამს(ებ)ს და მათ წარმომადგენლებს, ჯგუფურად ან ინდივიდუალურად, დააარსონ და შეინარჩუნონ უშუალო პიროვნული კონტაქტები და კომუნიკაცია ერთმანეთთან, საკუთარ თუ სხვა ქვეყანაში, მათ შორის მოგზაურობის, პილიგრიმობის, შეკრებებსა და სხვა რელიგიურ ღონისძიებებში მონაწილეობის გზით. ამ კონტექსტში და მსგავსი კონტაქტებისა და ღონისძიებების პროპორციულად, მათ ნება ეძლევათ შეიძინონ, მიიღონ და ატარონ საკუთარი რელიგიის ან მრწამსის მსახურებასთან დაკავშირებული რელიგიური პუბლიკაციები და საგნები.“

კოპენჰაგენი, 1990:

„მონაწილე სახელმწიფოები ადასტურებენ (ხელახლა): [...]

(9.4) - ყველას უნდა ჰქონდეს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას შეიცვალოს რელიგია ან რწმენა და თავისუფლებას გამოხატოს საკუთარი რელიგია ან რწმენა, როგორც განცალკევებით, ისე თემში სხვებთან ერთად, საჯაროდ ან კერძოდ, ღოცვით, სწავლებით, მსახურებით და რიტუალების შესრულებით. აღნიშნული უფლებებით სარგებლობა, შესაძლებელია დაექვემდებაროს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რაც გათვალისწინებულია კანონით და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის შეზღუდვებს“;

(...)

(32) (...) ეროვნულ უმცირესობებს მიკუთვნებულ პირებს უფლება აქვთ თავისუფლად გამოხატონ, შეინარჩუნონ და განავითარონ მათი ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური ან რელიგიური იდენტობა და შეინარჩუნონ და განავითარონ საკუთარი კულტურის ყველა ასპექტი, დაიცვან, ნებიმიერი ასიმილაციის მცდელობისგან. განსაკუთრებით, მათ უფლება აქვთ

(...)

(32.3) – აღიარონ და მსახურებდნენ საკუთარ რელიგიას, მათ შორის შეიძინონ, ფლობდნენ და იყენებდნენ რელიგიურ მასალას, და წარმართონ რელიგიური საგანმანათლებლო საქმიანობა საკუთარ ენაზე“

(...)

(33) მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა დაიცვან ეროვნული უმცირესობების ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური და რელიგიური იდენტობა მათ ტერიტორიაზე და შეუქმნან ამისთვის ხელშემწყობი პირობები. კონსულტაციების მოწყობის შემდეგ, მათ უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები, მათ შორის დაამყარონ კონტაქტი მსგავს უმცირესობათა ორგანიზაციებთან და ასოციაციებთან, თითოეული სახელმწიფოს გადაწყვეტილების მიღების პროცედურების შესაბამისად.

ნებისმიერი მსგავსი ღონისძიება შესაბამისობაში უნდა იყოს თანასწორობისა და არა-დისკრიმინაციის პრინციპებთან მონაწილე სახელმწიფოს სხვა მოქალაქეების მიმართ.“

ბუდაპეშტი, 1994 (გადანყვეტილებები: VIII. ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებზე (human dimensions))

“27. [მონაწილე სახელმწიფოები] კიდევ ერთხელ ადასტურებენ მათ ვალდებულებას უზრუნველყონ სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება და ხელი შეუწყონ სხვადასხვა თემის მორწმუნეთა, ასევე მორწმუნეთა და არამორწმუნეთა შორის ურთიერთშემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის კლიმატის გაუმჯობესებას. ისინი შეშფოთებას გამოხატავენ რელიგიის აგრესიული ნაციონალისტური მიზნებისთვის გამოყენების გამო.

მაასტრიხტი, 2003 (გადანყვეტილებები: გადაწყვეტილება N.4/03 შემწყნარებლობასა და არა-დისკრიმინაციაზე):

„9. [მინისტრთა საბჭო] ადასტურებ აზრის, სინდისისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების მნიშვნელობას და გმობს ყველანაირ დისკრიმინა-

ციას და ძალადობას, მათ შორის ნებისმიერი რელიგიური ჯგუფისა და ცალკეული მორწმუნის წინააღმდეგ. იძლევა დავალებას, რომ უზრუნველყოფილი და ხელშეწყობილი იყოს ინდივიდთა აღიარება და მსახურება, მარტო ან თემში სხვებთან ერთად, საჭიროებისამებრ გამჭირვალე და არა-დისკრიმინაციული კანონების, რეგულაციების, მსახურებისა და პოლიტიკის მეშვეობით.

ხელს უწყობს მონაწილე სახელმწიფოებს მოითხოვონ ODIHR-ისა და მისი რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების ექსპერტთა ჯგუფის/პანელის დახმარება.“

კიევი, 2013

„მინისტრთა საბჭო [...]:

მოუწოდებს მონაწილე სახელმწიფოებს:

სრულად განახორციელონ ეუთოს მიერ დაკისრებული ვალდებულებები აზრის, სინდისისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებაზე;

სრულად განახორციელონ მათი ვალდებულებები რათა უზრუნველყონ ყველა ინდივიდის უფლება, რომ აღიარონ და ემსახურობდნენ რელიგიას ან რწმენას, მარტო ან თემში სხვებთან ერთად საჯაროდ ან კერძოდ და გამოხატონ მათი რელიგია ან რწმენა სწავლების, მსახურების, ლოცვის და რიტუალების შესრულებით, ასევე უზრუნველყონ ეს უფლება გამჭირვალე და არა-დისკრიმინაციული კანონების, რეგულაციების, პრაქტიკისა და პოლიტიკის გზით;

თავი შეიკავონ, ინდივიდების ან რელიგიური თემების რელიგიის ან რწმენის მსახურებაზე, ეუთოს მოთხოვნებთან და საერთაშორისო ვალდებულებებთან შეუსაბამო შეზღუდვების დაწესებისგან;

ხელი შეუწყონ და უზრუნველყონ ღია და გამჭირვალე მრწამსთაშორის და ინტერრელიგიურ დიალოგსა და თანამშრომლობას;

მიზნად დაისახონ შეუწყნარებლობის, ძალადობისა და დისკრიმინაციის პრევენცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე, მათ შორის ქრისტიანების, ებრაელების, მუსლიმებისა და სხვა რელიგიის წევრთა, ასევე არა-მორწმუნეთა წინააღმდეგ, დაგმონ ძალადობა და დისკრიმინაცია რელიგიის ნიადაგზე და შეეცადნონ თავიდან აარიდონ და დაიცვან პირები მათზე მიმართული თავდასხმებისგან აზრის, სინდისის, რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე;

ხელი შეუწყონ რელიგიური და რწმენის თემების დროულად ჩართვას, შესაბამისი საკანონმდებლო ინიციატივების საჯარო განხილვებში;

ხელი შეუწყონ რელიგიურ და რწმენის თემებსა და სამთავრობო უწყებებს შორის დიალოგს, მათ შორის ისეთ საკითხებზე, რაც დაკავშირებულია სამლოცველო ადგილებით სარგებლობასა და რელიგიურ ქონებასთან;

მიიღონ ეფექტური ზომები რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე, საჯარო მოხელეთა მხრიდან მათი საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებისას, ინდივიდების ან რელიგიური თუ რწმენის თემების, მათ შორის არა-მორწმუნეთა წინააღმდეგ, დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად;

გაატარონ პოლიტიკა რომელიც ხელს შეუწყობს სამლოცველო/მსახურების ადგილებისა და რელიგიური ადგილების, რელიგიური მონუმენტების, სასაფლაოების და აკლდამების დაცვას ვანდალიზმისა და დანგრევისგან.“

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ბიუროს (ODIHR) შესახებ

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ბიურო (ODIHR) არის ეუთოს სპეციალიზებული დაწესებულება, რომელიც განიხილავს არჩევნების, ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიზაციის საკითხებს.

ODIHR დაფუძნებული ვარშავაში, პოლონეთში:

ხელს უწყობს დემოკრატიულ საარჩევნო პროცესს არჩევნებსა და არჩევნების დამხმარე პროექტებს სიღრმისეული დაკვირვებით, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის მონაწილეობით დემოკრატიას;

ეხმარება ეუთოს მონაწილე სახელმწიფოებს ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებში (**human dimensions**) მათი ვალდებულებების განხორციელებისას ექსპერტული ცოდნით, პრაქტიკული მხარდაჭერითა და გრძელვადიან პროგრამებზე დემოკრატიული ინსტიტუტების მხარდაჭრის მეშვეობით, კანონის უზენაესობის, სამოქალაქო საზოგადოებისა და დემოკრატიული მმართველობის გასაძლიერებლად;

მხარს უჭერს ეუთოს საველე მისიებს მათი მხრიდან ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებში (**human dimensions**) საქმიანობის განხორციელებისას, მათ შორის ტრენინგის, საკანონმდებლო მხარდაჭერის, გამოცდილებათა გაცვლისა და რეგიონალური კოორდინირების საშუალებით;

წვლილი შეაქვს ადრეულ გაფრთხილებასა და კონფლიქტების აცილებაში, მონაწილე სახელმწიფოების მიერ ვალდებულებების შესრულების მონიტორინგით ეუთოს ადამიანის უფლებათა და დემოკრატიის საკითხებში (**human dimensions**); სთავაზობს რეგულარულ ტრენინგებს ადამიანის უფლებებში სამთავრობო ხელისუფლების წარმომადგენლებს, სამოქალაქო საზოგადოებას და ეუთოს პერსონალს;

ეხმარება მონაწილე სახელმწიფოებს შემწყნარებლობისა და არა-დისკრიმინაციის ვალდებულებების განხორციელებაში და მხარს უჭერს რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის ან რწმენის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების, ეროვნების ან სოციალური წარმომადგენლობის, ქონების, დაბადების ან სხვა სტატუსის საფუძველზე სიძულვილის დანაშაულისა და შეუმწყნარებლობის გამოხატულებების პრევენციასა და მასზე რეაგირების მცდელობებს;

მუშაობს როგორც ეუთოს დამაკავშირებელი პუნქტი რომასა და ცინტის (ბოშები) საკითხებზე; ხელს უწყობს რომას და ცინტის ჯგუფების იმ საზოგადოებაში ინტეგრაციას, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ;

აწყოებს რეგულარულ შეხვედრებს ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებში (**human dimensions**) ისეთი ვალდებულებების განხორციელებისათვის, როგორებიცაა ადამიანის უფლებებსა და დემოკრატიის საკითხებზე (**human dimensions**) ვალდებულებების განხორციელებაზე შეხვედრა, ყოველწლიური სემინარი ადამიანის უფლებებსა და დემოკრატიის საკითხებზე (**human dimensions**);

ეუთოს რეგიონში ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებისაკენ მიმართული საქმიანობის პარალელურად, ახორციელებს გენდერულ სტრატეგიას მისი პოლიტიკისა და საქმიანობის განვითარებითა და რეგულირებით, რათა უზრუნველყოს გენდერული სტანდარტი.

ექსპერტული გამოცდილება/ცოდნა

ადამიანის უფლებათა და დემოკრატიზაციის სფეროს ფარგლებში, დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ბიუროს (ODIHR) ექსპერტული გამოცდილება და საქმიანობა ფოკუსირებულია შემდეგ სფეროებზე: დემოკრატიული არჩევნები, მონაწილე სახელმწიფოებზე დაკისრებული ეუთოს ადამიანის უფლებათა ვალდებულებები, რომასა და ცინტის საკითხები, ადამიანის უფლებათა დაცვა ტერორიზმთან ბრძოლაში, რელიგიის ან რწმენის თავისუფლება, სამოქალაქო საზოგადოება, გადაადგილების თავისუფლება, კანონის უზენაესობა, გენდერული თანასწორობა შეუმწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის საკითხები.

ვენეციის კომისიის შესახებ

ევროპული კომისია სამართლის მეშვეობით დემოკრატიის დასაცავად - მეტწილად, ვენეციის კომისიის სახელით ცნობილი, ვინაიდან იგი იკრიბება ვენეციაში - წარმოადგენს ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ორგანოს საკონსტიტუციო საკითხებში.

ვენეციის კომისიის მოვალეობაა უზრუნველყოს სამართლებრივი კონსულტაცია წევრი სახელმწიფოებისთვის, განსაკუთრებით, დაეხმაროს იმ სახელმწიფოებს, რომელთაც სურთ დემოკრატიის, ადამიანის უფლებებისა და კანონის უზენაესობის სფეროებში საკუთარი სამართლებრივი და ინსტიტუციონალური სისტემის ევროპულ სტანდარტებთან თანხვედრაში მოყვანა.

იგი აგრეთვე ეხმარება საერთო კონსტიტუციური მემკვიდრეობის გავრცელებისა და გაერთიანების უზრუნველყოფას, თამაშობს უნიკალურ როლს კონფლიქტების დარეგულირებაში და უზრუნველყოფს „სასწრაფო კონსტიტუციურ დახმარებას“ გარდამავალ ფაზაში.

კომისია ჰყავს 59 წევრი სახელმწიფო: 47 ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფო და, პლუს 12 სხვა ქვეყანა (ალჟირი, ბრაზილია, ჩილე, ისრაელი, ყაზახეთი, კორეის რესპუბლიკა, ყირგიზეთი, მაროკო, მექსიკა, პერუ, ტუნისი და აშშ). ევროპული კომისია და ეუთო/ODIHR მონაწილეობენ კომისიის პლენარულ სესიებში.

მისი ინდივიდუალური წევრები არიან უნივერსიტეტის პროფესორები საჯარო და საერთაშორისო სამართლის მიმართულებით, უზენაესი და საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეები, ეროვნული პარლამენტის წევრები და უამრავი საჯარო მოსამსახურე. ისინი არიან დანიშნულები თანამდებობაზე 4 წლის ვადით წევრი სახელმწიფოების მიერ, მაგრამ საქმიანობენ საკუთარი კომპეტენციით. 2009 წლის დეკემბრიდან მოყოლებული კომისიის პრეზიდენტი ჯანი ბუკიკიო.

კომისია საქმიანობს სამი მიმართულებით:

დემოკრატიული ინსტიტუტები და ფუნდამენტური უფლებები;

კონსტიტუციური მართლმსაჯულება და ჩვეულებრივი მართლმსაჯულება; არჩევნები, რეფერენდუმი და პოლიტიკური პარტიები.

ვენეციის კომისიის მუდმივმოქმედი სამდივნო მდებარეობს სტრასბურგში, საფრანგეთში ევროპის საბჭოს შტაბ-ბინაში. პლენარული სესიები იმართება ვენეციაში, იტალიაში, **Scuola Grande di San Giovanni Evangelista**-ში, ნელინადში 4-ჯერ (მარტში, ივნისში, ოქტომბერში, დეკემბერში).

აღნიშნული სახელმძღვანელო პრინციპები მიზნად ისახავს, რომ მათ ვინც ჩაბმულნი არიან რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების სფეროში კანონმდებლობის შემუშავების ან გამოყენების კუთხით, მათ შორის სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები, უნდა უზრუნველყონ რელიგიის ან რწმენის თემების აღიარების სფეროში მინიმალური საერთაშორისო სტანდარტების შემცველი, ორიენტირი დოკუმენტით. ისინი ეფუძნებიან ეუთოს ვალდებულებებს და საყოველთაოდ აღიარებულ ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს. ODIHR და ვენეციის კომისია იმედოვნებენ, რომ მოცემული დოკუმენტი ფართოდ გამოიყენება და დაეხმარება ყველა რელიგიის ან რწმენის თემებს იმ სტატუსის მოსაპოვებლად, რომელსაც ისინი ითხოვენ, ამასთან უზრუნველყოფს, რომ ყველამ შეძლოს რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებით და კუთვნილი სტატუსით სრულად სარგებლობა.

თავი VI ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუციები

ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
რეზოლუცია 1928 (2013)¹¹²

რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებებისა და რელიგიური თემების ძალადობისგან დაცვის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა შეშფოთებულია მთელს მსოფლიოში რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე რელიგიურ თემებზე და პირებზე გახშირებული სასტიკი თავდასხმებით. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ადამიანებზე ძალადობა არა მარტო ფიზიკურია, არამედ ფსიქოლოგიურიც და ცალსახად გმობს ამგვარ ძალადობას.

2. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება ადამიანის ის საყოველთაო უფლებებია, რომლებიც გარანტირებულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლით, რომელთა დაცვის ვალდებულებაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრმა-სახელმწიფომ იკისრა: “ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით.”

3. ასამბლეა, ასევე, ყურადღებას ამახვილებს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლზე და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1981 წლის დეკლარაციაზე რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ; უფრო მეტიც, ასამბლეა კვლავ ადასტურებს რელიგიური თემების ავტონომიისა და მათი სახელმწიფოსგან განცალკევების, აგრეთვე, რელიგიურ საქმეებზე სახელმწიფოს ნეიტრალურობისა და მიუკერძოებლობის უდიდეს მნიშვნელობას.

4. ასამბლეა მუდმივად ამახვილებს ყურადღებას სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების დაცვის მნიშვნელობაზე და იმაზე, რომ ეს თავისუფლება ექ-

¹¹² ასამბლეის დებატი 2013 წლის 24 აპრილი (მე-14 სხდომა) (იხ. დოკ. 13157, პოლიტიკურ საქმეთა და დემოკრატიის კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი ვოლონტი, დადოკ. 13178, მიგრაციის, ლტოლვილთა და გადაადგილებულ პირთა საქმეების კომიტეტი სდასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ტურკესი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2013 წლის 24 აპრილს (მე-14 სხდომაზე).

ვემდებარება მხოლოდ დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელ შემთხვევებს. ამ კონტექსტში, რელიგანტურია შემდეგი ტექსტები: რეკომენდაცია 1162 (1991) ევროპულ კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ; რეკომენდაცია 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ; რეკომენდაცია 1720 (2005) განათლებისა და რელიგიის შესახებ; რეზოლუცია 1464 (2005) ევროპაში ქალებისა და რელიგიების შესახებ; რეზოლუცია 1510 (2006) გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური მრწამსების პატივისცემის შესახებ; რეკომენდაცია 1804 (2007) სახელმწიფოს, რელიგიის, სეკულარიზმისა და ადამიანის უფლებების შესახებ; რეზოლუცია 1535 (2007) ჟურნალისტთა სიცოცხლისთვის შექმნილი საფრთხეებისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ; რეზოლუცია 1580 (2007) განათლებაში კრეაციონიზმის საფრთხეების შესახებ; რეზოლუცია 1605 (2008) და რეკომენდაცია 1831 (2008) ექსტრემიზმის წინაშე მდგარი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ; რეკომენდაცია 1805 (2007) რელიგიის გამო პირთა გმობის, რელიგიური შეურაცხყოფისა და მათ მიმართ სიძულვილით საუბრის შესახებ; რეზოლუცია 1743 (2010) და რეკომენდაცია 1927 (2010) ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ; და რეკომენდაცია 1957 (2011) ახლო აღმოსავლეთში ქრისტიანთა მიმართ ძალადობის შესახებ.

5. ასამბლეა მიუთითებს რეზოლუციაზე 1510 (2006), სადაც აღნიშნულია, რომ “გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლით, მეტად აღარ უნდა შეიზღუდოს განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების მზარდი მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით.” ასამბლეა ხაზს უსვამს იმას, რომ, როგორც ზოგადი წესი, გამოხატვის თავისუფლება არ უნდა შეიზღუდოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში რომელიმე ჯგუფის მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით.”

6. ასამბლეა გმობს რელიგიის საფუძველზე პირთა შესახებ უარყოფითი სტერეოტიპების შექმნას ან რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერას, რაც დისკრიმინაციისკენ, მტრობისა თუ ძალადობისკენ ნაქეზებას წარმოადგენს.

7. ასამბლეა, ასევე, მოითხოვს რელიგიურ ფუნდამენტალიზმისა და ტერორისტული მიზნებისთვის რელიგიური რწმენის მანიპულაციის ყველა ფორმასთან ბრძოლას. განათლება და დიალოგი ის ორი მნიშვნელოვანი იარაღია, რომლებსაც შეუძლიათ ხელი შეუწყონ ამ უარყოფითი და სახიფათო ტენდენციების აღკვეთას.

8. თუმცა, საყოველთაოდ მიღებულია, რომ რელიგიური თემები ევროპაში უკეთ არიან დაცულები, ვიდრე აფრიკაში, აზიასა და ახლო აღმოსავლეთში, ევროსაბჭოს წევრ-ქვეყნებში პრობლემები ჯერ კიდევ შეინიშნება. განსაკუთრებით, ზოგ წევრ-სახელმწიფოში განხორციელებული ბოლო დროინდელი საკონსტიტუციო რეფორმები, რომლებიც სერიოზულ შემოფთებას იწვევს იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად შეესაბამება ეს ცვლილებები ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლს. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ არანეერ-ქვეყნების მიმართ ჩვენი პოზიცია სარწმუნო და დამაჯერებელი რომ იყოს, ასეთი პრობლემები უნდა ვაღიაროთ, ვებრძოლოთ მათ და აღმოვფხვრათ ისინი.

9. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა მოუწოდებს ნევრ-სახელმწიფოებს:

9.1. უზრუნველყონ ყველა ადამიანისა და თემის მიმართ თანაბარი მოპყრობა სახელმწიფო და საჯარო ორგანოებში, მიუხედავად მათი რელიგიისა, რწმენისა თუ არარელიგიური მრწამსისა;

9.2. კვლავ დაადასტურონ, რომ ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და სამოქალაქო თავისუფლებების პატივისცემა ის საერთო საფუძველია, რომელზეც აგებენ ურთიერთობებს მესამე მხარეებთან და უზრუნველყონ დემოკრატიის შესახებ დებულების (რომელიც რელიგიის თავისუფლებასაც მოიცავს) შეტანა მათსა და მესამე ქვეყნებს შორის გაფორმებულ ხელშეკრულებებში;

9.3. შესაბამის ქვეყნებთან (განსაკუთრებით, სადაც გმობის კანონები მოქმედებს) ორმხრივი პოლიტიკური დიალოგის წარმოებისას გაითვალისწინონ რელიგიური თემების მდგომარეობა;

9.4. კვლავ დაადასტურონ, რომ რელიგიის, სინდისისა და რწმენის თავისუფლება ევროპის ადამიანის უფლებათა იმ სისტემის შემადგენელი ნაწილია, რომელიც გარანტირებულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მიერა;

9.5. შეასრულონ ნაკისრი პასუხისმგებლობები და ვალდებულებები ამ ფუნდამენტური უფლების სრული განხორციელების უზრუნველსაყოფად;

9.6. მხედველობაში მიიღონ ბევრ ტრადიციულ რელიგიურ გარემოში ქალთა და გოგონათა განსაკუთრებული სტატუსი, დაიცვან ქალები და გოგონები და უზრუნველყონ, რომ რელიგია არასდროს იყოს გამოყენებული ქალებზე ძალადობის, მათ შორის, ღირსების სახელით მოკვლის, პატარძლის დანვის ან იძულებითი ქორწინებისა და ქალის გენიტალიების დასახიჩრების გასამართლებლად, თვით რელიგიური თემების წევრთა მიერაც კი;

9.7. ხელი შეუწყონ როგორც ეროვნულ, ასევე, მინისტრთა კომიტეტის დონეზე ისეთ პოლიტიკას, რომელიც ითვალისწინებს საერთაშორისო ურთიერთობებში რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილ უმცირესობათა ფუნდამენტური უფლებების სრული პატივისცემისა და ეფექტური დაცვის საკითხს;

9.8. უზრუნველყონ საზოგადოებაში ადამიანებისა და თემების რელიგიური მრწამსისა და ტრადიციების პატივისცემა და, ამავე დროს, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრეცედენტების შესაბამისად, სხვათა უფლებების მიმართ სათანადო ბალანსის დაცვა;

9.9. საჯარო სექტორში, პატივი სცეს რელიგიურ მრწამსს ჯანდაცვასთან, განათლებასთან და საჯარო სამსახურთან დაკავშირებით აზრის თავისუფლების გარანტირებით, იმ პირობით, რომ დისკრიმინაციის დაუშვებლობაზე სხვათა უფლებები დაცული და კანონიერ სამსახურებზე წვდომა გარანტირებული იქნება;

9.10. უზრუნველყონ სინდისის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის მკაფიოდ განსაზღვრული უფლება მორალურად მგრძნობიარე საკითხებში, მაგ., სამხედრო სამსახურთან ან ჯანმრთელობასა და განათლებასთან დაკავშირებულ სხვა სამსახურებთან მიმართებით, ასამბლეის მიერ უკვე მიღებული რეკომენდაციების შესაბამისად, იმ პირობით, რომ დისკრიმინაციის დაუშვებ-

ლობაზე სხვათა უფლებები დაცული, ხოლო კანონიერ სამსახურებზე წვდომა გარანტირებული იქნება;

9.11. განათლებაზე ბავშვთა ფუნდამენტური უფლების ობიექტურად, კრიტიკულად და პლურალისტურად უზრუნველყოფის პარალელურად, პატივი სცენ მშობელთა უფლებას, საკუთარი რელიგიური და ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისად, უზრუნველყონ ამგვარი განათლება და სწავლება;

9.12. შეცვალონ კანონები, თუკი ისინი ეწინააღმდეგებიან ჯგუფების, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი რელიგიური უმცირესობების, გაერთიანების თავისუფლებას;

9.13. უზრუნველყონ ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლისა და ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს შესაბამისი იურისპრუდენციის სრული დაცვა, რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემებისა თუ პიროვნებების თავისუფლების დაცვა და კანონის ფარგლებში განხორციელება;

9.14. აღიარონ რელიგიური დევნის გამო თავშესაფრის მაძიებელთათვის საერთაშორისო დაცვის უზრუნველყოფის საჭიროება;

9.15. სათანადოდ გაითვალისწინონ ის ურთიერთგადაფარვა, რაც შეიძლება არსებობდეს რასიზმს, ქსენოფობიასა და რელიგიურ სიძულვილს შორის, ასევე, მხედველობაში იქონიონ, რომ ეს მოვლენები, ხშირად, მიმართულია მიგრანტი თემების წინააღმდეგ.

10. ასამბლეა იმ არანევრ-სახელმწიფოებს, რომელთა პარლამენტებსაც დემოკრატიისთვის პარტნიორის სტატუსი აქვთ მინიჭებული, მოუწოდებს, გადადგან მტკიცე ნაბიჯები ზემოხსენებული პრინციპებისა და ღირებულებების მისაღებად და იღებს გადაწყვეტილებას, განახორციელოს მონიტორინგი მათ დაცვაზე;

11. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ყველა ნევრ-სახელმწიფოს, სადაც მოხდა ძალადობის აქტები რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემების ან პიროვნებების მიმართ:

11.1. არაორაზროვნად დაგმონ არა მარტო უდანაშაულო ადამიანებზე თავდასხმა, არამედ, ზოგადად, ძალადობის გამოყენება; აგრეთვე, დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ნებისმიერი ფორმა, მათ შორის, სიძულვილით საუბარი, რომლებიც რელიგიასა ან რწმენაზეა დაფუძნებული;

11.2. გააგრძელონ და გააქტიურონ მუშაობა ამგვარ შემთხვევებთან საბრძოლველად და მათ აღსაკვეთად, და გაასამართლონ მათი ჩამდენები;

11.3. ხელი შეუწყონ სწორ და ობიექტურ განათლებას რელიგიებისა და არარელიგიური მრწამსის შესახებ, მათ შორის, უმცირესობათა რელიგიების და არარელიგიური მრწამსის შესახებ;

11.4. აქტიურად დაუჭირონ მხარი ინიციატივებს, რომლებიც მიზნად ისახავს რელიგიებს და კულტურებს შორის დიალოგის განხორციელების ხელშეწყობას;

11.5. უზრუნველყონ რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემებისა და პიროვნებების, მათ შორის, უმცირესობების, მათი შესაკრებელი და თაყვანისცემის ადგილების ეფექტური დაცვა;

11.6. პატივი სცენ სხვადასხვა რელიგიის კულტურულ მემკვიდრეობას და დაიცვან ის.

12. ასამბლეა მოუწოდებს ევროპაში ყველა რელიგიურ ხელმძღვანელს, დაგმონ რელიგიურ თემებზე და სხვა აღმსარებლობის ჯგუფებზე თავდასხმები და აღიარონ ყოველი ადამიანის თანასწორი პატივისცემის პრინციპი, მიუხედავად იმისა, რომელ რელიგიას მიეკუთვნებიან ისინი.

13. ევროსაბჭო წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, ყველგან, სადაც ეკლესიის საკუთრების დაბრუნების პროცესი ჯერ კიდევ არ არის დასრულებული, დააჩქარონ და დაასრულონ იგი მოკლე ან საშუალოვადიან პერსპექტივაში. ამ პროცესზე უარყოფითი გავლენა არ უნდა მოახდინოს რომელიმე პოლიტიკურმა იდეოლოგიამ ან მთავრობამ.

14. და ბოლოს, ასამბლეა მოუწოდებს, ევროკავშირის არანევრ ქვეყნებთან პოლიტიკური დიალოგის წარმოებისას, გააძლიერონ რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემებისა და პიროვნებების მდგომარეობის მონიტორინგი.

გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ

1. ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ გამოხატვის თავისუფლების ფუნდამენტური უფლების გარეშე დემოკრატიული საზოგადოების არსებობა შეუძლებელია. საზოგადოების პროგრესი და თითოეული პიროვნების განვითარება დამოკიდებულია ინფორმაციისა და იდეების მიღებისა და გადაცემის შესაძლებლობაზე. ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის თანახმად, ეს თავისუფლება ეხება გამოხატვის არა მარტო იმ ფორმებს, რომლებიც დადებითად მიიღება და შეურაცხმყოფელად არ ითვლება, არამედ იმ ფორმებსაც, რომლებიც ინვესს სახელმწიფოს ან მოსახლეობის რომელიმე ნაწილის აღშფოთებას, შეურაცხყოფას ან შენუხებას.

2. აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოების აუცილებელ მოთხოვნას, ასევე, ცალკეული პირების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან თავისუფლებას ადამიანის სიცოცხლესა და საზოგადოებაზე თავიანთი შეხედულების განსაზღვრისას. სინდისი და თავისუფლება ადამიანის კულტურის ძირითადი კომპონენტებია. ამ თვალსაზრისით, ისინი დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით.

3. ამასთან, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება რელიგიურ და სარწმუნოებრივ საკითხებზე ღია დებატების საშუალებას იძლევა. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ასამბლეა მიუთითებს თავის რეკომენდაციაზე 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ. თანამედროვე საზოგადოებები შედგება სხვადასხვა მრწამსისა და რწმენის მქონე ადამიანებისგან. რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ადამიანებზე თავდასხმა დაუშვებელია, მაგრამ გამოხატვის კანონები გამოყენებული არ უნდა იყოს გამოხატვისა და აზრის თავისუფლების შესაზღუდად.

4. ასამბლეა ხაზგასმით აღნიშნავს მისი წევრი-ქვეყნების კულტურულ და რელიგიურ მრავალფეროვნებას. ქრისტიანები, მუსლიმები, ებრაელები და სხვა რელიგიის წევრები, აგრეთვე, ის ადამიანები, რომლებსაც არცერთ აღმსარებლობას არ მიეკუთვნებიან ევროპაში თავს უსაფრთხოდ უნდა გრძნობდნენ. რელიგიებმა თავიანთი წვლილი შეიტანეს იმ სულიერი და ზნეობრივი ღირებულებების, იდეალებისა და პრინციპების ჩამოყალიბებაში, რომლებიც ევროპის საერთო მემკვიდრეობას ქმნიან. ამასთან დაკავშირებით, ასამბლეა ხაზს უსვამს ევროსაბჭოს წესდების I მუხლს, რომელშიც აღნიშნულია, რომ ევროსაბჭოს მიზანია მის წევრებს შორის უფრო მტკიცე ერთიანობის მიღწევა

113 ასამბლეის დებატი 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 11298, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი დე პუიგი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე).

იმ იდეალებისა და პრინციპების დასაცავად და განსახორციელებლად, რომლებიც მათ საერთო მემკვიდრეობას წარმოადგენს.

5. ასამბლეა ხაზს უსვამს ვალდებულებას, უზრუნველყოს, რომ კულტურებს შორის ურთიერთგაგებასა და ურთიერთპატივისცემაზე დაფუძნებული, ნამდვილი და ღია დიალოგის მეშვეობით მიღწეული კულტურული მრავალფეროვნება გახდეს არა დაძაბულობის, არამედ ურთიერთგამდიდრების წყარო. საბოლოო მიზანი უნდა იყოს, ღია და ინკლუზიური საზოგადოებებში, ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და მართლწესრიგის საფუძველზე მრავალფეროვნების შენარჩუნება; რაც მიიღწევა კომუნიკაციის ხელშეწყობით და იმ უნარ-ჩვევებისა და ცოდნის გაუმჯობესებით, რაც აუცილებელია ევროპის საზოგადოებებში, ევროპის ქვეყნებს, ევროპასა და მის მეზობელ რეგიონებს შორის მშვიდობიანი და კონსტრუქციული თანაარსებობისთვის.

6. წიგნების, ფილმების, კარიკატურების, ნახატებისა და ინტერნეტის მეშვეობით გავრცელებულ და უარყოფითად აღქმულ გამოსახულებებზე რეაქციები გახდა ბოლოდროინდელი ფართო დებატების გამომწვევი მიზეზი, თემაზე: ხომ არ უნდა შეიზღუდოს გამოსატყვის თავისუფლება რელიგიური რწმენის პატივისცემის საბაბით და, თუ კი, მაშინ- რა ზომით. გარდა ამისა, დაისვა მედიის პასუხისმგებლობის, თვითრეგულირებისა და თვითცენზურის საკითხები.

7. გმობას დიდი ხნის ისტორია აქვს. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ კანონები, რომლებითაც ისჯება რელიგიური წეს-ჩვეულებებისა და დოგმების დაგმობა და კრიტიკა, ხშირად უარყოფით გავლენას ახდენდა მეცნიერულ და სოციალურ პროგრესზე. ამ მდგომარეობის შეცვლა განმანათლებლობის პერიოდში დაიწყო და კიდევ უფრო განვითარდა სეკულარიზაციის მიმართულებით. თანამედროვე დემოკრატიული ქვეყნები სეკულარულია და, უფრო მეტად, ადამიანის უფლებებითაა დაინტერესებული. დანიურ კარიკატურებთან დაკავშირებულმა ბოლოდროინდელმა დებატებმა ამ ორი შეხედულების ურთიერთმიმართების საკითხი წამოწია.

8. დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რელიგიურ თემებს, ადამიანის უფლებათა დაცვის კანონებისა და ნორმების შესაბამისად, აქვთ უფლება, დაიცვან საკუთარი თავი კრიტიკისგან ან დაცინვისგან. განათლებისა და რელიგიის შესახებ ასამბლეის რეკომენდაციის 1720 (2005) შესაბამისად, სახელმწიფოებმა ხელი უნდა შეუწყონ რელიგიების შესახებ ინფორმაციისა და განათლების გავრცელებას საკუთარ მოქალაქეებში, რელიგიების შესახებ უკეთესი ცოდნის, აგრეთვე, კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბების მიზნით. გარდა ამისა, სახელმწიფოებმა უნდა შეიმუშაონ და განუხრელად განახორციელონ გონივრული სტრატეგიები, მათ შორის, სათანადო საკანონმდებლო და მართლსაჯულების ზომები, რელიგიურ დისკრიმინაციასა და შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად.

9. ასამბლეა, ასევე, აღნიშნავს, რომ კრიტიკული დავისა და მხატვრული თავისუფლების კულტურას ევროპაში ხანგრძლივი ისტორია აქვს, აქედან გამომდინარე, დადებითად და აუცილებლადაც კი მიიჩნევა პიროვნებისა და საზოგადოების წინსვლისთვის. ასეთი კულტურის არსებობის მხოლოდ ტოტალიტარულ სახელმწიფო წყობას ეშინია. ამიტომ, კრიტიკულ დავას, სატირას,

იუმორსა და მხატვრულ გამოსახვას ფართო თავისუფლება უნდა მიენიჭოს, ხოლო გაზვიადების გამოყენება პროვოკაციად არ უნდა განიხილებოდეს.

10. ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები საყოველთაოდ აღიარებულია, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციითა და ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით. ამასთან, ამ უფლებების გამოყენება ყველგან ერთგვაროვანი არ არის. ასამბლეა ამ სტანდარტების ნებისმიერი სახით დაქვეითებას უნდა ებრძოდეს. ასამბლეა მიესალმება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის ინიციატივას ცივილიზაციების გაერთიანების თაობაზე, რომლის მიზანია, ინსტიტუციონალურ და სამოქალაქო საზოგადოების დონეებზე ერთობლივი ზომების მიღება ცრურწმენის, ცრუ წარმოდგენებისა და პოლარიზაციის დასაძლევად. ნამდვილი დიალოგი მხოლოდ მაშინ შედგება, როცა არსებობს სხვა კულტურებისა და საზოგადოებების ნამდვილი პატივისცემა და გაგება. ისეთი ღირებულებები, როგორებიცაა ადამიანის უფლებათა პატივისცემა, დემოკრატია, მართლწესრიგი და ანგარიშვალდებულება- კაცობრიობის კოლექტიური სიბრძნის, სინდისისა და პროგრესის ნაყოფია. ამოცანა სხვადასხვა კულტურებში ამ ღირებულებათა ფესვების მიგნებაში მდგომარეობს.

11. როცა აუცილებელია იმ ადამიანის უფლებათა დაბალანსება, რომლებიც კონკრეტულ შემთხვევაში, ერთმანეთს ეწინააღმდეგება, ეროვნულ სასამართლოებს და ეროვნულ კანონმდებლებს შეფასების თავისუფლება ენიჭებათ. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლომ დაადგინა, რომ, თუმცა, პოლიტიკური სიტყვის ან საზოგადოებისთვის საინტერესო საკითხებზე დებატების შეზღუდვის ფარგლები ვიწროა, შეფასების უფრო ფართო თავისუფლება გამოიყენება მაშინ, როცა რეგულირდება გამოხატვის თავისუფლება ისეთ საკითხებზე, რომლებიც, სავარაუდოდ, შეურაცხყოფს პირად ინტიმურ მორალურ მრწამსს ან რელიგიას. სავარაუდოდ, რა გამოიწვევს ამა თუ იმ რელიგიის მიმდევართა არსებით შეურაცხყოფას, მნიშვნელოვნად განსხვავებული იქნება სხვადასხვა დროსა და სხვადასხვა ადგილას.

12. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლით, განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების მზარდი მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით, მეტად ალარ უნდა შეიზღუდოს. ამავე დროს, ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ რომელიმე რელიგიური ჯგუფის მისამართით სიძულვილის გამომხატველი საუბარი შეუთავსებელია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციითა და ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრეცედენტებით გარანტირებულ ადამიანის უფლებებთან და ძირითად თავისუფლებებთან.

13. ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოთა პარლამენტებს მოუწოდებს, ჩაატარონ დებატები გამოხატვის თავისუფლებასა და რელიგიური მრწამსის პატივისცემის შესახებ და, ასევე, მოუწოდებს პარლამენტარებს, მოახსენონ ასამბლეას ამ დებატების შედეგები.

14. ასამბლეა ევროპის რელიგიურ თემებს მოუწოდებს, თავიანთ თემებში განიხილონ გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური მრწამსის პატივისცემის საკითხები და ხელი შეუწყონ სხვა რელიგიურ თემებთან დიალოგს, ურ-

თიერთგაგებისა და რელიგიური შემწყნარებლობის ქცევის კოდექსის ჩამოსაყალიბებლად, რაც აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

15. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს პროფესიონალ ჟურნალისტებს და მათ პროფესიულ ორგანიზაციებს, განიხილონ მედიის ეთიკა რელიგიურ მრწამსთან და მგრძნობიარობასთან დაკავშირებით. ასამბლეა მხარს უჭერს პრესის მიმართ საჩივრების განმხილველი ორგანოების, მედიაომბუცმენების ან სხვა თვითმარეგულირებელი ორგანოების შექმნას იქ, სადაც ამგვარი ორგანოები ჯერ არ არსებობს, რომლებმაც უნდა განიხილონ რელიგიური მრწამსის შეურაცხყოფაზე რეაგირების შესაძლო ფორმები.

16. ასამბლეა მხარს უჭერს კულტურებსა და რელიგიებს შორის დიალოგს, რომელიც დაფუძნებულია ადამიანის საყოველთაო უფლებებზე. ამ დიალოგში თანასწორობისა და ურთიერთპატივისცემის პრინციპებით მონაწილეობას უნდა იღებდეს სამოქალაქო საზოგადოება და, აგრეთვე, მედია შემწყნარებლობის, ნდობისა და ურთიერთგაგების ხელშეწყობის მიზნით, რომლებიც არსებითად მნიშვნელოვანია მტკიცე საზოგადოებების ჩამოსაყალიბებლად და საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების განსამტკიცებლად.

17. ასამბლეა ევროსაბჭოს ორგანოებს მოუწოდებს, აქტიურად იმუშაონ სხვადასხვა რელიგიური თუ ეთნიკური ჯგუფის მისამართით სიძულვილის გამომხატველი საუბრის აღკვეთაზე.

18. ასამბლეა იღებს გადაწყვეტილებას, ამ საკითხს დაუბრუნდეს გმობის, რელიგიური შეურაცხყოფისა და რელიგიის გამო პირთა მისამართით სიძულვილის გამომხატველი საუბრის შესახებ ანგარიშის საფუძველზე, ევროპაში არსებული სხვადასხვა მიდგომების, მათ შორის, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის, რასიზმთან და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლის ევროპული კომისიისა და კანონმდებლობის მეშვეობით დემოკრატიის ხელშეწყობის ევროპული კომისიის ანგარიშებისა და რეკომენდაციების, და ევროსაბჭოს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის ანგარიშების შეფასების შემდეგ.

ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ისლამური რადიკალიზმი და პოლიტიკური მიზეზებით რელიგიური რწმენის მანიპულაცია ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებებსა და დემოკრატიულ ღირებულებებს. ამავე დროს, ევროსაბჭოს ბევრ წევრ-სახელმწიფოში მუსლიმები თავს საზოგადოებისგან გარიყულად, დალდასმულად და დისკრიმინირებულად გრძნობენ; ისინი სტერეოტიპების, სოციალური მარგინალიზაციისა და პოლიტიკური ექსტრემიზმის მსხვერპლი ხდებიან. ასამბლეა ღრმად შეშფოთებულია როგორც ისლამური ექსტრემიზმით, ასევე მუსლიმური თემების მიმართ ექსტრემიზმით ევროპაში. ორივე ფენომენი ერთმანეთს განამტკიცებს.

2. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ისლამიზმი არის შეხედულება იმის თაობაზე, რომ ისლამი არა მარტო რელიგიაა, არამედ სოციალური, სამართლებრივი და პოლიტიკური ქცევის კოდექსიც. ისლამიზმი შეიძლება იყოს მოძალადე ან ტრადიციული და მშვიდობიანი, მაგრამ, ორივე შემთხვევაში, ის არ ეთანხმება რელიგიისა და სახელმწიფოს განყოფას, რაც დემოკრატიული და პლურალისტური საზოგადოებების ძირითადი პრინციპია. ასამბლეა, ასევე, აღნიშნავს, რომ მუსლიმთა დისკრიმინაცია დაუშვებელია და უნდა აღმოიფხვრას. ევროპელ მუსლიმთა დიდი უმრავლესობა იზიარებს ჩვენი საზოგადოებების ძირითად პრინციპებს და არსებითად მნიშვნელოვანია ბრძოლა ისლამოფობიასთან, რაც, ძირითადად, უცოდინრობიდან და ისლამის ძალადობასთან გაიგივების მცდარი წარმოდგენიდან გამომდინარეობს. ამ პრობლემების მოუგვარებლობით, ბევრი ევროპული ქვეყნის მთავრობა ხელს უწყობს ექსტრემიზმის ზრდას.

3. მუსლიმებისთვის ევროპა საკუთარი სახლია – ისინი აქ მრავალი საუკუნეა არიან, რაც ასამბლევამ აღნიშნა კიდევ თავის რეკომენდაციაში 1162 (1991) ევროპულ კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ. ისლამს, იუდაიზმსა და ქრისტიანობას – სამ ძირითად მონოთეისტურ რელიგიას – ერთი და იგივე ისტორიული და კულტურული ფესვები აქვთ და ერთსა და იმავე ფუნდამენტურ ღირებულებებს აღიარებენ, კერძოდ, ადამიანის სიცოცხლისა და ღირსების უმთავრეს ღირებულებას, აზრის გამოხატვის შესაძ-

¹¹⁴ ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 12266, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი მორგენს ჯენსენი; დოკ. 12303, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰანკოკი; დოკ. 12305, იურიდიულ საკითხა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი რაფაელ ჰუსეინოვი, და დოკ. 12304, ქალთათვის და მამაკაცთათვის თანასწორი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ქ-ნი მემეკანი). ტექსტი ასამბლეის მიერ ერთსულოვნად მიღებულია 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე). აგრეთვე, იხილეთ რეკომენდაცია 1927 (2010).

ლებლობას და თავისუფლებას, სხვებისა და მათი ქონების პატივისცემას და სოციალური კეთილდღეობის მნიშვნელობას. ეს ღირებულებები ასახულია ევროპულ ფილოსოფიებში და შეტანილია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციაში (შემდგომში – “კონვენცია”; Eთმ # 5).

4. “კონვენციის” მე-9 მუხლით, გარანტირებულია უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით. “კონვენციის” მე-10 მუხლი ითვალისწინებს გამოხატვის თავისუფლებას. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, გამოხატოს რელიგიური ან ფილოსოფიური შეხედულებები ან არ დაეთანხმოს და გააკრიტიკოს ისინი. ეს ორივე თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოების აუცილებელ მოთხოვნას. ამასთან, ისინი აბსოლუტური არ არის და შეიძლება დაექვემდებაროს შეზღუდვებს, რომლებიც მკაცრი კონტროლის ქვეშ წესდება. უფრო მეტიც, “კონვენციის” მე-17 მუხლის თანახმად, ისინი ბოროტად არ უნდა იყოს გამოყენებული “კონვენციით” გათვალისწინებული რომელიმე უფლებისა თუ თავისუფლების მოსპობის ან არასათანადო შეზღუდვის მიზნით.

5. ამ ორი თავისუფლების ერთმანეთთან შეჯერების მნიშვნელობას ასამბლეამ უკვე გაუსვა ხაზი თავის რეზოლუციაში 1510 (2006) გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ, აგრეთვე, თავის რეკომენდაციაში 1805 (2007) გმობის, რელიგიური შეურაცხყოფისა და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით პირთა მისამართით სიძულვილის გამომხატველი საუბრის შესახებ. ასამბლეა არაორაზროვნად გმობს იმ პირთა მიმართ სიკვდილით დასჯის ბრძანების გამოცემას და მუქარას, რომლებიც აკრიტიკებენ ისლამს, ან ისლამთან დაკავშირებულ პოლიტიკურ შეხედულებებს. ამასთან, ასამბლეა გამოთქვამს სინანულს იმასთან დაკავშირებით, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის არაერთი წევრი-სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ინიციატივების შედეგად, ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭომ მიიღო რეზოლუციები რელიგიების და, კერძოდ, ისლამის შეურაცხყოფის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, რადგან ეს სტრატეგია საფრთხეს უქმნის გამოხატვის თავისუფლებას.

6. ასამბლეა მიუთითებს თავის რეკომენდაციაზე 1804 (2007) სახელმწიფოს, რელიგიის, სეკულარიზმისა და ადამიანის უფლებების შესახებ და აღნიშნავს, რომ დემოკრატიული სტანდარტები მოითხოვს სახელმწიფოსა და მისი ორგანოების განცალკევებას რელიგიებისგან და რელიგიური ორგანიზაციებისგან. მთავრობები, პარლამენტები და სახელმწიფო მმართველობები, რომლებიც თავიანთ მთელ საზოგადოებას დემოკრატიულად ასახავს და ემსახურება, ნეიტრალური უნდა იყოს ყველა რელიგიური, გნოსტიკური თუ ათეისტური მრწამსის მიმართ. მიუხედავად ამისა, რელიგია და დემოკრატია ერთმანეთთან შეუთავსებელი არაა, რადგან რელიგიებს შეუძლიათ სასარგებლო საზოგადოებრივი როლი ითამაშონ. ამიტომ წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა წაახალისონ რელიგიური ორგანიზაციები, რომ მათ მხარი დაუჭირონ მშვიდობას, შემწყნარებლობას, სოლიდარობას და ინტელექტუალურ დიალოგს.

7. ამასთან, ასამბლეა შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ ნევრ-სახელმწიფოებში მოქმედი ზოგი ისლამური ორგანიზაცია დაფუძნებულია უცხო ქვეყნის მთავრობების მიერ და ფინანსურ დახმარებას და პოლიტიკურ მითითებებს ამ მთავრობებისგან ღებულობენ. აქედან გამომდინარე, ამ ორგანიზაციების მიზნები რელიგიური არაა. ისლამის ნიღბით ნაციონალურ-პოლიტიკური ექსპანსია უნდა გამოაშკარავდეს. “კონვენციის” მე-11 მუხლის თანახმად, ნევრ-სახელმწიფოებს შეუძლიათ შეზღუდონ ასეთი ორგანიზაციების საქმიანობა იმ პირობით, თუ ამგვარი შეზღუდვები აკმაყოფილებს მე-11 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილ მოთხოვნებს. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნევრ-მა-სახელმწიფოებმა როგორც ისლამური, ასევე სხვა რელიგიური ორგანიზაციებისგან, უნდა მოითხოვონ გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულობა, მაგ., მათი საწესდებო მიზნების, ხელმძღვანელობის, წევრობისა და ფინანსური რესურსების შესახებ გამჭვირვალობის მოთხოვნით.

8. ევროპაში თურქთა ყოფნის შესახებ რეკომენდაციაში 1774 (2006) ასამბლეამ აღნიშნა, რომ მიგრანტმა მუშაკებმა და ევროპის ახალმა მოქალაქეებმა, ნევრ-სახელმწიფოების მთავრობებმა და პარლამენტებმა, აგრეთვე, ევროსაბჭომ, პრიორიტეტი უნდა მიანიჭოს მუსლიმებისა და სხვა რელიგიური უმცირესობების სოციალურ ინტეგრაციას. ნევრ-სახელმწიფოების მიერ მიგრანტების უკეთ ინტეგრაციის მიზნით მიღებული არაერთი ზომა შექცებას იმსახურებს, მაგრამ ეს ინტეგრაცია ხშირად რეალობისგან შორს არის, განსაკუთრებით, მუსლიმ მიგრანტებთან მიმართებით. ამრიგად, ასამბლეა ნევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, იყვნენ პროაქტიურები სოციალურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ უთანასწორობასთან ბრძოლაში.

9. ასამბლეა ნევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, ეფექტურად ებრძოლონ ევროპაში მუსლიმებისა და სხვა რელიგიური უმცირესობების სოციალურ მარგინალიზაციას, მათ შორის, კომპლექსური ანტი-დისკრიმინაციული კანონმდებლობის, პოლიტიკისა და წესების მიღების, განხორციელებისა და რეგულარული მონიტორინგის გზით, რათა დაიცვან ისინი ყოველდღიური დისკრიმინაციისგან და უზრუნველყონ სამართლებრივი დაცვის საშუალებებზე უკეთესი წვდომა მათი უფლებების დარღვევისას.

10. თუმცა, ნევრ-სახელმწიფოებში მყოფი მუსლიმი თემების ორგანიზაციული სტრუქტურა სასურველია სამთავრობო და ადმინისტრაციულ ორგანოებთან კონტაქტების დამყარების ხელშესაწყობად, ნევრ-ქვეყნების მთავრობებმაც და პარლამენტებმაც უნდა ეცადონ მუსლიმებთან, როგორც თანასწორუფლებიან მოქალაქეებთან, პირდაპირი პოლიტიკური კონტაქტების დამყარება. ასეთი პირდაპირი კონტაქტების ხელშეწყობა შესაძლებელია ადგილობრივ და რეგიონულ დონეებზე საჯარო განხილვების, აგრეთვე, ინტერნეტით რეგიონული და ეროვნული განხილვების მეშვეობით. ასამბლეა მიუთითებს ევროკავშირის ადგილობრივი და რეგიონული ორგანოების კონგრესის რეკომენდაციაზე 170 (2005) “კულტურებს შორის და რელიგიებს შორის დიალოგი: ადგილობრივი ხელისუფლების ინიციატივები და პასუხისმგებლობები” და ეროვნულ პარლამენტებს მოუწოდებს უზრუნველყონ, რომ მათ ქვეყნებში ადგილობრივ ხელისუფლებას ჰქონდეთ სამართლებრივი, ადმინისტრაციული და ფინანსური ბაზისები, რომლებიც აუცილებელია სოციალური

ინტეგრაციისა და კულტურებს შორის დიალოგის ხელშესაწყობის მიზნით ადგილობრივი ღონისძიებების განსახორციელებლად.

11. აუცილებელია, რომ იმ პირებმა, რომლებიც თავიანთ ქვეყანაში უმცირესობის კულტურას მიეკუთვნებიან, არ მოახდინონ საკუთარი თავის იზოლაცია და არ ეცადონ პარალელური საზოგადოების შექმნა. ამრიგად, ასამბლეა მუსლიმი თემების წარმომადგენლებს მოუწოდებს ხელი შეუწყონ კულტურებს შორის დიალოგს და ებრძოლონ დაყოფებს, რომლებიც, წინააღმდეგ შემთხვევაში, გამოიწვევს საზოგადოების დაქუცმაცებას და კონფლიქტებს. ასამბლეა მიუთითებს თავის რეზოლუციაზე 1605 (2008) და რეკომენდაციაზე 1831 (2008) ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ და მუსლიმებს, მათ რელიგიურ თემებს და რელიგიურ წინამძღოლებს მოუწოდებს ებრძოლონ ისლამით შენიღბული ექსტრემიზმის ნებისმიერ ფორმას. ისლამი ის რელიგიაა, რომელიც მხარს უჭერს მშვიდობას. შემფოთებულმა მუსლიმებმა პირველებმა უნდა გამოხატონ საწინააღმდეგო რეაქცია, როცა ტერორისტები ან პოლიტიკური ექსტრემისტები ისლამს ძალაუფლებისთვის ბრძოლისთვის იყენებენ და ამით არაადგდებენ ადამიანის სიცოცხლის ფუნდამენტურ უფლებას და სხვა ღირებულებებს, რომლებსაც ისლამი იცავს.

12. ასამბლეა სინანულით აღნიშნავს, რომ ევროპაში სულ უფრო მეტი პოლიტიკური პარტია ბოროტად იყენებს და ხელს უწყობს ისლამისადმი შიშს და ატარებს პოლიტიკურ კამპანიებს, რომლებიც ხელს უწყობს ევროპაში მყოფი მუსლიმების შესახებ უარყოფით სტერეოტიპებს და, ხშირად, ისლამს ექსტრემიზმთან აიგივებს. მუსლიმთა მიმართ შეუწყნარებლობის, ზოგჯერ სიძულვილის პროპაგანდა დაუშვებელია. ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს მიიღონ პოლიტიკური ზომები თანახმად ევროპის რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ბრძოლის კომისიის ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაციისა #5 (2000) მუსლიმთა მიმართ შეუწყნარებლობასთან და დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ “კონვენციის” ნორმების, კერძოდ, მე-10 თავის მე-2 მუხლის დაცვის პარალელურად, სწორედ, წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა თქვან უარი ისეთ პოლიტიკურ განცხადებებზე, რომლებიც აღვივებს შიშსა და სიძულვილს მუსლიმებისა და ისლამის მიმართ.

13. ასამბლეა, ასევე, შემფოთებულია როგორც ეროვნული, ასევე, რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლებების იმ პოლიტიკითა და ნესებით, რომლებიც დისკრიმინაციულია მუსლიმთა მიმართ და ასევე, მოქალაქეთა ხმების, ინიციატივებისა და რეფერენდუმების რელიგიისა და გამოხატვის თავისუფლების უფლებებზე შეზღუდვების დასაკანონებლად გამოყენების საფრთხით, რომლებიც დაუშვებელია “კონვენციის” მე-9 და მე-10 მუხლებით. ამ კონტექსტში, ასამბლეა განსაკუთრებით შემფოთებულია შვეიცარიაში ამ ბოლო დროს ჩატარებული რეფერენდუმით და შვეიცარიის მთავრობას მოუწოდებს მორატორიუმი დაანესოს და უმოკლეს ვადაში გააუქმოს მეჩეთებისთვის მინარეთების (კოშკების) მშენებლობაზე დაწესებული საყოველთაო შეზღუდვა.

14. ასამბლეა მიუთითებს ევროპაში ქალთა და რელიგიის შესახებ თავის რეზოლუციაზე 1464 (2005) და ყველა მუსლიმ თემს მოუწოდებს, უარი თქვან ისლამის იმ ტრადიციულ განმარტებებზე, რომლებიც არ აღიარებს გენდერულ თანასწორობას და ზღუდავს ქალთა უფლებებს როგორც ოჯახ-

ში, ასევე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ამგვარი ინტერპრეტაცია შეუთავსებელია ადამიანის ღირსებასთან და დემოკრატიულ სტანდარტებთან. ქალები მამაკაცების თანასწორი არიან ყველა თვალსაზრისით და მათ მიმართ მოპყრობაც შესაბამისი უნდა იყოს, ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე. ქალთა დისკრიმინაცია, რელიგიური ტრადიციების თუ სხვა საფუძველზე, ეწინააღმდეგება “კონვენციის” მე-8, მე-9 და მე-14 მუხლებს, ასევე “კონვენციის” მე-7 ოქმის მე-5 მუხლს და მე-12 ოქმს. არანაირი რელიგიური თუ კულტურული რელატივიზმი არ შეიძლება იყოს გამოყენებული პირადი ხელშეუხებლობის დარღვევის გასამართლებლად. ამიტომ, საპარლამენტო ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, ყველა აუცილებელი ზომა მიიღონ რადიკალური ისლამიზმისა და ისლამოფობიის აღმოსაფხვრელად, რომელთა უპირველესი მსხვერპლი ქალები არიან.

15. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ქალების ჩადრით შემოსვა, განსაკუთრებით ბურქას ან ნიქაბის ჩადრებით შემოსვა, ხშირად აღიქმება მამაკაცთა მიმართ ქალთა დაქვემდებარების სიმბოლოდ, რაც ზღუდავს ქალთა როლს საზოგადოებაში, მათ პროფესიულ ცხოვრებას და ხელს უშლის მათ სოციალურ და ეკონომიკურ საქმიანობას. ქალთა არც სრული ჩადრით და არც თავსაბურით შემოსვას ყველა მუსლიმი არ მიიჩნევს ისლამით დადგენილ რელიგიურ ვალდებულებად, თუმცა, მას ბევრი საზოგადოებრივ და კულტურულ ტრადიციად მიიჩნევს. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ ამ ტრადიციამ შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ქალთა ღირსებასა და თავისუფლებას. არცერთმა თემმა ან ოჯახმა არ უნდა აიძულოს ქალი ატაროს რელიგიური სამოსი. ჩაგვრის, უფლების ჩამორთმევის ან ძალადობის ნებისმიერი აქტი წარმოადგენს დანაშაულს, რაც კანონით უნდა დაისაჯოს. ამ დანაშაულის მსხვერპლი ქალები, მიუხედავად მათი სტატუსისა, დაცული უნდა იყვნენ წევრი სახელმწიფოების მიერ და სარგებლობდნენ მხარდაჭერისა და რეაბილიტაციის ზომებით.

16. ამ მიზეზით, არაერთი ევროპული ქვეყნის პარლამენტი განიხილავს ბურქას და ნიქაბის გამოყენების შესაძლებლობას. კონვენციის მე-9 მუხლი ითვალისწინებს პირთა უფლებას თვითონ გადაწყვიტონ შეიმოსონ თუ არა რელიგიური ტანსაცმლით სახლში თუ საჯაროდ. ამ თავისუფლებაზე სამართლებრივი შეზღუდვების დაწესება შეიძლება გამართლებული იყოს იმ შემთხვევაში, თუ ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, განსაკუთრებით, უსაფრთხოების მიზნებისთვის, ან როცა პირთა საჯარო ან პროფესიული ფუნქცია მათგან რელიგიურ ნეიტრალიტეტს ან მათი სახის დანახვას მოითხოვს. ამასთან, ბურქას და ნიქაბის გამოყენებაზე საყოველთაო აკრძალვის დაწესება იმ ქალებს, რომლებსაც თვითონ სურთ სახის დაფარვა, ამ უფლებას ჩამოართმევს.

17. გარდა ამისა, საყოველთაო აკრძალვამ შეიძლება ის უარყოფითი შედეგი გამოიწვიოს, რომ ოჯახმა და თემმა ქალები აიძულონ, რომ დარჩნენ სახლში და შემოიფარგლონ მხოლოდ სხვა ქალებთან ურთიერთობით. მუსლიმი ქალები შეიძლება კიდევ უფრო გაირიყონ, თუ მათ მოუწევთ საგანმანათლებლო დაწესებულების დატოვება, საზოგადოებრივ ადგილებზე გასვლისგან თავის შეკავება და თავიანთი თემების გარეთ სამსახურის დატოვება იმისათვის, რომ არ დაარღვიონ ოჯახური ტრადიცია. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს შეიმუშაონ მიზნობრივი პოლი-

ტიკა მუსლიმი ქალების მიერ საკუთარი უფლებების ცოდნის გაუმჯობესების, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის მიღებაში მათთვის დახმარების განევისა და პროფესიული საქმიანობის განსახორციელებლად, სოციალური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის მისაღწევად და მათთვის თანაბარი შესაძლებლობების შეთავაზების მიზნით. აღნიშნულთან დაკავშირებით, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ახალგაზრდა მუსლიმი ქალების, აგრეთვე, მათი მშობლებისა და ოჯახების განათლებას. განსაკუთრებით აუცილებელია გოგონათა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის გაუქმება და გენდერული თანასწორობის შესახებ სტერეოტიპებისგან თავისუფალი განათლების უზრუნველყოფა განათლების სისტემის ყველა დონეზე.

18. ისლამური ან სხვა წესჩვეულების საბაზით, ქალის გენიტალიების დასახიჩრება დანაშაულად უნდა იყოს მიჩნეული, რადგან ის არღვევს ყველა პირის, განსაკუთრებით, გოგონების, ფიზიკურ თუ მორალურ ხელშეუხებლობას. ნევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა ზომა ამ დანაშაულის აღმოსაფხვრელად და ბავშვებსა და მათ მშობლებს გაუწიონ პრაქტიკული დახმარება, მათ შორის, განათლების მეშვეობით.

19. შესაბამისად, ასამბლეა ნევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს მიიღონ ყველა ზომა ქალთა ჩაგვრისა და მათ მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად და, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახური ძალადობის აღკვეთისა და აღმოფხვრის შესახებ ევროსაბჭოს მომავალ კონვენციასთან დაკავშირებით მოლაპარაკებების ფარგლებში, მხარი დაუჭირონ დებულებებს, რომლებიც ქალებს, მიუხედავად მათი წარმოშობისა თუ სტატუსისა, ანიჭებს წვდომას დაცვის, პრევენციისა და რეაბილიტაციის მექანიზმებზე.

20. ისლამთან დაკავშირებული სტერეოტიპები, გაუგებრობები და შიშები ევროპელ არამუსლიმებს შორის სათანადო ცოდნის ნაკლებობის ტიპური სიმპტომებია. მსგავსად ამისა, ევროპაში ბევრ მუსლიმს არა აქვს სათანადო ცოდნა ისლამის შესახებ, რომ არაფერი ვთქვათ სხვა რელიგიების ცოდნაზე, რის გამოც ისინი შეიძლება ისლამიზმის, როგორც პოლიტიკური ექსტრემიზმის, რელიგიურად შენიღბული ფორმის გავლენის ქვეშ მოაქციონ. ამ კონტექსტში, ასამბლეა მიუთითებს განათლებისა და რელიგიის შესახებ თავის რეკომენდაციაზე 1720 (2005) და მოუწოდებს ნევრ-სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ ისლამის, იუდაიზმისა და ქრისტიანობის ისტორიის სწავლება სკოლაში და მთელი ცხოვრების პერიოდში განათლების მეშვეობით. რელიგიების სწავლებას ნევრმა-სახელმწიფოებმა მხარი უნდა დაუჭირონ იუდაიზმის, ქრისტიანობისა და ისლამის საერთო წინამძღვრებისა და ღირებულებების, აგრეთვე, თანამედროვე ევროპულ ჰუმანიზმზე მათი გავლენის შესახებ საზოგადოებაში ცოდნის ამაღლების მიზნით. ევროპის უმაღლესი განათლებისა და სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებებში უნდა ისწავლებოდეს ისლამური მეცნიერებები რელიგიის პროფესორების, მასწავლებლებისა და წინამძღოელების განსწავლისა და ისლამის ისლამიზმისგან განსხვავების მიზნით. ასამბლეას სჯერა, რომ ევროპელ მუსლიმთა უმრავლესობისთვის მისაღებია საერთო მიდგომა იმ საკითხზე, რომ ისლამი შეთავსებადია დემოკრატიულ ღირებულებებთან, ადამიანის უფლებებთან და კანონის უზენაესობასთან; მართლაც, ბევრი ამას დიდი ხანია აკეთებს.

22. ასამბლეა, ასევე, მიესალმება 2008 წელს კულტურებს შორის დიალოგის ევროპული წლის განმავლობაში ევროსაბჭოს მიერ მომზადებულ თეთრ დოკუმენტს კულტურებს შორის დიალოგის შესახებ, აგრეთვე, მინისტრთა კომიტეტის მიერ ამ სფეროში შესრულებულ სხვადასხვა სამუშაოებს. წევრისახელმწიფოების მთავრობებმა ხსენებული თეთრი დოკუმენტი უნდა გამოიყენონ თავიანთ ეროვნულ საქმიანობაში, მათ შორის, სკოლებსა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებში.

23. მნიშვნელოვანია, შეიქმნას სინერგიები სხვა შესაბამის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციის კავშირს მოუწოდებს, უფრო მჭიდროდ ითანამშრომლოს ევროსაბჭოსთან, მათ შორის, ერთობლივი სამოქმედო პროგრამების შემუშავების გზით. ამ კონტექსტში, ასამბლეა ევროსაბჭოს გენერალურ მდივანს მოუწოდებს, წევრი-სახელმწიფოებისგან მოითხოვოს დამატებითი დაფინანსება ხსენებული საქმიანობისთვის და ხელი შეუწყოს ამ ორ ორგანიზაციას შორის პერსონალის სტაჟირების მიზნით ურთიერთგაცვლებს.

24. ასამბლეა განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ისლამურ ორგანიზაციას (ISESCO) და განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის არაბული ლიგის ორგანიზაციას (ALESCO) მოუწოდებს, ითანამშრომლოს ევროსაბჭოსთან ისლამიზმისა და ისლამოფობიისა თუ სხვა რელიგიური დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლაში, აგრეთვე ადამიანის საყოველთაო უფლებების დაცვის ხელშეწყობაში. შეიძლება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყოს იმის უზრუნველყოფაში, რომ მათმა წევრებმა პატივი სცენ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტს და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ურთიერთობების საერთაშორისო პაქტს.

25. ამ კონტექსტში ასამბლეა სინანულით აღნიშნავს, რომ ISESCO-ს და ALESCO-ს ზოგი წევრი-სახელმწიფოს მთავრობამ ეროვნული კანონმდებლობა მიიღო შარიათის კანონის ინტერპრეტაციის საფუძველზე ან განახორციელა ისეთი ეროვნული პოლიტიკა, რომელიც ეწინააღმდეგება ICCPR და ICESCR კონვენციებს: ისლამის გარდა სხვა რელიგიის მიღების მსურველებისთვის სასტიკი სასჯელების და თვით სიკვდილით დასჯის შეფარდება შეუთავსებელია სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის (ICCPR) მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტთან; სასტიკი სასჯელებისა თუ საჯაროდ სიკვდილით დასჯის შეფარდება იმ პირთა მიმართ, რომლებმაც ისლამი გააკრიტიკეს, შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ურთიერთობების საერთაშორისო პაქტის (ICESCR) მე-19 მუხლთან. სხვა ქვეყნებისა თუ მათი მოქალაქეების წინააღმდეგ “წმინდა ომისკენ” ან ძალადობისკენ მოწოდება და ტერორისტების, როგორც “წმინდანი წამებულების” განდიდება, შეუთავსებელია სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის (ICCPR მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტთან; ისლამის გარდა სხვა მრწამსის ადამიანების სიძულვილის და მათთან ბრძოლის სწავლება შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ურთიერთობების საერთაშორისო პაქტის (ICESCR) მე-13 მუხლის 1-ლ პუნქტთან.

26. მუსლიმ და არამუსლიმ ევროპელებსა და ჩრდილოეთ აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და აზიის მუსლიმებს, განსაკუთრებით ახალგაზრდებს, სტუდენტებსა და მასწავლებლებს შორის ურთიერთობის ხელშეწყობა მნიშვნელოვანია. ამიტომ, ასამბლეა ევროპის ახალგაზრდობის ფორუმს მოუწოდებს, გააფართოოს ამ სფეროში თავისი საქმიანობა. ხმელთაშუა ზღვის აუზის საგანმანათლებლო და კულტურულ დაწესებულებებს, აგრეთვე, ქალაქებს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა მნიშვნელოვანია, მაგალითად, ევროპის რეგიონში უმაღლესი განათლების საკვალიფიკაციო მოთხოვნების აღიარების შესახებ კონვენციისა და ტერიტორიულ თემებსა თუ ხელისუფლებებს შორის ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის შესახებ ევროკავშირის ჩარჩო კონვენციის ფარგლებში.

ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ

1. 1995 წელს პარიზში და 2001 წელს ნიუ იორკში მომხდარმა თავდასხმებმა, 2003 წელს მადრიდსა და სტამბულში და 2005 წელს ლონდონში განხორციელებულმა აფეთქებებმა და ევროპის მიწაზე ბევრი სხვა ტერორისტული გეგმის ჩაშლამ აჩვენა ტერორიზმის იმ ადამიანებიდან მომდინარე საფრთხის მასშტაბი და სიმძიმე, რომლებიც ისლამურ ფუნდამენტალიზმს შთაგონების წყაროდ იყენებენ. ამ თავდასხმებით გამოწვეულ შოკთან ერთად, ბევრი დააბნია იმის გააზრებამ, რომ მათ ორგანიზებასა და განხორციელებაში მონაწილე ზოგი ახალგაზრდა მუსლიმი ევროპაში დაიბადებული და გაზრდილი იყო.

2. საპარლამენტო ასამბლეა იძლევა გაფრთხილებას, რომ ერთმანეთში არ ავეურიოთ ისლამი, როგორც სარწმუნოება და ისლამური ფუნდამენტალიზმი, როგორც იდეოლოგია. ისლამი ევროპაში მეორე რელიგია და ევროპული საზოგადოებების შემადგენელი კომპონენტია. ევროსაბჭოს ზოგიერთ წევრ ქვეყანაში ისლამი ის ტრადიციული რელიგიაა, რომელსაც მოსახლეობის უმრავლესობა მისდევს; სხვა ქვეყნებში ის იმიგრანტთა და იმიგრაციული ისტორიის მქონე მოქალაქეთა უმრავლესობის რელიგიაა, რომლებიც მოსახლეობის მზარდ ნაწილს წარმოადგენენ. მეორეს მხრივ, ისლამური ფუნდამენტალიზმი ეს არის ექსტრემისტული იდეოლოგია პოლიტიკური მიზნით, რომელიც ანვითარებს ისეთი საზოგადოების მოდელს, რომელიც შეუთავსებელია ადამიანის უფლებათა ღირებულებებთან და დემოკრატიის სტანდარტებთან და რომელიც, ყველაზე ცუდ შემთხვევაში, ამ მიზნების მისაღწევად ძალადობის გამოყენებისკენ მოუწოდებს.

3. სამწუხაროა, თუმცა ვერ უარვყოფთ, რომ ამ მომენტში რელიგიურმა ფუნდამენტალიზმმა, როგორც იდეოლოგიამ, აჩვენა, რომ მას აქვს ძალა, მიიზიდოს გარკვეული პირები. ევროპის ქვეყნების მთავრობებმა და ევროპელმა მუსლიმმა თემებმა მჭიდროდ უნდა ითანამშრომლონ ამ მიზიდულობის ძალის გასაწეიტრალებლად და მისი ტერორიზმში გადაზრდის აღსაკვეთად.

4. ასამბლეა აქებს იმ მუსლიმ ლიდერებს, გავლენიან პირებსა და ორგანიზაციებს, რომლებმაც პირდაპირ და არაორაზროვნად დაგმეს ტერორიზმი, რო-

¹¹⁵ ასამბლეაზე განხილვა გაიმართა 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სესიაზე) (იხ. დოკ. 11540, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ბ-ნი ხოაო ბოსკო მოტა ამარალი; დოკ. 11575, მიგრაციის, ლტოლვილთა და მოსახლეობის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი ჰაკკი კესკინი, და დოკ. 11570, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი მეჰმეთ თექელიოღლუ; და დოკ. 11569, ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ქ-ნი გიზელა ვურმი). ტექსტიმილებულიასამბლეის მიერ 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სესიაზე).

მელიც შთაგონებულია ისლამური ფუნდამენტალიზმით და სხვა ისეთი ექსტრემისტული გამოვლინებით, როგორცაა ოფიციალური თუ თვითდანიშნული იმამებისა თუ სხვა მუსლიმი პირების მიერ გამოყენებული სიძულვილის ენა. მსგავსად ამისა, ასამბლეა აქებს მუსლიმური ორგანიზაციების საქმიანობას, რომლებმაც აჩვენეს, რომ ისლამი, როგორც რელიგია და დემოკრატიული და ადამიანის უფლებათა ღირებულებები ერთმანეთთან თავსებადია, აგრეთვე, იმ სამუშაოს, რომლებიც ამ ორგანიზაციებმა გაწიეს რადიკალიზაციის რისკის წინაშე მყოფ ჯგუფებთან, მაგალითად, ახალგაზრდებთან და პატიმრებთან.

5. ამ ძალისხმევის პარალელურად, ევროპის ქვეყნების მთავრობების განსაკუთრებულ პასუხისმგებლობაში შედის იმ ძირითადი გამომწვევი მიზეზების, მაგალითად, სიღარიბის, დისკრიმინაციისა და საზოგადოებიდან გარიყვის აღმოფხვრა, რომლებიც ექსტრემიზმისთვის ნაყოფიერ ნიადაგს ქმნიან; ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გათვალისწინებული აზრის, სიტყვისა და რელიგიის თავისუფლებების სრულად დაცვის უზრუნველყოფა; და ისეთი გარემოს ხელშეწყობა, რომელშიც ყველა რელიგიურ ჯგუფს ან რწმენის არქონას თანაბრად სცემენ პატივს. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ევროსაბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გააგრძელონ ფხიზელი მუშაობა ისლამოფობიის ფენომენის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად.

6. უფრო მეტიც, ევროსაბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გადადგან არაერთი პოზიტიური ნაბიჯი იმისკენ, რომ იმიგრანტებს და იმიგრანტების შთამომავალ პირებს, მათ შორის, მუსლიმურ თემებს, მისცენ საზოგადოებაში ინტეგრაციის საშუალება დასაქმებაზე, განათლებაზე, პროფ-ტექნიკურ განათლებაზე, განსახლებაზე და კომუნალურ მომსახურებაზე არადისკრიმინაციული წვდომის უზრუნველყოფით. გარდა ამისა, საზოგადოებაში იმიგრანტებისა და იმიგრანტების შთამომავალი პირების ჩართულობას და აქტიურ მონაწილეობას სჭირდება წახალისება მთელი საზოგადოების მხრიდან და მხარდაჭერა და საზოგადოებამ უფრო მეტი უნდა გააკეთოს მრავალფეროვნების შესათავსებლად და ინტეგრაციის ხელშეშლელი ბარიერების გასაუქმებლად.

7. მსგავსად ამისა, როგორც უკვე რეკომენდირებული იყო ასამბლეის მიერ, ინკლუზიურობისა და მონაწილეობის საფუძველზე მოქალაქეობის შექმნის მიზნით, ევროპის ქვეყნების მთავრობებმა უნდა გამოასწორონ იმიგრანტებისა და იმიგრანტების შთამომავალი პირების ამ ეტაპისთვის შეზღუდული შესაძლებლობები, რათა მათ აქტიური როლი შეასრულონ საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. გრძელვადიან პერსპექტივაში ეს მდგომარეობა, რომელიც განპირობებულია, როგორც საკანონმდებლო ასევე, სოციალური შეზღუდვებით, მოსახლეობის გარკვეულ ნაწილში უთუოდ გააღრმავებს უკმაყოფილებას და უსამართლობის განცდას.

8. ასამბლეა მიესალმება ორი წევრი სახელმწიფოს – ესპანეთისა და თურქეთის მთავრობების ინიციატივას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციის კავშირის შექმნის თაობაზე და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის მიერ მის დამტკიცებას, რომელმაც მის უმაღლეს ნარმომადგენლად დანიშნა პორტუგალიის ყოფილი პრეზიდენტი ხორგე

სამპაიო. ასამბლეა, ასევე, მხარდაჭერას უცხადებს ამ კონტექსტში აქამდე განეულ სამუშაოებს.

9. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ასამბლეა ევროსაბჭოს წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს:

9.1. მტკიცე ზომები მიიღონ ყველა სფეროში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ;

9.2. დაგმონ ისლამოფობია და ებრძოლონ მას;

9.3. მტკიცედ იმოქმედონ სიძულვილის ენისა და ქცევის ყველა იმ ფორმის წინააღმდეგ, რომლებიც ეწინააღმდეგება ადამიანის ძირითად უფლებებს და ფუნდამენტურ ღირებულებებს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მათი ავტორი მათ რელიგიური მიზეზებით ამართლებს;

9.4. ებრძოლონ დისკრიმინაციისა და ძალადობის ყველა ფორმას (განსაკუთრებით იძულებით ქორწინებას, ქალთა გენიტალიების დასახიჩრებას და ეგრეთ წოდებულ „ღირსების სახელით დანაშაულის ჩადენას“), რომლებიც რელიგიური ტექსტებისა თუ წეს-ჩვეულებების არასწორი ინტერპრეტაციის შედეგად არღვევს ქალთა ძირითად უფლებებს და ქალთა და მამაკაცთა შორის თანასწორობას;

9.5. ებრძოლონ კულტურული თუ რელიგიური რელატივიზმის ყველა ფორმას, რომლებიც ამართლებს დისკრიმინაციულ ქმედებებს და ადამიანის უფლებათა დარღვევებს განსაკუთრებით, იმ შემთხვევაში, როცა ისინი მიმართულია ქალების ან საზოგადოების სხვა ჯგუფების წინააღმდეგ;

9.6. ანტიტერორისტული ღონისძიებების განხორციელებისას უზრუნველყონ ადამიანის უფლებებისა და კანონის უზენაესობის უმკაცრესი დაცვა;

9.7. ხელი შეუწყონ იმიგრანტებისა და იმიგრანტების შთამომავალი პირების, როგორც მამაკაცების, ასევე ქალების საზოგადოებრივ ერთიანობას, ინტეგრაციას, პოლიტიკურ და სამოქალაქო მონაწილეობას, კერძოდ, შემდეგი ქმედებების განხორციელებით;

9.7.1. გადადგან სხვადასხვა პოზიტიური ნაბიჯები იმისათვის, რომ იმიგრანტებსა და იმიგრანტების შთამომავალ პირებს მისცენ საზოგადოებაში ინტეგრაციის საშუალება დასაქმებაზე, განათლებაზე, პროფ-ტექნიკურ განათლებაზე, შერეულ უბნებში განსახლებაზე და კომუნალურ მომსახურებაზე სამართლიანი და არადისკრიმინაციული წვდომის და, საბოლოო ჯამში, მოქალაქეობის გზით დემოკრატიული მონაწილეობის უზრუნველყოფით;

9.7.2. მიიღონ კონკრეტული ზომები ახალგაზრდებს შორის ინტეგრაციისა და შემწყნარებლობის ხელშესაწყობად;

9.7.3. უზრუნველყონ მიგრანტი დასაქმებულების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპული კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია;

9.7.4. კანონიერად მცხოვრებ მიგრანტებს მისცენ, სულ ცოტა, ადგილობრივ და რეგიონულ არჩევნებში ხმის მიცემისა და არჩევნებში მონაწილეობის უფლება, რათა მათ გავლენა მოახდინონ სახელმწიფო მმართველობასა და ადგილობრივ მთავრობაზე;

9.7.5. უზრუნველყონ ადგილობრივ დონეზე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა მონაწილეობის შესახებ ევროპული კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია;

9.7.6. ხელი შეუწყონ იმიგრანტთა შთამომავალი პირების მონაწილეობას პოლიტიკურ პარტიებში, პროფკავშირებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებში;

9.7.7. მიიღონ ყველა აუცილებელი ზომა იმიგრანტთათვის შექმნილი არათანაბარი შესაძლებლობების, მათ შორის, უმუშევრობისა და არასათანადო განათლების აღმოსაფხვრელად;

9.7.8. გააუქმონ ისლამის აღმსარებლობისთვის საკმარისი რაოდენობის თაყვანისცემის შესაფერისი ადგილების მშენებლობაზე დაწესებული ზედმეტი სამართლებრივი თუ ადმინისტრაციული შეზღუდვები;

9.7.9. არ დაუშვან სასკოლო სახელმძღვანელოებში ისლამის, როგორც მტრულად განწყობილ, ან სახიფათო რელიგიად წარმოჩენა;

9.8. ხელი შეუწყონ და მხარი დაუჭირონ ისეთ საქმიანობას, რომლის მიზანია ევროპაში მუსლიმი ქალების სტატუსისა და როლის გაუმჯობესება და იმ სტერეოტიპების დაძლევა, რომლებიც მათ დაქვემდებარებულ და პასიურ როლებს ანიჭებს, მაგალითად, სკოლებში სათანადო სწავლების უზრუნველყოფით და მედიის მეშვეობით ცნობიერების ამაღლების კამპანიების წარმოებით;

9.9. აწარმოონ მონიტორინგი იმ როლზე, რომელსაც უცხო სახელმწიფოები ასრულებენ მეჩეთების დაფინანსებაში და იმამების დანიშვნაში და არ დაუშვან ამ ქმედებების ექსტრემისტული შეხედულებების პროპაგანდისთვის გამოყენება;

9.10. შესაძლებელია, უნივერსიტეტის დონეზე მხარი დაუჭირონ იმამების ადგილობრივად მომზადების კურსების შექმნას;

9.11. ხელი შეუწყონ საჯარო და ინკლუზიურ დებატებს რადიკალიზაციის ფენომენზე მათი საგარეო პოლიტიკის ზემოქმედებასთან დაკავშირებით;

9.12. ხელი შეუწყონ შემეცნებით პროექტებს დასავლურ საზოგადოებებში ისლამის წვლილთან დაკავშირებით, ისლამზე სტერეოტიპების გაუქმების მიზნით.

10. ასამბლეა მოუწოდებს ლიდერებსა და გავლენიან პირებს, იმოქმედონ პასუხისმგებლობის გრძნობით, რათა არ დაუშვან დისკრიმინაციისა და ისლამოფობიის ხელშეწყობა.

11. გარდა ამისა, ასამბლეა მოუწოდებს ევროპულ მუსლიმურ ორგანიზაციებს, მუსლიმ ლიდერებსა და გავლენიან პირებს:

11.1. საჯარო განცხადებების გაკეთებისას იმოქმედონ პასუხისმგებლობის მაღალი გრძნობით და არაორაზროვნად დაგმონ ტერორიზმი და ექსტრემიზმი, და გაითვალისწინონ ის გავლენა, რაც მათ მუსლიმ თემებზე აქვთ;

11.2. წახალისონ მუსლიმები სრული მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებაში იმ ქვეყნის საზოგადოებისა და ინსტიტუტების სეკულარული ბუნების კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენების გარეშე, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ;

11.3. ოფიციალურად აღიარონ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია;

11.4. ხელი შეუწყონ მუსლიმურ თემებში და განსაკუთრებით, ახალგაზრდობაში ძირითადი ევროპული ღირებულებების გავრცელებას ამ ღირებულებების ისლამთან თავსებადობაზე ყურადღების გამახვილებით;

11.5. უზრუნველყონ მუსლიმურ რელიგიურ სკოლებში ძირითადი ევროპული ღირებულებების სწავლება;

11.6. წაახალისონ ახალგაზრდა ევროპელი მუსლიმები გახდნენ იმამები;

11.7. შეიმუშაონ პროექტები, რომელთა მიზანია ახალგაზრდა თაობაში და ციხეებში რადიკალიზაციის რისკის შემცირება, თუ მიზანშეწონილია, სხვა ორგანიზაციებთან ან ადგილობრივ თუ სხვა ორგანოებთან თანამშრომლობის საფუძველზე;

11.8. ხელი შეუწყონ მედიაში მუსლიმური სინამდვილისა და შეხედულებების სამართლიანად გაშუქებას და უზრუნველყონ ზომიერი მუსლიმების შეხედულებების გაშუქებასაც;

11.9. სათანადო მედია-ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით, შეიმუშაონ ეთიკური ინსტრუქციები მედიაში ისლამოფობიასთან საბრძოლველად და კულტურული შემწყნარებლობისა და ურთიერთგაგების ხელშესაწყობად;

11.10. ხელი შეუწყონ სეკულარული ინტელიგენციის ფორმირებას.

რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ევროპა, რომელიც ისტორიულად მონოთეისტური რელიგიებით ჩამოყალიბდა, სხვადასხვა, მათ შორის, ახალი რელიგიური რწმენების სახლად იქცა. ამასთან, უმცირესობაში მყოფი რელიგიური ჯგუფების წევრები შეიძლება შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის მსხვერპლი გახდნენ.

2. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს თავის მტკიცე პოზიციას რელიგიური უმცირესობების დევნის წინააღმდეგ და გმობს რელიგიური ნიშნით ძალადობის ყველა აქტს ევროპაში თუ მის ფარგლებს გარეთ. ევროსაბჭო წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, უფრო მტკიცე ზომები მიიღონ რელიგიისა და რწმენის ნიშნით დისკრიმინაციასთან საბრძოლველად.

3. ასამბლეა, ასევე, კვლავ ადასტურებს, რომ მხარს უჭერს სახელმწიფოსა და ეკლესიის გამიჯვნას (იხილეთ რეკომენდაცია 1804 (2007) სახელმწიფოს, რელიგიის, სეკულარიზმისა და ადამიანის უფლებების შესახებ და რეკომენდაცია 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ). რელიგიური თემების ავტონომია უაღრესად მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში პლურალიზმისთვის და რელიგიებისა და რწმენების მიმართებით მთავრობებმა ნეიტრალიტეტი და მიუკერძოებლობა უნდა შეინარჩუნონ. იმ წევრ-სახელმწიფოებში, სადაც ისტორიული მიზეზების გამო, კონკრეტული სარწმუნოება წამყვან როლს თამაშობს, სხვა რელიგიური ჯგუფები არ უნდა განიცდიდნენ დისკრიმინაციას და, თუ კანონი ასე მოითხოვს, სამართლებრივი სტატუსის მინიჭებისას ყველა რელიგიური ჯგუფის მიმართ ერთი და იგივე კრიტერიუმები უნდა გამოიყენებოდეს.

4. ასამბლეა აღნიშნავს ევროსაბჭოს პოზიციას აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების სფეროში. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ შეიმუშავა კომპლექსური პრეცედენტული სამართალი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლზე. უფლება- გნამდეს ან არ გნამდეს ან შეიცვალო რელიგია, როგორც სინდისის საკითხი, აბსოლუტური უფლებაა. რელიგიის გამოხატვის უფლება შეუზღუდავი არაა, მაგრამ ნებისმიერი შეზღუდვა უნდა იყოს „კანონით გათვალისწინებული“, „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“ და უნდა ემსახუროდეს ლეგიტიმურ მიზანს.

¹¹⁶ ტექსტი დამტკიცებულია ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტის მიერ, 2011 წლის 25 ნოემბერს (იხ. დოკ. 12788, იურიდიურ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი პანტირუ). ასევე, იხილეთ რეკომენდაცია 1987 (2011).

5. შესაბამისად, ასამბლეა ევროსაბჭოს წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს:

5.1. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის შესაბამისად, ხელი შეუწყონ რელიგიური პლურალიზმის საფუძველზე “ერთად ცხოვრების” კულტურას;

5.2. მარეგულირებელი უფლებამოსილებების განხორციელებისას და სხვადასხვა რელიგიასთან ურთიერთობისას იყოს ნეიტრალური და მიუკერძოებელი; მისი ისტორიული როლის გათვალისწინებით, ამა თუ იმ რელიგიური თემის მიმართ შეღავათიანი რეჟიმის გამოყენება სრულად უნდა შეესაბამებოდეს ადამიანს უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს;

5.3. ყველა რელიგიურ თემს მისცენ სამართლებრივი სტატუსის მოპოვების შესაძლებლობა;

5.4. გააუქმონ მოძველებული კანონები და ადმინისტრაციული წესები, რომლებიც იწვევს განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების დისკრიმინაციას;

5.5. კანონების მიღებისას და სათანადო პოლიტიკის განხორციელებისას, ეცადონ დააკმაყოფილონ პლურალისტურ საზოგადოებაში სხვადასხვა რელიგიისა და სარწმუნოების საჭიროებები იმ პირობით, თუ ამგვარი ზომები არ არღვევს სხვათა უფლებებს;

5.6. რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიის (ECRI) რეკომენდაციების შესაბამისად, მიიღონ კანონები, რომლებითაც ისჯება რელიგიური ჯგუფების წევრებისა და მათი წინამძღოლების მიმართ სიძულვილის გამომხატველი საუბარი და ძალადობის გამოყენება; ასეთი კანონები უნდა ითვალისწინებდეს მსხვერპლთათვის სამართლებრივი დაცვის ეფექტურ საშუალებებს;

5.7. უზრუნველყონ რელიგიის, ან რწმენის ნიშნით ჩადენილი ძალადობის აქტების საგამოძიებო ორგანოების მიერ სრულყოფილი გამოძიების ჩატარება;

5.8. ხელი შეუწყონ დიალოგს რელიგიურ წინამძღოლებთან, მათ შორის, ახალი რელიგიური თემების წინამძღოლებთან იმ პირობით, თუ ისინი მხარს უჭერენ ადამიანის უფლებათა, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის საყოველთაო ფუნდამენტურ ღირებულებებს.

არასრულწლოვანთა დაცვა საქმების უკიდურესი ქმედებებისგან

1. საპარლამენტო ასამბლეა ხაზგასმით აღნიშნავს ევროპის საბჭოს ვალდებულებას არასრულწლოვანთა დაცვის პოლიტიკასთან დაკავშირებით, რომლის საფუძველზეც, მოცემულ სფეროში, მიღებულ იქნა რამდენიმე კონვენცია, მათ შორის, კონვენცია ბავშვთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობისგან დაცვის შესახებ (CETS No. 201), კონვენცია ადამიანთა ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ (CETS No. 197) და ევროპული კონვენცია ბავშვთა უფლებების განხორციელების შესახებ (ETS No. 160), რომლებიც გამოსადეგი იქნება სასამართლო პროცედურისთვის იმ შემთხვევებში, როდესაც სექტების უკიდურესი ქმედებები ბავშვთა ექსპლუატაციას და ძალადობას, ან ტრეფიკინგს ან მათი უფლებების უგულებელყოფას იწვევს.

2. ასამბლეა, განსაკუთრებით, შეშფოთებულია არასრულწლოვანთა, კერძოდ, რელიგიურ უმცირესობებს, მათ შორის, სექტებს მიკუთვნებულ არასრულწლოვანთა დაცვის მდგომარეობით. ის აღიარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის (ETS No. 5) მე-9 მუხლით დადგენილ, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დაცვის პოლიტიკას და კიცხავს ბავშვების მიმართ შეუწყნარებლობასა და დისკრიმინაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე, განსაკუთრებით, საგანმანათლებლო სისტემაში.

3. ასამბლეს, თავის მხრივ, მიღებული აქვს დოკუმენტები ბავშვების დაცვისა და კეთილდღეობის შესახებ, მათ შორის, რეკომენდაცია 1551 (2002) „21 საუკუნის საზოგადოების შენება ბავშვებისთვის და მათთან ერთად: ბავშვებთან დაკავშირებული ევროპული სტრატეგიის თანმიმდევრული გაგრძელება“ (რეკომენდაცია 1286 (1996)), რეზოლუცია 1530 (2007) და რეკომენდაცია 1778 (2007) „მსხვერპლი ბავშვები: „ყველა ფორმის ძალადობის, ექსპლუატაციისა და სასტიკი მოპყრობის აღმოფხვრის შესახებ“ და რეზოლუცია 1952 (2013) და რეკომენდაცია 2023 (2013) ბავშვთა ფიზიკური ინტეგრაციის შესახებ.

4. ასამბლეა შეშფოთებულია არასრულწლოვნების მიმართ ნებისმიერი სახის სასტიკი მოპყრობით. სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, რომ არსებული კანონმდებლობა მტკიცედ იქნას დაცული და ეს განხორციელდეს ბავშვებისა და მათი მშობლების უფლებების პატივისცემის კონტექსტში, ადამიანის უფ-

¹¹⁷ ასამბლეაზე განხილვა გაიმართა 2014 წლის 10 აპრილს (მე-17 სესიაზე) (იხ. დოკ. 13441, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი: ბ-ნი რუდი სალი; და დოკ. 13467, სოციალურ საკითხთა, ჯანმრთელობისა და მდგრადი განვითარების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი ანდრე ბაგნონი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეს მიერ 2014 წლის 10 აპრილს (მე-17 სესიაზე).

ლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს იურისპრუდენციის შესაბამისად.

5. ევროპის საბჭო ყოველთვის მხარს უჭერს „ერთად ცხოვრების“ კულტურას და ასამბლემ რამდენჯერმე ხმამაღლა გამოხატა მხარდაჭერა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების მიმართ, ისევე, როგორც რელიგიური უმცირესობების, მათ შორის, იმ ჯგუფების მიმართ, ვინც ცოტა ხნის წინ გამოჩნდნენ ევროპაში, კერძოდ, რეკომენდაცია 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ და რეკომენდაცია 1804 (2007) სახელმწიფო, რელიგია, სეკულარიზმი და ადამიანის უფლებების შესახებ და რეზოლუცია 1846 (2011) და რეკომენდაცია 1987 (2011) რელიგიის საფუძვლით ყველა ფორმის დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ ნებისმიერი რელიგიური ან კვაზი-რელიგიური ორგანიზაცია პასუხისმგებელი უნდა იყოს საზოგადოების წინაშე სისხლის სამართლის ნებისმიერ დანაშაულზე და მიესალმება აღიარებული რელიგიური ორგანიზაციების განცხადებებს, რომლებიც აცხადებენ, რომ ორგანიზაციის შიგნით ბავშვის მიმართ განხორციელებული სასტიკი მოპყრობა აუცილებლად უნდა ეუწყოს პოლიციას გამოძიების მიზნით. ასამბლეა არ თვლის, რომ ამ პრინციპის დაცვასთან მიმართებით, არსებობს რაიმე საფუძველი დისკრიმინაციისთვის აღიარებულ რელიგიებსა და სხვა რელიგიებს შორის, უმცირესობათა რელიგიებისა და სარწმუნოებების ჩათვლით.

6. ასამბლეა შენიშნავს, რომ რეზოლუციის 1530 (2007) შესაბამისად, არასრულწლოვანთა, მშობელთა უფლებებისა და რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დაცვას ხელი უნდა შეეწყოს ნებისმიერ გარემოებაში, იქნება ეს საჯარო (მათ შორის, სკოლები, საავადმყოფოები და ა.შ.), თუ კერძო (მათ შორის, კერძო საგანმანათლებლო სისტემები, ოჯახი, სპორტი და სხვა გასართობი აქტივობები, რელიგიური აქტივობები და ა.შ.).

7. შესაბამისად, ასამბლეა მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს, რომ თუკი მათ ჯერ არ მოუწერიათ ხელი, ხელი მოაწერონ და/ან მოახდინონ ბავშვთა დაცვისა და კეთილდღეობის შესახებ ევროპის საბჭოს შესაბამისი კონვენციების რატიფიცირება.

8. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ეროვნულ პარლამენტებს, შექმნან არასრულწლოვანთა, განსაკუთრებით, რელიგიურ უმცირესობებს მიკუთვნებულ არასრულწლოვანთა დაცვის მდგომარეობის შემსწავლელი ჯგუფები.

9. ასამბლეა მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ, რომ არ მოხდეს რაიმე სახის დისკრიმინაცია იმის მიხედვით, რომელიმე მიმდინარეობა მიიჩნეულია სექტად თუ არა, რომ არანაირი განსხვავება არ იქნას დაშვებული ტრადიციულ და არატრადიციულ რელიგიურ მიმდინარეობებს შორის, ან ახალ რელიგიურ მიმდინარეობებსა თუ „სექტებს“ შორის, სამოქალაქო და სისხლის სამართლის კანონმდებლობის დაცვის მიმართულებით და რომ ნებისმიერი ღონისძიება, რომელიც ხორციელდება არატრადიციული რელიგიური მიმდინარეობების, ახალი რელიგიური მიმდინარეობების ან „სექტების“ მიმართ, შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა იმ სტანდარტებს, რომლებიც ჩამოყალიბებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციითა და ადამიანთა ღირსებისა და მათი საერთო და განუყოფელი უფლებების დაცვის სხვა შესაბამისი ინსტრუმენტებით.

ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისია
რეზოლუცია 1993/39

რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ დეკლარაციის განხორციელება

ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისია

ითვალისწინებს, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის საფუძველზე ყველა ნევრმა-სახელმწიფომ იკისრა ერთობლივი და ცალკეული ქმედებების განახორციელების ვალდებულება ყველასთვის, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი ან რელიგიური განსხვავების გარეშე, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემისა და დაცვის ხელშეწყობისა და ნახალისების მიზნით,

აგრეთვე, ითვალისწინებს გენერალური ასამბლეის 1981 წლის 25 ნოემბრის რეზოლუციას 36/55, რომლითაც გენერალურმა ასამბლემ გამოაქვეყნა დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ,

აგრეთვე, ითვალისწინებს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლს, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლს და სხვა სათანადო საერთაშორისო ნორმებს,

განამტკიცებს ყველა მთავრობის მიმართ ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო კონფერენციის მოწოდებას, მიიღონ ყველა შესაფერისი ზომა, მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად და მათი შესაბამისი სამართლებრივი სისტემების სათანადოდ გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობასა და მასთან დაკავშირებულ ძალადობასთან, მათ შორის, ქალთა დისკრიმინაციის წესებთან და რელიგიური ადგილების შეზღუდვასთან საბრძოლველად, რამეთუ ყველას აქვს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება,

შეშფოთებულია იმით, რომ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის შემთხვევები, მათ შორის, რელიგიური შეუწყნარებლობით მოტივირებული ძალადობის, დაშინების და იძულების ფაქტები ხდება მსოფლიოს ბევრ კუთხეში და საფრთხეს უქმნის ადამიანის უფლებებით და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობას,

ღრმად შეშფოთებულია რელიგიური უმცირესობების მიმართ ძალადობისა და შეუწყნარებლობის ზრდით, მათ შორის, შემზღუდავი კანონმდებლობით და საკანონმდებლო და სხვა ზომების თვითნებური გამოყენებით,

ხაზს უსვამს იმას, რომ აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება ფუნდამენტური და ღრმაა და მოიცავს აზრის თავისუფლებას ყველა საკითხზე, პირად მრწამსს და ინდივიდუალურად თუ სხვებთან ერთად გაცხადებული რელიგიისა თუ რწმენისადმი ერთგულებას,

1. მიესალმება სპეციალური მომხსენებლის მოხსენებას რელიგიური შეუწყნარებლობის შესახებ (E/CN.41/1999/58 და დანართი 12);

2. გმობს რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

3. წაახალისებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის უმაღლესი კომისრის მიერ შესრულებულ სამუშაოებს, რომელთა მიზანია ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის იმ სათანადო ორგანოებისა და მექანიზმების საქმიანობის კოორდინაცია, რომლებიც ებრძვიან რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

4. მოუწოდებს სახელმწიფოებს:

(ა) უზრუნველყონ თავიანთ კონსტიტუციურ და სამართლებრივ სისტემებში აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ადექვატური და ეფექტური გარანტიების ასახვა ყველასთვის, დისკრიმინაციის გარეშე, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლების, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლის თავისუფლების უფლების დარღვევისას ეფექტური მისაგებლების უზრუნველყოფით;

(ბ) კერძოდ, უზრუნველყონ ის, რომ მათი იურისდიქციის ფარგლებში არავის ჩამოერთვას სიცოცხლის უფლება ან პიროვნების თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება რელიგიისა თუ რწმენის გამო ან ამის გამო გახდეს წამების ან თვითნებური დაკავებისა თუ დაპატიმრების მსხვერპლი;

(გ) ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, განახორციელონ ყველა აუცილებელი ქმედება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობით მოტივირებულ სიძულვილთან, შეუწყნარებლობასთან და ძალადობის ფაქტებთან, დაშინებასთან და იძულებასთან საბრძოლველად, განსაკუთრებით რელიგიური უმცირესობების მხედველობაში მიღებით და, აგრეთვე, იმ წესებთან საბრძოლველად, რომლებიც არღვევს ქალთა ადამიანის უფლებებს და იწვევს ქალთა დისკრიმინაციას;

(დ) აღიარონ, რომ ყველას აქვს რელიგიასა თუ რწმენასთან დაკავშირებით თავყვანისცემისა თუ შეკრების და ამ მიზნებით ადგილების შექმნისა და შენარჩუნების უფლება;

(ე) უზრუნველყონ სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლების, საჯარო მოსამსახურეების, განათლების მუშაკებისა და სხვა სახელმწიფო თანამდებობის პირების მიერ მათი ოფიციალური მოვალეობების შესრულებისას განსხვავებული რელიგიებისა თუ რწმენის პატივისცემა და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის დაუშვებლობა;

(ვ) მიიღონ მაქსიმალური ზომები, თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, რელიგიური ადგილების, სადგომების და აკლდამების სრული პატივისცემისა და დაცვის უზრუნველსაყოფად;

(ზ) განათლების გზით და სხვა საშუალებებით ხელი შეუწყონ გაგებას, შემწყნარებლობას და პატივისცემას რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში.

5. ხაზს უსვამს იმას, რომ როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტი აღნიშნავს, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვები ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვები გათვალისწინებულია კანონით, აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ნესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად, და გამოიყენება ისე, რომ არ არღვევს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლებას;

6. წაახალისებს სპეციალურ მომხსენებელს განაგრძოს მსოფლიოს ყველა კუთხეში მომხდარი იმ ინციდენტებისა და მთავრობების მიერ მიღებული ზომების შესწავლა, რომლებიც შეუთავსებელია დეკლარაციის დებულებებთან და, შესაბამის შემთხვევაში, შეთავაზოს მაკორექტირებელი ზომები;

7. სპეციალურ მომხსენებელს მოუწოდებს, ეფექტური წვლილი შეიტანოს რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მსოფლიო კონფერენციის (ჩატარდება 2001 წელს) მოსამზადებელ პროცესში უმაღლესი კომისიისთვის რელიგიური შეუწყნარებლობის შესახებ იმ რეკომენდაციების წარდგენით, რომლებიც დაკავშირებულია მსოფლიო კონფერენციასთან;

8. ხაზსგასმით აღნიშნავს, რომ საჭიროა სპეციალურმა მომხსენებელმა ანგარიშგების პროცესში, მათ შორის, ინფორმაციის შეგროვებისას და რეკომენდაციების მომზადებისას გამოიყენოს გენდერული პერსპექტივა, მათ შორის, გენდერული უფლებების დარღვევის ფაქტების იდენტიფიკაციის გზით;

9. ყველა მთავრობას მოუწოდებს, სრულად ითანამშრომლონ სპეციალურ მომხსენებელთან რელიგიური შეუწყნარებლობის საკითხებში, დადებითად გამოეხმაურონ სპეციალური მომხსენებლის მოთხოვნებს მათ ქვეყნებში ვიზიტის განხორციელებასთან დაკავშირებით და სერიოზულად გაითვალისწინონ სპეციალური მომხსენებლის მოწვევის საკითხი, რათა მას მისცენ თავისი მანდატის კიდევ უფრო ეფექტურად შესრულების საშუალება;

10. მიესალმება სპეციალური მომხსენებლის მუშაობას და ადასტურებს, რომ საჭიროა მას შეეძლოს მისთვის მიწოდებულ სანდო და სარწმუნო ინფორმაციაზე ეფექტურად რეაგირება, და მოუწოდებს მას ანგარიშის მომზადებისას გაითვალისწინოს შესაბამისი მთავრობების შეხედულებები და შენიშვნები და განაგრძოს თავისი სამუშაოს საკუთარი შეხედულებისამებრ, ობიექტურად და დამოუკიდებლად შესრულება;

11. ცნობად იღებს სპეციალური მომხსენებლის მოთხოვნას მისი წოდების შეცვლის თაობაზე, რომ ნაცვლად “სპეციალური მომხსენებლისა რელიგიურ შეუწყნარებლობის საკითხებში” ეწოდოს “სპეციალური მომხსენებელი რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების საკითხებში” და იღებს გადაწყვეტილებას, ამ წოდების შეცვლის საკითხი განიხილოს კომისიის სამოცდამეექვსე სესიაზე;

12. აღირებს, რომ საზოგადოებაში ყველა აქტორის მიერ შემწყნარებლობა, დისკრიმინაციის დაუშვებლობა აუცილებელია დეკლარაციის მიზნების სრულად განსახორციელებლად;

13. მიესალმება არასამთავრობო ორგანიზაციების, რელიგიური ორგანოებისა და ჯგუფების უწყვეტ ძალისხმევას დეკლარაციის განხორციელების ხელშეწყობის საქმეში;

14. სასურველად მიიჩნევს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ხელშეწყობისა და საზოგადოების ინფორმირების საქმიანობის გააქტიურებას და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საინფორმაციო ცენტრების და, აგრეთვე, სხვა დაინტერესებული ორგანოების მიერ დეკლარაციის ტექსტის, რაც შეიძლება, ბევრ ენაზე მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელების გაგრძელებას;

15. გენერალურ მდივანს სთხოვს განაგრძოს სპეციალური მომხსენებლისთვის ყველა აუცილებელი დახმარების გაწევა იმისათვის, რომ მან შეძლოს თავისი მანდატის განხორციელება, გენერალური ასამბლეისთვის ორმოცდამეთოთხმეტე სესიაზე შუალედური ანგარიშის წარდგენა და კომისიისთვის სამოცდამეექვსე სესიაზე ანგარიშის წარდგენა;

16. იღებს გადაწყვეტილებას სამოცდამეექვსე სესიაზე განაგრძოს ამ საკითხის განხილვა დღის წესრიგის იმავე საკითხის სახით.

რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმასთან ბრძოლის შესახებ

1. აღნიშნავს, რომ პოლონეთში და ავღანეთში არსებულმა მდგომარეობამ და საბჭოთა კავშირში და აღმოსავლეთ ევროპაში ადამიანის უფლებების უწყვეტმა დარღვევამ ხელი შეუშალა “ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობისა კონფერენციის” (ჩმჩე) პროცესში მადრიდის შეხვედრის საბოლოო დოკუმენტის მიღებას;

2. შეშფოთებულია, რომ ჰელსინკის საბოლოო აქტის მე-7 პრინციპის (ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დაცვა) 1-ლი კალათის მეტნაკლებად დარღვევა კვლავ გრძელდება საბჭოთა კავშირში და ევროპის კომუნისტურ ქვეყნებში;

3. ითვალისწინებს, რომ ასეთი დარღვევები ეწინააღმდეგება ამ თავისუფლებების იმ გარანტიებს, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ ქვეყნების კონსტიტუციებით და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიით, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით და სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტით, რომლებიც ხელმოწერილი და მხარდაჭერილია ამ ქვეყნების მიერ;

4. მხედველობაში იღებს, რომ 1982 წლის ნოემბერში ხელმოწერულ შეხვედრა (მე-5 ეტაპი) იძლევა დამატებით შესაძლებლობას, ჰელსინკის პროცესში მოხდეს იმ ზომების განხილვა, რომლებიც გაითვალისწინებს რელიგიის თავისუფლების მაქსიმალურ შეწყნარებას;

5. აღნიშნავს, რომ, როგორც ეროვნული პარლამენტების წევრები, ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის წევრების უმეტესობა იღებს შეტყობინებებს, რომლებშიც ყურადღება მახვილდება საბჭოთა კავშირში და კომუნისტური რეჟიმების მქონე სხვა ევროპულ ქვეყნებში იმ პირებზე და ჯგუფებზე, რომლებიც განიცდიან დისკრიმინაციას, დევნას, დაკავებას და თავისუფლების აღკვეთას გამოხატვის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების განხორციელების მცდელობისთვის და მოთხოვნილია ჩარევა მათ დასახმარებლად;

6. მხედველობაში იღებს იმ ფაქტს, რომ არაერთი ქვეყანა ითხოვს ჰელსინკის პროცესში განმუხტვისა და განიარაღების კონფერენციის მოწვევას;

7. ევროსაბჭოს წევრი-სახელმწიფოების მადრიდის შეხვედრაში მონაწილე მთავრობებს მოუწოდებს წარმოადგინონ წინადადებები:

7.1. ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ კონფერენციის მოწვევისა და ჰელსინკის პროცესში განაღმვისა და განიარაღების კონფერენციის მოწვევის მოთხოვნით;

¹¹⁸ სამბლეის განხილვა გაიმართა 1982 წლის 7 ოქტომბერს (მე-20 სესიაზე) (იხ. დოკ. 4970, ევროპის არანევრ-ქვეყნებთან ურთიერთობის კომიტეტის ანგარიში). ტექსტი ასამბლეის მიღებულია 1982 წლის 7 ოქტომბერს (მე-20 სესიაზე).

7.2. “მიმოხილვის კონფერენციაში” მონაწილე ქვეყნების წარმომადგენლობითი სპეციალური კომისიის შექმნის მოთხოვნით, რომელიც უფლებამოსილია სრულად გამოიძიოს მონაწილე სახელმწიფოს მთავრობის ან ცალკეული მოქალაქის ან მოქალაქეთა ჯგუფის მიერ მისთვის წარდგენილი ნებისმიერი მტკიცებულება რელიგიური მრწამსის ნიშნით დისკრიმინაციის ან დევნის შესახებ, მოამზადოს შესაბამისი ანგარიში და გამოაქვეყნოს მისი შედეგები და ამგვარი ანგარიშები წარუდგინოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიას;

7.3. ყველა იმ პატიმრის გათავისუფლებისა და რეაბილიტაციის მოთხოვნით, რომლებსაც თავისუფლება აღეკვეთათ 1975 წლის შემდეგ “საბოლოო აქტის” დებულებების გასაჩივრებისთვის;

7.4. რელიგიისა თუ სინდისის ნიშნით მსჯავრდებული ყველა პატიმრის ამნისტიის მოთხოვნით;

7.5. აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების პრაქტიკულ გამოხატვაზე დანესებული ყველა შეზღუდვის გაუქმების მოთხოვნით.

8. ამ მთავრობებს მოუწოდებს “ჰელსინკის მიმოხილვის კონფერენციის” მასპინძელ ქვეყნად აირჩიონ ის ქვეყანა, რომლის ქმედებებიც შეესაბამება “საბოლოო აქტის” დებულებებს, განსაკუთრებით მე-7 პრინციპის 1-ლ კალათას (აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება).

ქალები და რელიგია ევროპაში

1. ბევრი ევროპელი ქალის ცხოვრებაში რელიგია ინარჩუნებს მნიშვნელოვან როლს, მიუხედავად იმისა, მორწმუნენი არიან ისინი თუ არა, ქალების უმეტესობაზე სხვადასხვა რწმენები სხვადასხვა გზით ახდენენ ზეგავლენას, პირდაპირ ან თავისი ტრადიციული ზეგავლენით საზოგადოებაზე ან სახელმწიფოზე.

2. ეს ზეგავლენა იშვითად არის დადებითი: ქალების უფლებები, რელიგიის სახელით, ხშირად, შეზღუდული ან დარღვეულია. იმ დროს, როდესაც რელიგიათა უმეტესობა ასწავლის ქალისა და მამაკაცის თანასწორობას ღმერთის წინაშე, ისინი ქალსა და მამაკაცს სხვადასხვა როლს ანიჭებენ დედამიწაზე. რელიგიით მოტივირებულმა გენდერულმა სტერეოტიპებმა მამაკაცებს გაუჩინა აღმატებულობის განცდა, რამაც დისკრიმინაციული მოპყრობა და ძალადობაც კი გამოიწვია ქალების მიმართ.

3. ერთი მხრივ, არსებობს ქალის წინააღმდეგ უკიდურესი დანაშაულებები, ისეთი როგორიც არის „ღირსების“ მკვლევლობები, იძულებითი ქორწინება და ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, რომლებიც-მართალია იშვიათია ევროპაში- თუმცა იზრდება გარკვეულ თემებში.

4. მეორე მხრივ, არსებობს შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის უფრო დახვეწილი და ნაკლებად თვალსაჩინო ფორმები, რომლებიც ფართოდ გავრცელებულია ევროპაში, და რომლებიც, შესაძლოა, ძალიან ეფექტური იყოს ქალის დაქვემდებარებისათვის, მაგალითისთვის, პატრიარქალური კულტურის ეჭვის ქვეშ დაყენების უარყოფა, რომლის მიხედვითაც, ქალისთვის მხოლოდ დედისა და დიასახლისის როლია იდეალური, და ქალების მიმართ პოზიტიური ღონისძიებების გამოყენების უარყოფა (მაგალითისთვის საპარლამენტო არჩევნებში).

5. ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში მცხოვრებ ყველა ქალს, ცხოვრების ყველა სფეროში, გააჩნია ღირსებისა და თანასწორობის უფლება. დაუშვებელია რელიგიის თავისუფლების ქალების უფლებების დარღვევის სარჩულად გამოყენება, მიუხედავად მათი თვალსაჩინო თუ დაფარული, კანონიერი თუ უკანონო, მსხვერპლთა ნებითი თუ უნებლიე ხასიათისა.

6. ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების მოვალეობას წარმოადგენს რელიგიის სახელით მოტივირებული უფლებების დარღვევისაგან ქალების დაცვა და გენდერული თანასწორობის სრულფასოვანი განხორციელება. სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან ქალთა უფლებების რელიგიური თუ კულტურული რელატივიზმი. წევრმა ქვეყნებმა არ უნდა დაუშვან დისკრიმინაციისა და უთა-

119 ასამბლეის დებატი 2005 წლის 4 ოქტომბერს (26-ე სხდომა) (იხ. დოკუმენტი 10670. ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტი, მომხსენებელი: ქალბატონი ზაპფლ-ჰებლინგი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2005 წლის 4 ოქტომბერს (26-ე სხდომაზე)

ნასწორობის გამართლება ისეთ საფუძვლებზე, როგორიცაა ფიზიკური თუ ბიოლოგიური განსხვავება, რაც ეფუძნება ან რელიგიას ან მოტივირებულია მისით. ნევრმა ქვეყნებმა უნდა იბრძოლონ ქალისა და მამაკაცის რელიგიით მოტივირებული სტერეოტიპების წინააღმდეგ, რაც შეიძლება, ადრეული ასაკიდან.

7. შესაბამისად, საპარლამენტო ასამბლეა მოუწოდებს ნევრ ქვეყნებს:

7.1 სრულყოფილად დაიცვან მათ ქვეყნებში მცხოვრები ქალები მათი უფლებების რელიგიით მოტივირებული დარღვევებისაგან შემდეგნაირად:

7.1.1 განახორციელონ სპეციალური და ეფექტიანი პოლიტიკა ქალთა სიცოცხლის, ფიზიკური სიმრთელის, გადაადგილებისა და პარტნიორის არჩევის თავისუფლების შემლახველი, ე.წ. „ღირსების“ მკვლევლობების, იძულებითი ქორწინებისა და სასქესო ორგანოების დამახინჯების წინააღმდეგ, მიუხედავად მსხვერპლის ნომინალური თანხმობისა, ჩამდენი პირისა და საფუძვლისა, ეს ნიშნავს, რომ რელიგიის თავისუფლება შეზღუდულია ადამიანის ფულებებით;

7.1.2 არ აღიარონ და საკუთარ მიწაზე აღკვეთონ უცხოელ ოჯახში რელიგიურ პრინციპებზე დაფუძნებული პიროვნული სტატუსი და „ოჯახის კოდექსი“, რომელიც არღვევს ქალის უფლებებს, საჭიროების შემთხვევაში, ორმხრივი შეთანხმების ხელახალი შეთანხმებით;

7.2 წინ აღუდგნენ კულტურული თუ რელიგიური რელატივიზმით გამართლებულ ქალთა უფლებების დარღვევას მსოფლიოს ნებისმიერ ადგილას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და ინტერსაპარლამენტო გაერთიანების გამოყენებით;

7.3 უზრუნველყონ სახელმწიფოსა და ეკლესიის გაყოფა, რაც იმის საფუძველია, რომ ქალები არ იქნებიან რელიგიით მოტივირებული პოლიტიკის მსხვერპლნი (მაგალითისთვის საოჯახო, განქორწინებისა და აბორტების სამართლებრივ სივრცეში);

7.4 უზრუნველყონ, რომ რელიგიის თავისუფლება და კულტურისა და ტრადიციის პატივისცემა არ გამოიყენება, როგორც ქალის უფლებების დარღვევის პრეტექსტი, მაშინაც, როცა პატარა გოგონებს აიძულებენ დაემორჩილონ რელიგიურ წესებს (ჩაცმულობის კოდექსის ჩათვლით) ან შეზღუდულია მათი გადაადგილების თავისუფლება, ან კონტრაცეპტივებზე ხელწვდომა ოჯახისა თუ თემის მერ;

7.5 სადაც სკოლებში დაშვებულია რელიგიური განათლება, უზრუნველყონ, რომ სწავლება შეესაბამება გენდერული თანასწორობის პრინციპებს;

7.6 წინ აღუდგნენ ნებისმიერ რელიგიურ დოქტრინას, რომელიც ანტიდემოკრატიულია ან პატივს არ სცემს ადამიანის, განსაკუთრებით, ქალის უფლებებს, არ დაუშვან ასეთი დოქტრინის გავლენა პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე;

7.7 სხვადასხვა რელიგიების წარმომადგენლებთან დიალოგისას, აქტიურად წაახალისონ ქალთა უფლებების, ღირსებისა და თანასწორობის პატივისცემა ცხოვრების ყველა სფეროში და იმუშაონ სრული გენდერული თანასწორობის მისაღწევად საზოგადოებაში.

რელიგიის თავისუფლება და ადამიანის სხვა უფლებები არამუსულმანური უმცირესობებისათვის თურქეთში და მუსლიმური უმცირესობებისათვის თრაქიაში (აღმოსავლეთ საბერძნეთი)

1. ევროპის საბჭო მიზნად ისახავს, ნაახალისოს ურთიერთშემწყნარებლობა სხვადასხვა რელიგიების მშვიდობიანი თანაარსებობისათვის. ევროპის საბჭომ უკვე, აღიარა რომ რელიგიური რწმენა და ტრადიციები შეადგენენ კულტურის მთელ სივრცეს და, რომ რელიგიების ცოდნა ურთიერთპატივისცემასა და ურთიერთგაგებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს.

2. ინტერ-კულტურული დიალოგი, თავის ინტერ-რელიგიურ განზომილებასთან ერთად, წარმოადგენს ევროპული კულტურების მრავალფეროვნების ურთიერთგამდიდრების წყაროდ გარდაქმნის შესაძლებლობას. როგორც ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისარმა სულ ახლახანს აღნიშნა, „ქვეყანაში უმცირესობათა ჯგუფების არსებობა, იქნება ეს 'ეროვნული', 'რელიგიური', თუ 'ლინგვისტური', უნდა შეფასდეს, როგორც ძირითადი ფაქტორი, საზოგადოების სიმდიდრის და არა მისი დაყოფისა“.

3. პლურალიზმი, შემწყნარებლობა და ღიაობის სული წარმოადგენს რელიგიური მრავალფეროვნების ქვაკუთხედს. მათ მხარს უნდა უჭერდეს პროაქტიული ღონისძიებები წევრი ქვეყნების მთავრობებისა და სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდან.

4. საპარლამენტო ასამბლეისთვის ცნობილია, რომ- ისტორიის ძლიერი ზეგავლენით- საბერძნეთსა და თურქეთში რელიგიური უმცირესობების საკითხი ემოციურად ძალიან დატვირთულია. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ საბერძნეთსა და თურქეთს შორის ორმხრივ ურთიერთობებს მე-20 საუკუნეში, დიდად განსაზღვრავს თავიანთი უმცირესობების მიმართ მოპყრობა და დამოკიდებულება.

5. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ ორივე შემთხვევაში, რელიგიური უმცირესობების წევრები არიან იმ ქვეყნის მოქალაქეები, რომელშიც ცხოვრობენ. ისტორიული მიზეზების გამო, ურთიერთმიგების პრინციპი ორივე მხარის მიერ რეგულარულად გამოიყენება. მართალია, საბერძნეთმა და თურქეთმა, შესაძლოა, ჩათვალონ, რომ გააჩნიათ გარკვეული პასუხისმგებლობა მეზობელ ქვეყანაში არსებული რელიგიური უმცირესობების მიმართ, თუმცა, რეალურად, უპირველეს ყოვლისა, ისინი პასუხისმგებელნი არიან საკუთარ მოქალაქეებზე, შესაბამისი რელიგიური უმცირესობების ჩათვლით.

6. ასამბლეა განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გაკეთებულ შეფასებაზე (საქმეში აპოსტილი-

120 ასამბლეის დებატი 2010 წლის 27 იანვარს (მე-6 სხდომა) (იხ.დოკუმენტი 11860 სამართლებრივ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა დირექტორატი, მომხსენებელი: ბატონი ჰანაუ). ტექსტი მიღებულია 2010 წლის 27 იანვარს (მე-6 სხდომაზე)

დი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ), რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია სცდება ქვეყნებს შორის უბრალო შეთანხმების ფარგლებს.

7. უფრო მეტიც, ლუზანის პაქტის 45-ე მუხლზე დაყრდნობით და „ნაცვალგების“ პრინციპის ნეგატიური ინტერპრეტირებით, როგორც თურქეთი, ასევე, საბერძნეთი ზოგჯერ ეჭვქვეშ აყენებენ საკუთარი მოქალაქეების რიგ უფლებებს, რომლებიც ამ შეთანხმებით დაცული უმცირესობების წევრები არიან.

8. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ ამ ორი ქვეყნის მიერ ნაცვალგების პრინციპის, როგორც ლუზანის შეთანხმებით დაცული უმცირესობათა ჯგუფების უფლებების განხორციელებაზე უარის თქმის საფუძვლის გამოყენება, ანაქრონისტულია და, შესაძლებელია, 21-ე საუკუნის ადრეულ წლებში საფრთხის ქვეშ დააყენოს თითოეული ამ ქვეყნის ეროვნული ერთიანობა.

9. ასამბლეა მოუწოდებს საბერძნეთსა და თურქეთს, ყველა თავის მოქალაქეს მოეპყრან დისკრიმინაციის გარეშე და ასევე, იმის გაუთვალისწინებლად, თუ როგორ ეპყრობა მეზობელი სახელმწიფო საკუთარ მოქალაქეებს. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს საბერძნეთსა და თურქეთს, სრულად განახორციელონ ის ძირითადი პრინციპები, რომლებიც განვითარებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში, რომელიც მოქმედებს წევრი ქვეყნებისათვის ევროვნულ უმცირესობათა დაცვის ჩარჩო კონვენციის რატიფიცირების საკითხისა და რეგიონული თუ უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიისაგან დამოუკიდებლად.

10. ზოგადად, ასამბლეა სრულად იზიარებს ადამიანის უფლებათა კომისიის პოზიციას, რომლის თანახმადაც „ეთნიკური თვითგამორკვევის თავისუფლება წარმოადგენს ძირითად პრინციპს, რომელსაც უნდა ეფუძნებოდეს დემოკრატიული, პლურალისტური საზოგადოებები და ეფექტიანად უნდა გამოიყენებოდეს უმცირესობათა ჯგუფების მიმართ, იქნებიან ისინი ეროვნული, რელიგიური თუ ლინგვისტური უმცირესობები“.

11. ასამბლეა იზიარებს კომისიის შემფოთებას, უმცირესობათა მიერ არსებობისა და მრავალფეროვნების გამოხატვის შესაძლებლობებთან დაკავშირებით.

12. ასამბლეა აღნიშნავს, საბერძნეთმა და თურქეთმა ახლახანს აჩვენეს ამ რეზოლუციის ობიექტი უმცირესობებისათვის დამახასიათებელი სპეციფიური თვისებების უფრო ღრმა აღქმა. ასამბლეა მიესალმება ორივე ქვეყნის ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენელთა ცნობიერების ახალ დონეს, რომელიც ამ უმცირესობების წინაშე მდგარი სირთულეების გადალახვისათვის შესაბამისი გზების მოძებნისათვის გამოჩენილი ძალისხმევით წარმოაჩინეს.

13. ორივე მხარის მიერ გადაიდგა ნაბიჯები ამ უმცირესობათა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. ასამბლეა, ასევე, მიესალმება ახლად განვითარებულ მოვლენებს, თურქეთში საბერძნეთის პრემიერ მინისტრის ვიზიტის ჩათვლით, 2008 წლის იანვარში, და მის შეხვედრას თურქეთის პრემიერთან, უმცირესობების წევრებთან ერთად.

14. მიუხედავად ამისა ზოგი საკითხი შეუძებელია, უმცირესობებთან ღია და კონსტრუქციული დიალოგის გარეშე გადაწყდეს .

15. ასამბლეა მოუწოდებს ორივე ქვეყნის ეროვნული ხელისუფლებების წარმომადგენლებს, გააკეთონ ყველაფერი, რათა შეიცვალოს ადამიანების მიერ ამ უმცირესობათა წევრების აღქმა, რომლებიც, ხშირ შემთხვევაში, საკუთარ ქვეყანაში უცხოელებად აღიქმებიან. სასიცოცხლოდ აუცილებელია, რომ უმრავლესობისა და უმცირესობის წარმომადგენლებმა იგრძნონ და აღიქვან, რომ ეს უკანასკნელნი თავიანთი ქვეყნის სრულყოფილი მოქალაქეები არიან.

16. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ორივე ქვეყანას, ხელი მოაწერონ ეროვნული უმცირესობების დაცვის ჩარჩო კონვენციას ან მოახდინონ მისი რატიფიცირება. რეგიონული თუ უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიის რატიფიცირებაც სპეციფიური კულტურული მახასიათებლების გაგებისა და აღქმის მიმანიშნებელი იქნება.

17. საბერძნეთმა და თურქეთმა, ასევე, უნდა გაიაზრონ უმცირესობებისთვის განათლების გადამწყვეტი მნიშვნელობა. მთავრობებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ უმცირესობათა სკოლებში განათლების ხარისხი იყოს მაღალი და უმცირესობათა ჯგუფის მონაწიეებს, საკუთარი კულტურული იდენტობის დაცვით, ეროვნულ თემში სრული ინტეგრაციის შესაძლებლობა მისცეს.

18. სპეციალურად საბერძნეთთან დაკავშირებით, ასამბლეა მოუწოდებს საბერძნეთის ეროვნულ ხელისუფლებას:

18.1 შესაბამისი მხარდაჭერა აღმოუჩინონ უმცირესობათა სკოლებს ისე, რომ მათ ჰქონდეთ შესაძლებლობა აწარმოონ მაღალხარისხიანი სწავლება, კერძოდ, გამოსცენ სასკოლო სახელმძღვანელოები, რომელთა განახლებაც მოხდა ევროპის კავშირის მიერ დაფინანსებული პროექტის ფარგლებში 1997 წელს და განიხილონ ახალი საშუალო განათლების სკოლების შექმნა უმცირესობათათვის;

18.2 უზრუნველყონ, რომ მასწავლებელთა გადამზადების სპეციალურმა აკადემიამ თესალონიკში, ბერძნული და თურქული ენების სწავლის მაღალი ხარისხი დაამკვიდროს და შესაბამისი სწავლება ჩაუტაროს მომავალ მასწავლებლებს, რომლებიც მომავალში თრაკიაში, უმცირესობათა სკოლებში ასწავლიან.

18.3 მუდმივი მხარდაჭერა აღმოუჩინონ (დაფინანსების ჩათვლით) იმ ინიციატივებს, რომლებიც გამიზნულია მუსლიმურ უმცირესობასა და უმრავლესობას შორის უკეთესი ურთიერთგაგებისათვის, უმცირესობის მიერ ბერძნული ენის უკეთესად შესწავლისათვის, კერძოდ კი „განათლება მუსლიმი ბავშვებისათვის“ პროგრამას, ვინაიდან განათლება ურთიერთგაგებისა და ინტეგრაციის უმთავრეს ფაქტორს წარმოადგენს;

18.4 სრულად აამოქმედონ 2008 წლის თებერვლის კანონი N3647, რომლის დებულებებმაც უნდა შეძლონ დაარეგულირონ პრობლემები, რომლებიც ათნეულებია არსებობენ თურქულ უმცირესობათა ფონდებთან (vafk-ებთან) დაკავშირებით;

18.5 ნება დართონ მუსლიმ უმცირესობას თავისუფლად აირჩიონ მუფტები, როგორც, უბრალოდ, რელიგიური ლიდერები (სასამართლო ძალაუფლების გარეშე) დანიშვნისა თუ არჩევის გზით და ასე გააუქმოს შარიათი, რომელიც სერიოზულ ეჭვს იწვევს ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციასთან თავსებადობის თვალსაზრისით, როგორც რეკომენდებულია ადამიანის უფლებათა კომისრის მიერ;

18.6 უზრუნველყონ, რომ არ იქნება არანაირი მცდელობა პიროვნებაზე ან პიროვნებათა ჯგუფზე იდენტობის დანესებისა, ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის ჩარჩო კონვენციის მე-3 მუხლის სულისკვეთებიდან გამომდინარე.

18.7 განავითარონ თრაქიის ეკონომიკა და ინფრასტრუქტურა, მაგალითისთვის, განსაზღვრონ ევროპის კავშირის პროგრამების ფარგლებში ამ რეგიონში თავისუფალი სავაჭრო ზონებისა და სასოფლო სამეურნეო ზონების შექმნის შესაძლებლობა;

18.8 რაც შეიძლება სწრაფად მოაგვარონ იმ პირთა საკითხი, რომლებსაც დღემდე ადგებათ ზიანი საბერძნეთის მოქალაქეობის, მოქალაქეობის კოდექსის მე-19 მუხლის საფუძველზე (რომელიც დღესდრეობით გაუქმებულია) ჩამორთმევის გამო, იმ პირთა ჩათვლით, რომლებიც მოქალაქეობის არმქონე პირებად იქცნენ ზემოაღნიშნული ნორმის საფუძველზე, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი აღარ ცხოვრობენ საბერძნეთში.

18.9 სრულად მოახდინონ რელიგიისა და გაერთიანების თავისუფლებასთან დაკავშირებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადანყვეტილებების იმპლემენტაცია, რომლებიც, მათ შორის, მოიცავს ასოციაციების დასახელებას, და ნება დართონ ასოციაციებს, გამოიყენონ სიტყვა „თურქული“ საკუთარ დასახელებებში, თუკი ასე სურთ;

18.10 სრულად და დროულად მოახდინონ 2008 წლის კანონმდებლობის იმპლემენტაცია, რომელიც საჯარო სამსახურში მუსლიმთა მიღების კვოტირებული სისტემის ამოქმედებას გულისხმობს;

18.11 ხელი შეუწყონ მედიის მიერ რელიგიურ უმცირესობებთან დაკავშირებით ეთიკის კოდექსის განვითარებას, იმ სასიცოცხლო როლის გათვალისწინებით, რომელიც შეუძლიათ უმცირესობებმა ითამაშონ უმრავლესობის აღქმის შეცვლაში და დასჯადი გახადონ მედიით გადაცემული ნებისმიერი სახის სიძულვილის გაღვივება, მინისტრთა კომიტეტის „სიძულვილის ენის შესახებ“ No. R(97)20 რეკომენდაციის შესაბამისად.

18.12 მოაწყონ ეროვნული კამპანია რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ, სპეციალური ფოკუსით იმ საკითხზე, რომ მრავალფეროვნება წარმოადგენს არა საფრთხეს, არამედ ურთიერთგამდობის შესაძლებლობას;

19. რაც შეეხება კონკრეტულად თურქეთს, ასამბლეა მოუწოდებს თურქეთის ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებს:

19.1 რელიგიური უმცირესობების სასულიერო პირების სწავლებისათვის მიიღონ კონსტრუქციული გადანყვეტილებები და მუშაობის ნებართვა მისცენ უცხოელ წვერ სასულიერო პირებს;

19.2 აღიარონ სტამბოლის მართლმადიდებლური ეკუმენური საპატრიარქოს, სტამბოლის სომხური საპატრიარქოს, მართლმადიდებლური ეკუმენური საპატრიარქოს სტრუქტურებში ბულგარეთის მართლმადიდებლური თემის, უმაღლესი სარაბინოს და სამოციქულო ვიკარიატის იურიდიული პირის სტატუსი; იურიდიული პირის სტატუსის არქონა, რაც ზეგავლენას ახდენს ყველა თემზე, პირდაპირ ახდენს ზეგავლენას უფლებების ქონასა და საკუთრების ფლობა-განკარგვაზე;

19.3 უმცირესობების წარმომადგენლებთან ერთად, იპოვონ შეთანხმებული გადანყვეტილება ჰეიბელიადის ბერძნული მართლმადიდებლური თეოლოგი-

ური სასწავლებლის (ჰალკის სემინარიის) ხელახალი, როგორც გალათასარაის თეოლოგიური უნივერსიტეტის ფაკულტეტის გახსნაზე.

19.4 მიეცეს თავისუფლება ეკუმენურ მართლმადიდებლურ საპატრიარქოს, სურვილისამებრ გამოიყენოს ზედსართავი „ეკუმენური“

19.5 გადანყვიტონ საღვთისმსახურო ადგილების რეგისტრაციისა და „მაზ-ბუთის“ საკუთრების საკითხი, რომელიც ჩამორთმეულია 1974 წლიდან და რომელიც უნდა დაუბრუნდეს მფლობელებს, უფლებამოსილ პირებს, ან სადაც საკუთრების დაბრუნება შეუძლებელია, მოხდეს სამართლიანი კომპენსაცია;

19.6 უზრუნველყონ 397 წელს დაარსებული სირიული „გაბრიელის მონასტრის“ სრული დაცვა და გამორიცხონ მონასტრისათვის მიწების ჩამორთმევა. ასამბლეა, ასევე, გამოსატყვევს შემფოთებას, სამხრეთ-აღმოსავლეთ თურქეთში უძველესი სირიული მონასტრებისა და ეკლესიებისათვის მნიშვნელოვანი უძრავი საკუთრების ჩამორთმევის თაობაზე, რომელიც ისტორიულადაც და სამართლებრივადაც ამ მონასტრებსა და ეკლესიებს ეკუთვნით;

19.7 აღიარონ, ხელი შეუწყონ და დაიცვან სირიელი ხალხი, როგორც უმცირესობა, რომელიც სამხრეთ-აღმოსავლეთი თურქეთის მვიდრი მოსახლეობა, ლუზანის შეთანხმებისა და სხვა საერთაშორისო შეთანხმებების შესაბამისად, რომლებიც უზრუნველყოფენ მათ ფუნდამენტურ უფლებებსა და ღირსებას; ეს, ასევე, მოიცავს მათი განათლების განვითარებას და ღვთისმსახურების აღსრულებას მათ მშობლიურ ენაზე, რომელსაც არამეული წარმოადგენს;

19.8 მიიღონ პრაქტიკული ზომები, რათა ეროვნული უმცირესობებისათვის ხელმისაწვდომი გახდეს პოლიციის, არმიისა თუ სასამართლოს წესით დაცვა;

19.9 დაგმონ ძალადობა რელიგიური უმცირესობების მიმართ (მიუხედავად იმისა ისინი თურქეთის მოქალაქეები არიან თუ არა), განახორციელონ ეფექტიანი გამოძიება და მყისიერად მისცენ პასუხისმგებლობაში რელიგიური უმცირესობების მიმართ ძალადობისათვის თუ მუქარისათვის პასუხისმგებელი პირები, კერძოდ, 2006 წელს იტალიელი მღვდლისა და 2007 წელს სამი პროტესტანტის მკვლელობაში დამნაშავე პირები;

19.10 დაასრულონ სამართლებრივი პროცედურები 2007 წელს მოკლული ჰრანთ დინკის საქმესთან დაკავშირებით. ასამბლეა მოუწოდებს თურქეთის პარლამენტს, ყურადღება მიაღვენოს ჰრანტ დინკის მკვლელობის გამოძიებაზე თავისი ქვეკომიტეტის ანგარიშს, რომელშიც ხაზგასმულია ის შეცდომები და გულგრილობები, რომლებიც დაუშვეს უსაფრთხოების ძალებმა და ეროვნულმა პოლიციამ, და რომელთა გამორიცხვის შემთხვევაშიც მოხდებოდა ამ მკვლელობის პრევენცია;

19.11 უზრუნველყონ თურქეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს ცირკულარის იმპლემენტაცია თურქეთის არამუსლიმი მოქალაქეების რელიგიის თავისუფლების შესახებ, და შეაფასონ მისი გავლენა;

19.12 სრულად აამოქმედონ No. 3998 კანონი, რომელიც ადგენს, რომ დაუშვებელია უმცირესობების კუთვნილი სასაფლაოების ადგილობრივი ხელისუფლებებისათვის გადაცემა და შესაბამისად, ზოგიერთ ებრაულ სასაფლაოზე მშენებლობის პრევენცია მოახდინონ;

19.13 სერიოზულად მოეკიდონ პოლონელი, ბულგარელი და ფრანგი კათოლიკეებისათვის წმინდა ადგილის, ედიმა-ყარაგაჩში კათოლიკური სა-

საფლავის ნაბილწვის საკითს და ითანამშრომლონ განადგურებული მონუმენტების, მემორიალებისა და სასაფლაოების აღდგენაში;

19.14 მოახდინონ კანონმდებლობის ადაპტაცია იმგვარად, რომ არათურქული უმცირესობების ბავშვებს ჰქონდეთ უმცირესობათათვის განკუთვნილ სკოლებში დაშვება;

19.15 მოახდინონ გოკჯეადას (იმბროსი) და ბოზჯაადას (ტენედოსი) No. 1625 (2008) რეზოლუციის სრული იმპლემენტაცია: ორი თურქული კუნძულის ბიკულტურული ხასიათის დაცვის შესახებ, როგორც თურქეთსა და საბრძნეთს შორის თანამშრომლობის მოდელი, დაინტერესებული პირთა წრის ინტერესების დაცვისათვის;

19.16 დაამტკიცონ ომბუცმენის ინსტიტუტი, რადგან ეს იქნება უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი საზოგადოებაში დაძაბულობის თავიდან აცილებისათვის;

19.17 რელიგიური უმცირესობების მიმართ ნებისმიერი სახის ძალადობის წაქეზებასთან ერთად, მოახდინონ ანტისემიტური და სხვა სიძულვილის ენის კრიმინალიზაცია, საპარლამენტო ასამბლეის 1563 (2007) რეზოლუციის შესაბამისად, ევროპაში ანტისემიტიზმის წინააღმდეგ ბრძოლისა და რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომისიის No.9 ზოგადი პოლიტიკური რეკომენდაციის შესაბამისად, ანტისემიტიზმის წინააღმდეგ საბრძოლველად;

19.18 წაახალისონ მედიის მიერ ეთიკის კოდექსის შემუშავება რელიგიურ უმცირესობებთან დაკავშირებით, იმის გათვალისწინებით, რომ მედიას შეუძლია უმნიშვნელოვანესი როლი ითამაშოს უმცირესობის შესახებ უმრავლესობის დამოკიდებულების ცვლილებაში და დასჯადი გახადონ მედია საშუალებებში ძალადობისკენ მოწოდება, მინისტრთა კომიტეტის No. R(97) 20 რეკომენდაციის შესაბამისად;

19.19 განახორციელონ ეროვნული კამპანია რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ, განსაკუთრებული ფოკუსით იმ საკითხზე, რომ მრავალფეროვნება არის არა საფრთხე, არამედ ურთიერთგამდიდრების შესაძლებლობა;

19.20 ასამბლეა მიმართავს თურქეთისა და საბერძნეთის მთავრობებს ამ რეკომენდაციის მე-16, მე-18 და მე-19 პარაგრაფებში გათვალისწინებული საკითხების პროგრესის შესახებ წარმოადგინონ თანმდევი ანგარიშები.

შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბამკლავება, სპეციალური ფოკუსით ქრისტიანებზე

1. რელიგიის საფუძვლით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია გავლენას ახდენს რელიგიურ უმცირესობათა ჯგუფებზე ევროპაში და, ასევე, უმრავლესობათა რელიგიურ ჯგუფებზე. ბოლო წლების განმავლობაში დაფიქსირდა მტრული ქცევის, ძალადობისა და ვანდალიზმის რიგი შემთხვევები ქრისტიანებისა და მათი საღვთისმსახურო ადგილების მიმართ, თუმცა, ასეთი ქმედებები, ხშირ შემთხვევებში, ეროვნული ხელისუფლებების მხედველობის მიღმა რჩება. რწმენის გამოხატვა ზოგჯერ დაუსაბუთებლად შეზღუდულია ეროვნული კანონმდებლობისა და პოლიტიკის მიერ. რაც რელიგიური რწმენისა და ღვთისმსახურების აღსრულების საშუალებას არ იძლევა

2. რელიგიური რწმენისა და პრაქტიკისათვის გონივრული სივრცის უზრუნველყოფა წარმოადგენს პრაგმატულ ინსტრუმენტს რელიგიის თავისუფლებით სრული და ეფექტიანი სარგებლობისათვის. როდესაც იგი გამოყენებულია შემწყნარებლობის სულისკვეთებით, ეს კონცეფცია შესაძლებლობას აძლევს ყველა რელიგიურ ჯგუფს, იცხოვრონ ჰარმონიაში საკუთარი მრავალფეროვნების გაცნობიერებითა და პატივისცემით.

3. საპარლამენტო ასამბლემ რამოდენიმე შემთხვევაში აღნიშნა ნევრ სახელმწიფოებში რელიგიური თემების მშვიდობიანი თანაცხოვრების წახალისების აუცილებლობა, კერძოდ, რეზოლუციაში 1846(2011) რელიგიური საფუძველზე ყველა ფორმის დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, რეკომენდაციაში 1962(2011) კულტურათაშორისი დიალოგის რელიგიური განზომილების შესახებ და რეზოლუციაში 1928 (2013) რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებების უზრუნველყოფასა და რელიგიური თემების ძალადობისაგან დაცვის შესახებ.

4. აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება დაცულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით (ETS. No.5) და განიხილება, როგორც დემოკრატიული და პლურალისტური საზოგადოების ერთ-ერთი საფუძველი. რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობის შეზღუდვა დასაშვები უნდა იყოს მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ და დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელ შემთხვევებში.

5. ასამბლეა დარწმუნებულია, რომ მიღებულ უნდა იქნას ზომები, რათა დაცულ იქნას რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების ეფექტიანი დაცვა თითოეული ინდივიდისთვის ევროპაში.

6. შესაბამისად, საპარლამენტო ასამბლეა მოუწოდებს ევროპის საბჭოს ქვეყნებს:

121 2015 წლის 29 იანვრის ასამბლეის დებატი (მე-8 სხდომა)(იხილეთ დოკუმენტი 13660. თანასწორობისა და არადისკრიმინაციულობის კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ვალერიუ გლიტეჩი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2015 წლის 29 იანვარს (მე-8 სხდომა)

7. წაახალისონ რელიგიური პლურალიზმის გაცნობიერებასა და პატივისცემაზე, ასევე, რელიგიების მიერ დემოკრატიულ და პლურალისტურ საზოგადოებაში შეტანილ წვლილზე და, ასევე, ინდივიდების თავისუფლებაზე, არ აღიარონ არცერთი რელიგია, დაფუძნებული შემწყნარებლობისა და „ერთად ცხოვრების“ კულტურა.

8. წაახალისონ გონივრული სივრცის გამოყოფა ირიბი დისკრიმინაციის პრინციპის ფარგლებში იმისათვის რომ:

9. უზრუნველყონ ყველა ინდივიდის უფლება რელიგიის თავისუფლების პატივისცემაზე, საკუთარი იურისდიქციის ფარგლებში, სხვებისთვის ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებული უფლებების დაუზიანებლად.

10. ხელი შეუწყონ სინდისის თავისუფლებას დასაქმების ადგილებში, ამავე დროს, უზრუნველყოს კანონით გათვალისწინებული მომსახურების დაუბრკოლებლად განევა და სხვათა უფლების დაცვა არადისკრიმინაციული მოპყრობისგან;

11. პატივი სცეს მშობლების უფლებას, მისცენ შვილებს საკუთარ რელიგიურ თუ ფილოსოფიურ მრწამსთან შესაბამისობაში მყოფი განათლება, ამავედროულად, კრიტიკული და პლურალისტული მიდგომით უზრუნველყოს ბავშვების ფუნდამენტური უფლება განათლებაზე, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის, მისი დამატებითი ოქმებისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად.

12. მისცეს შესაძლებლობა ქრისტიანებს, სრულად ჩაერთონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში;

13. უზრუნველყონ მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებას, ისე, რომ კონტრდემონსტრაციამ ზეგავლენა არ იქონიოს შეკრების თავისუფლებაზე, შეკრების თავისუფლების შესახებ ვენეციის კომისიისა და ეუთო-ს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების სამსახურის სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად;

13.1 უზრუნველყონ გამოხატვის ფუნდამენტური თავისუფლება, იმის უზრუნველყოფით, რომ ეროვნულმა კანონმდებლობამ უსაფუძვლოდ არ შეზღუდოს რელიგიით მოტივირებული სიტყვის თავისუფლება;

13.2 საჯაროდ დაგმონ ძალადობის წახალისება, ისევე, როგორც რელიგიურ ნიადაგზე დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ყველა ფორმა.

13.3 ებრძოლონ ძალადობას, დისკრიმინაციას და შეუწყნარებლობას, მოახდინონ მათი პრევენცია ეფექტიანი გამოძიების გზით იმისათვის, რომ თავიდან იქნას აცილებული დაუსჯელობის შეგრძნება დამნაშავეთა მხრიდან;

13.4 წაახალისონ მედია, რათა აცილებულ იქნას უარყოფითი სტერეოტიპები და ცრურწმენები ქრისტიანების წინააღმდეგ, ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა ჯგუფის მიმართ;

13.5 უზრუნველყონ უმცირესობაში მყოფი ქრისტიანული თემების დაცვა და მისცენ ასეთ თემებს შესაძლებლობა დარეგისტრირდნენ, როგორც რელიგიური ორგანიზაციები, შექმნან და შეინარჩუნონ შეხვედრებისა და საღვთისმსახურო ადგილები, მიუხედავად მორწმუნეთა რაოდენობისა და გადაჭარბებული ადმინისტრაციული ტვირთის გარეშე.

13.6 უზრუნველყონ უმცირესობაში მყოფი ქრისტიანული თემების უფლება, გაავრცელონ და გამოიყენონ რელიგიური ლიტერატურა.

ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობები

ასამბლეა,

1. აღნიშნავს მისი კულტურისა და განათლების კომიტეტის ანგარიშს ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობების შესახებ (Doc. 6032), და მიესალმება ევროპის ყველა ქვეყანაში სიტუაციის წინასწარ კვლევას;

2. აცნობიერებს, რომ მნიშვნელოვანი რიცხვი რელიგიური ნაგებობებისა მთელი ევროპის მასშტაბით, რომლებიც ველარ ასრულებენ თავიანთ თავდაპირველ ფუნქციას, უყურადღებობის გამო არიან მონყვლადი დანგრევის ან შეუსაბამო ტრანსფორმაციის მიმართ.

3. აღნიშნავს, რომ ეს გამოწვეულია ისტორიული ფაქტორებით, როგორცაა მოსახლეობის ცვლილება, რელიგიური მსახურებისა და ჩვევების ცვლილებები, ან რელიგიური დანიშნულების ახალი შენობების მშენებლობა;

4. ითვალისწინებს ევროპის საბჭოს ნორმატიულ მოვალეობას, დაიცვას ნეკრი სახელმწიფოების საერთო მემკვიდრეობის იდეალები და პრინციპები, რომელსაც რელიგიური ნაგებობები მონმოებენ;

5. ასევე ადასტურებს რელიგიისა და რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობას, ისე როგორც ეს გადმოცემულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე -9 მუხლში.

6. მიუთითებს, რომ რელიგიური შენობები, ხშირად, არქიტექტურული და ისტორიული მნიშვნელობისაა, და ჩვენი წარსულისათვის მომავალის უზრუნველსაყოფად ითვალისწინებს ამ მემკვიდრეობის ინტეგრირებული კონსერვაციის გრძელვადიან მიდგომას;

7. სჯერა, რომ როცა რელიგიური ნაგებობა აღარ არის სიცოცხლისუნარიანი, როგორც ასეთი, უნდა მოხდეს მისი მომავალში გამოყენების უზრუნველყოფა, იქნება ეს რელიგიური თუ კულტურული, კონსტრუქციის თავდაპირველ მიზანთან შეძლებისდაგვარად მაქსიმალური თავსებადობით;

8. აღნიშნავს, რომ ეკლესია, ან სხვა ძირითადი რელიგიური ნაგებობა ხშირად არის საზოგადოების ძირითადი დამახასიათებელი ნიშანთვისება და ადგილობრივი ღირშესანიშნაობა და სჯერა, რომ თემს საკმარისი დრო და ნახალისება უნდა მიეცეს, რათა ასეთი შენობის სამომავლო როლი და საერთო ინტერესი აღმოაჩინოს.

9. ითვალისწინებს მაგალითს, რომ ხელოსნების გადამზადების ევროპული ცენტრი დაარსდა ვენეციაში, ყოფილ რელიგიურ შენობაში - Scuola di San Pasquale;

122 წყარო: 1989 წლის 9 მაისის ასამბლეის დებატები (მე-3 სხდომა) (იხ. დოკ. 6032. კულტურისა და განათლების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: Mr Rauti). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 1989 წლის 9 მაისს (მე-3 სხდომაზე).

10. მიესალმება ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობების შენარჩუნებისა და დაცვის წარმატებულ მაგალითებს ევროპის მასშტაბით, ახალი გამოყენებისათვის ადაპტაციის გზით, ასევე, მათი მგრძნობიარობის გათვალისწინებით.

11. მოუწოდებს პასუხისმგებელ ორგანოებს (ეკლესია, სახელმწიფო და ადგილობრივი ხელისუფლება) ითანამშრომლონ დაინტერესებულ ორგანიზაციებთან და ექსპერტებთან, რათა:

1.1. მიიღონ ქმედითი ზომები, რათა შეინარჩუნონ ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობები და, სადაც შესაძლებელია, უზრუნველყონ მათი ადეკვატური გამოყენება სამომავლოდ;

1.2. მოახდინონ ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობების არქიტექტურული და ისტორიული მნიშვნელობისა და მათი მიმდინარე გამოყენების კვლევის კონსოლიდაცია (კომპიუტერული ფორმის თავსებადი) და ასეთი კვლევების რეგულარულად განახლება, სადაც, ასევე, უნდა აისახოს თანამედროვე ინტერესი და მოიცავდეს მე-19 და 20-ე საუკუნეების შენობებს;

1.3. სამომავლო ადაპტაციის მოლოდინში, უზრუნველყონ ასეთი შენობების ეფექტური დაცვა თავდაპირველი მასალისა და სივრცის გადარჩენისათვის;

1.4. თავიდან აიცილონ რელიგიური შენობების ნანგრევებად რეზერვაცია, გარდა განსაკუთრებული არქიტექტურული, ისტორიული და მემორიალური ინტერესის შემთხვევებისა;

1.5. ხელი შეუწყოს ხელახალი გამოყენებისა და ადაპტაციის პროექტებს, რომელიც არ არის შეუთავსებელი შენობის თავდაპირველ ფუნქციასთან და არ გამოიწვევს ორიგინალური მასალის შეუქცევად ცვლილებებს;

1.6. უზრუნველყონ ფინანსები და საგადასახადო შეღავათები რელიგიური ნაგებობების აღდგენის, რემონტისა და შენახვისათვის, იმის მიუხედავად, გამოყენებულია თუ არა ფუნქციადაკარგულია ნაგებობა, რათა არ მოხდეს მათი მიტოვება;

1.7. ხელი შეუწყონ არსებული რელიგიური ნაგებობების უფრო მრავალფეროვანი წარმოსახვით გამოყენებას;

1.8. უზრუნველყონ შესაბამისი სამშენებლო მასალების მიწოდება და ხელი შეუწყონ რელიგიური ნაგებობების შენახვისათვის საჭირო კვლევებს, ხელოსნობას და დამხმარე სამუშაოებს;

1.9. ხელი შეუწყონ ევროპის მასშტაბით ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობების ჩართულობას კულტურული მარშრუტების განვითარებაში და უზრუნველყონ, რომ კულტურული ტურიზმის პროცესი მოქცეული იყოს ნაგებობების შენარჩუნების ფორმატში.

ისლამური ცივილიზაციის წვლილი ევროპულ კულტურაში

12. ევროპის საბჭოს ნორმატიულ მისიას წარმოადგენს იმ სულიერი და მორალური ფასეულობების უზრუნველყოფა და რეალიზაცია, რომლებიც მისი წევრი სახელმწიფოების საერთო მემკვიდრეობას წარმოადგენს. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა მე-9 მუხლი ითვალისწინებს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას.

13. მრავალკულტურული ევროპა ეფუძნება ჰუმანისტურ და რელიგიურ ტრადიციებს, რომლებიც ადამიანის უფლებებისადმი ერთგულების წყაროს წარმოადგენენ, როგორც ეს აღნიშნულია N885 (1987) რეზოლუციაში- ებრაული წვლილის შესახებ ევროპულ კულტურაში.

14. მსგავსი სულისკვეთებით, კულტურისა და განათლების კომიტეტმა, 1991 წლის მაისში, პარიზში, გამართა კოლოქვიუმი თემაზე, „ისლამური ცივილიზაციის წვლილი ევროპულ კულტურაში“. კოლოქვიუმის ორგანიზება მოხდა ისლამური კულტურის დასავლურ ინსტიტუტთან და იუნესკოსთან თანამშრომლობით.

15. კოლოქვიუმმა აჩვენა, რომ ქრისტიანობასა და იუდაიზმთან ერთად, ისლამი, თავისი განსხვავებული ფორმებით, არა მხოლოდ მუსლიმი მოსახლეობით დასახლებულ ქვეყნებში (მაგალითისთვის როგორიც თურქეთია), საუკუნეების განმავლობაში ახდენდა ზეგავლენას ევროპულ ცივილიზაციასა და ყოველდღიურ ცხოვრებაზე. იმიგრაციის შედეგად, ახალ ევროპაზე სულ უფრო და უფრო მეტად იზრდება ისლამის ზეგავლენა, არამხოლოდ დომინანტურად ისლამური კულტურის მქონე ქვეყნებიდან, როგორიცაა ალბანეთი და ყოფილი საბჭოთა კავშირის სამხრეთ რესპუბლიკებიდან, არამედ უფრო ფართო ისლამური სამყაროდან.

16. უნდა ვაღიაროთ, რომ ისლამური სამყარო, ასევე, მოიცავს აზიისა და აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და მაღრიბის ქვეყნებს.

17. თუმცა, ისლამს ადგებოდა და დღესაც ადგება ზიანი არასწორი ინტერპრეტაციების გამო (მაგალითისთვის, მტრული ან აღმოსავლური სტერეოტიპების გავლენით) და ევროპაში დღემდე ძალიან დაბალია ცნობიერება ევროპულ საზოგადოებაში ისლამის წარსული წვლილის ან ისლამის პოტენციური დადებითი როლის შესახებ. ამის ძირითადი გამომწვევი მიზეზებია ისტორიული შეცდომები, საგანმანათლებლო ეკლექტიკა და ამ საკითხისადმი მედიის ზედმეტად გამარტივებული მიდგომა.

18. ასეთი არასწორი ინტერპრეტირების ძირითად შედეგს, რაშიც ბევრ თანამედროვე მუსლიმს აქვს წვლილი შეტანილი შეუწყნარებლობის კრიტიკული და ინტელექტუალური გაანალიზების შეუძლებლობის გამო, არის ის, რომ ისლამი ძალიან ხშირად აღიქმება ევროპაში, როგორც შეუსაბამო ევროპული საზოგადოების საფუძვლისეულ პრინციპებთან (რაც, ძირეულად, დემოკრა-

ტიული და სეკულარულია) და ევროპულ ეთიკასთან (ადამიანის უფლებები და გამოხატვის თავისუფლება).

19. მაშინ როდესაც ასეთი შეუსაბამობა მართლაც არსებობს ფუნდამენტალიზმსა და ევროპის საბჭოს კულტურულ და ეთიკურ პრინციპებს შორის, მაგალითისთვის ქალების მიმართ მოპყრობაში და გამოხატვის თავისუფლების პატივისცემაში, ის არ წარმოადგენს ისლამს მთლიანად. ასევე, უნდა ვაღიაროთ, რომ შეუწყნარებლობა და უნდობლობა არსებობს ორივე მხარეს, ისლამურსა და არაისლამურს შორის.

20. ასამბლეისათვის ცნობილია ეს ვითარება, ასევე, ცნობილია წარსულის უკეთესი ცოდნის, როგორც აწმყოს უკეთესი გაგებისა და მომავლისათვის მომზადების საჭიროება, და იმ ისლამური ფასეულობების შესახებ, რომლებსაც შეუძლიათ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ ცხოვრების ხარისხის შექმნაში, ევროპის განახლებული მიდგომით კულტურის, ეკონომიკის, სამეცნიერო და სოციალურ სფეროებში.,

21. უფრო დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს ისლამურ სამყაროსთან თანამშრომლობას. ევროპის საბჭომ უკვე შეასრულა მნიშვნელოვანი სამუშაო ინტერკულტურული გაგებისათვის და ეს ისლამურ კულტურაზე სპეციალური აქცენტით, კიდევ უფრო უნდა განვითარდეს. სამომავლოდ, უფრო მჭიდროდ უნდა ვითანამშრომლოთ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და ამ სფეროში მოღვაწე სხვა ორგანიზაციებთან, როგორიცაა ისლამური კულტურის დასავლური ინსტიტუტი, არაბული სამყაროს პარიზის ინსტიტუტი და სხვ.

22. შესაბამისად, საპარლამენტო ასამბლეა რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, იპოვონ სივრცე ისლამური სამყაროს განხილვისათვის ევროპის საბჭოს აქტივობის შესახებ ევროპის საბჭოს მთავრობათაშორისი პროგრამის ფარგლებში და თავის რეკომენდაციებში, შემოთავაზებულია შემდეგი ღონისძიებები: განათლების სფეროში:

23. „ისლამი სახელმძღვანელოებში“ საერთაშორისო კვლევითი პროგრამის კვალდაკვალ, ისლამის ისტორიის შესახებ დაბალანსებული და ობიექტური ისტორიის გადმოცემა საგანმანათლებლო პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებში.

24. უფრო ფართო უნდა იყოს არაბულის, როგორც თანამედროვე ენის. შესწავლა ევროპულ სკოლებში.

25. უნდა ნახალისდეს ისლამური საკითხების კვლევა, მათ შორის, არაბული და ისლამური პოზიციების პროფესიული პოზიციების რიცხვის გაზრდით უნივერსიტეტებში. ისლამი, ასევე, ჩართული უნდა იყოს სწავლების ძირითად მიმართულებებში (მაგალითისთვის: ისლამის ისტორიის სწავლება ისტორიის ფაკულტეტებზე, ისლამის ფილოსოფია- ფილოსოფიის ფაკულტეტებზე და ისლამური სამართალი- სამართლის ფაკულტეტებზე) და არ უნდა მოხდეს მისი დაკნინება, როგორც ეს ხშირად ხდება აღმოსავლური ენების ფაკულტეტებზე.

26. ასევე, თეოლოგიურ კურსებზე უნდა ნახალისდეს შედარებითი მიდგომა ისლამურ, ქრისტიანულ და იუდაისტურ სწავლებებთან მიმართებით.

27. მიღებულ უნდა იქნას ინტეგრირებული სწავლება ისეთ სპეციფიურ სფეროებში, როგორიცაა ხმელთაშუაზღვის აუზი, რელიგიის, ფილოსოფიის, ლიტერატურისა და ისტორიის ჩათვლით.

28. უნდა შეიქმნას და განვითარდეს სტუდენტებისა და მასწავლებლების გაცვლითი პროგრამები ევროპული და ისლამური სამყაროს უნივერსიტეტებს შორის თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში და ევრო-არაბული უნივერსიტეტის შექმნის შესახებ 1032 (1986) რეკომენდაციის კვალდაკვალ. ამ პროგრამას, შესაძლოა, დაერქვას „Averroës programme“, „ერასმუსისა“ და „დემოსთენეს“ პროგრამების მსგავსად, მედიის სფეროში.

29. კულტურის სფეროში უნდა წახალისდეს რადიო და ტელეგადაცემების წარმოება და თანაწარმოება ისლამური კულტურის შესახებ.

30. ისლამური სამყაროდან იმიგრანტებისათვის უნდა შეიქმნას ადგილები კულტურული და ინტელექტუალური გამოხატვისათვის. მათი კულტურის განვითარებამ არ უნდა გამოიწვიოს მათი იზოლაცია მასპინძელი ქვეყნის კულტურისა და საზოგადოებისაგან.

31. უნდა წახალისდეს ისლამური სამყაროს კულტურული მარშრუტები ევროპაში ან მის ფარგლებს გარეთ, კულტურული გაცვლითი პროგრამები, გამოფენები, კონფერენციები და პუბლიკაციები ხელოვნების, მუსიკისა და ისტორიის დარგში. ამ საკითხებთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანი როლი უნდა ითამაშონ მუზეუმებმა.

32. უნდა ითარგმნოს და გამოიცეს შერჩეული ისლამური კლასიკური და თანამედროვე ნაშრომები დასავლური საზოგადოების ცნობიერების ხელშესაწყობად.

33. გაერთიანების უფლების მარეგულირებელი არსებული საკანონმდებლო დებულებების გარდა, მთავრობებმა დამატებით უნდა წახალისონ დიალოგი ისლამურ საზოგადოებასა და კომპეტენტურ უწყებებს შორის რელიგიური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების ხელშეწყობისთვის (წმინდა დღეები, ღოცვის წესები, ტანსაცმელი და საკვები), მასპინძელი ქვეყნის ადათწესების სათანადო პატივისცემის უზრუნველყოფით.

34. მრავალმხრივი თანამშრომლობის ფარგლებში, უნდა წახალისდეს ქალაქების დამეგობრება ევროპასა და ისლამურ სამყაროს შორის, განსაკუთრებით, იმ ქალაქებისა, რომლებიც გეოგრაფიულად ახლოს მდებარეობენ ევროპასთან.

35. აუცილებელია რეალური ძალისხმევა საფუძვლის შესაქმნელად ევროპასა და ისლამურ სამყაროს შორის დიალოგის გაგრძელებისათვის, დემოკრატიული და პლურალისტური ტენდენციების გაძლიერებისა და განვითარებისათვის. ყურადღება, შესაძლოა, მიექცეს კონკრეტულად, პირდაპირ თანამშრომლობას ამ სამყაროს სპეციფიურ სფეროებში, მაგალითისთვის: არაბულ ქვეყნებს ხმელთაშუა ზღვის გარშემო (როგორც წვლილი ხმელთაშუაზღვისპირეთში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კონფერენციის შესაძლო განვითარებაში), ან იმიგრანტ თემებს ევროპაში.

36. ეს დიალოგი უნდა განვითარდეს პოზიტიურ დინამიკაში, მომავალ სემინარებზე, ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხების გადასაწყვეტად, როგორიცაა ისლამური ფუნდამენტალიზმი, ისლამური სამყაროს დემოკრატიზაცია, ისლამის სხვადასხვა ფორმებისა და ევროპული საზოგადოების შესაბამისობა და, ზოგადად, თანამედროვე საზოგადოებაში რელიგიების წინაშე მდგომი თანამედროვე პრობლემების მოსაგვარებლად. ისლამის წინაშე მდგომი პრობლე-

მეტი განხილულ უნდა იქნას ქრისტიანობის, იუდაიზმისა და მსოფლიოს სხვა რელიგიების წინაშე მდგომი პრობლემების თვალსაზრისით. ასეთი კვლევები, რა თქმა უნდა, დაგვეხმარება ისტორიული პროგრესისა და ტრადიციული საზოგადოებების დემოკრატიზაციაში, იმ კულტურული ჰორიზონტის გაფართოების საშუალებით, რომელსაც ისინი ეფუძნებიან.

37. ასამბლეა, ასევე, მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, ნაცვალგების პრინციპის საფუძველზე შესთავაზოს ისლამური სამყაროს დაინტერესებულ ქვეყნებს მსგავსი ინიციატივების განხორციელება ევროპის საბჭოს კონვენციებთან და ღია ნაწილობრივ შეთანხმებებთან მისაერთებლად, კანონმდებლობის ჰარმონიზაციისა და ინტერკულტურული გაგების განსავითარებლად.

კრეაციონიზმის საფრთხეები განათლებაში

წინამდებარე რეზოლუციის მიზანს არ წარმოადგენს რწმენასთან ბრძოლა ან მისი ეჭვქვეშ დაყენება- რწმენის თავისუფლება არ უშვებს ამას. რეზოლუციის მიზანია რწმენის, როგორც მეცნიერების გასაღების, გარკვეული ტენდენციების შესახებ გაფრთხილება. აუცილებელია რწმენისა და მეცნიერების განცალკევება. ეს არ არის ანტაგონიზმი. მეცნიერებასა და რწმენას უნდა შეეძლოთ თანაარსებობა. რეზოლუციის მიზანი არ არის რწმენისა და მეცნიერების დაპირისპირება, თუმცა, აუცილებელია მოხდეს რწმენის მეცნიერებასთან დაპირისპირების პრევენცია.

ზოგი ადამიანისთვის კრეაცია, როგორც რელიგიური რწმენის საკითხი, სიცოცხლის მნიშვნელობის შესახებ იძლევა პასუხს. მიუხედავად ამისა, საპარლამენტო ასამბლეა, არსებულ საგანმანათლებლო სისტემებში, კრეაციონისტული იდეების გავრცელების შესაძლო უარყოფითი ეფექტებისა და დემოკრატიებისათვის დამდგარი შედეგების შესახებ გამოთქვამს შეშფოთებას. კრეაციონიზმი, სიფრთხილის გარეშე, შესაძლოა გადაიქცეს საფრთხედ ადამიანის უფლებებისათვის, რაც ევროპის საბჭოს მთავარ საზრუნავს წარმოადგენს.

კრეაციონიზმი, რომელიც სახეობების ბუნებრივი გადარჩევის გზით ევოლუციის უარყოფის შედეგად წარმოიშვა, ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში, წარმოადგენდა თითქმის, ექსკლუზიურად ამერიკულ ფენომენს. დღესდღეობით, კრეაციონისტული იდეები გზას პოულობენ ევროპაში და ახდენენ ეფექტს ევროპის საბჭოს საკმაოდ მცირე რაოდენობის ქვეყნებზე.

ქრისტიანი თუ მუსლიმი თანამედროვე კრეაციონისტების უპირველეს მიზანს წარმოადგენს განათლება. კრეაციონისტები ცდილობენ უზრუნველყონ მათი იდეების არსებობა სასკოლო ეტაპის სამეცნიერო პროგრამებში. თუმცა, კრეაციონიზმს არ შეუძლია ჰქონდეს პრეტენზია სამეცნიერო დისციპლინაზე.

კრეაციონისტები ეჭვქვეშ აყენებენ ცოდნის გარკვეული სფეროს სამეცნიერო ხასიათს და ამტკიცებენ, რომ ევოლუციის თეორია მხოლოდ და მხოლოდ მის ერთ-ერთ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს. კრეაციონისტები ბრალს სდებენ მეცნიერებს, რომ ისინი ვერ წარმოადგენენ საკმარის მტკიცებულებებს, რომ ევოლუციის თეორია მეცნიერულად დასაბუთებულია. ამავე დროს, ისინი ამტკიცებენ საკუთარი მსჯელობის სამეცნიერო ხასიათს, რაც ვერ უძლებს ობიექტურ ანალიზს.

ჩვენ ვართ ისეთი აზროვნების ზრდის მოწმენი, რომელიც წარმოადგენს გამოწვევას ბუნების არსებული ცოდნის, ევოლუციისა და სამყაროში ჩვენი წარმოშობის შესახებ ჩამოყალიბებული ცოდნისათვის.

არსებობს ჩვენი შვილების გონებაში სერიოზული დაბნეულობის რეალური რისკი, თუ რას ემსახურება ყველა სახის სინდისი, რწმენა და იდეალები და რას ემსახურება მეცნიერება. „ყველა არსების თანასწორობის“ მიდგომა

მიმზიდველი და შემწყნარებლურია, თუმცა, ამავე დროს, სინამდვილეში, სახიფათოცაა.

კრეაციონიზმს ბევრი ურთიერთსაინააღმდეგო ასპექტი აქვს. „უმაღლესი გონის“ იდეა, რომელიც კრეაციონიზმის სრულიად ახალ და დახვეწილ ფორმას წარმოადგენს, არ უარყოფს ევოლუციის გარკვეულ ხარისხს. მიუხედავად ამისა. უფრო დახვეწილი და რბილი ფორმით წარმოდგენილი „უმაღლესი გონის“ იდეა, ცდილობს წარმოადგინოს საკუთარი მიდგომა, როგორც მეცნიერულად დასაბუთებული და სწორედ, ამაშია საფრთხე.

ასამბლეა მუდმივად ამტკიცებდა, რომ მეცნიერებას ფუნდამენტური მნიშვნელობა გააჩნია. მეცნიერებამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა საცხოვრებელი და სამუშაო გარემო, მნიშვნელოვანი ფაქტორია ეკონომიკური, ტექნოლოგიური და სოციალური განვითარებისათვის. ევოლუციის თეორიას საერთო არაფერი აქვს ღვთიურ გამოცხადებასთან და მხოლოდ ფაქტებს ემყარება.

კრეაციონიზმი ამტკიცებს, რომ ეფუძნება მეცნიერებას. სინამდვილეში კი, კრეაციონისტების მიერ გამოყენებული მეთოდოლოგია სამი სახისაა: სუფთა დოგმატური მტკიცებები; მეცნიერული ციტატების გამოყენება, რასაც ხანდახან თან ახლავს ილუსტრაციებიც; და იმ მეტნაკლებად ცნობილი მეცნიერების მხარდაჭერა, რომლებიც ამ სფეროში სპეციალისტებს არ წარმოადგენენ. ამ გზებით, კრეაციონისტები ცდილობენ მოიზიდონ არასპეციალისტები და გაავრცელონ ეჭვი და დაბნეულობა მათ გონებაში.

ევოლუცია არ წარმოადგენს მხოლოდ ადამიანისა და მოსახლეობის ევოლუციასთან დაკავშირებულ საკითხს. მისმა უარყოფამ, შესაძლოა, სერიოზული შედეგები გამოიწვიოს ჩვენი საზოგადოებისათვის. წინსვლა მედიცინის სფეროში, ბრძოლა ისეთ ინფექციურ დაავადებებთან, როგორიცაა შიდსი, წარმოუდგენელია, თუკი უარყოფილი იქნება ევოლუციის პრინციპი. შეუძლებელია სრულად გავაცნობიეროთ ბიომრავალფეროვნების შემცირებისა და კლიმატის ცვლილების რისკები, თუკი არ გავიაზრებთ ევოლუციის მექანიზმებს.

თანამედროვე სამყარო ეფუძნება ხანგრძლივ ისტორიას, რომლის მნიშვნელოვან ნაწილს მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის განვითარება ქმნის. თუმცა, მეცნიერული მიდგომა სათანადოდ არ არის გაგებული, რაც ფუნდამენტალიზმისა და ექსტრემიზმის განვითარების გამომწვევია. მეცნიერების სრული უარყოფა ადამიანისა და სამოქალაქო უფლებებისათვის უსერიოზულეს საფრთხეს წარმოადგენს.

ომი ევოლუციის თეორიისა და მის მხარდამჭერთა წინააღმდეგ, ყველაზე ხშირად ყალიბდება უკიდურესად მემარჯვენე პოლიტიკურ ძალებთან მჭიდროდ დაკავშირებული რელიგიური ექსტრემიზმის ფორმაში. კრეაციონისტული მოძრაობები ფლობენ რეალურ პოლიტიკურ ძალას. საქმე ისაა, რომ კრეაციონიზმის ზოგიერთი მხარდამჭერი მიზნად ისახავს დემოკრატიის თეოკრატიით შეცვლას და ეს გამომჟღავნდა კიდევ რამდენიმე შემთხვევაში.

ძირითად მონოთეისტურ რელიგიათა ყველა მნიშვნელოვან წარმომადგენელს ბევრად უფრო ზომიერი დამოკიდებულება აქვს მეცნიერებასთან დაკავშირებით. მაგალითისთვის, პაპი ბენედიქტე **VXI**, წინამორბედ იოანე-პავლე II მსგავსად, ადიდებს მეცნიერების როლს კაცობრიობის განვითარებაში და აღიარებს, რომ ევოლუციის თეორია „უფრო მეტია, ვიდრე ჰიპოთეზა“.

შესაბამისად, ევოლუციასთან დაკავშირებული ფენომენების, როგორც ფუნდამენტური მეცნიერული თეორიის, სწავლება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ჩვენი საზოგადოებებისა და დემოკრატიების მომავლისათვის. ამისათვის მან უნდა დაიკავოს ცენტრალური ადგილი სასწავლო პროგრამებში, განსაკუთრებით სილაბუსებში, ვინაიდან, როგორც ნებისმიერ სხვა თეორიას, შეუძლია გაუძლოს დეტალურ მეცნიერულ გამოკვლევას. ევოლუცია არის ყველგან, ანტიბიოტიკური მედიკამენტების გადაჭარბებული გამოყენებიდან დაწყებული, რაც რეზისტენტული ბაქტერიების წარმოქმნას უწყობს ხელს, სოფლის მეურნეობაში პესტიციდების გადაჭარბებით გამოყენების ჩათვლით დასრულებული, რაც მავნებელი მწერების მუტაციასა და პესტიციდებისადმი მათ შემგუებლობას იწვევს.

ევროპის საბჭოს არაერთხელ გაუსვამს ხაზი კულტურისა და რელიგიის სწავლების მნიშვნელობისათვის. პირადი რწმენის გამოხატვის სახელით, კრეაციონისტული იდეები, ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა თეოლოგიური პოზიცია, შესაძლოა, წარმოვადგინოთ, როგორც კულტურული და რელიგიური განათლების დანამატი, თუმცა, მათ არ შეუძლიათ პრეტენზია ჰქონდეთ მეცნიერულ რესპექტაბელობაზე.

მეცნიერება წარმოადგენს ინტელექტუალური წრთობის შეუცვლელ საშუალებას. იგი მიზნად ისახავს არა იმის ახსნას, თუ რა არის სიცოცხლე, არამედ მისი მოქმედების არსის გაგებას.

კრეაციონისტების მზარდი გავლენის გადამოწმება ნათელს ხდის, რომ კრეაციონისტებსა და ევოლუციის მომხრეებს შორის დებატები სცდება ინტელექტუალური დებატების ფარგლებს. თუ არ გამოვიჩინოთ სიფრთხილე, ფასეულობები, რომლებიც ევროპის საბჭოს საფუძველს წარმოადგენს, კრეაციონისტი ფუნდამენტალისტების პირდაპირი საფრთხის ქვეშ აღმოჩნდებიან. ნაწილობრივ, ევროპის საბჭოს პარლამენტართა როლს წარმოადგენს იმოქმედონ, სანამ ძალიან გვიან არ იქნება.

საპარლამენტო ასამბლეა მოუწოდებს ნევრ ქვეყნებს, განსაკუთრებით კი, მათ წარმოადგენლებს განათლების სფეროში:

დაიცვან და წაახალისონ მეცნიერული ცოდნა;

ობიექტური მეცნიერული ცოდნის სწავლებასთან ერთად, გააძლიერონ მეცნიერების საფუძვლების, მისი ისტორიის, მისი ეპისტემოლოგიის და მეთოდების შესწავლა;

გახადონ მეცნიერება უფრო აღქმადი, უფრო მიმზიდველი და დაუახლოვონ თანამედროვე სამყაროს რეალობას;

მტკიცედ აღუდგნენ კრეაციონიზმის, როგორც ევოლუციის თეორიის თანასწორი სამეცნიერო დისციპლინის სწავლებას და ზოგადად, კრეაციონისტული იდეების წარმოდგენას ნებისმიერ სასწავლე დისციპლინაში გარდა რელიგიისა;

წაახალისონ ევოლუციის, როგორც ფუნდამენტური მეცნიერული თეორიის, შესწავლა სკოლებში.

20. ასამბლეა მიესალმება ევროპის საბჭოს ნევრი ქვეყნების ოცდაშვიდი სამეცნიერო საბჭოს დეკლარაციას ევოლუციის სწავლების შესახებ და იმ სამეცნიერო საბჭოებს, რომლებიც ჯერ არ მიერთებიან, მოუწოდებს მიუერთდნენ ამ დეკლარაციას.

თავი VII ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეკომენდაციები

ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
რეკომენდაცია 1927 (2010)¹²⁴

ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა მიუთითებს ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ თავის რეზოლუციაზე 1743 (2010) და ხაზს უსვამს ევროკავშირისა და მისი წევრი-სახელმწიფოების მიერ ამ სფეროში მუშაობის გააქტიურების განსაკუთრებულ მნიშვნელობას. ევროსაბჭოს წესდების მიხედვით, ევროკავშირის პრიორიტეტული ამოცანაა მიიღოს ზომები აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უზრუნველსაყოფად და, პარალელურად, ებრძოლოს რელიგიურ შეუწყნარებლობას და დისკრიმინაციას, აგრეთვე, იმ ღირებულებებზე რელიგიურად შენიღბულ თავდასხმებს, რომლებსაც ევროსაბჭო იცავს.

2. კანონის უზენაესობითა და ადამიანის საყოველთაო უფლებებით რეგულირებადი დემოკრატიული საზოგადოების ასაშენებლად, ევროსაბჭომ უნდა გააქტიუროს მუშაობა ამ ღირებულებების ევროპის კულტურაში დასანერგად. ევროსაბჭოს მიერ კულტურული და საგანმანათლებლო მუშაობის განხორციელება, როგორც საერთო ღირებულებებზე დაფუძნებული ევროინტეგრაციის, ასევე, ადამიანის უფლებათა, მათ შორის, პოლიტიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა და თავისუფლებათა სრული გაგებისა და პატივისცემის უზრუნველყოფის აუცილებელი წინაპირობაა. ევროსაბჭომ მსოფლიოს სხვა კუთხეებიც უნდა წაახალისოს იმ ღირებულებების მიღებისკენ და ხელშეწყობისკენ, რომლებსაც თავად იცავს.

3. საკუთარი სტატუსისიდან, გეოგრაფიული მდებარეობიდან და გამოცდილებიდან გამომდინარე, ევროსაბჭო უნდა მოქმედებდეს, როგორც საერთოევროპული ფორუმი დემოკრატიული სტაბილურობის განმტკიცების მიზნით საერთო სტრატეგიების განსახილველად, ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის ფენომენის გათვალისწინებით. ამიტომ, ევროსაბჭო მინისტრთა კომიტეტს სთხოვს:

3.1. უზრუნველყონ, საერთო ბიუჯეტისა და ნებაყოფილობითი შესანიშნე-

¹²⁴ ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 12266, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი მორგენს ჯენსენი; დოკ. 12303, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰანკოკი; დოკ. 12305, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი რაფაელ ჰუსეინოვი, და დოკ. 12304, ქალთათვის და მამაკაცთათვის თანასწორი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ქ-ნი მემეკანი). ტექსტი ასამბლეის მიერ ერთსულოვნად მიღებულია 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე).

ბის მეშვეობით, სათანადო სახსრების გამოყოფა წევრი-სახელმწიფოებისა და მეზობელი რეგიონებისთვის კულტურისა და განათლების, აგრეთვე, ემიგრაციისა და ლტოლვილების სფეროებში სტანდარტების დადგენის, დახმარებისა და თანამშრომლობის მიზნით;

3.2. გაააქტიუროს მუშაობა იმისათვის, რომ ისლამისა და სხვა რელიგიების შესახებ საგანი ისწავლებოდეს სკოლაში განათლების პროცესში, და რომ ევროპის უმაღლესი განათლებისა და სამეცნიერო დანესებულებებმა ასწავლონ ისლამური მეცნიერებები რელიგიური მკვლევარების, მასწავლებლებისა და ლიდერებისთვის განათლების მისაცემად;

3.3. ეცადოს, გეოგრაფიულად გააფართოვოს კულტურისა და განათლების სფეროში ევროსაბჭოს ხელშეკრულებები და ამ მიზნით, არანევრი-სახელმწიფოებისთვის, განსაკუთრებით, ევრაზიაში, ჩრდილოეთ აფრიკასა და ახლო აღმოსავლეთში, შესაძლებელი გახადოს მათი ხელმოწერა; ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ევროპის რეგიონში უმაღლესი განათლების საკვალიფიკაციო მოთხოვნების აღიარების შესახებ კონვენციასთან, საზოგადოებისთვის კულტურული მემკვიდრეობის ღირებულების შესახებ ევროკავშირის ჩარჩო კონვენციასთან და ტრანსსასაზღვრო ტელევიზიის შესახებ ევროპის კონვენციასთან და მისი ოქმთან მიმართებით;

3.4. შეისწავლოს, რამდენად შესაძლებელია კულტურის შესახებ ევროპის კონვენციის არანევრი-სახელმწიფოებისთვის ხელმოსაწერად შეთავაზება, მაგ., ამ კონვენციის ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის შესახებ ოქმის შემუშავებით;

3.5. აქტიურად შეუწყოს ხელი ჩრდილოეთ აფრიკისა და ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნების მიერ ევროკავშირის “გლობალური ურთიერთდამოკიდებულებისა და სოლიდარობის ევროპულ ცენტრში (ჩრდილოეთ-სამხრეთის ცენტრში)” შესვლას და, კერძოდ, განამტკიცოს ის პროგრამები, რომლებიც ეხება სქესობრივ თანასწორობას, განსაკუთრებით, ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან ბრძოლას და საჯარო სექტორში გადამწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა მონაწილეობის ხელშეწყობას. ამ კონტექსტში, ასამბლეა მიესალმება მაროკოსა და კეიპ ვერდეს ჩრდილოეთ-სამხრეთის ცენტრში შესვლას;

3.6. განიხილოს რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიაში არანევრი-სახელმწიფოებისთვის, კერძოდ, ჩრდილოეთ აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და ევრაზიის ქვეყნებისთვის მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობის საკითხი;

3.7. განიხილოს ტერიტორიულ თემებსა თუ ორგანოებს შორის ტრანსსაზღვრო თანამშრომლობის ევროპის ჩარჩო კონვენციაზე არანევრი-სახელმწიფოებისთვის, კერძოდ, ჩრდილოეთ აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და ევრაზიის ქვეყნებისთვის ხელმოწერის შესაძლებლობის მიცემის საკითხი;

3.8. შეიმუშაოს ევროსაბჭოსა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციების კავშირის ერთობლივი საქმიანობის პროგრამები;

3.9. განაგრძოს მნიშვნელოვანი სამუშაო კულტურათმორის დიალოგზე და მის რელიგიურ განზომილებაზე, განსაკუთრებით, “კულტურათმორის დიალოგის რელიგიურ განზომილებაზე” რეგულარული ანგარიშების წარმოდგენა, და, საპარლამენტათმორისო თანამშრომლობის როლის გამტკიცების მიზნით, ხელი შეუწყოს ასამბლეის მონაწილეობას ამ პროცესში;

3.10. იმ წევრ-სახელმწიფოებს, რომლებსაც ეს ჯერ არ გაუკეთებიათ, მოუწოდოს უზრუნველყონ მიგრანტი მუშების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპის კონვენციისა და უცხო ქვეყნის მოქალაქეების ადგილობრივ დონეზე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის შესახებ ევროპის კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია; დემოკრატიული ერთიანობისა და სტაბილურობისთვის, არსებითად მნიშვნელოვანი იქნება სოციალური და პოლიტიკური ინტეგრაცია მიგრანტებისა და უცხო ქვეყნის მოქალაქეებისა, რომლებიც, ხშირად, მუსლიმები არიან;

3.11. შეიმუშაოს ყველა წევრი-სახელმწიფოს საერთო პოლიტიკური მიდგომები იმ არაევროპული სახელმწიფოების მიმართ, რომლებიც მხარს უჭერენ ევროპაში ისლამიზმს და, ამ კონტექსტში, მოუწოდოს იმ წევრ-სახელმწიფოებს, რომლებსაც ეს ჯერ არ გაუკეთებიათ, უზრუნველყონ ტერორიზმის ჩახშობის შესახებ ევროპის კონვენციისა და მისი პროტოკოლის, და ტერორიზმის აღკვეთის შესახებ ევროსაბჭოს კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია ამ სფეროში პოლიტიკური და სამართლებრივი თანამშრომლობის გაღრმავების მიზნით;

3.12. მოუწოდოს შვეიცარიას, შემოიღოს მორატორიუმი და სასწრაფოდ გააუქმოს მეჩეთებისთვის მიწარეთების (სვეტების) მშენებლობაზე დაწესებული საყოველთაო შეზღუდვა, რაც, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლების თანახმად, იწვევს მუსლიმი თემების დისკრიმინაციას; მიწარეთების (კოშკების) მშენებლობა, საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და ქალაქმშენებლობის მოთხოვნების გათვალისწინებით, ისევე უნდა იყოს შესაძლებელი, როგორც ეკლესიის კოშკებისა;

3.13. მოუწოდოს წევრ-სახელმწიფოებს, არ დაანესონ საყოველთაო აკრძალვა სრული თავსაბურავის ან სხვა რელიგიური ან სპეციალური ტანსაცმლის გამოყენებაზე, არამედ დაიცვან ქალები ყველა სახის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური იძულებისგან და ასევე, დაიცვან მათი თავისუფალი არჩევანი- ჩაიცვან სპეციალური რელიგიური ტანსაცმელი და მუსულმანი ქალებისთვის უზრუნველყონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის, განათლების მიღებისა და პროფესიული საქმიანობის განხორციელების თანაბარი შესაძლებლობები; ამ თავისუფლებაზე სამართლებრივი შეზღუდვები შეიძლება გამართლებული იყოს, თუკი ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, განსაკუთრებით, უსაფრთხოების თვალსაზრისით, ან თუ ცალკეული ადამიანების საზოგადოებრივი ან პროფესიული ფუნქცია მათგან ითხოვს რელიგიურ ნეიტრალიტეტს ან მათი სახის დანახვას;

3.14. გააქტიურონ მუშაობა ქალთა მიმართ ძალადობის, მათ შორის, ოჯახური ძალადობის შესახებ კონვენციის, შეძლებისდაგვარად, უმოკლეს დროში შექმნის მიზნით;

3.15. მოუწოდოს სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ ქალთა გამოხატვის თავისუფლება ერთი მხრივ, ყველა იმ სახის იძულების, ჩაგვრისა თუ ძალადობის დასჯით, რომლებიც აიძულებს ქალებს ატარონ საბურავი ან სრული საბურავი, და მეორე მხრივ, იმ სოციალური და ეკონომიკური პირობების შექმნით, რომლებიც ქალებს აძლევს საშუალებას, მიიღონ გააზრებული გადაწყვეტილებები და ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების შესახებ იმ სათანადო პოლიტიკის ხელშეწყობით, რომელიც ითვალისწინებს წვდომას განათლებაზე, ტრენინგზე, დასაქმებასა და განსახლებაზე.

რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა, იმონებს რა მის რეზოლუციას 1846 (2011) რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს:

1.1. გააძლიეროს საკუთარი მოქმედება რელიგიის ან რწმენის საფუძველით დისკრიმინაციის წინააღმდეგ;

1.2. გააგრძელოს დიალოგი რელიგიური თემების, ჰუმანისტური და ფილოსოფიური მოძრაობების წარმომადგენლებთან, კერძოდ „ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილების ყოველწლიური პროგრამების“ ფარგლებში;

1.3. განსაზღვროს და გაავრცელოს რელიგიური პლურალიზმის დაცვისა და/ან განვითარების წარმატებული პრაქტიკის მაგალითები;

1.4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ რელიგიის თავისუფლებასთან, განსაკუთრებით, რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრაციასა და რელიგიის ნიშნით ძალადობასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებების აღსრულების ზედამხედველობის პროცესში, უზრუნველყოს გადაწყვეტილებების დროული აღსრულება.

1.5. მოუწოდოს წევრ-სახელმწიფოებს, რომელთაც ჯერ არ აქვთ ხელმოწერილი და რატიფიცირებული ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-12 ოქმი, ხელი მოაწერონ მას და მოახდინონ მისი რატიფიცირება;

1.6. იმუშაოს სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის მისაღწევად, კერძოდ კი, ევროპის კავშირთან, ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციასთან (ეუთო), გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასა და გაეროს რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტთან, რათა ხელი შეუწყონ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების თანმიმდევრული გაგების ჩამოყალიბებასა და რელიგიის ნიშნით დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში ერთობლივი პოლიტიკის დამკვიდრებას.

¹²⁵ ტექსტი დამტკიცებულია ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტის მიერ, 2011 წლის 25 ნოემბერს (იხ. დოკ. 12788, იურიდიურ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი პანტირუ).

საქმები და ახალი რელიგიური მოძრაობები

1. ასამბლეა შეშფოთებულია სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების საქმიანობასთან დაკავშირებული გარკვეული პრობლემებით.

2. ასამბლეს ინფორმაცია მიაწოდა სხვადასხვა ორგანიზაციამ და ოჯახმა, რომლებიც მიიჩნევენ, რომ სექტების საქმიანობამ მათ ზიანი მიაყენა.

3. მან კორტელის მოხსენებაზე დაყრდნობით მხედველობაში მიიღო ევროპარლამენტის მიერ გაკეთებული მონოდება, რომ ევროსაბჭოს განეხილა ეს პრობლემა.

4. ასამბლემ ყველა წევრ სახელმწიფოს სთხოვა აღენიშნათ, რა ზომებს იყენებენ და რა სამართლებრივ პრობლემებს აწყდებიან.

5. ასამბლე ამიიჩნევს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის-მე-9 მუხლით გარანტირებული სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება სექტების შესახებ არსებულ ძირითად კანონმდებლობას არასასურველად აქცევდა, რადგან ამგვარი კანონმდებლობა, სავარაუდოდ, ზღუდავდა ამ ფუნდამენტურ უფლებას და ზიანს აყენებდა ტრადიციულ რელიგიებს.

6. ამასთან, ასამბლეა მიიჩნევს, რომ სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების ზოგიერთი საქმიანობით გამოწვეულ პრობლემებზე რეაგირებისას, გამოყენებული უნდა იყოს საგანმანათლებლო, საკანონმდებლო და სხვა ზომები.

7. ამ მიზნით, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა, ევროსაბჭოს წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდოს, მიიღონ შემდეგი ზომები:

i. საბაზისო განათლების სასწავლო პროგრამაში გათვალისწინებული უნდა იყოს ობიექტური ფაქტობრივი ინფორმაცია ტრადიციული რელიგიებისა და მათი ძირითადი მიმდინარეობების შესახებ, შედარებითი რელიგიის პრინციპების, ეთიკისა და პირადი და სოციალური უფლებების შესახებ;

ii. მსგავსი შინაარსის დამატებითი ინფორმაცია და განსაკუთრებით, ინფორმაცია სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების ხასიათსა და საქმიანობაზე, ასევე, ფართოდ უნდა გავრცელდეს საზოგადოებაში. უნდა შეიქმნას დამოუკიდებელი ორგანოები ამ ინფორმაციის შეგროვებისა და გავრცელების მიზნით;

iii. გათვალისწინებული უნდა იყოს ისეთი კანონმდებლობის მიღება (თუ ის ჯერ კიდევ არა რსებობს), რომელიც ყველა უკვე რეგისტრირებულ სექტასა და ახალ რელიგიურ მოძრაობას და მშობელი სექტის ყველა განშტოებას ანიჭებს კორპორატიულ სტატუსს.

126 ასამბლეაზე განხილვა გაიმართა 1992 წლის 5 თებერვალს (23-ესესიაზე) (იხ. დოკ. 6535, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი: სერ ჯონ ჰანტი, და დოკ. 6546, კულტურისა და განათლების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი დეპუიგი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეს მიერ 1992 წლის 5 თებერვალს (23-ე სესიაზე).

iv. მცირეწლოვნების დასაცავად, მათი გატაცებისა და საზღვარგარეთ გაყვანის აღსაკვეთად, იმ წევრმა სახელმწიფოებმა, რომლებსაც ეს ჯერ კიდევ არ გაუკეთებიათ, უნდა განახორციელონ ბავშვთა მეურვეობის შესახებ და ბავშვთა მეურვეობის აღდგენის შესახებ გადანყვეტილებების აღიარებისა და აღსრულების შესახებ ევროპისკონვენციის (1980 წ.) რატიფიკაცია და მიიღონ კანონები ამ კონვენციის იმპლემენტაციის ხელშესაწყობად;

v. უფრო ზედმინევნით უნდა იყოს გამოყენებული არსებული კანონმდებლობა ბავშვთა დაცვის შესახებ. გარდაამისა, სექტის წევრებს უნდა ეცნობოთ, რომ მათ აქვთ სექტიდან გამოსვლის უფლება;

vi. სექტებში მომუშავე პირები უნდა დარეგისტრირდნენ სოციალურ სამსახურებში და მათ უნდა დაენიშნოთ სოციალური დახმარება; გარდა ამისა, ამგვარი სოციალური დახმარება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მათთვისაც, ვინც იღებს გადანყვეტილებას სექტიდან გამოსვლის შესახებ.

საქმების არალეგალური საქმიანობა

1. ასამბლეა მიუთითებს სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების შესახებ თავის რეკომენდაციაზე 1178 (1992), რომელშიც აღნიშნული იყო, რომ სექტების შესახებ არსებული ძირითადი კანონმდებლობა არასასურველი იყო იმის გამო, რომ ის, სავარაუდოდ, ზღუდავდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისმე-9 მუხლით გარანტირებულ სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას და ზიანს აყენებდა ტრადიციულ რელიგიებს.

2. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების მიმართ თავის ერთგულებას. ასამბლეა აღიარებს რელიგიურ პლურალიზმს, როგორც რელიგიის თავისუფლების ბუნებრივ შედეგს. ასამბლეს აზრით, სახელმწიფო ნეიტრალიტეტი და კანონის წინაშე თანასწორი დაცვა დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმისგან დაცვის ფუნდამენტური მექანიზმებია და, აქედან გამომდინარე, მოუწოდებს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს, თავი შეიკავონ რწმენასთან დაკავშირებით ისეთი ზომების მიღებისგან, რომლებიც შეფასებით მსჯელობაზეა აგებული.

3. რეკომენდაციაში 1178 (1992) ასამბლემ მინისტრთა კომიტეტს მოუწოდა, მიეღო ზომები ახალგაზრდებისა და ფართოსაზოგადოების ინფორმირებისთვის და სწავლებისთვის, და მოითხოვა, კორპორატიული სტატუსი მინიჭებოდა ყველა უკვე დარეგისტრირებულ სექტასა და ახალ რელიგიურ მოძრაობას.

4. ამ რეკომენდაციის მიღების შემდეგ, მოხდა არაერთი სერიოზული ინციდენტი, რამაც ასამბლეს ამ ფენომენის კიდევ ერთხელ შესწავლისკენ უბოძა.

5. ასამბლეა მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ საჭირო არ არის იმის განსაზღვრა, თუ რას წარმოადგენს სექტა, ან იმის გადნეყვება, ის რელიგიაა თუ არა. ამასთან, არსებობს გარკვეული პრობლემა იმ ჯგუფებთან მიმართებით, რომლებიც სექტებად მოიაზრებიან, მიუხედავად მათი რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური აღწერილობისა და ესსაკითხითხოვს ყურადღებას.

6. მეორე მხრივ, ასამბლეა მიიჩნევს, რომ მნიშვნელოვანია იმის უზრუნველყოფა, რომ ამ ჯგუფების საქმიანობა, მიუხედავად მათი რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათისა, შეესაბამებოდეს ჩვენი დემოკრატიული საზოგადოებების პრინციპებს, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისმე-9 მუხლის დებულებებს და, ასევე, იყოს კანონიერი.

7. უაღესად მნიშვნელოვანია, ამ ჯგუფების შესახებ არსებობდეს ისეთი სარწმუნო ინფორმაცია, რომელიც არც მხოლოდ ამ სექტებიდან გამომდინა-

¹²⁷ ასამბლეაზე განხილვაგაიმართა 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სესიაზე) (იხ. დოკ. 8373, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი: ბ-ნი ნასტასე, დოკ. 8379; სოციალური, ჯანმრთელობისა და ოჯახის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი ჰეგი; და დოკ. 8383, კულტურისა და განათლების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი დე პიუგი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეს მიერ 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სესიაზე).

რეობს და არც მხოლოდ სექტის მსხვერპლთ ადაცვის ასოციაციებიდან მოდის, და ასეთი ინფორმაციი აფართოდ უნდა გავრცელდეს საზოგადოებაში მას შემდეგ, რაც სათანადო მხარეებს მიეცემათ შესაძლებლობა, გამოთქვან საკუთარი აზრი ამინფორმაციის ობიექტურობაზე.

8. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ საჭიროა მნიშვნელოვანი ფილოსოფიური სკოლების მოძღვრებისან, ზოგადად, რელიგიის ისტორიისა და ფილოსოფიის შესახებ კონკრეტული ინფორმაციის სასკოლო პროგრამებში, განსაკუთრებით, მოზარდთა სასკოლო პროგრამებში შეტანა.

9. ასამბლეა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების მოწყვლადი წევრების, განსაკუთრებით, ბავშვების, დაცვას ფიზიკური შეურაცხყოფის, გაუპატიურების, უყურადღებობის, ტვინის გამორეცხვის გზით ინდოქტრინაციისა და სკოლებში შეუყვანლობის შემთხვევებსგან, რაც შეუძლებელს ხდის სოციალური სამსახურების მიერ ზედამხედველობის განხორციელებას.

10. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა წევრი სახელმწიფოების მთავრობებს მოუწოდებს:

i. საჭიროების შემთხვევაში, შექმნან რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების შესახებ დამოუკიდებელი ეროვნული, ან რეგიონული საინფორმაციო ცენტრები, ან მხარი დაუჭირონ ამგვარ ცენტრებს;

ii. სასკოლო პროგრამებში შეიტანონ ინფორმაცია მნიშვნელოვანი ფილოსოფიური სკოლების ან, ზოგადად, რელიგიის ისტორიისა და ფილოსოფიის შესახებ;

iii. რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების სახელით განხორციელებული უკანონო ქმედებების მიმართ გამოიყენონ სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო სამართლის ჩვეულებრივი პროცედურები;

iv. უზრუნველყონ ბავშვების სკოლებში შეყვანის ვალდებულების შესახებ კანონმდებლობის განუხრელი დაცვა და, ამ კანონმდებლობის შეუსრულებლობის შემთხვევაში, სათანადო ორგანოების ჩარევა;

v. საჭიროების შემთხვევაში, ხელი შეუწყონ არასამთავრობო ორგანიზაციების შექმნას რელიგიური, ეზოთერული, თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების მსხვერპლთა ან მსხვერპლთა ოჯახების დახმარებად, განსაკუთრებით, ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში;

vi. ხელი შეუწყონ რელიგიურ ჯგუფებთან ისეთ მიდგომას, რომელიც ხელს შეუწყობს ურთიერთგაგებას, შემწყნარებლობას, დიალოგსა და კონფლიქტების მოგვარებას;

vii. მტკიცე ნაბიჯები გადადგან იმ ქმედების წინააღმდეგ, რომელიც დისკრიმინაციულია, ან ინვესს რელიგიური და სპირიტუალური უმცირესობის ჯგუფების მარგინალიზაციას.

11. გარდა ამისა, ასამბლეა მინისტრთა კომიტეტს აძლევს რეკომენდაციას:

i. საჭიროების შემთხვევაში, ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფებზე საინფორმაციო ცენტრების შესაქმნელად, ამ ქვეყნების დახმარების პროგრამებში გაითვალისწინოს კონკრეტული ზომები;

ii. ეროვნული ცენტრებისთვის ინფორმაციის გაცვლის გაადვილების მიზნით, შექმნან რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფებზე მონიტორინგის ევროპული ცენტრი.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1518 (2001)¹²⁸

საპარლამენტო ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტი

სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლებით სარგებლობა ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში

1. ასამბლეა მიუთითებს კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების შესახებ მის რეზოლუციაზე 337 (1967) და სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების შესახებ მის რეკომენდაციაზე 816 (1977), ასევე, სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი უარის შესახებ მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციაზე R (87) 8. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი უარის უფლებით სარგებლობა წარმოადგენდა ევროპის საბჭოს უწყვეტ საზრუნავს ოცდაათ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში.

2. კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება წარმოადგენს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლების ფუნდამენტურ ასპექტს, დაცულს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციითა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით.

3. ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების უმეტესობას კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება დაცული აქვთ საკუთარი კონსტიტუციებითა და კანონმდებლობით. მხოლოდ ხუთ წევრ ქვეყანაში არ არის აღარებული ეს უფლება.

4. კეთილსინდისიერ წინააღმდეგობასთან დაკავშირებული დამოკიდებულება ერთმანეთისაგან განსხვავდება ქვეყნების მიხედვით და ეს საკანონმდებლო განსხვავებები, სამწუხაროდ, დაცვის ხარისხის ცვალებადობას იწვევს. ამდენად, კეთილსინდისიერ უართან დაკავშირებული მდგომარეობა იმ წევრ ქვეყნებში, რომელთაც კეთილსინდისიერი უარის უფლება აღიარებული აქვთ, მთლიანობაში, არადაამაკმაყოფილებელია.

5. შესაბამისად, ასამბლეა რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, მოუწოდოს იმ წევრ სახელმწიფოებს, რომელთაც ჯერ კიდევ არ აქვთ საკუთარი კანონმდებლობით დაცული:

i. კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონედ განმცხადებლად რეგისტრირების უფლება ნებისმიერ დროს, სამხედრო სამსახურში განწვევის, ან სამხედრო ვალდებულების მოხდის პერიოდში, მანამდე, ან მას შემდეგ;

ii. შეიარაღებული ძალების მუდმივი წევრებისთვის კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე განმცხადებლის სტატუსის მინიჭებაზე თანხმობის უფლება;

¹²⁸ ტექსტი დამტკიცებულია ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტის მიერ, 2001 წლის 23 მაისს (იხ. დოკ. 8809, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ბ-ნი მარტი).

iii. ყველა წვევამდელის უფლება, მიიღონ ინფორმაცია კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე განმცხადებლის სტატუსისა და მისი მინიჭების საშუალებების შესახებ;

iv. წმინდად სამოქალაქო სახის რეალური ალტერნატიული სამსახურის უფლება, რომელიც არ იქნება, არც შემაფერხებელი და არც დამსჯელი ხასიათის.

6. ასამბლეა, ასევე, რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება ჩართოს ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაში, დამატებითი ოქმის მე-4.3. ბ და მე-9 მუხლების ცვლილების საშუალებით.

რელიგია და დემოკრატია

საპარლამენტო ასამბლეა

1. მისი წესდები სმიხედვით, ევროსაბჭო არის ორგანიზაცია, რომელიც, არსებითად, ჰუმანისტურია. ამავდროს, მან, როგორც ადამიანის უფლებათა დამცველმა, უნდა უზრუნველყოს ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება. მან, ასევე, უნდა უზრუნველყოს რელიგიის გამოხატვის შესაბამისობა ხსენებულ მუხლში მითითებულ შეზღუდვებთან.

2. ასამბლეა უკვე დაინტერესდა ევროპაში კულტურებისა და რელიგიების მრავალფეროვნებით. მათმა თანაარსებობამ და ურთიერთქმედებამ მნიშვნელოვნად გაამდიდრა ევროპის მემკვიდრეობა. კერძოდ, ასამბლეაში უთითებს რეზოლუციაზე 885 (1987) ევროპის კულტურაში ებრაული წვლილის შესახებ, რეზოლუციაზე 1162 (1991) მიტოვებული რელიგიური შენობების შესახებ დაბრძანებაზე #465 ევროპის კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ და რეკომენდაციაზე 1291 (1996) იდიშური კულტური სშესახებ.

3. ასამბლეისთვის, აგრეთვე, ცნობილია, რომ თვით დემოკრატიულ საზოგადოებაშიც კი, ჯერ რკიდევ არსებობს გარკვეული დაძაბულობა რელიგიის გამოხატვასა და პოლიტიკურ ძალაუფლებას შორის. რელიგიური მიზეზი აქვს ბევრ პრობლემას, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებას ექმნება, მაგალითად, არაშემწყნარებლური ფუნდამენტალისტური მოძრაობები და ტერორისტულია ქტები, რასიზმი დაქსენოფობია, და ეთნიკური კონფლიქტები; გასათვალისწინებელია რელიგიაში ქალთა და მამაკაცთა შორის არსებული უთანასწორობა. ამსაკითხებიდან ზოგიერთი ასამბლეამ უკვე განიხილა რეკომენდაციაში 1202 (1993) დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ და რეკომენდაციაში 1222 (1993) რასიზმთან, ქსენოფობიასთან და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლის შესახებ. ექსტრემიზმი რელიგია კი არ არის, არამედ მისი დამახინჯებული ან გადაგვარებული ფორმაა. არცერთი დიდი, ძველი რელიგია ძალადობას არ ქადაგებს. ექსტრემიზმი ადამიანის მიერ გამოგონილი ფენომენია, რომელსაც რელიგია ჰუმანისტური ბილიკიდან გადაჰყავს, რათა ძალაუფლების იარაღად აქციოს.

4. რელიგიურ საკითხებზე გადანყვეტილებას პოლიტიკოსები არ იღებენ. რაც შეეხება რელიგიებს, ისინი დემოკრატიის ადგილის დაკავებას ან ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას არ უნდა ცდილობდნენ; ისინი პატივს უნდა სცემდნენ ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციაში მოცემულ ადამიანის უფლებათა დეფინიციას და კანონის უზენაესობას.

5. საჭირო არ არის, რომ დემოკრატია და რელიგია ერთმანეთთან შეუთავსებელი იყოს – პირიქით. დამტკიცდა, რომ დემოკრატია საუკეთესო საფუძველია სინდისი თავისუფლებისთვის, რწმენის გამოვლენისთვის და რელიგიური პლურალიზმისთვის. თავის მხრივ, რელიგია, მისი მორალური და ეთიკური

ნორმებით, მისი ღირებულებებით, მისი კრიტიკული მიდგომითა და მისი კულტურული გამოხატულებით, დემოკრატიული საზოგადოების დამსახურებული პარტნიორი შეიძლება იყოს.

6. დემოკრატიული სახელმწიფოები, საერო თუ რელიგიასთან დაკავშირებული, ყველა რელიგიას, რომლებიც ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით და დგენილ პირობებს იცავენ, იმავე პირობებით განვითარებისა და საზოგადოებაში სათანადო ადგილის დაკავების საშუალებსუნდა აძლევდნენ.

7. პრობლემები იქმნება მაშინ, როცა ხელისუფლება ცდილობს რელიგია საკუთარი მიზნებისთვის გამოიყენოს, ან როცა თავისი მიზნების მისაღწევად რელიგიაც დილობს, ბოროტად გამოიყენოს სახელმწიფო;

8. არაერთი კონფლიქტი წარმოიშვა ურთიერთ უცოდინრობის, აქედან გამომდინარე სტერეოტიპებისა და, საბოლოოდ, უარყოფის შედეგად. დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკოსებს ეკისრებათ ვალდებულება, არ დაუშვან ის, რომ მთელი რელიგია ასოცირდებოდეს იმქმედებებთან, რომლებსაც, მაგალითად, ფანატიკოსი რელიგიური უმცირესობები ახორციელებენ.

9. რელიგიური ექსტრემიზმი, რომელიც შეუწყნარებლობას, ცრურწმენას ან დაძაბულობას უნყოფს ხელს, ავადმყოფი საზოგადოების სიმპტომაა და საფრთხეს უქმნის დემოკრატიულ საზოგადოებას. რადგან ზიანს აყენებს საზოგადოებრივ წესრიგს, მას უნდა ვებრძოლოთ იმ საშუალებებით, რომლებიც შეესაბამება მართლწესრიგს, და რადგან სოციალური სისუსტის მაჩვენებელია, მასთან ბრძოლა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ხელისუფლებასა ზოგადოების წინაშე მდგარ პრობლემებთან დაიწყება ბრძოლა.

10. უცოდინრობასთან და სტერეოტიპებთან ბრძოლის საუკეთესო საშუალებაა განათლება. სასკოლო და საუნივერსიტეტო განათლების პროგრამების სასწრაფოდ უნდა გადამუშავდეს სხვადასხვ არელიგიას შორის უკეთესი ურთიერთგაგების ხელშეწყობის მიზნით, რელიგიის სწავლება არ უნდა ხდებოდეს გაკვეთილების ხარჯზე, რელიგიების, როგორც კაცობრიობის ისტორიის, კულტურისა და ფილოსოფიის არსებითი ნაწილის შესახებ.

11. რელიგიურ წინამძღოლებს შეუძლიათ ცრურწმენასთან ბრძოლაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ საჯარო ქადაგებებითა და იმ გავლენით, რაც მათ მორწმუნეებზე აქვთ.

12. ცრურწმენასთან ბრძოლა, ასევე, საჭიროებს რელიგიებს შორის ეკუმენიზმისა და დიალოგის განვითარებას.

13. შესაბამისად, ასამბლეა იძლევარ ეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა წევრი-სახელმწიფოების მთავრობებს მოუწოდოს:

13.1. ყველა მოქალაქისთვის უზრუნველყონ ევროპისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით გარანტირებული სინდისისა და რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება, კერძოდ:

ა. დაიცვან რელიგიური პლურალიზმი ყველა რელიგიისთვის ერთი და იგივე პირობებში განვითარების საშუალების მიცემით;

ბ. ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით განსაზღვრულ ფარგლებში, ხელი შეუწყონ რელიგიური რიტუალებისა და წესჩვეულებების შესრულებას, მაგალითად, ქორწინებასთან, ჩაცმულობასთან, დასვენების დღებთან (შვებულების კორექტირების საშუალებით) და სამხედრო სამსახურთან დაკავშირებით;

გ. დაგმონ პარტიული მიზნებით რელიგიის შიგნით, ან რელიგიებს შორის კონფლიქტი სგაჩაღების ნებისმიერი მცდელობა;

დ. უზრუნველყონ განათლების თავის უფლება და თანასწორი უფლებები ყველა მოქალაქისთვის, მიუხედავად მათი რელიგიური რწმენისა, წეს-ჩვეულებებისა თუ რიტუალებისა;

ე. ყველა რელიგიისთვის უზრუნველყონ საზოგადოებრივი მედიის სამართლიანი და თანასწორი ხელმისაწვდომობა;

13.2. ხელი შეუწყონ რელიგიების შესახებ განათლებას, კერძოდ:

ა. უფრო აქტიურად ასწავლონ რელიგიები, როგორც იმ ღირებულებათა კომპლექსები, რომელთა საფუძველზეც ახალგაზრდებმა შეიძლება განივითარონ გამჭრიახი მიდგომა, ეთიკისა და დემოკრატიული მოქალაქეობის შესახებ განათლების ფარგლებში;

ბ. ხელი შეუწყონ სკოლებში სხვადასხვა რელიგიის შედარებითი ისტორიის სწავლებას ისე, რომ ყურადღება გამახვილდეს მათ წარმოშობაზე, ღირებულებრივ მსგავსებაზე და მათი წეს-ჩვეულებების, ტრადიციების, დღესასწაულებისა და ა. შ. მრავალფეროვნებაზე;

გ. ხელი შეუწყონ უნივერსიტეტებში რელიგიები სისტორიისა და ფილოსოფიის შესწავლას და ამსაგნებში კვლევებს, თეოლოგიურ მეცნიერებებთან ერთად;

დ. ითანამშრომლონ რელიგიურ-საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან მათ სასწავლო პროგრამებში ადამიანის უფლებებთან, ისტორიასთან, ფილოსოფიასთან ან/და მეცნიერებასთან დაკავშირებული ასპექტების შესატანად ან განსაერცობად;

ე. ბავშვების შემთხვევაში, მოერიდონ – რელიგიის შესახებ სახელმწიფო განათლებასა დაოჯახების რელიგიურ რწმენა სშორის კონფლიქტს, ამ ძალზე მგრძნობიარ ესაკითხში ოჯახების თავისუფალი გადაწყვეტილები სპატივსაცემად.

13.3. ხელი შეუწყონ რელიგიებთან და რელიგიებს შორის ურთიერთობების გაუმჯობესებას კერძოდ:

ა. უფრო რეგულარული დიალოგი გამართონ რელიგიებთან და ჰუმანისტ ლიდერებთან საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან პრობლემებზე, რითაც შესაძლებელი იქნება, მოსახლეობის კულტურული და რელიგიური შეხედულებების გათვალისწინება პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებამდე. ჩართონ თემები და ორგანიზაციები დემოკრატიული ღირებულებების დაცვისა და ინოვაციური იდეების მხარდაჭერის პროცესში;

ბ. რელიგიებს შორის დიალოგს ხელიშეუწყონ გამოხატვის, განხილვისა და სხვა და სხვა რელიგიის წარმომადგენლებს შორის შეხვედრების შესაძლებლობების შექმნით;

გ. ხელი შეუწყონ რეგულარულ დიალოგს თეოლოგებს, ფილოსოფოსებს ადაისტორიკოსებს შორის, აგრეთვე, მეცნიერების სხვა სფეროს წარმომადგენლებთან;

დ. გააღრმავონ და განამტკიცონ თანამშრომლობა რელიგიურ თემებთან და ორგანიზაციებთან, განსაკუთრებით მათთან, რომლებსაც ადგილობრივ მოსახლეობაში სოციალური, საქველმოქმედო, მისიონერული, კულტურული

დასაგანმანათლებლო საქმიანობის თვალსაზრისით-ღრმა კულტურული და-რელიგიური ტრადიციები საქვთ.

13.4. ხელიშეუწყონ რელიგიების კულტურულ და სოციალურ გამოხატვას, კერძოდ:

ა. უზრუნველყონ თანაბარი პირობები რელიგიური შენობებისა და ყველა რელიგიის სიმდიდრის, როგორც ეროვნული და ევროპული მემკვიდრეობის შემადგენელი ნაწილის, შესანარჩუნებლად და დასაცავად;

ბ. უზრუნველყონ მიტოვებული რელიგიური შენობების ხელახლა გამოყენება იმ პირობებში, რომლებიც, შეძლებისდაგვარად, შეესაბამება იმ დანიშნულებას, რა დანიშნულებითაც ისინი თავდაპირველად აშენდა;

გ. უზრუნველყონ მიტოვებული რელიგიური შენობების ხელახლა გამოყენება იმ პირობებში, რომლებიც შეძლებისდაგვარად შეესაბამება იმ დანიშნულებას, რა დანიშნულებითაც ისინი თავდაპირველად აშენდა;

დ. დაიცვან კულტურული ტრადიციები და სხვადასხვა რელიგიური დღესასწაულები;

ე. ხელი შეუწყონ რელიგიური თემებისა და ორგანიზაციების მიერ სოციალური და საქველმოქმედო ღონისძიებების ჩატარებას.

14. გარდა ამისა, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

14.1. ჩამოაყალიბოს, დემოკრატიული მოქალაქეობის მხარდამჭერი და ისტორიის სწავლების საგანმანათლებლო პროექტების ფარგლებში, სახელმძღვანელო მითითებები, წინამდებარე რეკომენდაციის 13.ი.ა, ბ და გ პუნქტების შესაბამისი საგანმანათლებლო პროგრამების შემოსაღებად.

14.2. განაგრძოს სხვადასხვა რელიგიის წარმომადგენლებს შორის საერთო ევროპული მხედრების მექანიზმის უზრუნველყოფა.

განათლება და რელიგია

1. საპარლამენტო ასამბლეა კვლავ მტკიცედ ადასტურებს, რომ თითოეული პიროვნების რელიგია, მათ შორის, უფლება საერთოდ არ იქონიოს რელიგია, მკაცრად პირადი საქმეა. ამასთან, ეს არ არის შეუთავსებელი იმ მოსაზრებასთან, რომ რელიგიების შესახებ ზოგადი ცოდნა და, აქედან გამომდინარე, შემწყნარებლობის გრძნობა მნიშვნელოვანია დემოკრატიული მოქალაქეობის განსახორციელებლად.

2. თავის რეკომენდაციაში 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ, საპარლამენტო ასამბლემ განაცხადა: “რელიგიური მიზეზი აქვს ბევრ პრობლემას, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებას ექმნება, მაგალითად, არაშემწყნარებლური ფუნდამენტალისტური მოძრაობები და ტერორისტული აქტები, რასიზმი და ქსენოფობია, ეთნიკური კონფლიქტები.”

3. ბავშვების აღზრდაში, მათ შორის, რელიგიური აღზრდის არჩევაში, ოჯახი გადამწყვეტ როლს თამაშობს. ამასთან, რელიგიების ცოდნა ბევრ ოჯახში ქრება. უფრო და უფრო მეტ ახალგაზრდას არა აქვს ის ცოდნა, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ სრულად ესმოდე იმ საზოგადოებისა, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ, ან იმ საზოგადოებებისა, რომლებთანაც მათ უხდებათ შეხება;

4. მედიამ – ნაბეჭდმა თუ აუდიოვიზუალურმა – შეიძლება უაღრესად დადებითი შემეცნებითი როლი შეასრულოს. თუმცა ზოგი, საკმაოდ ხშირად, რელიგიების სავალალო არცოდნას ავლენს, როგორც ეს ნაჩვენებია, მაგალითად, იმ ხშირი დაუსაბუთებელი პარალელებით, რომლებიც ივლება ისლამსა და განსაზღვრულ ფუნდამენტალისტურ თუ რადიკალურ მოძრაობებს შორის.

5. პოლიტიკა და რელიგია ერთმანეთში არ უნდა ავურიოთ. ამასთან, დემოკრატია და რელიგია ერთმანეთთან შეუთავსებლად არ უნდა მივიჩნიოთ. ფაქტობრივად, ისინი დამსახურებული პარტნიორები უნდა იყვნენ საერთო სიკეთის მისაღწევად. სოციალურ პრობლემებთან შებრძოლებით, სახელმწიფო ხელისუფლებას შეუძლია აღმოფხვრას რელიგიური ექსტრემიზმის გამომწვევი არაერთი სიტუაცია.

6. განათლება არსებითად მნიშვნელოვანია უცოდინრობასთან, სტერეოტიპებთან და რელიგიების არასწორ გაგებასთან საბრძოლველად. მთავრობებმა უფრო მეტი უნდა გააკეთონ სინდისისა და რელიგიური გამოხატვის თავისუფლების უზრუნველსაყოფად, რელიგიების შესახებ განათლების წასახალისებლად, რელიგიებთან და რელიგიებს შორის დიალოგის მხარდასაჭერად და რელიგიების კულტურული და სოციალური გამოხატვის ხელშესაწყობად.

129 ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2005 წლის 4 ოქტომბერს (27-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 10673, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი შნაიდერი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2005 წლის 4 ოქტომბერს (27-ე სხდომაზე).

7. სკოლა განათლებისა და მომავალ მოქალაქეებში კრიტიკული სულისკვეთების ფორმირების და, შესაბამისად, ინტელექტუალური დიალოგის ძირითადი კომპონენტია. სკოლა უყრის საფუძველს შემწყარებლურ ქცევას, რომელიც ეფუძნება თითოეული ადამიანის ღირსების პატივისცემას. ბავშვებისთვის ძირითადი რელიგიების ისტორიისა და ფილოსოფიის გაწონასწორებულად და ობიექტურად სწავლება, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის ღირებულებების პატივისცემით, საბოლოოდ დაამარცხებს ფანატიზმს. რელიგიის სახელით პოლიტიკური კონფლიქტების ისტორიის გაგება უაღრესად მნიშვნელოვანია.

8. რელიგიების ცოდნა კაცობრიობისა და ცივილიზაციების ისტორიის ცოდნის შემადგენელი ნაწილია. ის განსხვავდება იმისგან, რომ გნამდეს კონკრეტული რელიგია და იცავდე მის წესებს. იმ ქვეყნებშიც კი, სადაც ერთი რელიგიაა გაბატონებული, ერთი რელიგიისთვის უპირატესობის მინიჭების ან პროზელიტიზმის წახალისების ნაცვლად, უნდა ასწავლიდნენ ყველა რელიგიის წარმოშობის ისტორიას.

9. ევროპაში სხვადასხვა სიტუაციაა. ზოგადად განათლების სისტემები – და განსაკუთრებით, ე.წ. საერო ქვეყნებში არსებული სახელმწიფო სკოლები – რელიგიების სწავლისთვის საკმარის რესურსებს არ გამოყოფენ, ან – განსაკუთრებით იმ ქვეყნებში, სადაც რომელიმე რელიგია სახელმწიფო რელიგიაა, ასევე, დენომინაციურ სკოლებში – ყურადღება მახვილდება მხოლოდ ერთ რელიგიაზე. ზოგმა ქვეყანამ აკრძალა სკოლებში რელიგიური სიმბოლოების ტარება. შეფასების შედეგად აღმოჩნდა, რომ ეს დებულებები შესაბამისობაშია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციასთან.

10. სამწუხაროდ, მთელს ევროპაში შეინიშნება სხვადასხვა რელიგიების შედარებით სწავლებაში კომპეტენტური მასწავლებლების ნაკლებობა და, ამიტომ, უნდა შეიქმნას ევროპის მასწავლებელთა მომზადების ინსტიტუტი (მასწავლებელთა ტრენინგებისთვის მაინც), რომელმაც შეიძლება ისარგებლოს იმ სხვადასხვა წევრი-ქვეყნების ინსტიტუტებისა და ფაკულტეტების გამოცდილებით, რომლებიც კარგა ხანია, იკვლევენ და ასწავლიან შედარებით რელიგიას.

11. ევროკავშირი განათლებას დემოკრატიული საზოგადოების მშენებლობის საქმეში გადამწყვეტ როლს ანიჭებს, მაგრამ სკოლებში რელიგიის სწავლას განსაკუთრებული ყურადღება ჯერ-ჯერობით არ ექცევა.

12. უფრო მეტიც, ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ბიბლიის სამ მონოთეისტურ რელიგიას საერთო დასაბამი (აბრაამი) აქვს და სხვა რელიგიებთან ბევრი ღირებულება აქვთ საერთო და რომ ევროკავშირის მიერ დაცული ღირებულებები, სწორედ, ამ ღირებულებებიდან გამომდინარეობს.

13. შესაბამისად, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

13.1. გამოიკვლიოს დანყებით და საშუალო სკოლებში რელიგიის სწავლების შესაძლო მიდგომები, მაგალითად, საბაზისო მოდულების მეშვეობით, რომლებიც შემდგომ შეიძლება მოერგოს სხვადასხვა განათლების სისტემას;

13.2. ხელი შეუწყოს დანყებით და სამუშაო ადგილზე მასწავლებელთა ტრენინგს რელიგიის სწავლებაში წინა პუნქტებში მითითებული პრინციპების დაცვით;

13.3. გაითვალისწინოს რელიგიების შედარებითი სწავლების საგანში ევროპის მასწავლებელთა მომზადების ინსტიტუტის შექმნა.

14. ასამბლეა, ასევე, იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა ნევრი-სახელმწიფოების მთავრობებს მოუწოდოს, უზრუნველყონ სახელმწიფო დაწყებით და საშუალო განათლების სკოლებში რელიგიის საგნის სწავლება შემდეგი კრიტერიუმების საფუძველზე:

14.1. ამ განათლების მიზანი უნდა იყოს ის, რომ მოსწავლეებმა გაიცნონ ის რელიგიები, რომლებსაც მათ საკუთარ და მეზობელ ქვეყნებში მისდევენ, რათა ჩაწვდნენ, რომ ყველას აქვს უფლება სწამდეს, რომ მისი რელიგია “ჭეშმარიტი სარწმუნოებაა” და რომ სხვა ხალხები განსხვავებული ადამიანები არ არიან იმის გამო, რომ განსხვავებული რელიგია აქვთ ან საერთოდ არ აქვთ რელიგია.

14.2. ის უნდა მოიცავდეს, სრული მიუკერძოებლობის პირობით, ძირითადი რელიგიების ისტორიას, აგრეთვე, რელიგიის არქონის უფლებას;

14.3. მან ახალგაზრდებს უნდა მისცეს ცოდნის მექანიზმები, რომლებიც მათ მისცემს საშუალებას იყვნენ დაცულები ფანატიკური რელიგიური წესის მომხრეებთან მიახლოებისას;

14.4. ის სახელმწიფო რელიგიის მქონე ქვეყანაშიც კი არ უნდა გასცდეს კულტურასა და თაყვანისცემას შორის არსებულ ზღვარს. აქ მნიშვნელოვანია არა რწმენის შთანერგვა, არამედ ახალგაზრდებისთვის იმის გაგებინება, რომ რელიგიები მილიონობით ადამიანის რწმენის წყაროა;

14.5. რელიგიის მასწავლებლებს გავლილი უნდა ჰქონდეთ სპეციალური ტრეინინგი. ისინი უნდა იყვნენ კულტურის ან ლიტერატურის საგნის მასწავლებლები. ამასთან, სხვა დისციპლინის სპეციალისტებსაც შეიძლება დაეკისროთ პასუხისმგებლობა ამ საგნის სწავლებაზე;

14.6. ქვეყნის ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს მასწავლებელთა ტრეინინგი და შექმნას სასწავლო პროგრამები, რომლებიც მოერგება თითოეული ქვეყნის სპეციფიკურ პირობებს და მოსწავლეთა ასაკს. ასეთი პროგრამების შემუშავებისას, ევროკავშირი გაესაუბრება ყველა შესაბამის პარტნიორს, მათ შორის, რელიგიური მიმდინარეობების წარმომადგენლებს.

სახელმწიფო, რელიგია, სეკულარობა და ადამიანის უფლებები

1. საპარლამენტო ასამბლეა აღნიშნავს, რომ რელიგია ევროპული საზოგადოების მნიშვნელოვანი დამახასიათებელი ნიშანია. იმ ისტორიული ფაქტის გამო, რომ განსაზღვრული რელიგიები საუკუნეებია, რაც არსებობენ და გავლენას ახდენენ ევროპის ისტორიაზე. რელიგიები ჩვენს კონტინენტზე დღესაც მრავლდება მრავალფეროვანი ეკლესიებისა და რელიგიური მიმდინარეობებით.

2. ორგანიზებული რელიგიები საზოგადოების შემადგენელი ნაწილია და, აქედან გამომდინარე, უნდა განვიხილოთ, როგორც იმ მოქალაქეების მიერ შექმნილი ინსტიტუტები, რომლებსაც აქვთ უფლება რელიგიის თავისუფლებაზე, აგრეთვე, როგორც ორგანიზაციები, რომელიც სამოქალაქო საზოგადოების ნაწილია და აქვს პოტენციალი, მოგვცეს მითითებები იმ ეთიკურ და სამოქალაქო საკითხებზე, რომლებიც განსაზღვრულ გავლენას ახდენს ქვეყნის მოსახლეობაზე, მიუხედავად იმისა, რელიგიურია ეს მოსახლეობა თუ სეკულარული.

3. ევროსაბჭომ უნდა აღიაროს ეს მდგომარეობა და მიესალმოს და პატივი სცეს რელიგიას, მისი სრული მრავალფეროვანი შემადგენლობით, როგორც ევროპის განსაზღვრული მოქალაქეების ეთიკური, მორალური, იდეოლოგიური და სულიერი გამოხატულების ფორმას, თვით რელიგიებს შორის არსებული განსხვავებებისა და შესაბამის ქვეყანაში არსებული გარემოებების გათვალისწინებით.

4. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ ევროპის ერთ-ერთი საერთო ღირებულება, რომელიც სახელმწიფოებრივ საზღვრებს სცდება, არის რელიგიისა და სახელმწიფოს განცალკევება. ეს არის საყოველთაოდ მიღებული პრინციპი, რომელსაც უპირატესობა ენიჭება დემოკრატიული ქვეყნების პოლიტიკაში და ინსტიტუტებში. მაგალითად, განათლებისა და რელიგიის შესახებ რეკომენდაციაში 1720 (2005), ასამბლემ აღნიშნა, რომ “თითოეული პიროვნების რელიგია, მათ შორის, უფლება საერთოდ არ იქონიოს რელიგია, მკაცრად პირადი საქმეა.”

5. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიის თავისუფლების დაცვისას ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლო აღიარებს თითოეული ქვეყნის უფლებას, სახელმწიფოსა და რელიგიას შორის ურთიერთობასთან დაკავშირებით შეიმუშაოს და მიიღოს კანონმდებლობა, რომელიც შეესაბამება ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციას, და მიუთითებს, რომ ევროსაბჭოს წევრი-ქვეყნები დღეს სხვადასხვა ზომით

130 ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 11298, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი დე პუიგი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე).

ავლენენ სამთავრობო და რელიგიურ ინსტიტუტებს შორის ხელისუფლების განაწილებას, კონვენციის სრული შესაბამისობით.

6. ბოლო ოცი წლის განმავლობაში, რელიგიურმა თაყვანისცემამ ევროპაში შესამჩნევად იკლო. ხუთიდან ერთზე ნაკლები ევროპელი ესწრება რელიგიურ მსახურებას, სულ ცოტა, კვირაში ერთხელ მაინც, მაშინ, როცა ოცი წლის წინ ეს მაჩვენებელი ორჯერ უფრო მაღალი იყო. ამავე დროს, ჩვენ ვხედავთ მუსულმანური თემების მომძლავრებას, ევროსაბჭოს თითქმის ყველა წევრ-ქვეყანაში.

7. გლობალიზაციისა და ახალი ინფორმაციული და კავშირგაბმულობის ტექნოლოგიის სწრაფი განვითარების შედეგად, ზოგიერთი ჯგუფი განსაკუთრებით შესამჩნევი გახდა. ამასთან, ვერ უარვყოფთ იმას, რომ ბოლო წლებში, ჩვენს საზოგადოებაში, რელიგია კვლავ იქცა განხილვის მთავარ საგნად. როგორც ჩანს, რომის კათოლიკური ეკლესიის წევრები, მართლმადიდებელი ეკლესიის წევრები, ევანგელისტები და მუსლიმები ყველაზე აქტიურები არიან.

8. ასამბლეა აღიარებს ინტელექტუალური დიალოგის მნიშვნელობას და მის რელიგიურ განზომილებას და სურს ხელი შეუწყოს ამ საკითხში ევროსაბჭოს კომპლექსური სტრატეგიის შემუშავებას. ამასთან, ეკლესიისა და სახელმწიფოს განცალკევების პრინციპის გათვალისწინებით, ასამბლეას მიაჩნია, რომ რელიგიებსა და დენომინაციებს შორის დიალოგი სახელმწიფოების ან ევროსაბჭოს გადასაწყვეტი საკითხი არ არის.

9. რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ რეკომენდაციაში 1396 (1999), ასამბლეამ განაცხადა, რომ “რელიგიური მიზეზი ჰქონდა ბევრ პრობლემას, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებას [ექმნებოდა], მაგალითად, ... ფუნდამენტალისტური მოძრაობები და ტერორისტული აქტები, რასიზმი და ქსენოფობია, და ეთნიკური კონფლიქტები”. ეს განცხადება დღეს განსაკუთრებით რელევანტურია.

10. სახელმწიფო ხელისუფლება და რელიგია ერთმანეთში არ უნდა ავუროთ. მაგრამ რელიგია და დემოკრატია ერთმანეთთან შეუთავსებადი არაა და ზოგჯერ რელიგიებმა, შეიძლება, ძალზე სასარგებლო სოციალური როლი ითამაშონ საზოგადოების წინაშე არსებული პრობლემების მოგვარებით. სახელმწიფო ხელისუფლებას შეუძლია რელიგიების დახმარებით აღმოფხვრას რელიგიური ექსტრემიზმის გამომწვევი მრავალი (თუმცა არა ყველა) მიზეზი.

11. მთავრობებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ რელიგიურ თემებს შესწევთ განსაკუთრებული უნარი, ხელი შეუწყონ მშვიდობას, თანამშრომლობას, შემწყნარებლობას, სოლიდარობას, კულტურებს შორის დიალოგს და ევროპაბჭოს მიერ დაცული ღირებულებების გავრცელებას.

12. განათლება მნიშვნელოვან როლს თამაშობს რელიგიებისა და მათი წინამძღოლების შესახებ უცოდინრობის, სტერეოტიპებისა და არასწორი გაგების აღმოფხვრაში. ასევე, მთავარ როლს თამაშობს დემოკრატიული საზოგადოების ჩამოყალიბებაში.

13. სკოლები კულტურებს შორის დიალოგის მნიშვნელოვანი ადგილებია და საფუძველს უყრის შემწყნარებლურ ქცევას; სკოლებს შეუძლიათ ეფექტურად ებრძოლონ ფანატიზმს ბავშვებისთვის ძირითადი რელიგიების ისტორიისა და ფილოსოფიის ზომიერად და ობიექტურად სწავლებით. მედიას და ოჯახებს, ასევე, შეუძლიათ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშონ ამ სფეროში.

14. რელიგიების ცოდნა კაცობრიობისა და ცივილიზაციების ისტორიის ცოდნის შემადგენელი ნაწილია. ის განსხვავდება იმისგან, რომ გწამდეს რო-

მელიმე კონკრეტული რელიგია და იცავდე მის წესებს. თვით იმ ქვეყნებსაც კი, სადაც ერთი რელიგია დომინირებს, აქვთ ვალდებულება, ასწავლონ ყველა რელიგიის ისტორია.

15. ევროპის ქვეყნებში სხვადასხვა სიტუაციაა. ზოგ ქვეყანაში ჯერ კიდევ ერთი რელიგიაა გაბატონებული. რელიგიების წარმომადგენლებს შეუძლიათ პოლიტიკური როლი ითამაშონ, როგორც ეს იმ ეპისკოპოსების შემთხვევაში მოხდა, რომლებიც გაერთიანებული სამეფოს ლორდთა პალატაში სხედან. ზოგმა ქვეყანამ აკრძალა სკოლებში რელიგიური სიმბოლოების ტარება. ევროსაბჭოს რამდენიმე წევრი-ქვეყნის კანონმდებლობაში ჯერ კიდევ შემორჩენილია ანაქრონიზმები, რომლებიც იმ დროით თარიღდება, როცა ჩვენს საზოგადოებაში რელიგია უფრო მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა.

16. რელიგიის თავისუფლება დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლით. ამასთან, ეს თავისუფლება შეუზღუდავი არ არის. რელიგია, რომლის დოქტრინა ან წესი ეწინააღმდეგება სხვა ძირითად უფლებებს, მიუღებელია. ნებისმიერ შემთხვევაში, ის შეზღუდვები, რომლებიც რელიგიის თავისუფლებაზე შეიძლება დაწესდეს, უნდა იყოს “შეზღუდვები, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად” (კონვენციის 9.2 მუხლი).

17. სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან ისეთი რელიგიური პრინციპების გავრცელება, რომლებიც პრაქტიკაში გამოყენებისას დაარღვევდა ადამიანის უფლებებს. თუ ამ საკითხში ეჭვები არსებობს, სახელმწიფოებმა რელიგიურ წინამძღოლებს უნდა მოსთხოვონ მკაფიო და არაორაზროვანი პოზიციის დაკავება ნებისმიერ რელიგიურ პრინციპთან შედარებით ადამიანის უფლებათა პრიორიტეტის სასარგებლოდ, როგორც ამას ითვალისწინებს ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენცია.

18. როგორც ასამბლეამ არაერთხელ აღნიშნა, გამოხატვის თავისუფლება ადამიანის ერთ-ერთი ძირითადი უფლებაა. გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ რეკომენდაციაში 1510 (2006) ასამბლეა მიიჩნევს, რომ გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით, მეტად ალარ უნდა შეიზღუდოს განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების მზარდი მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით”.

19. თუმცა, გვაქვს სხვების პატივისცემის აღიარებული ვალდებულება და არ უნდა წავახალისოთ დაუსჯელი შეურაცხყოფა, გამოხატვის თავისუფლება არ უნდა შეიზღუდოს რომელიმე რელიგიური თემის ამა თუ იმ დოგმის პატივისცემის გამო.

20. რაც შეეხება ევროსაბჭოსა და რელიგიურ თემებს შორის ურთიერთობას, გადადგმულია განსაზღვრული ნაბიჯები უფრო ახლო ურთიერთობის ხელშესაწყობად.

21. აღნიშნულთან დაკავშირებით, მხედველობიდან არ უნდა გამოგვრჩეს ის, რომ წარსულში რელიგიურმა წინამძღოლებმა არაერთხელ მომართეს ასამბლეას და რომ ასამბლეამ თანხმობა განაცხადა დასწრებოდა რელიგიური თემების მიერ ორგანიზებულ მნიშვნელოვან შეხვედრებს. უფრო მეტიც,

ათობით რელიგიური და ჰუმანისტური ორგანიზაცია უკვე წარმოდგენილია ევროსაბჭოში არასამთავრობო ორგანიზაციების სტატუსით.

22. ასამბლეა მიესალმება მინისტრთა კომიტეტის წინადადებას, რომ ევროპის ტრადიციული რელიგიებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებთან საცდელი სახით “წელიწადში ერთხელ გაიცვალოს მოსაზრებები კულტურებს შორის დიალოგის რელიგიური განზომილების შესახებ.”

23. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

23.1. უზრუნველყოს, რომ რელიგიურ თემებს ევროსაბჭოს ყველა ქვეყანაში ჰქონდეთ შესაძლებლობა, დაუბრკოლებლად ისარგებლონ რელიგიის თავისუფლების ძირითადი უფლებით ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლისა და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლის შესაბამისად;

23.2. გამოიცილოს რელიგიურ საქმეებში ნებისმიერი ჩარევა და რელიგიური ორგანიზაციები მიიჩნიოს სამოქალაქო საზოგადოების ნაწილად. მოუწოდოს მათ აქტიური როლი ითამაშონ მშვიდობის, თანამშრომლობის, შემწყნარებლობის, სოლიდარობის, კულტურებს შორის დიალოგისა და ევროსაბჭოს ღირებულებების გავრცელების ხელშეწყობაში;

23.3. დაიცვას პოლიტიკისა და კანონის რელიგიისგან დამოუკიდებლობის პრინციპი;

23.4. კვლავ გაითვალისწინოს კულტურებს შორის დიალოგის რელიგიური განზომილება, განსაკუთრებით კი რელიგიურ წინამძღოლებთან, ჰუმანისტური და ფილოსოფიური სამყაროს წარმომადგენლებთან შეხვედრების გამართვით;

23.5. კონსულტაციიდან გამორიცხოს ნებისმიერი ჯგუფი, რომელიც მკაფიოდ არ უჭერს მხარს ევროკავშირის ძირითად ღირებულებებს, კერძოდ, ადამიანის უფლებებს, დემოკრატიასა და მართლწესრიგს;

23.6. განსაზღვროს და გაავრცელოს კარგი პრაქტიკის მაგალითები რელიგიური თემების ხელმძღვანელებთან დიალოგის თვალსაზრისით;

23.7. ყურადღება დაუთმოს ინსტიტუტის შექმნას, რომელიც შეიმუშავებს სასწავლო პროგრამებს, სწავლების მეთოდებსა და სასწავლო მასალებს ევროსაბჭოს წევრი-სახელმწიფოების რელიგიური მემკვიდრეობის შესწავლის მიზნით; ასეთი სასწავლო პროგრამები უნდა შეიქმნას ევროპის ტრადიციული რელიგიების წარმომადგენლებთან მჭიდრო თანამშრომლობის პირობებში.

24. ასამბლეა ასევე, იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა მოუწოდოს წევრ-სახელმწიფოებს:

24.1. ხელი შეუწყონ მასწავლებელთა სანყის და სამუშაო ადგილზე ტრენინგს და ისტორიის სხვადასხვა პერიოდში არსებული რელიგიების ობიექტურად, განონასწორებულად სწავლების მიზნით, ყველა რელიგიურ ხელმძღვანელს, განსაკუთრებით, მათ, ვისაც ახალგაზრდებთან ურთიერთობისას სწავლების ფუნქცია აქვთ, მოსთხოვონ ადამიანის უფლებებში ტრენინგის გავლა;

24.2. თუ ხალხის სურვილი ასეთია, თანდათანობით, კანონმდებლობიდან ამოიღონ ის ნორმები, რომლებიც დემოკრატიული რელიგიური პლურალიზმის კუთხით დისკრიმინაციულია.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ

1. ასამბლემ უკვე მიიღო არაერთი ტექსტი აღნიშნულ საკითხებზე, სახელდობრ, რეკომენდაცია 964 (1983) ძალადობის შემცირების კულტურული და საგანმანათლებლო საშუალებების შესახებ, რეზოლუცია 885 (1987) ევროპულ კულტურაში ებრაული წვლილის შესახებ, რეკომენდაცია 1086 (1988) აღმოსავლეთ ევროპაში ეკლესიის მდგომარეობისა და რელიგიის თავისუფლების შესახებ, რეკომენდაცია 1162 (1991) ევროპულ კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ, და რეკომენდაცია სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების შესახებ 1178 (1992).
2. ასევე, აღსანიშნავია რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ კულტურისა და განათლების კომიტეტის ანგარიშის მოსმენა, რომელიც იერუსალიმში 1992 წლის 17-18 მარტს გაიმართა, ასევე ებრაელი ლტოლვილების თურქეთში ჩასვლის 500 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია, რომელიც სტამბულში 1992 წლის 17 სექტემბერს შედგა.
3. რელიგია პიროვნებას აძლევს საშუალებას, გაამდიდროს ურთიერთობა, როგორც საკუთარ თავთან და ღმერთთან, ასევე გარეშე სამყაროსთან და იმ საზოგადოებასთან, რომელშიც ის ცხოვრობს.
4. ევროპის შიგნით გადაადგილება და ევროპაში მიგრაცია ყოველთვის განაპირობებდა სხვადასხვა მსოფლმედეველობის, რელიგიური მრწამსისა და ადამიანის არსებობის შესახებ შეხედულებების ერთმანეთთან დაახლოებას.
5. სხვადასხვა რელიგიური მრწამსის ერთმანეთთან ამგვარმა შეხვედრამ შეიძლება ხელი შეუწყოს ურთიერთგაგებას და ურთიერთგამდიდრებას და გააუმჯობესოს ეს ურთიერთობები, თუმცა, ამან შეიძლება, ასევე, გამოიწვიოს სეპარატისტული ტენდენციებისა და ფუნდამენტალიზმის გაძლიერება.
6. დასავლეთ ევროპამ შეიმუშავა სეკულარული დემოკრატიის მოდელი, რომელშიც რელიგიურ-მრწამსობრივი მრავალფეროვნება თეორიულად შეწყნარებულია. ამასთან, ისტორიამ ამჩვენა, რომ ასეთი შემწყნარებლობა, ასევე, შესაძლებელია რელიგიური მთავრობის პირობებშიც (მაგ., არაბები ესპანეთში და ოტომანების იმპერია).
7. შემაშფოთებელია, რომ არაერთ ქვეყანაში ხელახლა იჩინა თავი ქსენოფობიამ, რასიზმმა და რელიგიურმა შეუწყნარებლობამ.
8. რელიგია ხშირად აძლიერებს საერთაშორისო, სოციალური და ნაციონალური

¹³¹ ასამბლემ განხილვა გაიმართა 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სხდომაზე) (იხ. დოკ. 8373, იურიდიულ საკითხსა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი ნასტასე, დოკ. 8379, სოციალურ, ჯანმრთელობისა და ოჯახის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰეგი, და დოკ. 8383, კულტურისა და განათლების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი დე პუიგი). ტექსტი ასამბლემ მიერ მიღებულია 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სხდომაზე).

ლური უმცირესობის კონფლიქტებს ან გამოიყენება ასეთი კონფლიქტების გასაძლიერებლად.

9. დღევანდელ ევროპაში შეინიშნება ღირებულებათა შესამჩნევი კრიზისი (ან მათი არარსებობა). წმინდა საბაზრო საზოგადოება ისევე არაადეკვატური ჩანს, როგორც კომუნიზმი იყო ადამიანების კეთილდღეობისა და სოციალური პასუხისმგებლობის საკითხებში. თუმცა, რელიგიის, როგორც ალტერნატივის, გამოყენება შეჯერებული უნდა იყოს დემოკრატიის პრინციპებთან და ადამიანის უფლებებთან.

10. მიმდინარე და სამომავლო სოციალური ტენდენციებისა და მულტიკულტურული თემების მზარდი ზენოლის კონტექსტში, რელიგიური შემწყნარებლობის ხელშეწყობას ჯერ-ჯერობით არ ექცევა სათანადო ყურადღება.

11. სამიდან თითოეულ ძირითად მონოთეისტურ რელიგიაში შესაძლებელია გამოინახოს განსხვავებული რწმენის მქონე, ან ურწმუნო ადამიანების შეწყნარებისა და ურთიერთპატივისცემის საფუძველი. თითოეული ადამიანი ღვთის ქმნილებად ითვლება და, როგორც ასეთი, იმსახურებს იმავე ღირსებას და იმავე უფლებებს, როგორცაც სხვები, მიუხედავად მისი მრწამსისა.

12. რელიგიებს შორის ურთიერთშემწყნარებლობის საკითხი უფრო მეტ ყურადღებას მოითხოვს. სამივე მონოთეისტურ რელიგიას მოვუწოდებთ, მეტი ყურადღება მიაქციონ იმ ძირითად მორალურ ღირებულებებს, რომლებიც, არსებითად, მსგავსი და შემწყნარებლურია.

13. ევროპის ისტორია აჩვენებს, რომ ებრაული, ქრისტიანული და ისლამური კულტურების თანაარსებობამ, ურთიერთპატივისცემისა და შემწყნარებლობის პირობებში, ხელი შეუწყო ერთა კეთილდღეობას.

14. რელიგიური თავისუფლების საყოველთაო მნიშვნელობა, რაც გათვალისწინებულია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლით და ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით, კიდევ უფრო უნდა განმტკიცდეს. ეს თავისუფლება დაკავშირებულია ადამიანის ღირსებასთან და მისი რეალიზაცია გულისხმობს თავისუფალი, დემოკრატიული საზოგადოების რეალიზაციას.

15. სეკულარულმა სახელმწიფომ თავის მოქალაქეებს რელიგიური ვალდებულებები არ უნდა დააკისროს. გარდა ამისა, სეკულარულმა სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს ყველა აღიარებული რელიგიური თემის პატივისცემას და გააადვილოს მათი ურთიერთობა საზოგადოებასთან.

16. ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა წევრ-სახელმწიფოების მთავრობებს, ევროკავშირს, აგრეთვე, პასუხისმგებელ ორგანოებსა და ორგანიზაციებს მოუწოდოს:

სამართლებრივი გარანტიები და მათი დაცვა:

16.1. უზრუნველყონ რელიგიური თავისუფლება, სინდისის თავისუფლება და თაყვანისცემის თავისუფლება იმ უფლებებზე სპეციალური მითითებით, რომლებიც აღნიშნულია ასამბლეის რეკომენდაციაში 1086 (1988), კერძოდ, მე-10 პუნქტში;

16.2. იყვნენ მოქნილები სხვადასხვა რელიგიური წეს-ჩვეულების (მაგ., ჩაცმულობის, კვებისა და დღესასწაულების აღნიშვნის) გათვალისწინებისას; განათლება და გაცვლა;

16.3. უზრუნველყონ, რომ რელიგიებისა და ეთიკის საგანი შეტანილი იყოს ზოგადი სასკოლო განათლების სასწავლო პროგრამაში და სასკოლო წიგნებე-

ში (მათ შორის, ისტორიის წიგნებში). საკლასო ოთახში სხვადასხვა რელიგიის ასახვა-სწავლებისას გამოიყენონ დიფერენცირებული და ფრთხილი მიდგომა სხვადასხვა რელიგიის შესახებ უკეთესი და უფრო ღრმა ცოდნის უზრუნველსაყოფად;

16.4. ყურადღება გაამახვილონ იმაზე, რომ საკუთარი რელიგიისა თუ ეთიკური პრინციპების ცოდნა ნამდვილი შემწყნარებლობის აუცილებელი წინაპირობაა და რომ ამგვარმა ცოდნამ შეიძლება, გულგრილობისგან, ან ცრურწმენისგან დამცავი მექანიზმის როლიც შეასრულოს;

16.5. სკოლებში სასწავლებლად ძირითადი ტექსტების, დოკუმენტებისა და კომენტარების შედგენის მიზნით, ჩამოაყალიბონ “კონფერენცია რელიგიის ისტორიის სასკოლო წიგნის შესახებ”, რომელიც შედგება რელიგიების წარმომადგენელი თეოლოგებისგან, ისტორიკოსებისა და ფილოსოფოსებისგან,;

16.6. უზრუნველყონ, რომ ახალგაზრდები გაეცნონ სხვადასხვა რელიგიური მრწამსის მქონე ცოცხალი ადამიანების იდეებსა და საქმეებს, როგორც პრაქტიკაში შემწყნარებლობის მაგალითებს;

16.7. საშუალო სკოლის მოსწავლეების, უნივერსიტეტის სტუდენტებისა და სხვა ახალგაზრდების გაცვლითი პროგრამების ფარგლებში. ხელი შეუწყონ სხვადასხვა მრწამსის მქონე განათლებულ ადამიანებთან შეხვედრებსა და დისკუსიებს;

16.8. მხარი დაუჭირონ რელიგიებს შორის შეხვედრებს და ღონისძიებებს, რომელთა მიზანია რელიგიებს შორის ურთიერთგაგების და, შესაბამისად, მშვიდობისა და ადამიანის უფლებათა პატივისცემის ხელშეწყობა;

16.9. გაითვალისწინონ ყველა აღიარებული რელიგიის რელიგიური სკოლების მსგავსი საშუალებებით უზრუნველყოფის საკითხი.

ინფორმაცია და მგრძნობელობის გაზრდა:

16.10. უზრუნველყონ ძირითადი რელიგიური ტექსტებისა და მათთან დაკავშირებული ლიტერატურის თარგმნა და საჯარო ბიბლიოთეკებში მათი ხელმისაწვდომობა;

16.11. კულტურის ხელშეწყობის პროგრამების კონტექსტში. განახორციელონ კულტურული პროექტები რელიგიურ საკითხებზე;

სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა:

16.12. ხელი შეუწყონ ევროპაში ისეთი სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების ქსელის შექმნას, რომელიც:

შეაგროვებს, გააანალიზებს და შეაფასებს რელიგიურ შემწყნარებლობასთან დაკავშირებულ ლიტერატურას;

განახორციელებს საინფორმაციო მომსახურებას სათანადოდ შერჩეული ლიტერატურით;

ჩაატარებს სემინარებს და სამეცნიერო კონფერენციებს რელიგიური შემწყნარებლობის თემაზე;

შეასრულებს საჯარო ინფორმაციის კომპეტენტური და ავტორიტეტული წყაროს როლს.

16.3. ხელი შეუწყონ ევროპის უნივერსიტეტებში აკადემიურ საქმიანობას (სემინარებს, საკანდიდატო კურსებს, სადოქტორო დისერტაციებს) რელიგიური შემწყნარებლობის თემაზე.

ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა მიუთითებს ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ თავის რეზოლუციაზე 1605 (2008) და აცხადებს, რომ მხარს უჭერს კულტურებს შორის დიალოგისა და მისი რელიგიური განზომილების სფეროში ევროსაბჭოს საქმიანობას, რადგან მათ მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვთ ევროპულ საზოგადოებებში მყოფ მრავალ ჯგუფს შორის ურთიერთგაგებისა და მშვიდობიანი თანაარსებობის ხელშეწყობის საქმეში. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ასამბლეა მიესალმება ევროსაბჭოს მომავალ პუბლიკაციას - თეთრ დოკუმენტს, კულტურებს შორის დიალოგის შესახებ.

2. გარდა ამისა, საკითხების გლობალური მასშტაბის გათვალისწინებით, ასამბლეა მიესალმება ევროსაბჭოსა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციების კავშირს შორის თანამშრომლობის შესახებ ბოლოდროინდელ განზრახულობათა წერილს და მხარს უჭერს შემდგომ თანამშრომლობასა და ერთობლივი ინიციატივების განხორციელებას.

3. აგრეთვე, ასამბლეა მიუთითებს რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიის საქმიანობაზე, კერძოდ, ხსენებული კომისიის ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაციაზე #5 (2000) მუსლიმთა მიმართ შეუწყნარებლობასთან და დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ.

4. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ასამბლეა რეკომენდაციას იძლევა, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

4.1. კულტურებს შორის დიალოგისა და მისი რელიგიური განზომილების სფეროში საქმიანობა მიიჩნიოს პრიორიტეტულად, გამოყოს სათანადო რესურსები ამ საქმიანობის სათანადოდ განხორციელებისა და გამოქვეყნების უზრუნველსაყოფად;

4.2. მხარი დაუჭიროს და სათანადო რესურსები გამოყოს იმიგრანტებისა და მათი შთამომავლების ინტეგრაციის სფეროში შესასრულებელი სამუშაოებისთვის, ასევე, ახალგაზრდებს შორის ინტეგრაციისა და შემწყნარებლობის ხელშეწყობის კონკრეტული საქმიანობისთვის;

4.3. ევროსაბჭოს გენერალური მდივნისა და ცივილიზაციების კავშირის

¹³² ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სხდომაზე) (იხ. დოკ. 11540, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ზოარ ბოსკო მოტა ამარალი; დოკ. 11575, მიგრაციის, ლტოლვილთა და მოსახლეობის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰაკკი კესკინი, და დოკ. 11570, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი მეჰმეთ თეყელიოღლუ; და დოკ. 11569, ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ქ-ნი გიზელა ვურმი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სხდომაზე).

უმაღლესი წარმომადგენლის მიერ ხელმოწერილი განზრახულობათა წერილის დამატების სახით, ხელი შეუწყოს ევროსაბჭოსა და ცივილიზაციების კავშირის შორის ურთიერთგაგების მემორანდუმის გაფორმებას;

4.4. გააქტიუროს კულტურებს შორის და რელიგიებს შორის თანამშრომლობა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან და მის სპეციალურ სააგენტოებთან, ევროკავშირთან და, განსაკუთრებით, “ბარსელონის პროცესის” ინსტიტუტებთან, ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის საზოგადოებასთან (ეუთო), ასევე, ისლამური კონფერენციის ორგანიზაციასთან;

4.5. რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიას და ევროკავშირის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისარს მოუწოდოს, ჩაატარონ სპეციალური გამოკვლევა ევროპაში მუსლიმური თემების მდგომარეობაზე, მათ შორის, მუსლიმურ ორგანიზაციებსა და ხელისუფლების ორგანოებს შორის, როგორც მუსლიმური თემების შიგნის, ასევე, მუსლიმური თემებიდან გამომდინარე, ექსტრემიზმთან ბრძოლის სფეროში თანამშრომლობის დადებით მაგალითებზე.

ძალადობა ქრისტიანთა წინააღმდეგ ახლო აღმოსავლეთში

1. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ ქრისტიანობამ სათავე აიღო ახლო აღმოსავლეთში ორი ათასი წლის წინ და ქრისტიანული თემები ამ არეალში ამ დროიდან არსებობდნენ.

2. ეს თემები, რომლებიც ავტოქტონური ადამიანებისგან შედგებიან, უკანასკნელი ასი წლის მანძილზე რაოდენობრივად მცირდება, ძირითადად შობადობის დაბალი დონისა და ემიგრაციის გამო, რაც, გარკვეულ ადგილებში, დისკრიმინაციითა და დევნით არის გამოწვეული.

3. 21-ე საუკუნის დასაწყისიდან, სიტუაცია უფრო გართულდა და თუ სათანადო ყურადღება არ მიექცა, შესაძლოა, ახლო აღმოსავლეთში ქრისტიანული თემების გაქრობით დასრულდეს, რაც გამოიწვევს შესაბამისი ქვეყნების რელიგიური მემკვიდრეობის მნიშვნელოვანი ნაწილის დაკარგვას.

4. 2010 წელს, მსოფლიოს მასშტაბით გაიზარდა თავდასხმების რიცხვი ქრისტიანულ თემებზე, ისევე, როგორც მკრეხელობისათვის გასამართლები-სა და სასიკვდილო განაჩენების რიცხვი, რაც პირდაპირ ახდენს ზეგავლენას ქალებზე. (მაგალითისთვის ასია ბიბის საქმე პაკისტანში)

5. ურთიერთობები ქრისტიანულ თემებსა და მუსლიმურ უმრავლესობას შორის ახლო აღმოსავლეთში იოლი არასდროს ყოფილა არ ყოფილა. მთელი რეგიონის მასშტაბით, ვრცელდება ინფორმაციები დისკრიმინაციის შესახებ, ასევე, სასტიკი ძალადობის არარეგულარული შემთხვევები გამოვლინდა რამოდენიმე ქვეყანაში. ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლები, ზოგიერთ მუსლიმურ ქვეყანაში, არ ავრცელებენ რეალურ სიგნალებს მათ ქვეყნებში დამკვიდრებული რელიგიური თემების მდგომარეობის შესახებ.

6. ორი ახალი შემთხვევა განსაკუთრებით ტრაგიკულია. 2010 წლის 31 ოქტომბერს, ბაღდადში, ღვთისმშობლის სახელობის სირიულ კათოლიკურ საკათედრო ტაძარში ტყვეები აიყვანეს, რაც მომლოცველთა ჟღერით დასრულდა: 58 მოკლეს, 75 დაიჭრა. თვითმკვლელი ტერორისტის აფეთქებას ალექსანდრიის კოპტურ ტაძარში 21 ადამიანი შეეწირა და 79 დაშავდა 2011 წლის 1 იანვრის ღამის მესის მიმდინარეობისას.

7. ასამბლეა გმობს ამ თავდასხმებს და ღრმა მწუხარებას გამოხატავს მსხვერპლთა ოჯახების მიმართ, თანადგომას უცხადებს დაშავებულებსა და მათ ოჯახებს.

8. ასამბლეა კიდევ ერთხელ აღნიშნავს, რომ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, რელიგიის შეცვლის თავისუფლებასთან ერთად, წარ-

133 2011 წლის 27 იანვრის ასამბლეის დებატი (მე-7 სხდომა) (იხ. დოკუმენტი 12493, პოლიტიკურ საკითხთა კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ბატონი ვოლონტე). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2011 წლის 27 იანვარს (მე-7 სხდომაზე)

მოადგენს ადამიანის უნივერსალურ უფლებებს, რაც განმტკიცებულია ადამიანის უფლებათა უნივერსალური დეკლარაციის მე-18 მუხლით, რომლის უზრუნველყოფაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრმა ქვეყანამ იკისრა ვალდებულებად. ასამბლეას სურს ყურადღება მიაპყროს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა 1966 წლის პაქტის მე-18 მუხლს, გაეროს 1981 წლის დეკლარაციას რელიგიასა და რწმენაზე დაფუძნებული დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიშებს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ, კერძოდ კი- 2009 წლის 21 დეკემბრის, 2010 წლის 16 თებერვლისა და 2010 წლის 29 ივლისის ანგარიშებს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლს და ფუნდამენტური უფლებების ევროპული ქარტიის მე-10 მუხლს.

9. რელიგიური ჯგუფების თანაარსებობა პლურალიზმის, დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებების განვითარებისათვის ხელსაყრელი გარემოს არსებობის ნიშანია. ასამბლეა დარწმუნებულია, რომ ახლო აღმოსავლეთში ქრისტიანული თემების გაქრობა, ასევე, საფრთხეს შეუქმნის ისლამს, ვინაიდან ეს იქნება გამარჯვების სიგნალი ფუნდამენტალიზმისთვის.

10. ასამბლეას სურს ამაღლდეს ცნობიერება ყველა ფორმის რელიგიური ფუნდამენტალიზმისა და რელიგიური რწმენის პოლიტიკური მიზნებისათვის გამოყენების წინააღმდეგ ბრძოლის აუცილებლობის შესახებ, რაც ხშირ შემთხვევაში, იწვევს თანამედროვე ტერორიზმს. განათლება და დიალოგი წარმოადგენენ ორ მნიშვნელოვან იარაღს, რომლებსაც შეუძლიათ ასეთი ბოროტების პრევენციაში წვლილი შეტანა.

11. საერთაშორისო ურთიერთობებსა და თანამედროვე საზოგადოებებში კულტურული და რელიგიური ევოლუციის გაგებისა და ანალიზის აუცილებლობის მზარდ ფონზე, ასამბლეა მინისტრთა კომიტეტს ურჩევს:

11.1 ადამიანის უფლებათა კომისართან, სამართლებრივ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა დირექტორატთან განავითარონ მუდმივი თანამშრომლობის პოტენციური ევროპის საბჭოს წევრ და ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებში რელიგიის თავისუფლებისა და მასთან დაკავშირებული სხვა უფლებების შეზღუდვის, სამთავრობო და საზოგადოებრივი შეზღუდვის მონიტორინგისათვის და პერიოდულად წარუდგინონ ანგარიში საპარლამენტო ასამბლეას;

11.2 სასწრაფო წესით განავითარონ ევროპის საბჭოს სტრატეგია, რათა უზრუნველყოფილ იქნას რელიგიის თავისუფლების (ასევე რელიგიის შეცვლის თავისუფლების), როგორც ადამიანის უფლების პატივისცემა, რაც, ასევე, უნდა მოიცავდეს გარკვეულ ღონისძიებებს იმ სახელმწიფოთა წინააღმდეგ, რომლებიც ამკარად ვერ არხერხებენ რელიგიური დენომინაციების დაცვას;

11.3 ანგარიშებსა და მესამე ქვეყნებთან თანამშრომლობისას, განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმონ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებისა და რელიგიური თემების მდგომარეობის საკითხს, ქრისტიანების ჩათვლით;

12. ასამბლეა მოუწოდებს წევრ ქვეყნებს:

12.1 კიდევ ერთხელ დაადასტურონ, რომ ადამიანის უფლებათა განვითარება, დემოკრატია და სამოქალაქო თავისუფლებები წარმოადგენენ საერთო საფუძველს, რომელზეც ისინი ამყარებენ ურთიერთობებს მესამე ქვეყნებთან, და ამ ქვეყნებთან დადებულ შეთანხმებებში უზრუნველყონ „დემოკრატიის პუნქტის“ არსებობა.

12.2 მრავალმხრივ პოლიტიკურ დიალოგში გაითვალისწინონ ქრისტიანთა და სხვა რელიგიური თემების მდგომარეობა;

12.3 ეროვნულ და მინისტრთა კომიტეტის დონეზე, საერთაშორისო ურთიერთობებში წაახალისონ ისეთი პოლიტიკა, რომელიც მოიცავს ქრისტიანი თემების ფუნდამენტური უფლებების საკითხებს;

12.4 აწარმოონ, წაახალისონ და გაავრცელონ საგანმანათლებლო მასალები მიმართული, როგორც ანტიქრისტიანული სტერეოტიპების, ასევე, ზოგადად, ქრისტიანოფობიის წინააღმდეგ;

12.5 თავი შეიკავონ ახლო აღმოსავლეთის ქრისტიანული თემების წევრთა მიერ ევროპაში თავშესაფრის ძიების წახალისებისაგან, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ასეთი თემის გადარჩენა შეუძლებელი ხდება; ასეთ შემთხვევებში, წევრმა სახელმწიფოებმა სრულად უნდა გაითვალისწინონ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დევენილთა უმაღლესი კომისრის რეკომენდაციები, რომლებიც არეგულირებენ თავშესაფრის მიცემის საკითხებს და სრულად შეუსაბამონ საკუთარი ქმედებები სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებებს;

12.6 განავითარონ რელიგიის მოტივზე დაფუძნებული თავშესაფრის ყოვლისმომცველი პოლიტიკა, რომელიც, ასევე, აღიარებს იმ ადამიანთა სპეციფიურ მდგომარეობას, რომლებიც სხვა რელიგიის მიმდევრები გახდნენ;

12.7 წაახალისონ პოლიტიკა ქრისტიან ლტოლვილთა საკუთარ ქვეყანაში დასაბრუნებლად და ხელი შეუწყონ იმ თემებს, რომლებიც ახლო აღმოსავლეთის ქრისტიანულ უმცირესობებს ადგილობრივ თავშესაფარს სთავაზობენ;

12.8 ხელი შეუწყონ ინიციატივებს, რომლებიც მიზნად ისახავენ დიალოგს ახლო აღმოსავლეთის რელიგიურ თემებს შორის;

12.9 წაახალისონ და ხელი შეუწყონ ურთიერთობებს ქრისტიანულ დიასპორებს და მათი წარმოშობის ქვეყნებს შორის;

13. ევროპის პარლამენტის მიერ 2011 წლის 20 იანვარს, რელიგიურ კონტექსტში ქრისტიანთა მდგომარეობის შესახებ რეზოლუციის მიღების თანმდევად, ასამბლეა მოუწოდებს თურქეთს, სრულად მოჰფინოს ნათელი ჩრდილოეთ კვიპროსში, სოფელ რიზოკასპაროსა და აია ტრიადაში 2010 წლის 25 დეკემბერს, საშობაო ღვთისმსახურების ჩაშლის გარემოებებს და პასუხისმგებლობაში მისცეს დამნაშავე პირები;

14. ასამბლეა მოუწოდებს ერაყსა და ეგვიპტეს, იყვნენ გამჭვირვალენი და რაც შეიძლება, სწრაფად წარუდგინონ მართლმსაჯულებას ალექსანდრიასა და ბაღდადში მომხდარ ტერორისტულ თავდასხმებში დამნაშავე პირები;

15. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ყველა ქვეყანას ახლო აღმოსავლეთში:

15.1 უპირობოდ დაგმონ არამხოლოდ თავდასხმები უდანაშაულო ადამიანებზე, არამედ ზოგადად ძალადობა, ისევე, როგორც ნებისმიერი დისკრიმინაცია და შეუწყნარებლობა რელიგიის ნიადაგზე;

15.2 ქრისტიანული უმცირესობების ჩათვლით, წაახალისონ პოზიტიური განათლება რელიგიების შესახებ,;

15.3 ხელი შეუწყონ ისეთ ინიციატივებს, რომლებიც მიზნად ისახავენ დიალოგის ინტერ-რელიგიური განზომილების წახალისებას;

16. ასამბლეა მოუწოდებს ყველა რელიგიურ ლიდერს ევროპაში, დაგმონ ქრისტიანულ თემებზე და სხვა რელიგიურ ჯგუფებზე თავდასხმები და აღიარონ თითოეული დენომინაციის თანაბარი პატივისცემა, როგორც საფუძველი.

17. საბოლოოდ, ასამბლეა მოუწოდებს ევროპის კავშირს, ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებთან პოლიტიკურ დიალოგში, ფინანსური დახმარების ჩათვლით, გააუმჯობესოს ქრისტიანთა და სხვა რელიგიური თემების მდგომარეობის მონიტორინგი და ადამიანის უფლებათა დაცვისა და ცნობიერების დონეს დაუკავშიროს ევროპის სამეზობლო პოლიტიკა.

ღვთისგმობა, რელიგიური შეურაცხყოფა და სიძულვილის ენა ინდივიდუალის წინააღმდეგ რელიგიურ საფუძველზე

1. საპარლამენტო ასამბლეა იხსენებს გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის შესახებ 1510 (2006) რეზოლუციას და განმეორებით ადასტურებს მის ერთგულებას გამოხატვის თავისუფლებისა (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლი) და აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისადმი (ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი), რომლებიც დემოკრატიის ფუნდამენტური ქვაკუთხედებია. გამოხატვის თავისუფლება გამოიყენება არა მხოლოდ დადებითი, არამედ აზრის ისეთი გამოხატვის მიმართაც, რომელიც შესაძლებელია, იყოს შოკისმომგვრელი, აღმაშფოთებელი ან შეურაცხმყოფელი სახელმწიფოსთვის ან საზოგადოების გარკვეული ნაწილისათვის. კონვენციის მე-10 მუხლის ფარგლებში, ნებისმიერმა დემოკრატიულმა საზოგადოებამ უნდა დაუშვას დებატები რელიგიისა და რელიგიური რწმენის შესახებ.

2. ასამბლეა ხაზს უსვამს ევროპაში და მთელს მსოფლიოში კულტურული და რელიგიური მრავალფეროვნების პატივისცემისა და აღქმის მნიშვნელობას და აღიარებს დიალოგის აუცილებლობას. პატივისცემასა და აღქმას შეუძლია დახმარება საზოგადოების დაყოფის თავიდან აცილების საქმეში. თითოეული ადამიანი პატივსაცემია, დამოუკიდებლად რელიგიური რწმენისა.

3. მრავალკულტურულ საზოგადოებებში, ხშირად, აუცილებელია გამოხატვისა და აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან შერიგება. გარკვეულ შემთხვევებში, აუცილებელია ამ თავისუფლებებზე შეზღუდვების დანერგვა. კონვენციის თანახმად, ნებისმიერი ასეთი შეზღუდვა გათვალისწინებული უნდა იყოს კანონით, აუცილებელით დემოკრატიულ საზოგადოებაში და ლეგიტიმური მიზნის პროპორციულით. ეროვნულ ხელისუფლებებს მინიჭებული აქვთ მიხედულობის ზღვარი, ვინაიდან ხელისუფლების წარმომადგენლებს შესაძლებელია, თითოეული საზოგადოების სპეციფიური ნიშნების გათვალისწინებით დასჭირდეთ გადაწყვეტილების მიღება; მიხედულობის ზღვარი ექვემდებარება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ზედამხედველობას;

4. რაც შეეხება ღვთისგმობას, რელიგიურ შეურაცხყოფას და სიძულვილის ენას ინდივიდების წინააღმდეგ რელიგიურ საფუძველზე, სახელმწიფო ვალდებულია განსაზღვროს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, თუ რა უნდა ჩაითვალოს სისხლის სამართლებრივ დანაშაულად. ამასთან დაკავშირებით, ასამბლეას მიაჩნია, რომ ღვთისგმობა, როგორც რელიგიის შეურაცხყოფა, არ უნდა განიხილებოდეს

¹³⁴ ასამბლეის 2007 წლის 29 ივნისის დებატი (27-ე სხდომა) (იხ. დოკუმენტი 11296, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ქალბატონი ჰურსკაინენი: დოკუმენტი 11319 სამართლებრივ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის მოსაზრება, მომხსენებელი: ბატონი ბარტმეუ კასანი; დოკუმენტი 11322 ქალთა და კაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტის მოსაზრება, მომხსენებელი: ბატონი დუპრაზი) ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2007 წლის 29 ივნისის (27-ე სხდომაზე)

სისხლის სამართლებრივ დანაშაულად. უნდა გაკეთდეს მკვეთრი განსხვავება ისეთ საკითხებს შორის, როგორიცაა სინდისი და კანონიერება, საჯარო და პირადული სფეროები. მიუხედავად იმისა, რომ დღეს წევრ სახელმწიფოთა შორის იშვიათია ასეთ საკითხებზე სისხლის სამართლის დევნა, სხვა ქვეყნებში ასეთი საკითხები უამრავია.

5. ასამბლეა მიესალმება ვენეციის კომისიის 2007 წლის 16-17 მარტის წინასწარ ანგარიშს ამ საკითხთან დაკავშირებით და ეთანხმება, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რელიგიურმა ჯგუფებმა, ისევე, როგორც სხვა ჯგუფებმა, უნდა შეინწყნარონ კრიტიკული საჯარო განცხადებები და დებატები მათი საქმიანობის, სწავლებისა და რწმენის შესახებ, იმის გათვალისწინებით, რომ ასეთი კრიტიკა არ წარმოადგენს წინასწარ განზრახულ მძიმე შეურაცხყოფას ან სიძულვილის ენას, და ასევე, არ წარმოადგენს მშვიდობიანობის დარღვევისა თუ ძალადობის წაქეზებას კონკრეტული რელიგიის მიმდევართა მიმართ. რელიგიური ჯგუფებისა და მედიის საჯარო დებატის, დიალოგისა და გაუმჯობესებული კომუნიკაციის უნარი გამოყენებულ უნდა იქნას იმისთვის, რომ შესუსტდეს მგრძნობელობა, როდესაც იგი აჭარბებს გონივრულ ფარგლებს.

6. ასამბლეა თავისი 1720 (2005) რეკომენდაციით განათლებისა და რელიგიის შესახებ. ხაზს უსვამს სხვადასხვა რელიგიის მიმდევართა შორის უკეთესი გაგებისა და შემწყნარებლობის საჭიროებას. იქ, სადაც ადამიანებმა უფრო მეტი იციან რელიგიისა და ერთმანეთისათვის რელიგიური მგრძნობელობის შესახებ, რელიგიური შეურაცხყოფები გაუნათლებლობიდან გამომდინარე, ნაკლებად სავარაუდოა.

7. ამ კონტექსტში, ასამბლეა მიესალმება გაეროს ინიციატივას, შეიქმნას ახალი სტრუქტურა „ცივილიზაციის ალიანსის“ თემის ქვეშ, მუსლიმურ და ე.წ. დასავლურ საზოგადოებებს შორის სწავლისა და ურთიერთობების მხარდაჭერისათვის, თუმცა მიაჩნია, რომ ასეთი ინიციატივა უნდა გაფართოვდეს და მოიცვას სხვა რელიგიები და არარელიგიური ჯგუფები.

8. ასამბლეა იხსენებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ განვითარებულ შესაბამის პრეცედენტულ სამართალს ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლთან დაკავშირებით. იქ, სადაც არსებობს მცირე შეზღუდვები პოლიტიკურ სიტყვასა თუ დებატებზე საჯარო ინტერესებს მიკუთვნებულ საკითხებზე, სასამართლო ხელშემკვრელ მხარეს ანიჭებს მიხედულობის ფართო ზღვარს გამოხატვის თავისუფლების რეგულირებისას იმ საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებმაც შესაძლოა, შეურაცხყონ პირადი რწმენა მოქალაქისა და განსაკუთრებით რელიგიის სფეროში.

9. მიუხედავად ამისა, ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ მიხედულობის ზღვარი არ არის შეუზღუდავი და ნებისმიერი შეზღუდვა გამოხატვის თავისუფლებაზე უნდა შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს. კონვენციის მე-10 მუხლით გათვალისწინებული გამოხატვის თავისუფლება სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა ნებისმიერი დემოკრატიული საზოგადოებისათვის. ევროპის საბჭოს სტატუტის თანახმად, დემოკრატიული ფასეულობების აღიარება ორგანიზაციის წევრობის წინაპირობაა.

10. ასამბლეისათვის ცნობილია, რომ წარსულში ეროვნული კანონმდებლობა და პრაქტიკა ღვთისგმობასა და სხვა რელიგიურ შეურაცხყოფებთან დაკავშირებით, ხშირად ასახავდა კონკრეტულ ქვეყნებში კონკრეტული რელიგიების დომინანტურ მდგომარეობას. ევროპაში რელიგიური რწმენების მრავალფეროვნებისა და სახელმწიფოსა და ეკლესიის გაყოფის დემოკრატიული პრინციპიდან გამომდინარე, წევრი სახელმწიფოების მთავრობების და პარლამენტების მიერ უნდა მოხდეს ამ კანონების გადახედვა.

11. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ნებისმიერი ფორმის რასობრივი დისკრიმინაციის აღმფხვრის შესახებ გაეროს საერთაშორისო კონვენციის თანახმად, ხელმომწერი მხარეები ვალდებული არიან დაგმონ დისკრიმინაცია და მიიღონ ეფექტიანი ზომები მის წინააღმდეგ. ამ კონვენციის ხელმომწერმა ყველა სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ კონკრეტული რელიგიის მიმდევრები არც პრივილეგირებულ და არც არახელსაზრელ მდგომარეობაში არ აღმოჩნდნენ ღვთისგმობისა თუ სხვა რელიგიური შეურაცხყოფების მარეგულირებელი კანონების წინაშე.

12. ასამბლეა კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ სიძულვილის ენა ინდივიდების წინააღმდეგ, რელიგიისა თუ სხვა საფუძველზე, უნდა იყოს დასჯადი, რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომიტეტის N7 ზოგადი პოლიტიკური რეკომენდაციის შესაბამისად. იმისათვის, რომ სიტყვამ დააკმაყოფილოს სიძულვილის ენის კრიტერიუმები, აუცილებელია, იგი მიმართული იყოს ინდივიდისა თუ ინდივიდთა ჯგუფის მიმართ. ეროვნული კანონმდებლობით დასჯადი უნდა იყოს ისეთი განცხადებები, რომლებიც კონკრეტული ინდივიდისა თუ ინდივიდთა ჯგუფის მიმართ რელიგიის საფუძველზე სიძულვილის, დისკრიმინაციისა თუ ძალადობისაკენ მოუწოდებს.

13. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით დაცული რელიგიის თავისუფლება ასევე, იცავს რელიგიებს, მათი მიმდევრებისათვის ფასეულობების ჩამოყალიბების შესაძლებლობით. მაშინ, როდესაც რელიგიებს შეუძლიათ, რელიგიური გაგებით, დასაჯონ რელიგიური შეურაცხყოფა, ეს სასჯელი საფრთხეს არ უნდა უქმნიდეს ინდივიდის სიცოცხლეს, ფიზიკურ ჯანმრთელობას, თავისუფლებას, ან ქალის სამოქალაქო და ფუნდამენტურ უფლებებს. ამ კონტექსტში, ასამბლეა იხსენებს No.1535 (2007) რეზოლუციას ჟურნალისტთა სიცოცხლისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ და გმობს მუსლიმ სასულიერო ლიდერთა სასიკვდილო მუქარას ჟურნალისტებისა და მწერლების წინააღმდეგ. ნევრ სახელმწიფოებს გააჩნიათ ვალდებულება, დაიცვან ინდივიდები რელიგიური სასჯელებისაგან, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან სიცოცხლისა და თავისუფლების უფლებას ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის კონვენციის მე-2 და მე-5 მუხლების შესაბამისად. უფრო მეტიც, არცერთ სახელმწიფოს არ აქვს ასეთი სასჯელების დანესების უფლება რელიგიური შეურაცხყოფისათვის.

14. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ნევრ სახელმწიფოებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლიდან გამომდინარე, აკისრიათ ვალდებულება, დაიცვან რელიგიის თავისუფლება, რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების ჩათვლით. აღნიშნული მოითხოვს ნევრი სახელმწიფოსგან ასეთი გამოხატვის სხვებისგან ხელშეშლის დაცვას. მიუხედავად ამისა, ეს უფლებები შესაძლოა გარკვეული საფუძვლიანი შეზღუდვების ობიექტები გახდნენ. ხელისუფლების წარმომადგენელთა წინაშე მდგომ გამონევენას წარმოადგენს სამართლიანი ბალანსის დაცვა ინდივიდების, როგორც რელიგიური თემის წევრთა ინტერესების, მათი რელიგიის გამოხატვის და ელიგიური განათლების თავისუფლების პატივისცემის დაცვასა და ზოგად საჯარო ან სხვათა უფლებებისა და ინტერესების დაცვას შორის.

15. ასამბლეას მიაჩნია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებით, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებლობიდან გამომდინარე, ეროვნული კანონით დასჯადი უნდა იყოს მხოლოდ ისეთი გამოხატვა რელიგიური საკითხების მიმართ, რომლებიც განზრახ და გამიზნულად უქმნის საფრთხეს საჯარო წესრიგს, ან მოუწოდებს საჯარო ძალადობისკენ.

16. ასამბლეა მოუწოდებს ეროვნულ პარლამენტებს, წამოიწყონ სამართლებრივი პროცედურები ამ რეკომენდაციის იმპლემენტაციასთან დაკავშირებით.

17. ასამბლეა რეკომენდაციას უწევს მინისტრთა კომიტეტს:

17.1 მხედველობაში მიიღონ გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ No.1510 (2006) რეზოლუცია ამ რეკომენდაციასთან ერთად და გადასცენ შესაბამის სამინისტროებს;

17.2 უზრუნველყონ, რომ ეროვნული პრაქტიკა:

17.2.1 იძლეოდეს საჯარო განხილვების შესაძლებლობას რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით და პრივილეგიას არ ანიჭებს კონკრეტულ რელიგიას, რაც შეუსაბამოა იქნებოდა ევროპული კონვენციის მე-10 და მე-14 მუხლებთან;

17.2.2 დასჯადი გახადონ ისეთი განცხადებები, რომლებიც მოუწოდებენ პირის ან პირთა ჯგუფის მიმართ სიძულვილის, დისკრიმინაციისა და ძალადობისკენ რელიგიური თუ სხვა ნებისმიერი საფუძველით;

17.2.3 აკრძალონ ისეთი ქმედებები, რომლებიც განზრახ და წინასწარ გამიზნულად უქმნი საფრთხეს საჯარო წესრიგს ან მოუწოდებენ საჯარო ძალადობისკენ რელიგიაზე მინიშნებით, იმდენად, რამდენადაც ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტიდან გამომდინარე.

17.2.4 მოახდინოს ღვთისგმობის, როგორც რელიგიური შეურაცხყოფის, დეკრიმინალიზაცია.

17.3 ხელი მოაწერონ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-12 დამატებით ოქმს და მოახდინონ მისი რატიფიცირება.

17.4 დაავალოს კომპეტენტურ მმართველ კომიტეტს, შექმნას პრაქტიკული რეკომენდაციები კომპეტენტური ეროვნული სამინისტროებისათვის 17.2 პარაგრაფში გათვალისწინებული რეკომენდაციების განსახორციელებლად.

17.5 დაავალოს კომპეტენტურ მმართველ კომიტეტს, შექმნას პრაქტიკული რეკომენდაციები ეროვნული განათლების სამინისტროებისათვის, მოსწავლეთა შორის გაზარდონ სხვადასხვა რელიგიების აღქმა და შემწყნარებლობა;

17.6 საგარეო საქმეთა სამინისტროების დახმარებით, მოახდინონ ისეთი მოქმედებების ინიცირება გაერთიანებული ერების დონეზე, რომლებიც:

17.6.1 ეროვნული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის დონეზე რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ საერთაშორისო კონვენციის ფარგლებში, უზრუნველყოფენ პრივილეგიების არარსებობას კონკრეტული რელიგიის მიმდევართათვის,;

17.6.2 უზრუნველყოფენ „ცივილიზაციათა ალიანსის“ მუშაობის ფარგლებში ე.წ. დასავლური კულტურის სტერეოტიპის შექმნის თავიდან არიდებას, მისი მუშაობის არეალის გაფართოებას მსოფლიო რელიგიების დონეზე და წაახალისებენ ღია დებატებს სხვადასხვა რელიგიურ და არარელიგიურ ჯგუფებს შორის;

17.7 საკუთარი მთავრობების სახელით, დაგმონ სიკვდილის მუქარები და ძალადობის წახალისება რელიგიური ლიდერების მიერ, იმ პირთა მიმართ, რომლებიც სარგებლობენ გამოხატვის თავისუფლებით რელიგიურ საკითხებზე.

17.8 იწვევს წევრ სახელმწიფოებს ECRI-სთან თანამშრომლობით, გამოიჩინონ ინიციატივები შემწყნარებლობის მხარდასაჭერად.

ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება

1. საპარლამენტო ასამბლეა ხაზს უსვამს ევროპისა და მსოფლიოს მასშტაბით ინტერკულტურულ დიალოგთან დაკავშირებული საკითხებისადმი ინტერესის ზრდას, მცდელობებს, ჩვენს საზოგადოებაში არსებულ თემებსა და ადამიანებს შორის კავშირებისა და თანამშრომლობის დამყარებისთვის, რაც საერთო სიკეთის მშენებლობისათვისაა გამიზნული თან ახლავს საფრთხე, რასაც ურთიერთგაგების ნაკლებობა, დაძაბულობა, მტრობისა და ძალადობის ბარბაროსული აქტები წარმოადგენს.

2. ასამბლეა მიესალმება პოზიტიურ დინამიკას ევროპის საბჭოში, რაც ხელშემწყობია ინტერკულტურულ დიალოგთან და მის რელიგიურ განზომილებასთან დაკავშირებული საკითხების ჩამოყალიბებისათვის. ინტერკულტურული დიალოგის თეთრი ფურცელი- ერთად ცხოვრება, როგორც თანაბრები ღირსებაში, და მინისტრთა საბჭოს ყოველწლიური გაცვლითი პროგრამა „ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება“, წარმოადგენს ამ მიდგომის უმაღლეს მიღწევას.

3. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი იცავს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას. ეს თავისუფლება, კონვენციის გაგებით, წარმოადგენს „დემოკრატიული საზოგადოების“ ერთ-ერთ საფუძველს; ის, თავისი რელიგიური განზომილებით, წარმოადგენს არამხოლოდ მორწმუნეთათვის უმნიშვნელოვანეს ელემენტს, არამედ ძვირფას მონაპოვარს ათეისტების, აგნოსტიკოსების, სკეპტიკოსებისა და დაუინტერესებელ პირთათვის.

4. ამ განუყოფელი უფლების მტკიცება გულისხმობს, რომ ყველა ადამიანი თავისუფალია იქონიოს (ან არ იქონიოს) რელიგია და გამოხატოს საკუთარი რელიგია, კერძოდ ან სხვებთან ერთად. ევროპაში ეკლესიებს და რელიგიურ თემებს აქვთ უფლება იარსებონ და დამოუკიდებლად მოახდინონ თვითორგანიზაცია. მიუხედავად ამისა, რელიგიის თავისუფლება და ფილოსოფიური ან სეკულარული მსოფლმხედველობა კონვენციაში განმტკიცებული ღირებულებების უპირობო მიღების განუყოფელი ნაწილია.

5. ამ ღირებულებებმა უნდა გაგვავითიანოს, თუმცა, ასევე, მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ კულტურული განსხვავებები, რომლებიც არსებობს სხვადასხვა მრწამსის ადამიანებს შორის. განსხვავებებს, რომლებიც თავსე-

¹³⁵ ასამბლეის დებატი 2011 წლის 12 აპრილს (მე-12 და მე-13 სხდომები) (იხილეთ დოკუმენტი 12553, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ქალბატონი ბრასო, და დოკუმენტი 12576. პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის მოსაზრება, მომხსენებელი: ბატონი ტოშევი) ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2011 წლის 12 აპრილს (მე-13 სხდომაზე)

ბადია ადამიანის უფლებებთან და იმ პრინციპებთან, რომლებიც ამყარებს დემოკრატიას, არამართო არსებობის აბსოლუტური უფლება აქვთ, არამედ ეხმარებიან პლურალისტური საზოგადოებების ჩამოყალიბებას.

6. ევროპული მოდელი, თავისი განსაზღვრებით, მულტიკულტურულია და მხედველობაში უნდა მიიღოს სხვადასხვა ისტორიული ფონიდან გამომდინარე სხვაობები. მიუხედავად ამისა, საერთო ღირებულებები, როგორიცაა ფუნდამენტური უფლებების პატივისცემა, დაცვა, დემოკრატია, განსხვავებულობის შემწყნარებლობა, როგორც ბუნებრივის მიღება და საერთო მომავლის ხედვა, უფრო მეტად უნდა გაძლიერდეს.

7. პრობლემა, ხშირ შემთხვევაში, განსხვავებულობისადმი დამოკიდებულებაშია. ასამბლეა ხაზგასმით აღნიშნავს იმის აუცილებლობას, რომ ყველამ ისწავლოს საკუთარი განსხვავებულობის პოზიტიურად გაზიარება და სხვების თავიანთი განსხვავებულობით მიღება, რათა შეიქმნას შეკრული საზოგადოებები, რომლებიც იღებენ მრავალფეროვნებას და პატივს სცემენ თითოეული ინდივიდის ღირსებას. ამის მისაღწევად, ასამბლეა დარწმუნებულია ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილებისა და რელიგიურ თემებს შორის თანამშრომლობის მნიშვნელობაში, იმ ღირებულებების ხელშეწყობისათვის, რომლებიც ქმნიან საერთო საფუძველს ევროპული და ნებისმიერი დემოკრატიული საზოგადოებისათვის.

8. ასამბლეა სხვადასხვა ეკლესიებსა და რელიგიურ თემებს- კერძოდ ქრისტიანებს, იუდეველებსა და მუსლიმებს შორის, ერთმანეთის რელიგიის თავისუფლების აღიარებას არამხოლოდ სასურველად, არამედ აუცილებლად მიიჩნევს. ასევე აუცილებელია, რომ ყველა რწმენისა და მსოფლმხედველობის ადამიანმა მიიღოს და გააძლიეროს თანაბარ ღირსებაზე დაფუძნებული დიალოგი და დემოკრატიული პრინციპებისა და ადამიანის უფლებების ერთგულება. ეს არის ორი გადამწყვეტი პირობა ერთად ცხოვრების ახალი კულტურის განსავითარებლად. შესაბამისად ასამბლეა მოუწოდებს ეკლესიებს და რელიგიურ თემებს, გააგრძელონ მცდელობა დიალოგისთვის, ჰუმანისტურ მოძრაობებთან ერთად, შეთანხმებული მოქმედებისთვის ამ ფასეულობების უზრუნველსაყოფად ევროპაში და მთელს მსოფლიოში.

9. სახელმწიფოებმა უნდა შექმნან აუცილებელი პირობები რელიგიური და რწმენითი პლურალიზმისთვის, იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილი იქნას აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების ეფექტიანი პატივისცემა, როგორც ეს გარანტირებულია კონვენციის მე-9 მუხლით.

10. ამასთან დაკავშირებით ასამბლეა იხსენებს ქვეყნების ვალდებულებას, უზრუნველყონ საერთო ფასეულობების მქონე ყველა რელიგიური თემისთვის სათანადო სამართლებრივი სტატუსით სარგებლობა, რაც რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობის გარანტიაა და ასევე, უზრუნველყონ, რომ გარკვეული რელიგიური მიმდინარეობების მიერ უპირატესობით სარგებლობამ პრაქტიკაში არ მიიღოს არაპროპორციული და დისკრიმინაციული ხასიათი. ამასთან, სახელმწიფოებმა, ასევე, უნდა შეუთანხმონ რელიგიური თემების უფლებები რელიგიური რწმენის არმქონე პირების უფლებების დაცვას, ვინც

მისდევენ ამ ფუნდამენტურ ფასეულობებს.

11. საჯარო ინსტიტუტებს, რელიგიურ თემებსა და არარელიგიური მრწამსის მიმდევარ ჯგუფებს შორის პროდუქტიული პარტნიორობა უნდა არსებობდეს. საერთო საწყისი წერტილი ამისათვის არის სხვადასხვა რელიგიური დენომინაციებისა და არარელიგიური ჯგუფების მიერ იმის აღიარებაა, რომ ადამიანის ღირსება არის უმთავრესი და უნივერსალური აქტივი.

12.

13. შესაბამისად, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებმა, როგორც ადგილობრივ, ასევე ეროვნულ დონეზე, ხელი შეუწყონ შეხვედრებს ინტერ-რელიგიურ ჩარჩოში, წახალისონ და ხელი შეუწყონ სხვადასხვა თემების და ასევე, ჰუმანისტური და არარელიგიური ასოციაციების მიერ ერთობლივად განხორციელებულ პროექტებს, რომლებიც მიზნად ისახავს სოციალური კავშირების კონსოლიდირებას ისეთი საშუალებებით, როგორიცაა თემთაშორისი სოლიდარობა, ყველაზე დაუცველებზე ზრუნვა და ბრძოლა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ.

14. ასამბლეა კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს განათლების სისტემის მნიშვნელობასა და მის ფუნქციას სხვადასხვა კულტურის ცოდნისა და გაგებისათვის, რომელიც, ასევე მოიცავს იმ რწმენას, რომელიც ახდენს მათ იდენტიფიცირებას და ასევე, დემოკრატიული ფასეულობების შესწავლისა და ადამიანის უფლებების პატივისცემისათვის. ევროპის საბჭოს სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, სახელმწიფოებმა და რელიგიურმა თემებმა ერთობლივად გადახედონ საკითხებს, რომლებიც უკავშირდება რელიგიის სწავლებას, დენომინაციურ განათლებას, მასწავლებლებისა და სასულიერო პირების ტრენინგებს.

15. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ სახელმწიფო ნეიტრალიტეტის პრინციპი ასევე ეხება სკოლებში რელიგიურ სწავლებას, რასაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის თანახმად, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებმა მკაცრი ყურადღება უნდა მიაქციონ, რომ ზიანი არ მიადგეს მშობლების რელიგიურ თუ არარელიგიურ რწმენას.

16. ასამბლეის მოსაზრებით, დღევანდელ გამოწვევას წარმოადგენს შეთანხმებისა და აუცილებელი ბალანსის მიღწევა იმისათვის, რომ რელიგიის სწავლებამ უზრუნველყოს ურთიერთაღქმა და ურთიერთშეხვედრები. ასამბლეა ეროვნულ ხელისუფლებებსა და რელიგიურ თემებს აძლევს რეკომენდაციას, ერთობლივი ძალისხმევით იმოქმედონ ამ მიმართულებით, რათა განაცხადები იქცეს ხელშესახებ მიღწევებად. სასურველი იქნებოდა, რომ თითოეულმა მასწავლებელმა, მიუხედავად განათლების ტიპისა თუ მიმართულებისა, ტრენინგების ფარგლებში გაიაროს მოდული, რომელიც გააცნობს აზროვნების ძირითად მიმართულებებს.

17. ასამბლეა კიდევ ერთხელ აღნიშნავს, რომ რელიგიური ინსტიტუტების შიდა ავტონომია წარმოადგენს რელიგიის თავისუფლების უმთავრეს პრინციპს- რელიგიური პასუხისმგებლობის პირთა ტრენინგებთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, ეს ავტონომია შეზღუდულია ფუნდამენტური უფლებე-

ბით, დემოკრატიული პრინციპებით და კანონის უზენაესობით, რომლებიც საერთოა ჩვენთვის. შესაბამისად ასამბლეა იწვევს რელიგიურ ინსტიტუტებს და ლიდერებს ინტერ-რელიგიური დიალოგის ჩარჩოებში, რომ თუ შესაძლებელია ერთად შეისწავლონ და დასახონ რელიგიური პასუხისმგებლობის პირთა ტრენინგის ყველაზე შესაბამისი გზები:

17.1 სხვა რელიგიებისა თუ რწმენების შესწავლის, ისევე, როგორც ღიაობის, დიალოგისა და რელიგიურ თემებს შორის თანამშრომლობისათვის;

17.2 ფუნდამენტური უფლებების, დემოკრატიული პრინციპებისა და კანონის უზენაესობის პატივისცემის, როგორც ასეთი დიალოგის საერთო საფუძვლის შექმნისათვის.

18. ასამბლეა რეკომენდაციას აძლევს მინისტრთა კომიტეტს:

18.1 წაახალისონ ნამდვილი პარტნიორობა ევროპის საბჭოს, რელიგიურ ინსტიტუტებსა და ჰუმანისტურ არარელიგიურ ინსტიტუტებს შორის, რომლებიც ცდილობენ ორგანიზაციის ფუნდამენტური ფასეულობების წახალისებას;

18.2 განსაზღვრონ დიალოგის ადგილი, სამუშაო სივრცე ევროპის საბჭოსა და რელიგიების უმაღლესი წარმომადგენლებისა და არადენომინაციური ორგანიზაციებისათვის, რათა არსებული ურთიერთობები გადავიდეს სტაბილურ და ოფიციალურად აღიარებულ პლატფორმაზე.

18.3 დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად, განავითარონ ეს ინიციატივა, მჭიდრო კავშირში იყვნენ საპარლამენტო ასამბლეასთან და, შესაძლებლობის ფარგლებში, ევროპის კავშირთან, მოიწვიონ ცივილიზაციათა გაერთიანებული ერების ალიანსი და სხვა პარტნიორები ამ საქმეში წვლილის შესატანად.

18.4 განაგრძოს ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილებისადმი მიძღვნილი შეხვედრების ორგანიზება.

19. ასამბლეა მინისტრთა კომიტეტს, ასევე, აძლევს რეკომენდაციას:

19.1 წაახალისოს ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნების მიღება ვენეციის კომისიაში და ჩრდილო-სამხრეთის ცენტრში.

19.2 მოიწვიოს ყველა წევრი ქვეყანა, რომ მხარი დაუჭიროს ნებისმიერ გამიზნულ პროექტს, რომელიც შესაძლებელია, ჩრდილო-სამხრეთის ცენტრმა განახორციელოს, იმ ძალების გასაძლიერებლად, რომლებიც ევროპის კონტინენტზე მუშაობენ საზღვრებს გარეშე, ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიურ განზომილებაში, ინტერ-რეგიონალური და მსოფლიო მასშტაბით;

19.3 გაზარდონ ინტერკულტურული ქალაქების პროექტისათვის განსაზღვრული რესურსები, რომლებშიც დეტალურად უნდა იყოს ჩართული ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება;

19.4 ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებთან თანამშრომლობის მოცულობის გასაზრდელად, აღმოუჩინონ უფრო მეტი დახმარება ვერგლანდის ევროპულ ცენტრს, ისეთ პროექტებზე, რომლებიც შეეხება მასწავლებლების ტრენინგების ინტერკულტურულ და ინტერ-რელიგიურ განზომილებას.

20. ასამბლეა იწვევს ევროპის კავშირს, კერძოდ კი, ევროპის პარლამენტს და ევროპის კომისიას, ფუნდამენტურ უფლებათა სააგენტოსთან ერთად, ჩაერთონ ევროპის საბჭოს ერთობლივ პროგრამებში დემოკრატიული მოქა-

ლაქეობისა და ფუნდამენტურ უფლებათა განათლების შესახებ, ფოკუსით ქარტიაზე, რომელიც მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო 2010 წლის 11 მაისს (Recommendation CM/Rec(2010)7), და ასევე, ფოკუსით ინტერ-კულტურულ და ინტერ-რელიგიურ დიალოგზე.

21. ასამბლეა მოუწოდებს ცივილიზაციათა გაერთიანებული ერების ალიანსს, განავითაროს ერთობლივი პროგრამები ევროპის საბჭოსთან ერთად, რომლებიც გამიზნული იქნება ევროპაში შესაბამისი საქმიანობის გასაძლიერებლად.